

CULTUREEL IS BEWEGING

INHOUD

1. KUNST EN CULTUUR

DE DYNAMIEK IN DE SAMENLEVING
CULTUUR, OVERHEID EN COMMERCIALISERING
CULTUUR- EN MEDIABELEID
CULTURELE IDENTITEIT: EEN STERK DYNAMISCH GEGEVEN
CULTUURPOLITIEK VOOR KINDEREN EN JONGEREN

2. SPORT

DE MEERWAARDE VAN SPORT
EEN GLOBALE AANPAK

3. SOCIAAL-CULTUREEL WERK

EEN TOEKOMSTGERICHT PERSPECTIEF
AUTONOMIE, KWALITEITSBEWAKING EN SAMENWERKING

HET CULTUREEL CONTRACT

RESOLUTIES GOEDGEKEURD OP HET

TOEKOMSTCONGRES VAN DE SP

VAN 16 EN 17 MEI 1998

1. KUNST EN CULTUUR

DE DYNAMIEK IN DE SAMENLEVING

1. Kunst en cultuur leggen mee de fundamenten van onze samenleving. Zij verbinden de vorige, huidige en toekomstige generaties met elkaar, zij zijn de voornaamste basis voor de uitbouw van sociale netwerken en dragen tegelijk bij tot de kritische zin en autonomie van de mensen. De aandacht voor kunst en cultuur is dan ook een basisvoorwaarde van een democratische samenleving waarin zelfbewuste en kritische burgers zich kunnen ontplooiën en zich maatschappelijk willen engageren.
2. Het cultuurbeleid mag geen geïsoleerd beleid zijn. Cultuur moet zich niet enkel rechtvaardigen als een belangrijk beleidsdomein op zich maar moet een onbetwiste plaats verwerven in elk beleidsdenken over alle departementen heen. Een goed cultuurbeleid moet dan ook steunen op twee pijlers: het professionaliseren en structureel uitbouwen van de kunst-, cultuur- en sportsector, en het inbouwen van een 'cultuurreflex' in alle beleidsdomeinen (onderwijs, economie, stedelijke vernieuwing, welzijn, enz.).
3. Een socialistische cultuurpolitiek moet de uitdaging aangaan om de zichtbare dynamiek van cultuur in de samenleving te vergroten. Door een goede omkadering en een moderne communicatie die drempelverlagend werkt, moeten steeds meer mensen uit alle lagen van de bevolking er toe worden aangezet van kunst en cultuur deel te nemen. Om een betere cultuurspreiding te verzekeren, moet een cultureel infrastructuurfonds worden opgericht, waarmee de overheid infrastructuur ter beschikking kan stellen van de culturele sector.
4. In de sociale en welzijnssector moet rekening worden gehouden met de conclusies uit het Armoederapport over het verband tussen armoede en cultuurparticipatie. Uitsluiting uit het cultuurgebeuren wordt door kansarmen als een van de grootste vormen van uitsluiting ervaren. In de bestaande werkloosheids- en OCMW-regelingen, ziekte- en invaliditeitsregelingen moeten dan ook concrete maatregelen worden opgenomen die voor iedereen het recht op cultuur garanderen.
5. In het lokale beleid kan cultuur het gemeenschapsgevoel versterken en zo de leefbaarheid in steden en gemeenten verhogen. Daarom moeten samenwerkingsprojecten tussen culturele centra en wijkcentra, sociale organisaties en kunstenaars worden gestimuleerd, die ertoe kunnen bijdragen dat kwetsbare bevolkingsgroepen uit een neerwaartse spiraal van achterstelling en negatieve beeldvorming geraken.

Een degelijk ruimtelijk, stedenbouwkundig en architectuurbeleid moet als essentiële factor in de ruimtelijke ordening samen met de stedelijke vernieuwing het onveiligheidsgevoel helpen verminderen en de openbare ruimte dynamiseren.

Cultuurbeleving heeft in onze visie ook een sociale en maatschappelijke functie. Om cultuurbeleving te promoten moeten gemeenten en steden cultuur ook naar de wijken en op straat brengen, o.m. via beeldende kunst, straattoneel enz

CULTUUR, OVERHEID EN COMMERCIALISERING

6. De overheid moet in de kunst- en cultuursector de mogelijkheden scheppen voor een financieel en artistiek klimaat waarin ruimte is voor datgene wat afwijkt van de gangbare normen, waarin plaats is voor vernieuwing en verjonging en waarin men niet bang is om te experimenteren. Hiervoor moet men streven naar een substantiële verhoging van het globale budget voor cultuur. De budgetten die bij de verschillende bestuursniveaus ter beschikking zijn, worden complementair ingezet. Dat wil zeggen dat elk bestuursniveau zijn middelen, mits de nodige onderlinge afspraken, op bepaalde objectieven concentreert, teneinde overlappingen te voorkomen.
7. Het subsidie- en controlebeleid ten aanzien van de kunst-, cultuur- en sportsector moet doorzichtiger en efficiënter worden. Op basis van representatieve en deskundige adviesorganen moet men tot een rationalisering en objectivering van de adviesprocedures en subsidiemechanismen komen.
8. Een goed functionerend cultuurbeleid moet ervoor zorgen dat de kunstenaar zich in zijn gemeenschap kan manifesteren via zijn werk, en dat de talentvolle kunstenaar zijn kunst zo professioneel mogelijk kan beoefenen. Er moet eens en voorgoed werk worden gemaakt van de uitbouw van een degelijk sociaal statuut voor alle artiesten.
9. Cultuur en commercialisering zijn pas verzoenbaar wanneer men het ene niet ondergeschikt maakt aan het andere.
Sponsoring van kunst- en cultuurprojecten en mecenaat zijn belangrijke middelen om bijkomende financiering te vinden. Wanneer privé-fondsen aanvullend worden aangewend moet de onafhankelijk van de kunstenaar of het cultuurproject gewaarborgd blijven en moeten die middelen cultuurdemocratisering bevorderen.
Zakelijkheid en commercialisering in het kunst- en cultuurgedrag mogen niet met elkaar verward worden. Het eerste tracht optimale aanwending van de middelen te realiseren teneinde de beste voorwaarden te creëren voor een autonome creatie-distributie en beoefening van kunst- en cultuur. Commercialisering is van een andere logica. Hier heerst de koopmansgeest, het geldgewin waaraan kunst- en cultuur dreigen ondergeschikt gemaakt te worden als het er volledig van afhankelijk wordt.

CULTUUR- EN MEDIABELEID

10. Het is een belangrijke taak van het cultuur- en mediabeleid om in de huidige, uiterst concurrentiële sfeer van vraag en aanbod er zorg voor te dragen dat iedereen zijn gading kan vinden in het media-aanbod en dat er ook plaats is voor de stem van de eigenzinnige enkeling. Het aanbod van de audio-visuele media moet zich op een kwalitatief verantwoorde manier richten tot de verschillende segmenten van de bevolking. De maatschappelijke discussie over de rol en impact van de media en over de verantwoordelijkheid van de betrokkenen in het mediagebeuren mag niet uit de weg worden gegaan. Het debat over de rol en de functie van de openbare omroep moet permanent gevoerd worden. Wat betreft de openbare omroep moet de afhankelijkheid van de sponsoring- en reclame-inkomsten geleidelijk afgebouwd worden en vervangen worden door een verhoging van de dotatie. Tot slot is het ook van wezenlijk belang om de media- en beeldopvoeding te bevorderen. Voor jongeren kan dit opgenomen worden in de eindtermen.
11. De nieuwe mediavormen, zoals Internet, moeten voor iedereen bereikbaar zijn. Deze nieuwe media hebben immers een enorm educatief potentieel. Het gebruik ervan moet worden gestimuleerd, onder meer door deze nieuwe mediavormen ter beschikking te stellen in scholen, bibliotheken en in de sociaal-culturele sector.

CULTURELE IDENTITEIT: EEN STERK DYNAMISCH GEGEVEN

12. Cultuur is beweging. Een cultuur die niet meer evolueert komt tot stilstand en sterft tenslotte af. Wij moeten vernieuwing stimuleren en openstaan voor de andere en het andere. Ook de (culturele) identiteit van een individu of gemeenschap is geen afgebakende eenheid, maar een sterk dynamisch gegeven.
13. De SP staat resoluut voor een offensief multiculturalisme, voor een radicaal en actief anti-discriminatiebeleid ten aanzien van alle minderheden, voor een pluralistisch verenigingsleven en voor een onderwijssysteem waarin aandacht bestaat voor interculturele vaardigheden. Wij kiezen voor antiracisme, een rechtvaardig en humaan asielbeleid en de stemplicht voor allochtonen die ten minste vijf jaar in ons land verblijven.
De democratische samenleving kan slechts in stand gehouden worden als van de actoren geëist wordt dat zij de principes en de regels van de democratie naleven en toepassen. Dit houdt in dat burgers, overheden en alle instellingen en organisaties zich onthouden van enigerlei vorm van discriminatie en uitsluiting en aldus het harmonieus samenleven van de verschillende volkeren en culturen bevorderen in overeenstemming met het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens.

CULTUURPOLITIEK VOOR KINDEREN EN JONGEREN

14. Er moet een volwaardig kinder- en jongerenbeleid worden uitgewerkt, vertrekkend vanuit het perspectief, de leefwereld en de communicatie van de jongeren zelf. De culturele noden van kinderen en jongeren moeten zorgvuldig in kaart gebracht worden en blinde vlekken moeten worden ingevuld.
15. Inspraakorganen voor kinderen en jongeren, zoals kindergemeenteraden, jongerenkabinetten en jeugdraden moeten door het beleid ernstig worden genomen.
16. We moeten opnieuw komen tot een meer kind- en jongerenvriendelijk openbaar domein, waarbij de verkeers- en parkeerfunctie van straten en pleinen ondergeschikt wordt gemaakt aan hun functie als ontmoetingsruimte en er opnieuw plaats is voor jongerencultuur op straat. We moeten ervoor zorgen dat via de creatie van nieuwe ontmoetingsplaatsen (zoals speelpleinen, parken, jeugdhuizen, ateliers, repetitieruimten en sportterreinen) kinderen en jongeren hun vrije tijd op een aangename, veilige en zinvolle manier kunnen doorbrengen.
17. Een cultuurpolitiek die zich richt tot alle kinderen en jongeren, vereist een sociale reflex. Zij moet hefboomen aanreiken om de grote sociaal-economische ongelijkheden die hen treffen af te bouwen, onder meer door minderheidsgroepen actief te betrekken in het cultureel gebeuren. De culturele generatiekloof tussen jong en oud kan verkleind worden door het stimuleren van gemeenschappelijke en wederzijdse acties waarbij jongeren en ouderen elkaar in een constructieve sfeer kunnen ontmoeten.
18. Aan kinder- en jongerenkunst die vernieuwing brengt en de kritische geest aanscherpt, moet meer zuurstof gegeven worden door extra ondersteuning te bieden aan theater- en dansgezelschappen, culturele centra, jeugdorkesten, musea, ..., die op een professionele manier maatschappelijk en artistiek verantwoorde cultuurproducties maken voor kinderen en jongeren. Er moet ook structureel aandacht worden besteed aan de hedendaagse muziekgenres die jongeren boeien, door het uitwerken van een degelijk pop- en rockbeleid.
Een pop- en rockbeleid moet naast het leggen van duidelijke accenten voor het professionele circuit ook aandacht hebben voor jonge en beginnende pop- en rockmuzikanten.
19. Aan jonge kunstenaars moeten stimulansen worden gegeven om hun talent professioneel uit te bouwen. Dit kan bijvoorbeeld door beurzen uit te reiken en door de uitbouw van 'kweekvijvers' in gerenommeerde gezelschappen en ateliers aan te moedigen.
20. In het onderwijs ligt de klemtoon momenteel te eenzijdig op het vlak van de verstandelijke vaardigheden. Filosofische reflectie en verwondering, observatie en creativiteit worden over het

algemeen verwaarloosd. De oprichting van een Steunpunt Culturele en Kunstzinnige Vorming, dat als go-between kan optreden tussen de scholen en de culturele sector, is een geschikt instrument om de 'cultuurreflex' in het onderwijs aan te scherpen.

2. SPORT

DE MEERWAARDE VAN SPORT

21. Sport heeft nood aan een eenheid van beleid op Vlaams niveau, aan een gecoördineerd beleid op verschillende bestuursniveaus en aan een eenheid van uitvoering op elk van die bestuursniveaus om het beleid in een geïntegreerd pakket maatregelen te vertalen.
22. Sporten is meer dan je lichaam bewegen; het is heel je persoonlijkheid mee helpen ontwikkelen. De sport heeft naast een belangrijke economische impact dus ook een grote opvoedende, sociale en culturele meerwaarde.
23. Investeren in sport is investeren in gezondheid. Onontbeerlijk in de strijd voor een gezonde sportbeoefening zijn enerzijds gezondheidsopvoeding op school, informatie en sensibilisering, maar anderzijds ook een regulerend optreden van de overheid daar waar een gezonde en medisch verantwoorde sportbeoefening in het gedrang komt.

EEN GLOBALE AANPAK

24. Meer mensen moeten op een leuke manier aan sport kunnen doen. Dit vraagt om een actief beleidsplan, maar ook om degelijke infrastructuur, gerichte promotiecampagnes en een kwaliteitsvolle begeleiding. Alleen een globale aanpak van de verschillende besturen kan de sportparticipatie verbeteren.
25. Het topsportbeleid kan verbeterd worden door het verder invoeren van topsportstudierichtingen in het secundair onderwijs, door de uitbouw van een eenvormig sociaal statuut voor de topsporters en door de oprichting van topsportcellen binnen de sportfederaties.
26. Er is onmiskenbaar een wisselwerking tussen topsport en de doorsnee recreatie- en competitiesport. Er is geen topsport zonder sport in de breedte die op haar beurt mee profiteert van het promotionele aspect van de topsport. Er moet een systeem uitgewerkt worden om sponsoring en mediageld te genereren voor de sport in de breedte, zodat op die manier meer kan geïnvesteerd worden in de jeugdwerking.
27. De sport heeft behoefte aan een integraal jeugdsportbeleid. Dit moet via meer en betere begeleiding op school en via een betere samenwerking van de school, de georganiseerde sport en de overheid op elk bestuursniveau.

3. SOCIAAL-CULTUREEL WERK

EEN TOEKOMSTGERICHT PERSPECTIEF

28. Het sociaal-cultureel werk heeft nood aan een toekomstgericht perspectief waarin zijn maatschappelijke functies ten volle tot hun recht komen. Om de 'herwaardering van de eigen tijd' mogelijk te maken moet, op wijk- of dorpsniveau zowel

wat betreft infrastructuur als wat betreft omkadering steun verleend worden aan hedendaagse vormen van het klassieke verenigingsleven en aan nieuwe, zuiloverschrijdende initiatieven.

29. Het sociaal-cultureel werk moet zich permanent aanpassen, zowel in structuren als in werkvormen en activiteiten, om aan eigentijdse vormen van sociaal engagement, vorming en culturele participatie tegemoet te komen. De regelgeving moet daartoe voldoende ruimte bieden.

AUTONOMIE, KWALITEITSBEWAKING EN SAMENWERKING

30. Binnen de decretale erkennings en subsidiëringsvoorwaarden moet het principe van de autonomie van elke sociaal-culturele organisatie erkend worden. Vanuit de overheid kan daarbij steeds gevraagd worden dat het sociaal-cultureel werk een rol speelt in een aantal prioritaire, maatschappelijke beleidsobjectieven. In dat geval moeten de doelstellingen en hun realisatie in gemeenschappelijk overleg tussen de overheid en de sector afgesproken en voortdurend geëvalueerd en geactualiseerd worden. Dat is communicatieve planning. De sector moet over voldoende middelen beschikken om haar opdracht waar te maken.
31. In de kunst-, cultuur- en sportsector moet een systeem van kwaliteitsbewaking ontwikkeld worden door de overheid in samenspraak met de sector.
32. De identiteit en de autonomie van de sociaal-culturele sector verhinderen op zichzelf niet dat er een netwerk tot stand komt met nauw verwante initiatieven in andere sectoren. Zo'n netwerk zou precies de maatschappelijke betekenis en de mogelijkheden van het sociaal-cultureel werk kunnen benadrukken.
Als voorbeeld kan de permanente vorming worden genoemd, waarvan zowel de zuiver educatieve instellingen als het volwassenenonderwijs deel uitmaken. In een ander verband kan de link tussen de amateuristische kunstbeoefening en het kunstenbestel worden benadrukt. Of vanuit het welzijnswerk kan de sector van de samenlevingsopbouw een netwerk vormen met het sociaal-cultureel veld. Vanuit zovele sectoren kan de 'verkokering' van de diverse beleidssectoren aldus worden tegengegaan zonder dat de structuren van het beleid zélf worden aangetast. Integendeel, de verschillende componenten versterken elkaar.
33. Zuilverstijgende en ongebonden initiatieven en samenwerkingsverbanden moeten aangemoedigd en versterkt worden, ook in de sociaal-culturele sector.

SAMENSTELLING VAN DE VOORBEREIDENDE WERKGROEPEN

Malika Abbad, Ludo Abicht, Greet Agneessens, Lydia Asbestaris, Daan Bauwens, Rita Bladt, Jan Blommaert, Tijn Bossuyt, Erik Cardon, Luk Celis, Vera Claes, Jos Coenen, Carlo Daelman, Daniël De Block, Monika Deconinck, Stijn Decordier, Jean-Marie De Decker, Paul De Knop, Kenny De Meireleir, Magda De Meyer, An De Mol, Paul Dendaele, Peter De Ridder, Gunther Deriemaker, Dirk Dermaut, Ronny Deschepper, Hugo Devos, Dirk Diels, Patrick Dobbelaere, Freddy Dupaix, Eddy Duquenne, Saïd El Khadraoui, Lieven Elst, Hubert Euler, Johan Faveere, Jon Goubin, Mia Grijp, Frederik Haentjens, Serge Heirbrant, Pol Hoste, Harrie Houben, Ivo Janssens, Erica Joos, Martine Klaasen, Otto Kuby, Jo Labens, Patrick Leunens, Kathy Lindekens, John Looze, Chris Massez, Luc Matthys, Romain Meeusen, Koen Mertens, Jan Mestdagh, Peter Missotten, René A. Mol, Rita Mulier, Joeri Naânaï, Jo Naessens, Ludo Nelen, Jan Nijs, Christel Op de Beeck, Nicole Ottewaere, Peter Raets, Koen Raes, Jan Reynaers, Herman Reynders, Katlijn Schroyens, Geert Selleslach, Marijke Seresia, Bob Simons, Sonja Spee, Patrick Stouthuysen, Ronny Titeca, Sven Todts, Lydia Trap, Dirk Van Damme, Lief Vandevoot, Tanya Van Cleven, Ingrid Van Gerven, Dany Vandenbossche, Michiel Vandenbussche, Ludo Van der Veken, Jos Van Elewijck, Michel Van Espen, Wim Van Havere, Edward Van Heer, Lina Van Holsbeek, Marie-Anne Van Hyfte, André Van Lierde, Gracienne Van Nieuwenborgh, André Van Nieuwerkerke, Wim Van Rooy, Peter Vanvelthoven, Tuur Van Wallendael, Tom Van West, Raymonda Verdijck, Willy Vranckx, Eric Willemaers, Marc Wouters

ECONOMIE OP MENSENMAAT

INHOUD

1. EEN NIEUWE RELATIE TUSSEN POLITIEK EN ECONOMIE
2. RISICO'S OMZETTEN IN KANSEN
  - GLOBALISERING, OF HOE MICRO GROTER WORDT DAN MACRO
  - VOORRANG VOOR HET LEEFMILIEU: WIE BETAALT DE FACTUUR ?
  - DE OVERGANG NAAR DE INFORMATIESAMENLEVING
  - DE OMSCHAKELING NAAR HET TWEEVERDIENERSMODEL
  - GRENZEN AAN DE BEVRAGING VAN DE OVERHEID
3. ONS ECONOMISCH DOEL: SOCIALE VOORUITGANG DOOR DUURZAME ONTWIKKELING
  - SOCIALE VOORUITGANG EN VOLLEDIGE WERKGELEGENHEID
  - DUURZAME VOORUITGAAN
4. GEEN GOEDE MARKT ZONDER STERKE OVERHEID
  - DE MARKT MAATSCHAPPELIJK DOEN RENDEREN
  - DE MARKT AFBAKENEN
  - DE MARKT STUREN
  - DE MARKT CORRECT LATEN WERKEN
  - VOORSPONG NEMEN DOOR KWALITEIT
  - EEN DOELTREFFENDE OVERHEID
  - DE JUISTE OVERHEID OP ELK NIVEAU
  - EEN SLAGKRACHTIGE OVERHEID
    - Rechtvaardige belastingen*
    - Doorzichtige en efficiënte belastingen*
    - Meer fiscale draagkracht*
  - DE OVERHEID: NIET MINDER MAAR ANDERS
5. HET ECONOMISCH CONTRACT: WERK OP MENSENMAAT
  - DRIE PIJLERS VAN EEN DOELTREFFEND WERKGELEGENHEIDSBELEID
    - Verantwoord ondernemerschap*
    - Meer verandering door meer zekerheid*
    - Herwaardering van de tijd door arbeidsverkortening en een betere dienstverlening*
  - EUROPA IN HET TEKEN VAN WERK
    - België in de kopgroep van de EMU*
    - Een gericht macro-economisch beleid in Europa*
    - Meer Europese fiscale coördinatie*
  - BELGIË EN VLAANDEREN: ÉÉN FRONT VOOR MÉÉR WERK
    - De Vlaamse werkgelegenheidsuitdaging*
    - Een defensieve strategie voor werk: minder lasten op arbeid*
    - Een offensieve strategie voor werk: kwaliteit doen bovendrijven*

STAD OF GEMEENTE: EEN LOKAAL STEUNPUNT VOOR ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Het lokaal werkgelegenheidsbeleid als brug tussen economie en mens

Kansen voor de stad

Een stedelijk steunpunt voor economische ontwikkeling als schakel tussen overheid

en

bedrijfsleven

Het economisch contract

Resoluties goedgekeurd op het Toekomstcongres van de SP van 16 en 17 mei 1998

1. EEN NIEUWE RELATIE TUSSEN POLITIEK EN ECONOMIE

1. De politiek moet een nieuwe relatie opbouwen met de economie. We moeten een duidelijke visie op het economisch beleid ontwikkelen, als we nog vat willen krijgen op de samenleving.
2. Vijf ingrijpende veranderingen maken de economie ongreepbaar met de traditionele economische aanpak en dwingen iedereen om zich aan te passen. Die veranderingen zijn: de globalisering, de toenemende milieuvuiling, de overgang naar een informatiesamenleving, de grenzen aan de bevraging van de overheid en de veralgemening van het tweeverdienersmodel. Wij willen meer doen dan aanpassen. Wij willen deze veranderingen vertalen in een nieuwe sociale vooruitgang door een nieuwe economische aanpak. Deze aanpak is zeker niet meer haalbaar enkel op het Belgisch niveau en moet op zijn minst ook op Europees vlak gebeuren. Daarom is het van levensgroot belang dat de socialistische beweging van - Europa - een prioriteit maakt.

2. RISICO'S OMZETTEN IN KANSEN

3. We willen de veranderingen gebruiken om een doorbraak naar een nieuwe sociale vooruitgang te realiseren. Zelf durven veranderen is de voorwaarde om de vooruitgang te kunnen sturen en te verbeteren.

GLOBALISERING, OF HOE MICRO GROTER WORDT DAN MACRO

4. Globalisering holt de rol van de overheid als stuurman van het economisch beleid uit. De micro-belangen van grote ondernemingen gaan het algemeen macro-belang overschaduwen. Deze evolutie heeft niettemin een positief effect. Terwijl het economisch gebeuren in Europa minder en minder gestuurd wordt, groeit nú net het bewustzijn dat er meer behoefte is aan sturing omwille van de leefbaarheid van onze wereld, maar ook omwille van het heil van de economie zelf. Globalisering noodzaakt ons tot een andere kijk op de overheid en het overheidsingrijpen in de economie en verplicht ons om de rol van het macro-economisch beleid te herwaarderen.

VOORRANG VOOR HET LEEFMILIEU: WIE BETAALT DE FACTUUR ?

5. Met het toenemend milieubewustzijn wordt ook de omvang van de factuur veel duidelijker. Verdere afwenteling van de milieukosten naar elders of naar de toekomst is uitgesloten. De kwaliteit van ons leefmilieu eist terecht zijn plaats op in de bepaling van de kostprijs van wat we produceren en consumeren. De afrekening van de milieufactuur moet op een eerlijke manier gebeuren door een kordaat opkuisbeleid en een efficiënt voorkomingsbeleid. Het milieubeleid moet uitgaan van een vooruitziende regelgeving en een meer directe toewijzing van de milieukosten volgens het principe dat de vervuiler betaalt. De ecologische modernisering van de

economie heeft verregaande gevolgen. In de berekening van het Bruto Nationaal Product moeten factoren als uitputting van grondstoffen, verlies aan open ruimte en natuur, vervuiling en dergelijke als negatieve waarde worden meegerekend.

6. Een rechtvaardige berekening en toewijzing van de milieufactuur kan slechts gebeuren in het kader van een democratische milieuplanning, die een steeds groter strategisch belang zal krijgen voor de economische ontwikkeling van een regio of een continent. Een strikte milieureglementering zet ondernemingen aan om voorsprong te nemen. Een lakse regelgeving integendeel plaatst de ondernemingen vroeg of laat voor verrassingen en zorgt voor sociale breuken. Een strikte milieureglementering geeft een positieve economische stimulans. Een meer directe kostentoe wijzing zet aan tot de ecologische modernisering van de economie en de ontwikkeling van de milieusector tot een volwaardige economische sector.

DE OVERGANG NAAR DE INFORMATIESAMENLEVING

7. Met de overgang naar de informatiesamenleving wordt concurrentie meer gevoerd op basis van vernieuwing, verandering en originaliteit dan op basis van kosten en schaalvoordelen. Dit schept een buitenkans voor de ontwikkeling van nieuwe werkgelegenheid in de vele bestaande en nieuwe KMO's in Vlaanderen. Daarom is er meer aandacht nodig voor een KMO-beleid gericht op innovatie en netwerking.
8. De informatietechnologie biedt nieuwe kansen voor het beleid omdat ze de economie vanzelf dwingt zich meer dan nu in te bedden in de samenleving. Niet de technologie maar het gebruik ervan en de behoeften van de gebruiker komen immers centraal te staan als succesfactor. Het is de plicht van de overheid om de toegang tot de informatiemaatschappij voor iedereen optimaal te waarborgen. De informatiesamenleving mag niet leiden tot uitsluiting, discriminatie of monopolievorming.
9. Er moet een nieuwe vorm van werkzekerheid komen. Werkzekerheid binnen één onderneming is voorbij, maar niet het recht op werkzekerheid. We moeten werkzekerheid blijven realiseren en afdwingen door de arbeidskansen van de mensen te versterken, door het recht op permanente vorming en opleiding, door het recht op omschakeling en door het recht op arbeid te concretiseren, onder meer via doorgedreven vormen van arbeidsherverdeling.
10. De informatiesamenleving schept nieuwe kansen voor een meer sociale samenleving. Zij kan de kwaliteit van het leven en het werk gevoelig verhogen door meer zelfbeschikking, humaner werk en een betere dienstverlening. Vooral in de sociale sectoren kan de informatiesamenleving zorgen voor een doorbraak van efficiëntie. Zij kan de overheid de slagkracht bezorgen die nodig is om meer sturingscapaciteit te verwerven en de politieke democratie te versterken.

DE OMSCHAKELING NAAR HET TWEEVERDIENERSMODEL

11. Vandaag is het recht om buitenshuis te werken een sociaal grondrecht. De werkgelegenheid die we buitenshuis hebben opgenomen hebben we binnenshuis of in eigen kring echter niet willen, mogen of kunnen prijsgeven. We hebben wel meer inkomen, maar veel minder tijd dan vroeger. Dit gaat ten koste van ons gezinsleven en ons gemeenschapsleven, zodat we de groei van ons welvaartspeil eigenlijk hebben overschat. Een betere verdeling van tijd en werk door arbeidsherverdeling en door de ontsluiting van deze diensten in eigen kring moet de basis leggen voor volledige werkgelegenheid, meer kwaliteit in de samenleving en een (economisch) positieve ingesteldheid ten aanzien van zorgarbeid.

GRENZEN AAN DE BEVRAGING VAN DE OVERHEID

12. Door het gebrek aan financieringsmogelijkheden van de overheid wordt het in de toekomst moeilijker om voor nieuwe of bijkomende ambities nog een voldoende financieel draagvlak te vinden. Mede hierdoor is er bij de bevolking een kritische bejegening van de overheid ontstaan. Niettemin blijven gezonde overheidsfinanciën en een matige groei van de overheidsuitgaven na

15 jaar saneren de beste basis voor een hernieuwd vertrouwen met de bevolking. Dit is nodig om onze sociale doelstellingen in de toekomst te blijven realiseren.

13. We zullen in de toekomst meer de klemtoon moeten leggen op een andere overheid dan op simpelweg meer overheid. Dit betekent een overheid die meer haalt uit de beschikbare middelen, meer beroep doet op de informatiesamenleving om efficiënter op te treden en vooral ook beter int waar ze recht op heeft.
14. Door een herverdeling van verantwoordelijkheden in de samenleving moeten we duidelijk stellen wat nog de taken zijn van de overheid en wat behoort tot de opdracht van anderen. Verder afwentelen van taken op de rug van de overheid kan niet meer; de maatschappelijke kosten moeten meer doorgerekend worden aan wie ze veroorzaakt, zoals bijvoorbeeld voor permanente vorming, waar het bedrijfsleven een grotere verantwoordelijkheid moet dragen. De overheid kan zich in haar taken ook versterken door een beroep te doen op vrijwilligerswerk en het verenigingsleven.

3. ONS ECONOMISCH DOEL: SOCIALE VOORUITGANG DOOR DUURZAME ONTWIKKELING

SOCIALE VOORUITGANG EN VOLLEDIGE WERKGELEGENHEID

15. Het economisch beleid moet vijf principes respecteren om te kunnen mobiliseren voor een project van sociale vooruitgang.
  - (1) De economie is geen doel op zich en economische groei alleen volstaat niet voor werkelijke vooruitgang.
  - (2) De economie moet zo gestuurd worden dat het vertrouwen in de sociale vooruitgang wordt hersteld. De economie moet democratisch beheerd worden. Het is de taak van het socialisme om passende en werkbare structuren uit te zoeken en te realiseren.
  - (3) Verandering moet niet enkel leiden tot verbetering, maar ook tot meer zekerheid.
  - (4) Sociale vooruitgang moet het resultaat zijn van een beleid gericht op volledige werkgelegenheid.
  - (5) Een herwaardering van de tijd om te leven moet garant staan voor de kwaliteit van de sociale vooruitgang.

DUURZAME VOORUITGAAN

16. Sociale vooruitgang moet duurzaam zijn. Dit betekent dat:
  - (1) we het vertrouwen in de sociale vooruitgang moeten herstellen door voor iedereen voldoende perspectief te bieden en ook oog te hebben voor de komende generaties;
  - (2) duurzame ontwikkeling het kompas moet zijn van het economisch beleid.

4. GEEN GOEDE MARKT ZONDER STERKE OVERHEID

DE MARKT MAATSCHAPPELIJK DOEN RENDEREN

17. Wij erkennen de verdiensten op economisch vlak van het marktmechanisme, het is één van de motoren van economische ontwikkeling. De welvaartsstaat veronderstelt een doeltreffende gemengde economie met markt en overheid.

18. We moeten de spontane kracht van de markt beter benutten door ze meer in dienst te stellen van het algemeen belang. Het is immers niet zoals de aanhangers van de vrije markt beweren dat al wie zijn eigen belang nastreeft, daarmee automatisch ook het algemeen belang dient. Deze simpele redenering klopt niet. Omdat de belangen in de markt tegengesteld zijn en de machtsverhoudingen ongelijk, leiden ze niet spontaan tot een aanvaardbaar evenwicht, zoals de vrije markt-fanatici ons willen doen geloven. Wij kiezen voor een maatschappijmodel dat steunt op gelijkwaardigheid, solidariteit en respect, een totale democratie zowel politiek als economisch, en de productie van goederen en diensten volgens de bestaande noden en behoeften. De markt zonder meer kan deze taak niet aan. Zij slaagt er niet in aan alle wereldburgers een menswaardig bestaan te garanderen. Daarom moet de markteconomie gestuurd worden met het oog op een zo groot mogelijke sociale rechtvaardigheid. Het blijft onze plicht om in deze wereld een sociaal rechtvaardig alternatief te bieden. Op lange termijn kan enkel het democratisch socialisme welvaart en vrede op wereldvlak waarborgen. Als we de markt echt willen herwaarderen in het algemeen belang dan zal dat moeten gebeuren zowel door inperking als door uitdieping. Wij willen de markt als instrument maatschappelijk laten renderen door ze af te bakenen, te sturen en ervoor te zorgen dat ze correct werkt.

DE MARKT AFBAKENEN

19. De markt terugdringen is voor ons geen doel op zich. Maar niet voor alle activiteiten binnen onze samenleving is de markt de beste oplossing, zelfs geen gestuurde markt. Het is een essentiële rol van de overheid om de markt af te bakenen.
- (1) Er zijn activiteiten waar de markt niet thuishoort omdat er gewoon morele, sociale, ecologische of culturele redenen zijn om ze buiten het normale spel van vraag en aanbod te houden. Volgens ons mogen justitie, onderwijs, cultuur, veiligheid, defensie, sociale voorzieningen, gezondheid, milieu, gemeenschappelijk vervoer, en dergelijke niet geregeerd worden door het spel van vraag en aanbod omdat ze juist voor iedereen hetzelfde recht moeten waarborgen. Daarom moeten wij ons ook hoeden voor de tendens van de markt om zich uit te breiden over alle domeinen van het maatschappelijk leven en facetten van de menselijke persoon.
- (2) Er zijn ook activiteiten waar de markt niet kan spelen omdat het om natuurlijke of technische monopolies gaat. Dat is het geval voor onder meer de water- en energievoorziening en het beheer van wegen-, water- en spoorinfrastructuur. De overheid heeft hier een belangrijke rol te vervullen. Zij moet in geval van onvermijdbaar monopolie het algemeen belang vrijwaren door zelf op te treden.
- (3) En dan zijn er nog activiteiten waar de markt gewoon minder performant werkt door specifieke kenmerken aan vraag- of aanbodzijde. Dat is duidelijk het geval voor de sociale zekerheidssectoren, zoals pensioenen en gezondheidszorgen. De markt kan niet instaan voor solidariteit. De markt produceert enkel voor zij die de nodige koopkracht bezitten. Wie geen geld heeft, zoals de arme massa's in de Derde Wereld, telt niet mee. Met behoeften die niet in geld kunnen worden uitgedrukt, zoals de rechten van dieren of de natuur, wordt evenmin rekening gehouden. Daarom moet de overheid garant staan voor solidariteit. Het overheidsinitiatief is nodig om zaken aan te trekken waar de markt niet aan toekomt. Maar dit betekent niet dat de overheid de verlieslatende sectoren moet aantrekken en de winstgevendende initiatieven moet overlaten aan de privé. De overheid moet ook zelf initiatief nemen door projecten te stimuleren waar de markt onvoldoende oog voor heeft, zoals duurzame technologische ontwikkeling en alternatieve energie. Door de schaarse ruimte die nog beschikbaar is voor economie moet de overheid ook instaan voor een goed onderbouwd grondbeleid. Dat bepaalt wie onder welke voorwaarde ruimte ter beschikking krijgt om te ondernemen.
20. Het liberaliseringsdebat in Europa toont aan dat het grensgebied tussen sectoren die wel en niet thuishoren in de markt geen vaststaand gegeven is. Deze afbakening moet dus telkens opnieuw gebeuren. Wij willen afbakenen door ons voortdurend twee vragen te stellen:
- kan de markt in de betrokken activiteit of sector effectief werken of, met andere woorden, is er een faire keuze mogelijk?
  - is de marktprijs voor die activiteit of sector ook maatschappelijk de beste uitkomst of, met

andere woorden, zorgt de markt voor een maatschappelijk aanvaardbare prijs en waarborgt ze een correcte dienstverlening?

21. Liberalisering is geen synoniem voor privatisering. Liberalisering wil zeggen dat de markt vrijgemaakt wordt, zodat de voordelen van de keuzevrijheid kunnen spelen. Liberalisering sluit dus geen overheidsinitiatief uit. Andersom is de uitbesteding van de exploitatie of de privatisering van overheidsmonopolies dikwijls een valse liberaliseringsoefening. Het doorgeven van een monopolie heeft niets met een open markt te maken. De overheid moet er wel voor instaan dat de overheidsbedrijven optimaal functioneren, met een maximaal maatschappelijk rendement.

Volgens dit onderscheid is het op dit ogenblik logisch een liberalisering door te voeren voor sectoren zoals telecommunicatie, media, deelsectoren van de post (postwisseling tussen bedrijven, krantenbedeling en pakjesdiensten) en het openbaar vervoer (diensten op goederenlijnen) en voor de productie van energie, omdat daarbij daadwerkelijk de voordelen van de keuzevrijheid kunnen spelen, op voorwaarde dat de baten van de concurrentie en de prijszetting iedereen ten goede komen.

Daarentegen is een pure liberalisering in de huidige stand van zaken helemaal niet gewenst voor de watervoorziening, de kernactiviteiten van de post (gezinsbedeling) en het gemeenschappelijk personenvervoer, omdat dit precies niet gepaard gaat met meer keuzevrijheid en dus enkel zou neerkomen op een privatiseringsoefening in plaats van liberalisering. De overheid moet verantwoordelijk blijven voor het beleid van het gemeenschappelijk personenvervoer. Voor de uitvoering moet de keuzemogelijkheid gevrijwaard worden door beroep te doen op verschillende aanbieders. Het overheidsinitiatief, onder de vorm van een autonoom overheidsbedrijf, moet hierbij garant staan voor het bereiken van de beste voorwaarden in het algemeen belang. Inzake energiedistributie zijn er eveneens beperkingen: de gemeenten moeten concessiehouder blijven voor de energiedistributie aan de gezinnen en voor hun bevoorrading moet het monopolie van Electrabel geleidelijk worden weggewerkt. Inzake industrieel verbruik moet de concurrentie daarentegen zo snel mogelijk kunnen spelen.

22. Universele dienstverlening heeft als doel de fundamentele basisrechten voor iedereen te vrijwaren en de toegang tot bepaalde essentiële prestaties van een goede kwaliteit en tegen betaalbare prijzen mogelijk te maken. Deze plicht tot universele dienstverlening moet erover waken dat de keuzevrijheid van elke burger voor een goedkopere en vooral betere dienstverlening toeneemt, zonder dat één enkele burger schade ondervindt van de liberalisering. De overheid wordt hierdoor ook meer regelgever en scheidsrechter. Met universele dienstverlening en vergunningsvoorwaarden dwingt de overheid garanties af voor de gebruikers en slaagt ze erin om de kostprijs van een aantal basisrechten door de sector zelf te laten dragen in plaats van ze af te wentelen op de gemeenschap.

DE MARKT STUREN

23. Om de markt te sturen heeft de overheid nood aan planning. Gebrek aan coördinatie en planning leidt tot economische crisissen die gepaard gaan met verspilling van kapitaal, grondstoffen, energie en arbeid. Door strategische planning kan de korte termijnrationaliteit van de markt worden overstegen.
Strategische economische planning moet evenwel gebruikmaken van de markt als ze het gedrag wil sturen in duurzame richting. Het komt aan de gemeenschap toe - lokaal, regionaal, nationaal, Europees en mondiaal - om het algemeen kader en de doelstellingen van het economisch gebeuren op democratische wijze vast te leggen. De overheid moet maatschappelijke normen en streefdoelen uitzetten als onderdeel van het economisch beleid. Het zijn de ondernemingen die deze normen en streefdoelen moeten waarmaken door strategische ondernemingsplanning. Als de overheid er niet in slaagt om de ondernemingen voor haar kar te spannen, dreigt zij immers stuurloos te worden.
24. Wij willen de markt sturen volgens verschillende stappen.

- (1) De overheid stelt op democratische wijze een maatschappelijk charter op met de volle betrokkenheid van het middenveld. In dit charter maakt ze haar strategische maatschappijvisie, de troeven en zwakke punten, de maatschappelijke prioriteiten en de timing bekend.
- (2) De overheid reikt een regelgevend kader aan dat houvast biedt aan het economisch gebeuren, met respect voor een zestal principes van efficiënte regelgeving: klemtoon op doelstellingen in plaats van op middelen; sturend, vooruitziend en evolutief; continu; eenvoudig, doorzichtig en samenhangend; efficiënte begeleiding en evaluatie; afdwingbaar en sanctioneerbaar.
- (3) De overheid maakt de markt ook meer zelfregulerend door de maatschappelijke kosten door te rekenen aan wie ze veroorzaakt.
- (4) De overheid moet de markt ook sturen door de vrijwaring van de kansen aan de vraag- en aanbodzijde van de markt, dit is door de verdediging van de belangen van de werknemers aan de ene kant (sociaal overleg, syndicale vrijheden en economische democratie) en van de consumenten aan de andere kant (objectieve informatie en consumentenrechten).
- (5) De overheid kan ook als actor actief zijn in het economisch proces met eigen initiatieven. Dit moet toelaten om via de opbouw van knowhow en economisch gewicht een regulerende functie te vervullen, in eerste instantie gericht op nieuwe maatschappelijke domeinen.

DE MARKT CORRECT LATEN WERKEN

25. Open en eerlijke concurrentie is essentieel voor een efficiënte werking van de markt. De markt is niet van nature democratisch. Wij stellen een grotere machtsconcentratie vast, waardoor een beperkt aantal ondernemingen of holdings de markttoegang voor nieuwkomers afschermen. De overheid moet hier optreden als scheidsrechter. De vrijwaring van de concurrentie is een belangrijke Europese opdracht, door het inlassen van sociale- en milieuclausules in internationale handelsakkoorden, het afdwingen van wereldwijde garanties op vakbondsvrijheid, alsook een consequent beleid tegen monopolie- en kartelvorming. Ook in België en Vlaanderen moet op faire concurrentie worden toegezien, onder meer door een aanpassing van de wet op de mededinging met sociale, ecologische, veiligheids- en gezondheidscriteria.

VOORSPRONG NEMEN DOOR KWALITEIT

26. Concurrentie speelt meer en meer op kwaliteit om voorsprong te nemen. Wij willen voorsprong nemen door opbouw in plaats van door afbraak, door samen te werken in plaats van in een negatieve spiraal tegen mekaar op te botsen. Hoewel kostenbeheersing als instrument in de concurrentie belangrijk blijft, mag het geen doel op zich zijn. Op langere termijn is een beleid van kwaliteit nodig door te innoveren en in mensen te investeren. Wij zijn uitgesproken voorstanders van een innovatiebeleid, een beleid van human resources en een maatschappelijke inbedding door beroep te doen op verantwoorde ondernemers.

Verantwoord ondernemerschap

27. Tegenover de economie van het affairisme zijn wij voorstander van een economie gedragen door verantwoorde ondernemers. Affairisten jagen enkel financiële baten op korte termijn na, zonder zich veel te bekommeren om de werkelijke toekomst van de onderneming. Het aandeelhoudersmodel biedt op die manier een permanente bedreiging van zij die geld hebben tegenover zij die bekommerd zijn om het lot van de onderneming. Het aandeelhoudersmodel is het model dat alle voorrang geeft aan de kapitalist, vaak ten nadele van arbeid, milieu en omgeving. Wij roepen daarentegen alle ondernemers op toe te treden tot het ruimere belanghebbersmodel. Dit belanghebbersmodel plaatst de onderneming, in tegenstelling tot het aandeelhoudersmodel, in een globaler netwerk van maatschappelijke verantwoordelijkheden tegenover alle belanghebbenden in de onderneming: het personeel, de klanten, de aandeelhouders, de leveranciers, de omwonenden en tot slot de hele samenleving. Dergelijke ondernemingen hebben tot taak de sociale, economische en milieuwetgeving te respecteren en de economische democratie in de onderneming op permanente wijze vorm te geven. Op sociaal en economisch vlak hebben de organisaties die de werknemers vertegenwoordigen een belangrijke rol om in overleg met de werkgevers de sociale vooruitgang te stimuleren. Milieubewegingen en andere sociale bewegingen zijn mogelijke gesprekspartners om de andere

aspecten van het globale netwerk in overeenstemming te brengen met het algemeen belang. Door de belanghebbers meer en beter te betrekken bij het ondernemingsbeleid ontstaat een win-situatie voor zowel de samenleving als de onderneming. Innovatie en investeringen in het menselijk en sociaal kapitaal van de onderneming zijn de belangrijkste instrumenten van het verantwoord ondernemerschap. Op die manier moet de verantwoorde ondernemer bijdragen tot de creatie van duurzame werkgelegenheid.

In die zin stellen wij dan ook belang in de ondernemingen van de sociale economie die vandaag al de realisatie van maatschappelijke meerwaarden vooropstellen en hierbij basisprincipes respecteren zoals voorrang van arbeid op kapitaal, democratische besluitvorming, maatschappelijke inbedding, transparantie, kwaliteit en duurzaamheid, en die tegelijkertijd goederen en diensten op de markt brengen op een economisch efficiënte wijze. Projecten van de sociale economie, Oxfam, Max Havelaar, Triodos, ethisch bankieren en dergelijke verdienen extra ondersteuning van de overheid.

Innovatie

28. De noodzakelijke vernieuwing in zowel bedrijfsleven, overheidsinstellingen als social-profitsector is niet alleen van technologische aard. Een zinvolle combinatie van alle aspecten van innovatie, zij het technologie, marktaspecten, regels, normen, arbeidsorganisatie, management, strategische samenwerking, vorming en opleiding, milieudesign of financiële engineering, is essentieel voor een economie op mensenmaat. Een innovatiebeweging moet zich richten tot alle deelnemers aan het economisch gebeuren en bij uitstek gericht zijn op het helpen oplossen van belangrijke maatschappelijke uitdagingen, met prioriteit voor de werkgelegenheid en de reconversie naar een duurzame ontwikkeling.

Investeren in mensen

29. Innoveren lukt maar als het ook gedragen wordt door zoveel mogelijk mensen. Daarom is een permanente investering in vorming en opleiding cruciaal. Voor de opleiding en vorming van de werknemers is een gedeelde en evenwichtige inspanning van overheid, bedrijfsleven en individu de enige manier om voor iedereen het recht op levenslang leren te realiseren.

EEN DOELTREFFENDE OVERHEID

30. Om de markteconomie te sturen naar het algemeen belang is een sterke en dus een democratische en doeltreffende overheid noodzakelijk. Volwaardige democratische politieke structuren moeten kunnen steunen op een goed uitgebouwd middenveld. Daarom moeten we een antwoord vinden op twee fundamentele uitdagingen.

- (1) Welke overheid kan nog een rol spelen in een wereldwijde economie?
- (2) Hoe kan de overheid een voldoende financieel draagvlak vinden?

DE JUISTE OVERHEID OP ELK NIVEAU

31. De geglobaliseerde economie kan slechts efficiënt gestuurd worden door ze op een soepele manier aan te pakken, dit wil zeggen van op verschillende overheidsniveaus. Drie belangrijke principes zijn voor ons van tel.
  - (1) Om een evenwicht te vinden tussen de efficiëntie van het overheidsingrijpen en de kwaliteit van de democratie zijn er meerdere overheidsniveaus noodzakelijk, maar niet te veel.
  - (2) Er moet een taakafbakening zijn tussen de verschillende overheden volgens de principes van efficiëntie en subsidiariteit: de verschillende overheden moeten ingezet worden daar waar ze het meest efficiënt kunnen optreden en daarbij moet de voorkeur uitgaan naar het laagst mogelijke overheidsniveau. De taakafbakening mag geen ruimte laten voor het van zich afschuiven van verantwoordelijkheden naar een ander niveau. Met name mag de problematiek van de energie- en CO₂-taks niet langer uitsluitend worden doorgeschoven naar Europa.

- (3) De verschillende overheden moeten elkaar zo goed mogelijk aanvullen, waarbij er voor alle duidelijkheid een hiërarchisch verband moet bestaan.
32. We onderscheiden op economisch vlak slechts drie volwaardige politieke democratische niveaus: het lokale niveau, het regionale of nationale staatsniveau en het Europese niveau. Op elk niveau moet een volwaardige democratie heersen: dit is met autonome verkiezingen, een eigen uitvoerende macht, een eigen fiscaliteit en een eigen inspraakstructuur voor het middenveld.
- (1) De Europese Unie moet instaan voor het macro-economisch beleid. De Europese Monetaire Unie is een onomkeerbaar proces dat op zo kort mogelijke tijd moet leiden tot echte Europese politieke democratie. Binnen Europa wordt immers de keuze voor een maatschappijmodel beslecht. De versterking van de economische democratie binnen Europa is nodig om het Europees maatschappijmodel te vrijwaren, te versterken en te beletten dat het *acquis social* gebruikt wordt als belangrijk instrument van concurrentie. Naar buiten toe moet Europa als volwaardige Europese politieke democratie een toonaangevende rol kunnen spelen in het groeiend netwerk van wereldomvattende afspraken.
- (2) De nationale staat of de regio moeten economisch instaan voor het plaats- en cultuurgebonden beleid dat gericht is op *human resources* (onderwijs, vorming en opleiding, innovatie en verantwoord ondernemerschap), het arbeidsmarkt- en werkgelegenheidsbeleid (activering van werkloosheidsuitkeringen, doelgroepenbeleid, inschakelingsbeleid, arbeidsbemiddeling, ...) en het omgevingsbeleid (ruimtelijke ordening, milieu en infrastructuur). Zolang Europa niet in staat is een aantal essentiële politieke en sociale taken op zich te nemen, blijft voor ons het Belgische federale niveau belangrijk voor onze economische ontwikkeling. Maar het sociaal-economisch beleid dat op het Belgische niveau wordt gevoerd moet volgens het subsidiariteitsprincipe vertrekken vanuit het economisch beleid van de deelstaten.
- (3) Het lokale niveau is mee bepalend voor de ontwikkeling van de ondernemingsdynamiek. Op het niveau van de stad of de gemeente gebeurt de duurzame verankering van kennis en kunde, alsook de ontwikkeling van nieuwe diensten gericht op de vernieuwing van het stedelijk weefsel en de verhoging van de kwaliteit van het leven. Tussen steden en gemeenten zijn duidelijke afspraken nodig om een consequent economisch streekbeleid te kunnen voeren. Aangepaste provincies kunnen dienst doen als volwaardig intermediair overheidsniveau dat toelaat om beter in te spelen op streekeconomische karakteristieken. Inzonderheid moeten de Vlaamse provincies uitgroeien tot het orgaan voor overleg en coördinatie op vlak van de lokale economie (inzonderheid GOM, intercommunales, streekplatforms en impulsgebieden).
33. Grensoverschrijdende problemen kunnen alleen maar geregeld worden door samenwerkingsverbanden tussen gelijkaardige niveaus. Zo kan Europa op wereldniveau afspraken maken met andere grote economische entiteiten over faire handelsrelaties, over milieu en op sociaal vlak. Daarom moet de Europese Unie bij de Verenigde Naties aandringen op het uitvaardigen van sociale richtlijnen. Deze richtlijnen zullen vertrekken van de stelling dat men in de economie, niet de winst maar het algemeen welzijn centraal moet stellen. Deze regels moeten betrekking hebben op de vijf basisconventies van de Internationale Arbeidsorganisatie: het recht op collectieve onderhandelingen, het recht op vereniging, het verbod op kinderarbeid, het verbod op dwangarbeid en het verbod op elke vorm van discriminatie op basis van geslacht, ras en levensbeschouwing. Dit veronderstelt, niet alleen de totstandkoming van andere regionale organisaties op wereldvlak met een voldoende democratische legitimiteit, maar ook een versterking van de democratische controle en medebeslissing op de totstandkoming van multilaterale afspraken. Wij pleiten tevens voor de reorganisatie en de democratisering van de grote organisaties op wereldvlak zoals de Wereldhandelsorganisatie (WTO), het Internationaal Monetair Fonds (IMF), de Wereldbank en de OESO, in die zin dat hier een duidelijker taakafbakening gemaakt moeten worden, de betrokkenheid van alle naties, ook de armsten gegarandeerd moet worden en de democratische legitimiteit en controle versterkt moeten worden.

EEN SLAGKRACHTIGE OVERHEID

34. Wij willen als socialisten het financieel draagvlak vrijwaren dat nodig is voor een slagkrachtige overheid. Daarom moeten de belastingen die de overheid aan de mensen en ondernemingen oplegt rechtvaardig, doorzichtig en efficiënt zijn.

Rechtvaardige belastingen

35. Belastingen zijn maar rechtvaardig als ze geheven worden naar draagkracht van de belastingplichtige zodat de sterkste schouders ook de zwaarste lasten dragen. Belastingen moeten ook bijdragen tot een billijke inkomens- en vermogensverdeling. In deze verdeling is er de afgelopen decennia een en ander scheefgegroeid.

Ten eerste is het evenwicht tussen de belastingen op arbeid aan de ene kant en de belastingen op inkomsten uit vermogens aan de andere kant grondig verstoord, met een versterkte fiscale druk op het arbeidsinkomen als gevolg. Door allerlei uitwijkmechanismen van de hogere arbeidsinkomens treft dit in het bijzonder het inkomen van de middengroepen en de lagergeschoolden.

Ten tweede is er een probleem met de correcte inning van de belastingen, de gelijkwaardigheid van de administratieve controle op alle soorten van inkomsten en de sanctionering van bepaalde inbreuken. Het gaat niet langer op dat inkomsten uit arbeid strenger gecontroleerd worden, terwijl de genietters van kapitaalinkomsten er in slagen deze voor het oog van de fiscus verborgen te houden. Achterpoortjes moeten dan ook resoluut worden gesloten en de strijd tegen de fiscale fraude moet verder doorgezet worden. Ook op Europees en internationaal vlak moeten de inspanningen verder opgevoerd worden. Om het belastingstelsel sociaal rechtvaardiger te maken, moeten de belastingvrije sommen zoveel mogelijk worden vervangen door belastingkredieten en moeten allerlei voordelen in de personenbelasting onderworpen worden aan een onderzoek naar het sociaal nut en zo nodig teruggeschroefd worden.

Ten derde is het belastingregime voor ondernemingen door de wirwar van aftreksystemen zeer ondoorzichtig en onrechtvaardig geworden, zowel tussen de ondernemingen onderling als tegenover de andere inkomenscategorieën.

Doorzichtige en efficiënte belastingen

36. Door misvattingen, onwetendheid of daadwerkelijke ontsporingen heerst er in de samenleving een negatieve bijklank over belastingen. De mensen moeten beter geïnformeerd zijn over wat er met hun geld gebeurt. Ze moeten weten wat zij ervoor terugkrijgen. De basisstelling is dat fiscaliteit alleen mag dienen voor de financiering van verantwoorde uitgaven. Een grotere transparantie van de belastingen is mogelijk door eenvoudiger regelgeving en betere informatie op alle niveaus. Belastingen moeten ook efficiënt zijn, dit is het beoogde resultaat opleveren en voor de nodige inkomsten zorgen voor een goed werkende overheid.

Meer fiscale draagkracht

37. Minder lasten op arbeid mits meer fiscale slagkracht.
De lasten op arbeid zijn in Europa, en meer nog in België, te hoog. Het benadeelt de werkgelegenheid. Een verlaging van de sociale lasten moet gecompenseerd worden door een verhoging van de fiscale slagkracht ten overstaan van drie andere belastingcategorieën: de vermogensbelastingen, de vennootschapsbelastingen en sommige indirecte belastingen.
38. Meer belasting op vermogen
Bij de verschuiving van de lasten op arbeid naar belastingen op vermogensopbrengsten moet de nadruk liggen op de roerende vermogens, die in België in vergelijking met de lidstaten van de Europese Unie, maar ook met Canada, de Verenigde Staten, Japan en zelfs Zwitserland weinig belast worden. Daarom blijven wij de noodzaak beklemtonen van de invoering van een belasting op de grote fortuinen. Om de inkomsten uit roerend vermogen sterker te gaan belasten zijn allerhande maatregelen mogelijk, zoals de doorlichting van onverantwoorde fiscale uitgaven, een veralgemeende belasting op meerwaarde bij de vervreemding van aandelen, de verruiming van

de anti-misbruikregels tot registratie- en successierechten, de omzetting van aandelen aan toonder in aandelen op naam en de opheffing van het bankgeheim. Verder moet er in de Europese context ook werk gemaakt worden van een verhoging van de BTW op buitensporige luxegoederen zoals limousines, zeewaardige jachten, privé-vliegtuigen en kostbare kunstobjecten.

39. Vennootschapsbelasting met resultaat

Door het aftrekkensysteem is de vennootschapsbelasting een ondoorzichtig concurrentie-instrument geworden. Hierdoor bestaat er een aanzienlijke kloof tussen de officiële aanslagvoet en de gemiddelde werkelijke aanslagvoet. Dat is onrechtvaardig tussen de ondernemingen onderling, maar wellicht nog meer tegenover andere belastingcategorieën. Vele aftrekken zijn trouwens vanuit maatschappelijk oogpunt uitermate betwistbaar. Daarom willen wij overschakelen naar een vennootschapsbelasting die sterk vereenvoudigd wordt en dus houvast biedt voor investeerders. Door het stelsel van aftrekken verder door te lichten en op te kuisen ontstaat er ruimte om tegelijk de aanslagvoet van de vennootschapsbelasting te verlagen en toch meer overheidsopbrengsten te verwerven. Fiscaliteit en subsidieregelingen moeten ook ecologisch verantwoord worden aangepast. De fiscale aftrekken moeten worden herzien op basis van hun ecologische verdiensten. Een herziening van het fiscaal statuut van de coördinatiecentra is eveneens wenselijk, op voorwaarde evenwel dat tegelijkertijd de andere Europese lidstaten hun speciale regimes (inzake vennootschapsbelasting) herzien.

40. Indirecte belastingen kunnen rechtvaardig zijn

Aan de ene kant worden directe belastingen minder rechtvaardig door allerlei uitwijkmechanismen, aan de andere kant zijn sommige indirecte belastingen minder onrechtvaardig en asociaal dan algemeen wordt beweerd. De directe samenhang met het consumptiepatroon en de algemene stijging van de welvaart zwakt de klassieke terughoudendheid voor indirecte belastingen enigszins af. Voor bijkomende of alternatieve financiering van de overheid willen wij wel in zekere mate een beroep doen op sommige indirecte belastingen. Toch kan zo'n aanpak enkel slagen indien deze Europees wordt gevoerd. In dat geval kunnen sommige indirecte belastingen een stabiele financieringsbasis vormen die neutraal is voor de herkomst van het product (wat niet het geval is voor directe belastingen). Hoewel sommige nieuwe indirecte belastingen, zoals milieutaksen, per definitie geen structurele financiering mogen bieden, kunnen we dus toch een selectieve verschuiving van directe naar indirecte belastingen verdedigen, op voorwaarde dat alle negatieve sociale effecten gecompenseerd worden. Voor milieuvriendelijke goederen en diensten moeten er anderzijds lagere BTW-tarieven worden voorzien.

41. Een bit-belasting

In deze geprogrammeerde aanpak past ook de belasting op nieuwe vormen van dienstverlening. Door de ontwikkeling van de informatie-economie en de uitwisseling van een toenemend aantal diensten en producten over informatiesnelwegen (zoals internet) wordt de normale BTW-heffing omzeild. Hier moet de mogelijkheid van de heffing van een bit-belasting of een belasting op de overdracht van digitale informatie overwogen worden om een verdere uitholling van BTW-inkomsten tegen te gaan en de winsten van de informatiemaatschappij iedereen ten goede te laten komen. Het spreekt vanzelf dat een dergelijke taks minstens op een Europees niveau moet worden ingevoerd.

42. Een juistere inning

De strijd tegen fiscale fraude en ontwijking moet worden voortgezet en versterkt met behulp van de bijzondere belastinginspectie (BBI), de toepassing van anti-misbruikregels, het verder blootleggen van bijzondere bankmechanismen, een juistere inning en een verdere verbreding van de belastbare grondslag. Hiertoe moet de automatisering van de fiscale administratie versneld worden en moeten alle in het organieke kader voorziene betrekkingen effectief ingenomen worden. Door meer samenwerking tussen de fiscale administraties van de lidstaten kunnen ook BTW-carroussels, ontduiking van successierechten en diverse fiscale hoogstandjes verder aan banden gelegd worden. Hierbij moet de nadruk gelegd worden op de bestrijding van de witteboordcriminaliteit en in het bijzonder op de ernstige fiscale fraude. De boetes moeten in een correcte verhouding staan tot het genoten voordeel van de fraude, zodat 'deals', die fraude

alleen maar aantrekkelijk maken en zodanig zijn dat het de moeite is om het risico te nemen, onmogelijk worden. De strafrechtelijke aansprakelijkheid van rechtspersonen moet worden uitgebreid met andere sancties, naast het opleggen van geldboetes. Het 'loskopen' door middel van borgsommen moet vermeden worden omdat anders enkel de economisch sterkeren hier voordeel uit halen.

43. Minder lasten op arbeid

Meer opbrengsten uit belastingen op inkomens uit vermogen en ingevolge een juistere inning moeten rechtstreeks bestemd zijn voor de financiering van de vermindering van de lasten op arbeid: de nominale opbrengst gaat naar de vermindering van de patronale bijdrage, de terugverdieneffecten worden gebruikt om het laagbetaald werk lonender te maken. Dit kan onder meer door het optrekken van het belastingvrij minimum of een forfaitaire vermindering van de werknemersbijdragen op lage en middeninkomens.

DE OVERHEID: NIET MINDER MAAR ANDERS

44. In het licht van de groeiende maatschappelijke noden dringt zich binnen de samenleving een herverdeling van taken op. Een slagkrachtige overheid doet meer beroep op de ondernemers, het middenveld en de gezinnen, en creëert ook meer ruimte door zichzelf efficiënter te organiseren. We onderscheiden vijf soorten van herverdeling van taken.

(1) Door de internalisering van bepaalde maatschappelijke uitgaven kan de overheid deze rechtstreeks gaan toewijzen aan de activiteiten die deze kosten veroorzaken, zoals bij milieuvervuiling of bedrijfsgerichte opleiding.

(2) Door het middenveld toe te laten rechtstreeks overeenkomsten te sluiten over bijvoorbeeld opleiding, innovatie, investeringsbeleid en arbeidsherverdeling, krijgt het een ruimere rol toebedeeld.

(3) Door de noodzakelijke decentralisering van de planning naar het ondernemingsniveau kan de overheid zich meer toeleggen op het uitzetten van strategische doelstellingen in een maatschappelijk charter en het aanreiken van een maatschappelijk en regelgevend kader.

(4) Door een betere ondersteuning van vrijwillige activiteiten kan de overheid soepeler werk leveren en korter op de bal spelen.

(5) Tot slot past hierin ook een herwaardering van bepaalde gezinstaken door de sterke uitbouw van buurtdiensten en door een consequent beleid van arbeidsduurverkorting.

5. HET ECONOMISCH CONTRACT: WERK OP MENSENMAAT

45. Het scheppen van werk op mensenmaat is de belangrijkste doelstelling van ons economisch project van sociale vooruitgang door duurzame ontwikkeling. Om de structurele crisis op de arbeidsmarkt op te lossen is een mix van maatregelen nodig, waarbij alle actoren - op welk echelon dan ook - hun verantwoordelijkheid terzake maximaal opnemen.

DRIE PIJLERS VAN EEN DOELTREFFEND WERKGELEGENHEIDSBELEID

46. Een doeltreffend werkgelegenheidsbeleid moet geschraagd worden door drie pijlers, die de arbeidsmarkt telkens op een verschillende manier aanpakken.

(1) De vraag naar arbeid vergroten gebeurt best door het economisch draagvlak te versterken.

(2) De verruiming van het aanbod van arbeid moet gebeuren door de kansen op werk van iedereen te versterken.

(3) Een strategie van herwaardering van de tijd biedt kansen voor de ontwikkeling van een nieuwe diensteneconomie en meer jobs voor hetzelfde werk.

Verantwoord ondernemerschap

47. De overheid moet verantwoorde ondernemers steunen, zodat ze een sociaal duurzame en een milieuvriendelijke concurrentiestrategie op basis van innovatie voeren. Er zijn vijf belangrijke sporen van ondersteuning:
- (1) de verlaging van de drempel tot het ondernemerschap door toezicht op de gelijke markttoegang en de verschaffing van risicokapitaal voor starters en groeiondernemingen;
  - (2) de doorstroming van innovatie in de brede zin naar KMO's met klemtoon op de ecologische modernisering van de economie;
  - (3) de bevordering van het deugdelijk bestuur van ondernemingen door een aanpassing van de vennootschapswetgeving en de relaties tussen management, raad van bestuur en aandeelhouders in het bijzonder; hierbij moeten onder meer een open boekhouding en doorzichtige besluitvormingsstructuren worden opgelegd, ook in die ondernemingen of groepen van ondernemingen waar dit vandaag niet het geval is; ook het instrument van de sociale audit kan bijdragen tot een permanente dialoog met alle belanghebbenden van de onderneming;
  - (4) de introductie van een certificaat voor verantwoord ondernemerschap als criterium voor steunverlening;
  - (5) maximale ontplooiingskansen voor ondernemingen van de sociale economie via een aangepast juridisch kader, fiscale stimuli, toegang tot overheidsopdrachten en specifieke financieringsinstrumenten.

Meer verandering door meer zekerheid

48. Zekerheid hangt niet langer af van het arbeidsstatuut en de socialezekerheidsrechten alleen. De arbeidsmarktkansen en de capaciteit om van job te veranderen zullen in de toekomst de beste garanties op zekerheid zijn. Om deze arbeidsmarktkansen voor iedereen te maximaliseren, willen we vijf sporen volgen:
- (1) de organisatie van het recht op levenslang leren voor iedereen door een opleidingspact tussen overheid, vakbonden en bedrijfsleven;
  - (2) de verlaging van de arbeidskosten voor laaggeschoolden, samen met een sluitende alternatieve financiering;
  - (3) kansen scheppen op doorschakeling van arbeidskrachten door een actiever beleid van loopbaanplanning door de ondernemingen;
  - (4) flexibiliteit op werknemersmaat door meer rekening te houden met het familiaal leven;
  - (5) een structureel gelijkheidsbeleid ten aanzien van vrouwen, migranten en gehandicapten.

Herwaardering van de tijd door arbeidsduurverkorting en een betere dienstverlening

49. De overgang naar een tweeverdienersmodel heeft ervoor gezorgd dat werkenden te weinig tijd hebben om zich goed te voelen en anderen uitgesloten zijn omdat ze niet aan werk geraken. Dit is ondanks de sterk gestegen welvaart niet altijd de kwaliteit van het leven ten goede gekomen. Het nastreven van een zo kwaliteitsvol mogelijk leven voor iedereen is voor ons zo essentieel dat de organisatie van de economie en van de arbeid consequent aan dit principe getoetst moet worden. We moeten een beleid voeren dat tegelijk werkenden meer tijd en werkzoekenden werk geeft: tijd voor geld, geld voor tijd. Door stelselmatig een tweesporenbeleid te voeren, kunnen we dit realiseren.
- (1) Arbeidsduurverkorting is het eerste spoor, waarbij alle werkenden de kans moeten krijgen om in functie van hun individuele behoeften arbeidstijd vrij te maken, die kan worden ingevuld door werkzoekenden. De overheid moet samen met de sociale partners formules van arbeidsduurverkorting stimuleren, hetzij op individuele leest geschoeid (voornamelijk loopbaanonderbreking, deeltijds werk, kredietjaren), hetzij collectief (voornamelijk de vierdagenweek). Voor de uitwerking van deze formules van arbeidsduurverkorting verwijzen we naar het sociaal contract.
  - (2) Volgens het tweede spoor moeten werkenden gemakkelijker in staat gesteld worden om

diensten te kopen in plaats van alles zelf te moeten doen. Deze keuze creëert heel wat bijkomende jobs voor voornamelijk laaggeschoolde werkzoekenden in de dienstensector. Welk spoor ook wordt gekozen, in beide gevallen wordt er tijd gewonnen, meer tijd voor zichzelf, het gezin of de eigen kring, waardoor de kwaliteit van het leven voor alle betrokken partijen toeneemt.

50. Ondanks de toenemende behoeften in het tweeverdienersmodel, merken we dat de nieuwe diensteneconomie onvoldoende tot ontwikkeling komt. Om deze nieuwe dienstverlening uit de economische schemerzone te halen, betaalbaar te maken en er een volwaardige nieuwe diensteneconomie op te bouwen, zijn drie soorten maatregelen op maat nodig:
- (1) de verlaging van de arbeidskosten voor dit soort van activiteiten;
  - (2) de invoering van een belastingvermindering voor de kosten van deze nieuwe diensten in plaats van allerlei aftrekken voor uitgaven met een veel kleinere werkgelegenheidsimpact (zoals de aftrek voor een bedrijfswagen);
  - (3) de strengere sanctionering van het zwartwerk in het algemeen en in deze dienstensectoren in het bijzonder.

EUROPA IN HET TEKEN VAN WERK

België in de kopgroep van de EMU

51. België behoort tot de kopgroep van de Europese Monetaire Unie (EMU). De baten van de eenheidsmunt voor onze kleine open economie zijn niet gering. Hoe dan ook maakt het lidmaatschap van de EMU een verdere begrotingsdiscipline onontbeerlijk, zodat er ook in de komende jaren weinig ruimte is voor een algemene verlaging van de fiscale druk en er ook nauwlettend op de uitgaven moet worden toegezien. Ons land moet de reeds geleverde budgettaire inspanningen verder consolideren.
52. De eenheidsmunt zal ons daarbij kunnen helpen. Zo moet de euro, als toekomstige reservemunt naast de dollar, ons toelaten de mondiale financiële politiek sterk te beïnvloeden en haar zelfs wetten op te leggen. Dit moet leiden tot meer stabiliteit op de financiële markten. Dat moet ons objectief zijn, omdat enkel een dergelijke evolutie een einde kan maken aan de immorele speculatiegolven en het ons mogelijk moet maken de middelen meer en beter in te zetten ten dienste van het algemeen mondiaal belang.
53. Met de start van de EMU vanaf 1999 verliezen België en elk ander lid definitief de wisselkoers en het monetair beleid als instrumenten van economisch beleid. Vanaf dan voert de Europese Centrale Bank het monetair beleid. Met het stabiliteitspact wordt ook de bewegingsruimte voor het budgettaire beleid zeer klein. Dit betekent dat de Europese autoriteiten volop hun verantwoordelijkheid moeten opnemen, zowel voor het monetair beleid als voor het budgettaire beleid.
54. De nationale overheden behouden een eigen bevoegdheid op een aantal domeinen van economische politiek; zoals sociale zekerheid, fiscaliteit, loonvorming en arbeidsmarktbeleid. Om te vermijden dat deze instrumenten worden aangewend voor onderlinge concurrentie dringt zich ook op deze domeinen een verdergaande harmonisering en coördinatie op. Concreet kan coördinatie betekenen dat wanneer een land fiscale stimuli geeft om ondernemingen aan te trekken, de negatieve gevolgen daarvan op de andere landen worden berekend en gecompenseerd door het federaal budget of een stabiliteitsfonds dat rekening houdt met de verschillende werkloosheidsgraden in de lidstaten.

Een gericht macro-economisch beleid in Europa

55. De begroting saneren om voor meer rechtvaardigheid tussen generaties te kunnen zorgen. De verdere sanering van de overheidsfinanciën en het respect voor het stabiliteitspact binnen de EMU is ook noodzakelijk om de lasten op een rechtvaardige manier tussen de Belgen te verdelen. De baten van de sanering (voornamelijk de daling van de rentelasten) moeten deels

de overheidsinvesteringen opnieuw opkrikken tot op het niveau van de buurlanden, deels voor toekomstige pensioenverplichtingen gereserveerd worden. Hoe dan ook moet via een aangehouden begrotingsdiscipline de mogelijkheid gecreëerd worden voor een anti-cyclisch beleid.

56. Meer ruimte voor arbeidsinvesteringen
Overheidsinvesteringen kunnen ook gefinancierd worden met schulden. De verantwoordelijkheid voor het opnieuw op een aanvaardbaar peil brengen van de openbare investeringen in infrastructuur ligt zowel bij het regionale, het federale als het Europese niveau. Voor de EU betekent dit specifiek dat de aanbevelingen in het Witboek van Delors over de creatie van Europese obligaties voor de financiering van transeuropese netwerken in vervoer, energietransport en telecommunicatie en van grote milieuprojecten, dringend moeten uitgevoerd worden en aangevuld met Europese financiering van stadsrenovatie, gezondheids-, onderwijs- en lokale werkgelegenheidsinitiatieven.
57. Een onafhankelijke Europese Centrale Bank ten dienste van de werkgelegenheid
De EU voerde in de jaren '90 een zeer onevenwichtig beleid, door de koppeling van een krap begrotingsbeleid aan een al even krap monetair beleid. Daardoor werd de inflatie teruggedrongen tot een historisch zeer laag niveau, maar de kosten in termen van hoge reële rentevoeten en een aanzwellende werkloosheid zijn zowel economisch als maatschappelijk zeer zwaar. Dit zet een immense druk op het Rijnlandmodel. Eens in de EMU is ook de Europese Centrale Bank (ECB) door het Verdrag van Maastricht verplicht om in de eerste plaats prijsstabiliteit na te streven. Dit mag echter geen exclusieve doelstelling blijven. De ECB moet daarentegen ook een stimulerend conjunctuurgebonden monetair beleid voeren dat naar een evenwicht streeft tussen een houdbare economische groei en een lage inflatie. Als democratisch en politiek tegengewicht voor de ECB pleiten wij voor de oprichting van een Europese sociaal-economische regering.
58. Nieuwe kansen voor een efficiënte anti-cyclische aanpak
Het stabiliteitspact creëert voor het eerst sedert vele decennia ruimte voor een gezamenlijk anti-cyclische of conjunctuurgebonden Europese aanpak. Vermits het stabiliteitspact een tekort toelaat van maximum 3% van het BBP is het mogelijk om door gezamenlijke actie aan de economie impulsen te geven ten belope van 0,5 tot 1% indien het conjunctuurbeeld wijst op een nakende ernstige recessie. De beschikbare beleidsmarges moeten bovendien maximaal ingezet worden voor de bevordering van werkgelegenheid, de vergrijzing en armoedebestrijding.
59. De EMU omvormen tot een Werkgelegenheidsunie
De EMU is op zich geen oplossing voor de werkgelegenheid. De EMU kan door de lage rentevoeten wel bijdragen tot een meer stabiele en hopelijk groeistimulerende omgeving. De werkloosheid moeten we vooral structureel aanpakken. Door een Europees sociaal charter en door nationale overeenkomsten moeten de sociale partners de loonevolutie afstemmen op de werkgelegenheidsevolutie.

Meer Europese fiscale coördinatie

60. Het gebrek aan fiscale coördinatie
Het gebrek aan fiscale coördinatie in Europa leidt tot een voortdurende vermindering van de belasting op kapitaalinkomsten en vennootschappen en veroorzaakt een sluipende verhoging van de lasten op arbeid. Deze evolutie is moordend voor de werkgelegenheid. Werkgelegenheid en sociale bescherming worden dan tegen mekaar uitgespeeld. Er moet dus meer Europese coördinatie op fiscaal vlak worden afgedwongen door paal en perk te stellen aan het fiscaal opbod tussen landen, de uitvaardiging van een coherent fiscaal wetgevend kader en de opheffing van de éénparigheidsregel in de Europese Raad van ministers van Financiën.
61. Fiscaal opbod tussen lidstaten stopzetten
Lidstaten van de EU doen elkaar de duivel aan om kapitalen en investeringen van elkaar weg te pikken. Dit leidt tot ongezonde en onfaire concurrentie. Met het huidige Europees Verdrag aan haar kant moet de Europese Commissie paal en perk stellen aan dit fiscaal opbod.

62. Uitvaardigen van een coherent wetgevend kader

Voor de belastingen op kapitaalinkomsten en vennootschappen, die zeer mobiel zijn, zijn directieven en verordeningen nodig. De methode van coördinatie verschilt naargelang de specifieke belastingvorm.

Voor de indirecte belastingen moeten er meer sluitende inningstechnieken en nauwere tariefvorken komen. Milieutaksen in het algemeen en accijnzen op energieproducten in het bijzonder vereisen stevige minimumtarieven.

Voor de directe belastingen is een doorbraak voor de inkomsten uit kapitaal dringend nodig. De minimumbronheffing moet gecombineerd worden met een verplichte informatie van betaalde interesten van de banksector aan de overheid.

Voor de vennootschapsbelasting moet eindelijk werk gemaakt worden van het Ruding-rapport uit 1992 door de definitie van belastbare winst eindelijk te harmoniseren en een minimumtarief te bepalen.

Er moet een sluitende controle op het kapitaalverkeer naar en uit de Europese Unie ingesteld worden. Fiscale paradijzen verbonden met lidstaten van de Europese Unie moeten aangepakt worden.

63. De verlammeende eenparigheidsregel doorbreken

De eenparigheidsregel in de Europese Raad van ministers van Financiën sluit elke poging tot meer fiscale coördinatie bij voorbaat uit, wegens de halsstarrigheid van een aantal lidstaten. Hun beroep op de nationale soevereiniteit is door de grotere mobiliteit van kapitaal niet meer van deze tijd. Vooral in het licht van de nakende uitbreiding van de EU is een grotere Europese fiscale coördinatie enkel mogelijk als de verlammeende éénparigheid vervangen wordt door een gekwalificeerde meerderheid.

BELGIË EN VLAANDEREN: ÉÉN FRONT VOOR MÉÉR WERK

De Vlaamse werkgelegenheidsuitdaging

64. De werkgelegenheid blijft in Vlaanderen toenemen. Ook daalt de werkloosheid gestaag. Op termijn wordt de werkgelegenheidsuitdaging in Vlaanderen minder een volume- dan wel een kwaliteitsprobleem. Het werkloosheidsprobleem is voornamelijk een probleem voor laaggeschoolden. Een goede samenwerking tussen de federale, Vlaamse en Brusselse overheid moet de nodige garanties bieden om zo snel mogelijk een slagvaardig werkgelegenheidsbeleid te kunnen uitbouwen. Voor de SP is het absoluut noodzakelijk dat tegen 2003 de werkloosheid in België wordt gehalveerd. Een efficiënte aanpak van de werkloosheid op alle niveaus vereist de gelijktijdige inzet van twee strategieën:

- (1) aan de ene kant een defensieve strategie voor werk door in te grijpen in de kosten van arbeid (voornamelijk laaggeschoolde arbeid) en in de kosten van kapitaal (via lage rentevoeten);
- (2) aan de andere kant een offensieve strategie voor werk door in te grijpen in de kwaliteit van de omgeving via innovatie, permanente vorming, milieu en ruimte, mobiliteit, private en publieke dienstverlening, verantwoord ondernemerschap en last but not least het sociaal overleg.

Een defensieve strategie voor werk: minder lasten op arbeid

65. De kansen op arbeid van de werkzoekende kunnen worden versterkt door in te grijpen in de prijs en de kwaliteit. We moeten tegelijk twee sporen bewandelen:

- (1) een selectieve verlaging van de arbeidskosten voor laaggeschoolden, door alternatieve financiering;
- (2) een activering van de werkloosheidsuitkering voor langdurig werkzoekenden.

66. Ons werkgelegenheidsproject respecteert een fundamentele drie-eenheid van loonlastenverlaging, loonbeheersing en koopkrachtgarantie. We kunnen niet wachten op de al te trage Europese fiscale coördinatie om iets te doen in België. Meer dan in de meeste andere landen kennen we een hoge last op de arbeid. Het is dus hoogdringend om deze lasten op arbeid te verminderen met alternatieve financiering om de leefbaarheid van ons stelsel van sociale bescherming niet in het gedrang te brengen.

(1) In een eerste fase is een daling van de sociale werkgeversbijdragen terecht, op voorwaarde dat de verlaging voldoende selectief is naar laaggeschoolden en dat tussen overheid, werkgevers en vakbonden concrete engagementen over extra werkgelegenheid worden gemaakt. Het is echter onverantwoord enkel op terugverdieneffecten te vertrouwen om de lagere arbeidskost te compenseren. De alternatieve financiering die hiervoor nodig is, zal de koopkracht aantasten, vooral als deze klassiek gericht wordt op indirecte belasting.

(2) Een koopkrachtcompensatie kan best worden gewaarborgd door geleidelijk een deel van de terugverdieneffecten aan te wenden voor een combinatie van een forfaitaire verlaging van de werknemersbijdragen voor de sociale zekerheid op lage en middeninkomens en de verhoging van het belastingvrij minimum.

Een offensieve strategie voor werk: kwaliteit doen bovendien

67. Een samenhangende strategie

Een offensieve strategie voor werk richt zich vooral op de kwaliteit van de economische omgeving met het oog op een concurrentievoorsprong en een betere kwaliteit van het leven. De rol en inbreng van het sociaal overleg is voor deze offensieve strategie van cruciaal belang, door het vastleggen van de wederzijdse engagementen. We hebben dringend nood aan een innovatiepact en een opleidingspact. Een duurzaam economisch beleid heeft maar kans op slagen als het omkaderd wordt door een goed doordacht milieubeleid, een beheersing van de mobiliteit, een adequate en moderne dienstverlening en stimulansen voor een durvend ondernemerschap.

68. Selectief innoveren in de breedte

De verruiming van het onderzoeks- en ontwikkelingsbeleid (O&O) naar een innovatiebeleid is essentieel. De huidige budgettaire inhaalbeweging moet deze verruiming ook selectief ondersteunen, zowel naar bedrijfsleven, overheid als social-profitsector toe. Het innovatiebeleid moet de inbedding van O&O in de samenleving verzekeren. Aandachtspunten voor deze inbedding zijn de band met *human resources*, de doorstroming van innovaties naar de KMO's en het overleg. Er moet een evenwichtige inspanning zijn van overheid en bedrijfsleven alsook transparantie in het engagement van het bedrijfsleven. Een innovatiepact moet de wederzijdse engagementen van overheid, vakbonden en bedrijfsleven vastleggen.

69. Het technologisch aspectenonderzoek

De economische en maatschappelijke effecten van het wetenschappelijk en technologisch onderzoek moeten permanent doorgelicht worden door middel van zogenaamd technologisch aspectenonderzoek. *Technology watchers* moeten het Vlaams Parlement wapenen en bijstaan in hun toezicht op de juiste en selectieve aanwending van de verhoogde overheidssteun voor innovatie. Het Vlaams Instituut voor de bevordering van het Wetenschappelijk-Technologisch onderzoek (IWT) en de Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek (VITO) moeten daartoe volledig gevaloriseerd worden, door ze voldoende onafhankelijkheid en slagkracht te garanderen.

70. Het recht op levenslang leren

Innoveren en investeren in mensen zijn de enige manier om de vicieuze cirkel van hoge loonkosten en productiviteitsverhogingen ten koste van de werkgelegenheid te doorbreken. Permanente vorming is een belangrijk middel om iedereen volwaardige kansen op maatschappelijke participatie te garanderen. Terwijl levenslang leren vrijwel vanzelfsprekend is bij de hogergeschoolden, is dit merkbaar minder het geval bij lagergeschoolden. De inspanningen voor beroepsopleiding van werkzoekenden zijn in België ondermaats. We moeten deze

inspanningen zodanig optrekken dat jaarlijks minstens één vijfde van de werkzoekenden een beroepsopleiding volgt.

De kansen van de informatiemaatschappij moeten ook beter benut worden door een verhoging van de toegankelijkheid en gebruiksvriendelijkheid van de nieuwe informatie- en communicatietechnologie, zodat ook laaggeschoolden ermee kunnen werken, zowel in productie- als in dienstensectoren. De wederzijdse engagementen van overheid, vakbonden en bedrijfsleven moeten worden vastgelegd in een opleidingspact.

71. Zuinig omgaan met milieu, grondstoffen en ruimte

Een goed doordacht milieubeleid en beleid van ruimtelijke ordening, met een strikt normerings- en vergunningenbeleid, moeten één van de basisvoorwaarden vormen voor het economisch beleid. Preventieve maatregelen en fiscale prikkels moeten aanzetten tot een rationeler gebruik van energie, grondstoffen en ruimte en bijdragen tot meer economische efficiëntie. Een energie- en CO₂-taks - die zowel op nationaal als Europees niveau moet worden doorgevoerd - kan bijdragen tot een rationeler energiegebruik. Een leegstandsbelasting op zowel leegstaande gebouwen als industriegronden en een betere benutting van de economische potenties van de stad moeten een rationeler grondgebruik dichterbij brengen.

72. Beheersen van de mobiliteit

Verkeerscongestie is niet alleen voor het milieu, maar ook voor de economie nadelig. Toch kunnen we niet om mobiliteit heen als we meer economische groei, meer specialisatie en een grotere arbeidsparticipatie willen. Vooral het wegvervoer zal hierdoor op korte en middellange termijn nog blijven toenemen. Nieuwe wegen kunnen we alvast missen: de ruimte is te schaars en nieuwe wegen lokken enkel nieuw verkeer. We moeten de mobiliteit beter beheersen door onder meer een optimale spreiding van het wegvervoer, het voeren van een locatiebeleid (zoals voorzien in het Ruimtelijke Structuurplan Vlaanderen), het gebruik van telematica, de bevordering van telewerk en bedrijfsvervoerplannen, fiscale maatregelen, en door het gebruik van spoor- en waterweg te stimuleren.

73. Dienstverlening op punt stellen, ook die van de overheid

De integratie van de Vlaamse economie in de informatiesamenleving van morgen is van doorslaggevend belang voor de toekomstige welvaart. Naarmate de samenleving steeds complexer wordt, wordt een kwaliteitsvolle en vlotte dienstverlening steeds belangrijker voor de economie. Zowel de beheersbaarheid van de kosten van de geleverde diensten, de kwaliteit van de diensten als het indirecte werkgelegenheidseffect winnen aan belang. Administratieve vereenvoudiging en snelle behandeling zijn ook troeven voor kwalitatieve en efficiënte overheidsdiensten.

74. Durven ondernemen

De overheid moet voor haar ondersteuningsbeleid meer de nadruk leggen op principes van deugdelijk bestuur, kwaliteitszorg en beheer van menselijk kapitaal. Deze principes besteden meer aandacht aan de relaties van de onderneming met alle belanghebbenden, stellen de mens en de vaardigheden van zowel het management als de werknemers in de onderneming centraal.

Een goed en evenwichtig ondernemingsplan is de beste lanceringsbasis voor het vinden van het nodige start- of durfkapitaal. Naast het pionierswerk terzake van de GIMV, is het hoog tijd dat ook privé-groepen initiatieven ontwikkelen om het durvend ondernemerschap in Vlaanderen te stimuleren.

75. Sociaal overleg op federaal en Vlaams niveau

Het sociaal overleg moet zowel op federaal als op Vlaams niveau streven naar overeenkomsten die ondersteund worden door de overheid. Dit kan zowel gaan over de modulering van de arbeidskosten, de herverdeling van de arbeid, de loonbeheersing als de opleidings- en innovatieproblematiek, elk volgens de eigen bevoegdheden.

STAD OF GEMEENTE: EEN LOKAAL STEUNPUNT VOOR ECONOMISCHE ONTWIKKELING

Het lokaal werkgelegenheidsbeleid als brug tussen economie en mens

76. Ook de stedelijke of gemeentelijke overheid moet een belangrijke rol spelen in het werkgelegenheidsbeleid. De stad kampt vandaag met een grote werkloosheid, vooral bij de risicogroepen op de arbeidsmarkt, en heeft een deel van haar economische en handelsfunctie zien verschuiven naar de rand. Nochtans is de stedelijke structuur door het samenspel van openheid en compactheid het economisch en sociaal kapitaalgoed van de economie van de toekomst. Daartoe moeten de federale en de Vlaamse overheid het werkgelegenheidsbeleid bewust meer in de richting van de stad sturen, zodat een duurzame stedelijke economie mee kan helpen bouwen aan een duurzame stedelijke samenleving.
77. De stad moet haar centrumfunctie inzake werken kunnen versterken. De stedelijke overheid moet in samenspraak met het lokale werkveld niet alleen bijdragen tot het creëren van sociale tewerkstelling in het kader van de sociale economie, dienstverlening aan particulieren en de opvulling van nieuwe maatschappelijke noden zoals milieu, renovatie van buurten en sociale veiligheid, maar vooral proberen de brug te slaan tussen de economische en de sociale component van het werkgelegenheidsbeleid.

Kansen voor de stad

78. De stad beschikt over alle kansen en troeven om uit te groeien tot een dienstenplatform voor haar omgeving, door te steunen op een goed uitgebouwde economische dienstenstructuur en een professionele social-profitsector. Deze troeven worden pas competitieve voordelen door ook de zwakke kanten van de stad gezamenlijk aan te pakken, zoals de verkeerscongestie, de onbruikbaarheid van of het gebrek aan bedrijfssites, het veiligheidsrisico en het gebrek aan gepaste kwalificaties van de beroepsbevolking.
79. De stad is een belangrijke bron van nieuwe werkgelegenheid, zowel in de ontwikkeling van de nieuwe diensteneconomie als in de uitbouw van het social-profitnetwerk (overheidsdiensten, onderwijs en een brede waaier van niet-commerciële, maatschappelijke diensten, gaande van welzijnsvoorzieningen tot recreatie). De stad biedt ook nieuwe kansen voor werk in de buurt- en milieu-economie, de verbetering en verfraaiing van de leefomgeving, vorming en opleiding of maatschappelijke integratie, allemaal mogelijkheden die ook daadwerkelijk nieuwe kansen bieden voor de laaggeschoolden en de risicogroepen op de arbeidsmarkt, mits voorzien wordt in een aangepaste begeleiding en scholing.

Een stedelijk steunpunt voor economische ontwikkeling als schakel tussen overheid en bedrijfsleven

80. De stedelijke overheid moet ook actiever kunnen optreden in het aantrekken van investeerders. Dit kan niet gebeuren vanuit de administratie. Een stedelijk initiatief rond economische ontwikkeling moet de tussenschakel vormen tussen overheid en bedrijfsleven. Dit initiatief heeft vijf belangrijke opdrachten:
- (1) analyse van sterke en zwakke punten; advies over het wegwerken van de structurele belemmeringen; promotie van de kritische succesfactoren;
  - (2) opsporen en aantrekken van investeerders; vervullen van een onthaal-, informatie- en vooral begeleidingstaak voor investeerders;
  - (3) brugfunctie naar sociale werkgelegenheidsinitiatieven;
  - (4) zelf initiatieven nemen ter verbetering van het investeringsklimaat: onder meer pandenbeheer, tijdelijke participaties in een bedrijvent centrum;
  - (5) het voeren van een actief grondbeleid, waar zo weinig mogelijk schaarse gronden verkocht worden, maar waar de stad de gronden via concessies of erfpachten ter beschikking stelt.

WERKGROEPEN ECONOMISCH CONTRACT TOEKOMSTCONGRES

Bruno Beels, Robby Berloznick, Walter Braekman, Toon Colpaert, Marcel Conters, Ludo Cuyvers, Olivier De Cock, Franky De Coninck, Alfons De Geest, M.J. De Meirleir, Karel De Pelsmacker, Peter De Proft, Bob De Richter, Kris De Witte, Jan Debucquoy, Willy Degheldere, Marc Despontin, Jozef Dewolf, Harry Dierckx, Gustaaf Dierickx, Gilbert Eggermont, Jean Eliaerts, Dirk Frantzen, Etienne Hurtecant, Marc Jegers, Fons Leroy, Geert Maes, Johan Maes, Wim Meeusen, Ad Meskens, Alain Petit, Glenn Rayp, Frans Spinnewijn, Lucien Suykens, Anthony Van den Langenbergh, Werner an den Stockt, Dirk Van Evercooren, Eric Van Heesvelde, Ria Van Peer, Rudi Vander Vennet, Gaston andewalle, Yves Verdingh, Jan Verschooten, Herman Verwilst, Leo Victor, Luc Voets, Robert Voorhamme, Gust Vriens, Freddy Willockx, Eddy Wymeersch, Paul Zeeuwts.

OVER WAARDIG LEVEN EN STERVEN

INHOUD

1. ETHIEK EN SOCIAAL-DEMOCRATIE

2. BIO-ETHIEK

MEDISCH BEGELEIDE VOORTPLANTING

ERFELIJKHEIDSADVIES

GENTHERAPIE

3. DE HUMANISERING VAN HET BEGIN EN HET EINDE VAN HET LEVEN

EUTHANASIE

DE ONGEVRAAGDE LEVENSVERKORTING

HET ETHISCH CONTRACT

RESOLUTIES GOEDGEKEURD OP HET TOEKOMSTCONGRES VAN DE SP VAN 16 EN 17 MEI 1998

1. ETHIEK EN SOCIAAL-DEMOCRATIE

1. De basiswaarden van de SP zijn respect, gelijkwaardigheid en solidariteit. Deze waarden vormen ook het fundament van het ethisch contract.
2. De SP is een pluralistische partij die openstaat voor alle levensbeschouwingen die zich herkennen in die basiswaarden. Haar actie ligt in het verlengde van de grote humanistische traditie voor positieve vrijheid en menselijke ontvoogding.
3. Voor de objectivering en het doen naleven van normen op het niveau van de rechtsstaat, is een open discussie en het respect voor ieders argumenten noodzakelijk.
4. De ethische problemen zoals die zich stellen rond het begin en het einde van ons leven, de biotechnologie en de genetica, kunnen niet op definitieve wijze worden opgelost, maar vereisen regelmatig een nieuw debat. Hierbij is het van groot belang dat bij de maatschappelijke besluitvorming over wat mag en niet mag, rekening wordt gehouden met het ethisch pluralisme in onze samenleving.
5. Met de ontwikkeling van de biomedische wetenschappen hebben ook andere rechten ingang gevonden, die voor het ogenblik niet vanzelfsprekend zijn. Het betreft onder meer de ethische en sociale discussie over het recht op voortplanting, het recht op een gezond kind en het recht op afstammingsvoorlichting. Deze nieuwe ethische vragen moeten dringend op de agenda geplaatst worden voor een maatschappelijk ethisch debat in het kader van het recht van iedereen op een betaalbare en toegankelijke gezondheidszorg van goede kwaliteit.
6. Onder gezag van de overheid en het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek moet het maatschappelijk debat over ethische vragen en dilemma's dringend opgewaarderd worden. Cruciaal hierbij is dat het debat steunt op begrijpelijke, visueel, auditief en fysiek toegankelijke informatie van goede kwaliteit, en liefst de maatschappelijke en politieke besluitvorming steeds voorafgaat. Gezien de hoeveelheid aan ethische problemen en de ethische achterstand die ons land kent ten aanzien van andere landen, moet er meer geld en personeel ingezet worden ten bate van een meer doorgedreven werking van het Raadgevend Comité voor Bio-ethiek, waarbij ervaringsdeskundigen betrokken worden.
7. De kwaliteit van het leven kan onmogelijk op grond van objectieve criteria worden omschreven. De appreciatie is subjectief en zal niet enkel gebeuren op grond van somatische of fysiologische klachten, maar zal mede worden bepaald door het psychisch welbevinden van het individu in de sociale en relationele context waarin hij zich bevindt. Om die reden is er onvermijdelijk een kloof tussen de subjectieve gezondheidswensen van alle individuen én de mate waarin de gezondheidszorg aan deze wensen kan tegemoetkomen. Het is de verantwoordelijkheid van de samenleving om te bepalen hoeveel middelen aan welke gezondheidszorg worden besteed. Het vrijwaren en verbeteren van een voor iedereen toegankelijke, betaalbare gezondheidszorg van goede kwaliteit, met inbegrip van de

vernieuwingen op het vlak van de hoogtechnologische geneeskunde, is en blijft voor de SP een basisdoelstelling.

8. De humanisering van de gezondheidszorg is een topprioriteit. Dat betekent concreet:
  - het medisch handelen moet in dienst staan van de levenskwaliteit van de patiënt; dat geldt ook bij het inzetten van bepaalde (nieuwe) medische technologieën of handelingen die soms enkel leiden tot het verlengen van nodeloos lijden; de geneesheer moet vermijden een behandeling die geen uitkomst biedt hardnekkig voort te zetten;
  - een handicap of ouderdom mag geen reden zijn om een normale medische behandeling niet toe te passen;
  - spoedig een spoedige wettelijke erkenning van een reeks van patiëntenrechten, waaronder het zelfbeschikkingsrecht, het recht op toegankelijke informatie, het recht op toestemming voor een medische handeling, het recht op klachtbehandeling en een wettelijke erkenning van het recht op euthanasie;
  - de uitbouw van een toegankelijke en betaalbare palliatieve zorg;
  - meer handen aan het bed van de patiënt als voorwaarde voor een meer menselijke zorg;
  - een gezondheidszorg die op een even zorgvuldige wijze streeft naar het verzorgen van afhankelijke mensen als het genezen van zieke mensen.

9. Het levensbeschouwelijke pluralisme in onze maatschappij vereist dat ethische comités verbonden aan een ziekenhuis of ziekenhuisgroepering en/of op een regionaal niveau georganiseerd, een klinische ethiek waarborgen die rekening houdt met de levensbeschouwelijke overtuiging van de patiënt.
Een dergelijk comité garandeert daarenboven een doorgedreven multidisciplinaire samenstelling die rekening houdt met de huidige en in de toekomst te verwachten ontwikkeling en verschuiving in de gezondheidszorg.

2. BIO-ETHIEK

MEDISCH BEGELEIDE VOORTPLANTING

10. De vervulling van de ouderschapswens kan op verschillende manieren gebeuren, onder andere door adoptie en met behulp van medisch begeleide voortplanting. Die moet openstaan voor iedereen, met inbegrip van ongehuwd samenwonenden, alleenstaanden, homoseksuele koppels en personen met een handicap.
11. De medisch begeleide voortplanting is enkel toepasbaar in erkende fertiliteitscentra die voldoen aan wettelijk vastgelegde kwaliteitsvoorwaarden.
12. De anonimiteit van de donor moet gewaarborgd blijven. Genetische informatie van de donor moet wel om medische redenen beschikbaar blijven.
13. Draagmoederschap kan enkel binnen door de overheid erkende centra en op niet-commerciële basis. Het juridisch ouderschap komt toe aan de wensouder(s) die door een beroep te doen op draagmoederschap ontegensprekelijk de wil hebben geuit op een kind, met wie zij een socio-affectieve ouderschapsband willen opbouwen.
14. Het tot stand brengen van een zwangerschap tijdens of na de menopauze met behulp van medisch begeleide voortplanting is bespreekbaar. De medische en psycho-sociale risico's, zowel voor de moeder als voor het kind, van een zwangerschap op latere leeftijd maken echter het invoeren van een aantal randvoorwaarden noodzakelijk.
15. De waarde om het embryo te beschermen, moet los worden gezien van het criterium 'persoon-zijn', maar moet in de eerste plaats gekoppeld worden aan het al dan niet aanwezig zijn van een

kinderwens.

Is er geen kindwens (bijvoorbeeld embryo's in het kader van experimenteel onderzoek), dan moet het resultaat van de bevruchting worden aanzien als een biologische entiteit.

16. Experimenteel onderzoek kan alleen mits toestemming van de bij de bevruchting onmiddellijk betrokken man en/of vrouw.

Experimenten met embryo's moeten een diagnostisch, therapeutisch of preventief karakter hebben én voldoen aan strikte voorafgaande voorwaarden, zoals een gunstig advies van een ethische commissie. Onder die voorwaarden moet de creatie van embryo's voor wetenschappelijk onderzoek mogelijk zijn, mits dezelfde experimenten niet met overtallige embryo's of via andere methoden zoals bijvoorbeeld experimenten met celculturen kunnen worden uitgevoerd.

Naast de criteria waaraan embryo-experimenten moeten voldoen, waaronder de 14-dagen regel, mogen embryo's die gebruikt zijn voor experimenten niet worden teruggeplaatst.

17. Overtallige embryo's die ontstaan zijn in het kader van een medisch begeleide voortplanting moeten een duidelijke bestemming krijgen die door de betrokken man en/of vrouw bepaald wordt.

De bewaring van embryo's door invriezing moet gebeuren in officieel erkende fertiliteitscentra en moet in de tijd worden beperkt. Deze beslissing moet periodiek worden herbevestigd door de ouders. Bij gebrek daaraan komt de zeggenschap over het embryo toe aan het fertiliteitscentrum. Gebruik van ingevroren sperma, eicellen of embryo's na het overlijden, kan enkel nadat hiervoor uitdrukkelijke toestemming door hem of haar werd gegeven bij aanvang van de behandeling. Deze toestemming kan steeds worden herroepen.

Embryo-donatie dient te gebeuren binnen een anoniem en niet-commercieel kader, met instemming van de donors. Een regulerend en bemiddelend optreden van een door de overheid ingesteld en gecontroleerd orgaan is noodzakelijk.

ERFELIJKHEIDSADVIES

18. Erfelijkheidsadvies moet gebeuren in wettelijk erkende erfelijkheidscentra en met een degelijke advisering en begeleiding die op de patiënt zijn afgestemd.

19. Erfelijkheidsonderzoek of erfelijkheidsadvies kan enkel mits uitdrukkelijke toestemming van de patiënt of cliënt. Deze gegevens behoren tot de geheimhouding van het medisch dossier.

20. Erfelijkheidsadvies moet gebeuren binnen een algemeen wettelijk kader, waarbinnen het uitwisselen van genetische informatie die betrekking heeft op verschillende individuen tot een specifiek dilemma kan leiden. De waarde van het recht op privacy van een individu en het behoud van het medisch beroepsgeheim komen hier in conflict met de sociale waarde om kinderen en familieleden te informeren over of te behoeden voor erfelijk te vermijden aandoeningen.

Dat dilemma verdient nog verder ethisch debat.

21. De overheid moet blijven waarborgen dat bij het afsluiten van verzekeringscontracten, erfelijke informatie noch rechtstreeks, noch onrechtstreeks aanleiding geeft tot discriminatie of uitsluiting.

22. Genetische gegevens mogen noch rechtstreeks, noch onrechtstreeks invloed hebben op de tewerkstellings(kansen) van een (kandidaat)werknemer, tenzij dit uitsluitend in het belang van de gezondheid van de werknemer is. Wel kan de werknemer steeds op basis van genetische gegevens bepaalde soorten werk in het belang van zijn gezondheid weigeren.

GENTHERAPIE

23. Gentherapie, uitgevoerd binnen een medische context (preventief, therapeutisch en diagnostisch) is zonder meer toelaatbaar. Er is geen enkel argument dat verantwoordt waarom het genetisch patrimonium wel bij toeval, maar niet via wetenschappelijke kennis zou mogen

bijgestuurd worden, wanneer dat gebeurt met het oog op het verminderen van menselijk leed en het bevorderen van de kwaliteit van het leven.

24. Gentherapie op het niveau van de geslachtscellen moet met een bijzondere omzichtigheid worden benaderd, aangezien de resultaten van een dergelijke ingreep niet beperkt blijven tot het behandelde individu, maar tevens effect hebben op het nageslacht. Een periodiek herzienbaar moratorium inzake gentherapie op het niveau van de geslachtscellen is verantwoord zolang er onvoldoende garanties zijn die een veilige toepassing van deze techniek garanderen.
25. De erkenning van de intrinsieke, niet-instrumentele waarde van elk individu is een noodzakelijke en cruciale waarborg om het genetisch ingrijpen ethisch aanvaardbaar te houden.
26. Ingrepen waarbij genetisch identieke individuen worden gecreëerd of gekloond, moeten worden verboden.
27. Ethisch verantwoord medisch-wetenschappelijk onderzoek met gebruik van kloningstechnieken is aanvaardbaar.
28. Zolang er echter onvoldoende garanties zijn, is een periodiek herzienbaar moratorium verantwoord.
29. Het klonen en het genetisch verbeteren van dieren hebben voordelen op wetenschappelijk, medisch en economisch vlak en kunnen daarom ook ethisch aanvaardbaar zijn. Het welzijn van dieren en de bescherming van het milieu - het behoud van de biodiversiteit en het ecologisch evenwicht - vereisen dat de toepassing van deze biotechnologieën op dieren aan een degelijke controle en reglementering is onderworpen.
30. Het klonen en het genetisch manipuleren van micro-organismen en planten geven weinig of geen aanleiding tot ethische problemen. De bescherming van de volksgezondheid en van het milieu - behoud van de biodiversiteit en het ecologisch evenwicht - vereisen echter dat de exploitatie van biotechnologisch bewerkte micro-organismen en planten aan een degelijke controle en reglementering zijn onderworpen.
31. Geslachtskeuze voor het vermijden van geslachtsgebonden erfelijke ziekten is zowel ethisch als juridisch toelaatbaar. In welke mate een geslachtsgebonden aandoening voldoende ernstig is om een geslachtskeuze te rechtvaardigen, moet worden beslist door de ouders in nauw overleg met de arts en na advies van de ethische commissie.
32. Geslachtskeuze zonder medische indicatie is ethisch en maatschappelijk niet te verantwoorden.

3. DE HUMANISERING VAN HET BEGIN EN HET EINDE VAN HET LEVEN

33. Iedere mens heeft recht op een waardig leven én sterven. Daarom pleit de SP ondubbelzinnig voor een humanisering van het levenseinde én voor een voorwaardelijk recht op euthanasie.
34. Bij de toepassing van het recht op waardig sterven, is er een fundamenteel ethisch onderscheid tussen wilsbekwame en wilsonbekwame patiënten: voor beide groepen geldt een totaal andere ethische beoordeling en maatschappelijke regulering.

EUTHANASIE

35. De SP definieert euthanasie als "het opzettelijk levensbeëindigend handelen door een andere dan de betrokkene op diens verzoek". Onder "de betrokkene" wordt begrepen de patiënt die zich

in een uitzichtloze situatie bevindt en onder “de andere” dan de betrokkene moet er minstens een arts zijn.

36. Het zelfbeschikkingsrecht van de patiënt over eigen leven én sterven is voor de SP een belangrijk onderdeel van de rechten van de patiënt binnen de gezondheidszorg. De betrokken wilsbekwame patiënt is de ultieme gerechtigde om te bepalen wat voor hem of haar een uitzichtloze situatie is. De invoering van een wettelijk geregelde medische meerderjarigheidsleeftijd is een essentieel patiëntenrecht voor de minderjarige in het kader van een medische behandeling en in het bijzonder voor wat betreft euthanasie. Een trapsgewijze invoering van een beslissingsrecht voor minderjarigen is aangewezen, en kan volgens het onderstaande schema worden gerealiseerd:
- Beneden de leeftijd van 12 jaar is de toestemming van de ouders of de voogd vereist.
  - Bij minderjarigen tussen 12 en 15 jaar moeten de ouders of voogd betrokken worden bij het beslissingsrecht van het kind. Met de weigering van de wettelijke vertegenwoordiger wordt evenwel geen rekening gehouden wanneer de minderjarige patiënt zelf de verrichting wenst te ondergaan.
  - Vanaf 15 jaar zijn minderjarigen volledig bekwaam om te beslissen of ze bepaalde medische behandelingen wensen te ondergaan. De toestemming van de ouders is vanaf die leeftijd niet meer vereist.
- In alle gevallen moet de minderjarige betrokken worden bij de informatieverstrekking en het beslissingsproces omtrent de behandeling. De wijze en de mate waarin dit gebeurt, zal afhangen van het begripsvermogen en de affectieve ontwikkeling van het kind.
37. Als een mens zijn leed als nutteloos of uitzichtloos ervaart dan is behoudens enkele cruciale randvoorwaarden, het ingaan op de euthanasievraag van de patiënt niet alleen een moreel toelaatbare daad, maar ook een moreel hoogstaande daad die getuigt van solidariteit en medemenselijkheid.
38. Het recht op euthanasie is bij uitstek een patiëntenrecht. Daarom pleit de SP voor een wettelijke regulering van euthanasie in het belang van de rechtszekerheid van zowel patiënt als arts.
39. In het kader van een humane gezondheidszorg en het recht op waardig sterven, is de uitbouw en de beschikbaarheid van een betaalbare palliatieve zorg wenselijk, bij voorkeur in de thuiszorg. Palliatieve zorg verhoogt de kans op waardig sterven van de patiënt en is in dat opzicht volledig complementair aan het voorwaardelijk recht op euthanasie.
40. De SP pleit voor een wettelijk gereguleerd recht op euthanasie, mits aan volgende toepassingsvoorwaarden is voldaan:
- de hulpvrager heeft recht op begrijpelijke, objectieve en relevante informatie met betrekking tot zijn gezondheidssituatie, zijn levensprognose en het daaraan gekoppelde ziektebeeld;
  - de hulpverlener heeft de plicht om in te staan voor het recht van de patiënt op informatie: de arts is terzake de hoofdverantwoordelijke;
  - vooraleer in te gaan op de vraag tot euthanasie moet de arts op een zo goed mogelijke wijze de individuele vraag, keuze en motivatie voor euthanasie toetsen, zo mogelijk in overleg met een multi-disciplinair team van zorgverstrekkers en een collega-arts die de patiënt goed kennen. In het geval van een weloverwogen en herhaaldelijk geformuleerd verzoek tot euthanasie van een wilsbekwame patiënt, is bijgevolg geen rol weggelegd voor de ethische comités in de ziekenhuizen. De uitvoering van dit verzoek is een zaak tussen arts en patiënt;
  - de hulpvraag kan zowel mondeling, schriftelijk als op basis van een wilsbeschikking gebeuren;
  - de euthanasievraag moet als redelijk kunnen worden geïnterpreteerd door de arts, die ultiem verantwoordelijk is voor de uitvoering ervan;
  - de euthanasievraag moet door de patiënt op een volgehouden en duidelijke wijze gevraagd worden;
  - elke euthanasie moet als dusdanig als doodsoorzaak geregistreerd worden.

Geen enkele arts is individueel verplicht om in te gaan op de euthanasievraag van de patiënt. Wel dient elke arts die wordt aangesproken met deze hulpvraag, maar er niet kan of wil op

ingaan, de patiënt hiervan onmiddellijk in te lichten en hem op de meest humane en doeltreffende wijze door te verwijzen naar een collega-arts.

41. Het formuleren van een geactualiseerde en zorgvuldige wilsbeschikking of levenstestament moet onder de bevolking worden aangemoedigd voor het geval de persoon onverhoeds terechtkomt in een situatie waarin hij feitelijk niet meer bekwaam is zijn wil te kennen te geven. Hiertoe moet onder de bevolking een ruime en zorgvuldige informatie worden verspreid.

DE ONGEVRAAGDE LEVENSVKORTING

42. Ongevraagde levensverkorting is een behandelingsstakende of actieve levensverkorting door een arts op een patiënt die geen kenbare wil heeft geuit.
43. Levensverkortend handelen op wilsonbekwamen komt fundamenteel in conflict met de waarde van het zelfbeschikkingsrecht van de persoon of de patiënt. Om die reden is het noodzakelijk dat een debat over levensverkortend handelen op wilsonbekwamen niet alleen met de grootste omzichtigheid, sereniteit en nuancering wordt gevoerd, maar ook absoluut wordt gescheiden van het euthanasiedebat.
44. Voor levensverkortend handelen op wilsonbekwamen kiest de SP voor een reeks van voorlopige uitgangspunten die nog uitdrukkelijk open staan voor verder debat en aanpassing. In dit kader is het nodig om onderscheid te maken tussen volgende groepen van wilsonbekwamen:
  - levensvatbare foetussen ouder dan 24 weken waarvan evenwel met zekerheid verwacht wordt dat ze hetzij tijdens of na de geboorte onontkoombaar dood gaan hetzij lijden aan zeer ernstige en niet te herstellen vitale functiestoornissen met een zeer kleine kans op overleven, en (vroeg)geborenen met extreem zware afwijkingen of misvormingen die nog op de drempel staan van het leven en hun persoonsopbouw;
  - comateuze patiënten die hetzij hersendood zijn, hetzij een louter vegetatief bestaan lijden;
  - zwaar mentaal gehandicapten en zwaar dementerende bejaarden die over geen feitelijke en juridische wilsbekwaamheid meer beschikken en geen wilsbeschikking hebben geformuleerd.
45. Voor de groep van levensvatbare foetussen ouder dan 24 weken waarvan evenwel met zekerheid verwacht wordt dat ze hetzij tijdens of na de geboorte onontkoombaar dood gaan, hetzij lijden aan zeer ernstige en niet te herstellen vitale functiestoornissen met een zeer kleine kans op overleven, en de (vroeg)geborenen met extreem zware afwijkingen of misvormingen en die nog op de drempel staan van het leven en hun persoonsopbouw, is het voor de SP bespreekbaar dat mits een klare procedure levensverkortend handelen ethisch gezien kan, mits uitdrukkelijke toestemming van de ouder(s). De overtuiging hierbij is dat het tijdig verhinderen van een bestaan vol leed ethisch verantwoord is.
46. Voor de groep van enerzijds levensvatbare foetussen ouder dan 24 weken waarvan evenwel met zekerheid verwacht wordt dat ze hetzij tijdens of na de geboorte onontkoombaar dood gaan, hetzij lijden aan zeer ernstige en niet te herstellen vitale functiestoornissen met een zeer kleine kans op overleven en anderzijds (vroeg)geborenen met extreem zware afwijkingen of misvormingen en die nog op de drempel staan van het leven en hun persoonsopbouw, pleit de SP voor strikte toepassingsvoorwaarden: bij deze groep zijn het in principe de ouders die uitiem het beslissingsrecht hebben, op voorwaarde dat de beslissing steunt op begrijpelijke informatie en gebeurt in nauw overleg met het medisch team en er binnen het medisch team een consensus is. Deze beslissing moet eveneens met respect voor de richtlijnen van het ethisch comité tot stand komen.
47. Voor comateuze patiënten die hersendood zijn geldt nu reeds binnen de geneeskunde de overeenstemming dat ze als overleden personen beschouwd worden. Voor de comateuze patiënten die in een permanent vegeterende toestand verkeren, is het ethisch denkbaar en verantwoord dat de behandeling wordt stopgezet. Deze beslissing tot levensverkortend handelen kan slechts op voorwaarde van nauw overleg tussen de naasten, het behandelend medisch team en binnen de richtlijnen van het ethisch comité.
48. Voor de groep van zwaar mentaal gehandicapten en zwaar dementerende ouderen is levensverkortend handelen ethisch uitgesloten, tenzij de betrokken zwaar dementerenden eerder in een wilsbeschikking het tegendeel hebben te kennen gegeven. Deze mensen hebben als individu, maar ook omwille van hun kwetsbaarheid, afhankelijkheid en objectieve achterstelling, recht op maximale zorg én levensbescherming.

SAMENSTELLING VAN DE VOORBEREIDENDE WERKGROEP

Marcel America, Anne-Marie Baeke, Leon Bartholome, Jürgen Budo, Willy Claes, Andrea Coopmans, Mich Dejonghe, Frank Demeyere, Veerle Desaedeleer, Erwin Goessens, Ivo Konings, Glen Nason, Paul Put, Jean-Pierre Romsee, Tom Saelmaekers, Albert Stas, Johan Stuy, Guy Swennen, Jürgen Theunissen, Rik Thys, Patrick Van Baelen, Ina Van Craesbeek, Suzanne Van Den Kieboom, Francy Van Der Wildt, Gilbert Van Keer, Peter Vanaken, Sonja Vandebriel, Louis Vanvelthoven, Frederick Vrancken

RECHT OP RECHT

INHOUD

1. HET BELANG VAN JUSTITIE

2. JUSTITIE IN VOLLE HERVORMING

STRAFRECHT EN STRAFPROCESRECHT

DE EXTERNE CONTROLE OP HET GERECHT EN DE EVALUATIE VAN RECHTERS

3. DE TOEGANG TOT HET GERECHT EN EEN GOEDE RECHTSBEDIENING VOOR IEDEREEN

EEN EFFECTIEVE EN VOLWAARDIGE RECHTSBIJSTAND

'KLEINE' GESCHILLEN

DE PROCEDUREKOSTEN

DE DUUR VAN DE PROCEDURE EN DE GERECHTELIJKE ACHTERSTAND

HET GERECHT ALS EEN GLAZEN HUIS

4. EEN TOEKOMSTGERICHTE STRUCTUUR VAN HET GERECHT

DE RAAD VAN STATE

HERVORMING VAN DE JURIDISCHE BEROEPEN

EEN EUROPESE GERECHTELIJKE STRUCTUUR

5. WAAR BEMOEIT DE OVERHEID ZICH MEE?

ACTUEEL BURGERLIJK RECHT

STRAFRECHT IS HERSTELRECHT

DE ECONOMIE STAAT NIET BOVEN DE WET

OOK HET MILIEU HEEFT RECHTEN

HET JUSTITIECONTRACT

RESOLUTIES GOEDGEKEURD OP HET TOEKOMSTCONGRES VAN DE SP VAN 16 EN 17 MEI 1998

1. HET BELANG VAN JUSTITIE

1. Het gerecht ziet toe op een correcte toepassing van de wet, zowel in de verhouding tussen de overheid en de burgers als in de verhouding tussen de burgers onderling. In die zin is het gerecht de ultieme garantie voor de democratie. Het komt toe aan het Parlement, en dus aan de politiek, om de nodige wettelijke garanties te voorzien die er voor zorgen dat het gerecht goed werkt en dat het vertrouwen in het gerecht hersteld wordt.

2. JUSTITIE IN VOLLE HERVORMING

2. Tijdens deze legislatuur werden reeds ernstige hervormingen doorgevoerd in de organisatie van Justitie. Oude SP-eisen werden plots gerealiseerd, maar we moeten nog veel verder gaan.

STRAFRECHT EN STRAFPROCESRECHT

3. Door de goedkeuring van het wetsontwerp inzake het college van procureurs-generaal en de nationale magistraten werd een begin gemaakt met een meer nationaal gestructureerd Openbaar Ministerie en met een nationaal strafrechtelijk opsporings- en vervolgingsbeleid. De nationale structuur van het parket moet echter nog verder doorgetrokken worden: we moeten komen tot één parket-generaal dat moet instaan voor managementscontrole, sturing en begeleiding ten aanzien van de 27 parketten van eerste aanleg, eventueel in aantal te herleiden, terwijl die parketten versterkt moeten worden en ook in hoger beroep de strafdossiers moeten blijven volgen.
4. Door de goedkeuring van het wetsontwerp-Franchimont werd inspraak gegeven aan de slachtoffers in een strafonderzoek. Ze worden zo veel mogelijk op gelijke voet behandeld als de daders.
De wet op het hulpfonds voor slachtoffers moet bijgestuurd worden. Meer bepaald moet de toegankelijkheid vergroot worden en moeten de aanvragen binnen een redelijke termijn afgehandeld worden.
Daarnaast moet in de opleiding en bijscholing van de diverse gerechtelijke en politiediensten grote aandacht besteed worden aan het omgaan met slachtoffers en hun specifieke noden.
5. De SP meent dat de onderzoeksrechter moet uitgroeien tot een echte 'rechter van het onderzoek', die zelf geen betrokken partij is in het strafonderzoek. Zo kan hij op een echt onafhankelijke wijze het door de procureur des Konings gevoerde strafonderzoek controleren, en er over waken dat de fundamentele rechten en vrijheden van alle betrokken partijen (verdachten en slachtoffers) gerespecteerd worden.

6. Inzake de politiehervorming pleit de SP voor een lokale, desgevallend intergemeentelijke eenheidspolitie, en voorts voor een nationale politie. Tussen deze lokale en nationale politiediensten moet een band bestaan die toelaat dringende problemen gecoördineerd op te lossen en een gelijkwaardige dienstverlening te verzekeren aan alle lagen van de bevolking. De structuur moet het mogelijk maken dat de verantwoordelijkheden duidelijk kunnen gesteld worden voor zowel gerechtelijke als bestuurlijke opdrachten. Gemeenteraden en Parlement oefenen de democratische controle uit.

DE EXTERNE CONTROLE OP HET GERECHT EN DE EVALUATIE VAN RECHTERS

7. De SP pleit reeds jaren voor een externe controle op het gerecht en voor geobjectiverde benoemingen in de magistratuur. Om deze beginselen te verwezenlijken moet er een Hoge Raad voor Justitie opgericht worden. De Hoge Raad staat in voor de goede werking van het gerecht, en kan terzake onderzoeken voeren en klachten van burgers behandelen. De Hoge Raad brengt hierover jaarlijks verslag uit aan het Parlement. Daarnaast zorgt de Hoge Raad voor objectieve benoemingen en bevorderingen in de magistratuur. Er wordt eveneens voorzien in periodieke evaluaties van alle magistraten.

Essentieel voor de SP is dat de vooropgestelde organen voor de helft zijn samengesteld uit externen, naast de helft magistraten. De magistraten die in de Hoge Raad zetelen moeten worden aangeduid op grond van algemene verkiezingen binnen de magistratuur. Er moet gestreefd worden naar een zo ruim mogelijke interne democratie.

De magistraten moeten een persoonlijk spreekrecht krijgen. Dit spreekrecht wordt uiteraard beperkt door een aantal fundamentele beginselen zoals het geheim van het onderzoek, de onafhankelijkheid en (zelfs de schijn van) onpartijdigheid van de rechter en de rechten van de verdediging.

De SP pleit voor een school voor de magistratuur, die zorgt voor een permanente opleiding voor de magistraten.

Er moet een werkbaar tuchtrecht komen voor magistraten. De Hoge Raad moet terzake verregaande bevoegdheden krijgen.

3. DE TOEGANG TOT HET GERECHT EN EEN GOEDE RECHTSBEDIENING VOOR IEDEREEN

8. Het belangrijkste inzake justitie voor de burgers is een eenvoudige toegankelijkheid van het gerecht en een vlotte en snelle bediening. Het heeft immers geen zin om rechten toe te kennen of om contracten te sluiten, indien ze niet kunnen afgedwongen worden.

EEN EFFECTIEVE EN VOLWAARDIGE RECHTSBIJSTAND

9. Allen, ook de zwaksten, hebben een grondwettelijk gewaarborgd recht op juridische bijstand. Het huidige systeem van pro deo-advocaten dat voorziet in zgn. 'tweedelijnsrechtshulp' is ontoereikend, en moet enerzijds aangevuld worden met een uniform systeem van 'eerstelijnsrechtshulp' en moet anderzijds verbeterd worden.
10. De eerstelijnsrechtshulp (juridische informatie, eerste advies, eerste hulp) moet volwaardig worden uitgebouwd en geprofessionaliseerd. Daarom wordt dit best georganiseerd in de schoot van de OCMW's en los van de balies.

11. Voor de toekenning van tweedelijnsrechtshulp (meer uitgebreid advies, rechtstreekse contactname met een tegenpartij, procedure- of procesbijstand) moeten er objectieve en uniforme criteria komen. Er moet een instelling voor publieke rechtshulp komen, die samenwerkt met advocaten die werken tegen vaste erelonen. De tweedelijnsrechtshulp wordt automatisch gekoppeld aan de kosteloze rechtspleging in al zijn aspecten, zodat daarvoor geen bijkomende procedure meer moet gevolgd worden, zoals nu wel het geval is.

'KLEINE' GESCHILLEN

12. Voor kleinere geschillen, waar de kosten niet in verhouding staan tot de baten (b.v. huur- of consumentengeschillen), moet het mogelijk zijn dat de burgers zich laten vertegenwoordigen door gespecialiseerde organisaties in plaats van door een (duurdere) advocaat. Deze sociale maatregel moet wel gepaard gaan met de nodige garanties inzake kwaliteitsbewaking en professionalisering.
13. Er moet meer aandacht besteed worden aan het proberen op te lossen van een geschil voorafgaandelijk aan een echte gerechtelijke procedure. Dit kan gebeuren door een herziening en ruimere toepassing van de bestaande verzoeningsprocedure voor de vrederechter, waarbij de vrederechter voorafgaandelijk effectief probeert te bemiddelen tussen de partijen. We moeten er hoe dan ook naar streven dat de partijen of hun advocaten voorafgaandelijk aan een gerechtelijke procedure onder elkaar proberen de zaak te regelen via bemiddeling of verzoening.
14. In bepaalde gevallen (geschillen onder de 50.000 of 75.000 frank) is er nu geen hoger beroep mogelijk. Dit is soms sociaal onrechtvaardig en moet herbekeken worden.

In het algemeen moet het systematisch gebruik van rechtsmiddelen, (verzet hoger beroep) worden vermeden. Er moet een juist evenwicht worden gevonden tussen het voorzien van voldoende garanties op een eerlijk proces voor de rechtszoekenden en het misbruik van de rechtsmiddelen.

15. De kostprijs van een advocaat moet voorspelbaar zijn. Wie een beroep doet op een advocaat moet weten hoeveel dat kan kosten. Daarom moet de advocaat op voorhand de berekeningswijze van zijn ereloon en kosten bekendmaken aan zijn cliënt.
16. Ook voor de andere gerechtelijke beroepen, zoals de notarissen, gerechtsdeurwaarders en gerechtelijke deskundigen, moet er een regeling komen inzake honoraria en kosten, ten einde de kostprijs van de gerechtelijke diensten doorzichtig te maken en in de hand te kunnen houden.

DE PROCEDUREKOSTEN

17. De SP pleit voor een veralgemeende vervanging van de (dure) dagvaarding door het verzoekschrift als middel om een gerechtelijke procedure te starten.
18. De gerechtsdeurwaarder moet nutteloze kosten vermijden bij de uitvoering van vonnissen. Hij moet er op toezien dat er bij een beslag voldoende actief is om in geval van een openbare verkoop een opbrengst te bekomen die voldoende groot is om de beslagleggende partij te kunnen uitbetalen. Indien het actief enkel volstaat om de kosten van de beslaglegging te dekken, moet hij hiervan verslag doen (onder meer aan het OCMW).
19. Veel procedurekosten moeten afgeschaft of verlaagd worden. Dit kan bijvoorbeeld door expertises in beginsel te laten uitvoeren door overheidsambtenaren in plaats van door privé-ondernemingen of beoefenaars van een vrij beroep. Voor welbepaalde eenvoudige en courante expertises moeten vaste tarieven voorzien worden. Er moet over gewaakt worden dat het vastleggen daarvan niet leidt tot hogere tarieven.

DE DUUR VAN DE PROCEDURE EN DE GERECHTELIJKE ACHTERSTAND

20. De mensen en middelen in het gerecht moeten op een doelmatige manier aangewend worden en gespreid zijn. Momenteel is er op bepaalde plaatsen een nijpend personeelstekort, maar op andere plaatsen is er een overschot aan mensen. Een externe audit over de aanwending van de middelen blijft dus essentieel.
21. Niet zozeer het kader van magistraten moet uitgebreid worden, maar wel moet het bestaande kader beter ondersteund worden. Dit kan door een kader van referendarissen te creëren, die de dossiers van de magistraten juridisch voorbereiden.
22. Er moeten dwingende termijnen vastgelegd worden aan het begin van elke procedure. Zo zal de procedure niet oneindig blijven aanslepen en zullen de partijen op voorhand weten wanneer ze een uitspraak kunnen verwachten.

Een schriftelijke behandeling moet de algemene regel worden in burgerlijke zaken. Een mondelinge zitting wordt enkel gehouden indien de rechter of één van de partijen hierom verzoekt.

23. De procedurefouten die leiden tot een vrijspraak of tot het afwijzen van een vordering omwille van louter vormvereisten moeten tot een absoluut minimum herleid worden. Misbruik terzake mag niet beloond worden.

Daarom moet in de wet voorzien worden dat ook in strafzaken, net als in burgerlijke zaken, de rechter een proceshandeling slechts nietig kan verklaren indien de procedurefout de belangen schaadt van de betichte. Enkel indien de fundamentele rechten van verdediging werkelijk geschonden worden mag een procedurefout aanleiding geven tot vrijspraak. Daarenboven moet er in geval van flagrante procedurefouten tuchtrechtelijk opgetreden worden tegen de verantwoordelijke voor de fout.

HET GERECHT ALS EEN GLAZEN HUIS

24. Het recht en de instellingen moeten herkenbaarder gemaakt worden. Dit moet gebeuren via verplichte basiscursussen recht in het onderwijs, door toegankelijke informatiecampagnes door de overheid, door een doorzichtige wetgeving en door een 'menselijk' taalgebruik door rechtspractici.

4. EEN TOEKOMSTGERICHTE STRUCTUUR VAN HET GERECHT

25. Per gerechtelijk arrondissement mag er nog slechts één soort rechtbank zijn, een zogenaamde arrondissementele rechtbank, die samengesteld is uit verschillende kamers of afdelingen (eerste aanleg, koophandel, arbeidsrechtbank, vredegerichten en politierechtbanken). Dergelijke organisatie heeft het voordeel van de duidelijkheid ten aanzien van de bevolking, en is kostenbesparend (rationalisering van personeelsbezetting, administratieve en materiële ondersteuning).

Misdrijven gepleegd door militairen in vreedstijd moeten door de gewone rechtbanken (politierechtbank, correctionele rechtbank, hof van assisen) berecht worden.

In elke rechtbank moet een onthaal zijn dat een aanspreekpunt vormt voor praktische vragen van het publiek.

26. De magistraten moeten benoemd worden op het niveau van het rechtsgebied van het hof van beroep in plaats van bij een welbepaalde rechtbank, en moeten inzetbaar zijn in alle rechtbanken van het rechtsgebied. Dit laat ook toe gespecialiseerde rechters te benoemen.

27. De pensioenleeftijd van alle rechters dient gelijk geschakeld te worden met deze geldend voor het overheidspersoneel.
28. Korpschefs moeten uitgroeien tot echte personeelsmanagers en voor het materiële beheer van de rechtbank moeten rechtbankbeheerders aangesteld worden.

DE RAAD VAN STATE

29. De Raad van State moet via haar jaarlijks beheersplan haar achterstand wegwerken. Tevens moeten er georganiseerde administratieve beroepen ontwikkeld worden die moeten uitgeput worden voorafgaandelijk aan het beroep bij de Raad van State.
30. Een veralgemeende decentralisatie van de Raad van State is niet aangewezen. Wel kan er aan gedacht worden om een aantal welomschreven zaken of zuiver lokale administratieve geschillen over te hevelen naar de administratieve kamers van de zogenaamde arrondissementsrechtbanken.

HERVORMING VAN DE JURIDISCHE BEROEPEN

31. De aanstelling van notarissen en gerechtsdeurwaarders moet gebeuren op objectieve gronden en niet per definitie 'van vader op zoon'.
32. De toegang tot het advocatenberoep moet gedemocratiseerd worden. Ook bekwame kandidaat-advocaten die van thuis uit onvoldoende financiële middelen hebben, moeten een evenwaardige kans krijgen. Daarom moet er een leefbare stagevergoeding aangeboden worden.

Daarnaast dient er een wettelijk statuut te worden gecreëerd voor medewerkers van advocatenkantoren, evenals voor medewerkers van andere juridische beroepen zoals gerechtsdeurwaarders en notarissen. Dergelijke medewerkers kunnen dan kiezen tussen een zelfstandig statuut of een statuut in dienstverband.

Iedere advocaat moet kunnen pleiten voor het Hof van Cassatie, net zoals bij de Raad van State en het Arbitragehof.

33. Voor een aantal juridische beroepen (gerechtsdeurwaarder, notaris) moeten er alternatieven geboden worden. Een aantal van hun taken kan uitgevoerd worden door b.v. de administratie, accountants, advocaten, vrederechters, enz. Hun tuchtstatuut moet gemoderniseerd worden en doorzichtiger zijn.

EEN EUROPESE GERECHTELIJKE STRUCTUUR

34. De gerechtelijke diensten moeten ook op Europees vlak samenwerken en gestructureerd worden. Een uitspraak van een rechtbank van een lidstaat van de Europese Unie moet uitvoerbaar zijn in alle landen van de Unie, zonder dat daarvoor een speciale procedure moet worden gevolgd (exequatur).

5. WAAR BEMOEIT DE OVERHEID ZICH MEE?

35. Het is een delicate vraag hoe ver de overheid mag gaan in zijn regelende functie. De regels waarbij de overheid de mensen zegt wat ze wel en wat ze niet mogen doen, moeten verantwoord zijn door redelijke en dus sociale motieven, en moeten geregeld geëvalueerd en desnoods bijgestuurd worden.

ACTUEEL BURGERLIJK RECHT

36. Het Burgerlijk Wetboek dat reeds dateert van uit de tijd van Napoleon (1804) dient permanent te worden aangepast aan de maatschappelijke realiteit.
37. De overheid dient een zo groot mogelijke neutraliteit ten opzichte van samenlevingsvormen in acht te nemen, en dus discriminaties inzake rechtsgevolgen weg te werken. Het huwelijk dient te

worden opengesteld voor homoseksuele koppels.

Daarnaast moet er een wettelijke regeling komen die bepaalt op welke wijze de materiële problemen moeten opgelost worden van samenwonende personen die niet gehuwd zijn.

38. Scheiding moet losgekoppeld worden van de schuldvraag. De scheidingsbemiddeling moet uitgebouwd worden. De onderhoudsvergoeding na een scheiding moet objectief bepaald worden op basis van ieders economische draagkracht en naar tijdsduur gemoduleerd, rekening houdend met de duur van het huwelijk en de leeftijd van de economische zwakkere partner.
39. Het principe dat de familienaam wordt geërfd van de vader moet in vraag gesteld worden. Men is immers steeds zeker van de moeder, maar niet van de vader. Bijgevolg dient het kind de familienaam te krijgen van de moeder.
40. Aan minderjarigen die in het huidige systeem volledig handelingsonbekwaam zijn, moet een trapsgewijze opbouw van rechten en plichten uitgewerkt worden. Jongeren moeten b.v. het recht krijgen om gehoord te worden in bepaalde procedures, kunnen optreden in rechte of inspraak hebben in de beslissing over medische, juridische en sociale hulp.
41. Meer rechten veronderstellen evenwel ook meer plichten. Ook de jongeren moeten hun verantwoordelijkheid nemen.

Het huidige jeugdbeschermingsrecht moet omgevormd worden naar een jeugdsanctierecht, waarbij alternatieve sancties door de rechter opgelegd kunnen worden. Daarbij mag evenwel niet uit het oog verloren worden dat criminaliteit vaak, zeker bij kansarme jongeren, een signaalfunctie heeft. Ook in dit jeugdsanctierecht dient dus een belangrijke rol weggelegd voor de hulpverlening.

Dit stuit in de huidige stand van de staatshervorming op bevoegdheidsproblemen tussen federale en gemeenschapsoverheden, zodat een herverkaveling van deze bevoegdheden noodzakelijk lijkt. Dat neemt evenwel niet weg dat wij ook vandaag pleiten voor een betere en sterker uitgebouwde jeugdbijstand door de gemeenschappen.

Voor ons moet bij hoogdringendheid de wettelijke mogelijkheid om kinderen in de gewone gevangenissen onder te brengen geschrapt worden. Het is en blijft onverantwoord om minderjarigen, laat staan jonge kinderen, op te sluiten in gewone strafinrichtingen.

STRAFRECHT IS HERSTELRECHT

42. Ook het strafwetboek van 1867 en het Wetboek van Strafvordering van 1808 zijn op vele punten hopeloos verouderd en dus aan vernieuwing toe. Het ondoorzichtige strafrecht met zijn ontelbare strafbepalingen in de meest diverse wetten moet geherstructureerd worden. Bovendien moeten bepaalde strafbepalingen afgeschaft worden, moeten er voor bepaalde feiten nieuwe strafbepalingen komen, en moeten bepaalde strafmaten verhoogd of verlaagd worden. Strafrecht moet in de eerste plaats gericht zijn op het herstel van de schade die de dader van een misdrijf toegebracht heeft aan de slachtoffers ervan.
43. Sinds de wet op het college van procureurs-generaal wordt het strafrechtelijk vervolgingsbeleid bepaald door de minister van Justitie. Volgens de SP moet daarbij prioriteit gegeven worden aan economische en vermogenscriminaliteit, aan de bestrijding van milieuvervuiling, aan inbreuken op de sociale wetgeving en aan het wegnemen van het subjectieve onveiligheidsgevoel.
44. Problematische druggebruikers moeten medisch, psychisch en sociaal geholpen worden. Gezien het gebruik van cannabis relatief weinig risico's en problemen meebrengt moet het bezit voor eigen gebruik de facto gedepenaliseerd worden en moeten op Europees niveau verdere stappen van decriminalisering en regulering onderzocht worden. Handel in illegale drugs moet strafrechtelijk beteugeld worden, waarbij de illegaal verworven vermogens aangepakt moeten worden.

45. De SP blijft ijveren voor het strafbaar stellen van discriminatie op grond van geslacht en seksuele of relationele voorkeur.
46. Alternatieve sancties moeten de voorkeur krijgen op gevangenisstraf die slechts de ultieme sanctie is, en die in zijn uitvoering geen leerschool mag zijn voor grote criminaliteit.

De strafuitvoering, met inbegrip van de uitvoering van de gevangenisstraf, moet integraal worden geregeld bij wet en niet langer via omzendbrieven. Er moet aldus een codex van de subjectieve rechten en plichten van de gedetineerden worden opgesteld. Een gevangenisstraf impliceert in beginsel slechts één straf, namelijk het verlies van de vrijheid van komen en gaan. Behoudens een tuchtregime mogen daaraan geen punitieve elementen worden toegevoegd. De belangrijkste doelstelling bij de uitvoering van een gevangenisstraf moet steeds de beperking van de detentieschade zijn. Er moet eindelijk overgegaan worden tot het mogelijk maken van intiem bezoek of verlengd familiebezoek.

47. Geldboetes moeten aangepast kunnen worden in functie van de welstand van de dader, zodat iedereen in werkelijkheid even zwaar gestraft wordt voor een gelijkaardige daad. Daarnaast moeten boetes ook effectief ingevorderd worden via de gerechtsdeurwaarder. Het kan niet zijn dat de wanbetaler ongestraft blijft.
48. Kleine misdrijven die eenvoudig vastgesteld kunnen worden moeten afgehandeld kunnen worden langs administratieve weg in plaats van via de logge strafrechtelijke procedure.

DE ECONOMIE STAAT NIET BOVEN DE WET

49. Voor zover de normale maatschappelijk aanvaarde grenzen van het stakingsrecht niet worden overschreden, komt het de gewone rechtbanken principieel niet toe zich te mengen in de beslechting van een collectief arbeidsgeschil. Daarvoor zijn enkel de sociale partners via overleg bevoegd. Een gerechtelijke tussenkomst via een kortgeding op basis van een eenzijdig verzoekschrift, zonder tegensprekelijk debat is absoluut onaanvaardbaar.
50. Er moeten beschermende maatregelen komen om overmatige schuldenlast van de burgers en hun gezinnen te vermijden of te begeleiden.
51. Bestrijding van witteboordcriminaliteit is prioritair. Hiervoor moeten de nodige middelen en gespecialiseerde mensen ter beschikking gesteld worden, zowel bij de politiediensten als bij het gerecht.
52. Er moet dringend werk gemaakt worden van de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van rechtspersonen. Zo kunnen ook de bedrijven als dusdanig gerechtelijk vervolgd worden, en moet het gerecht niet langer gaan uitzoeken wie precies in het bedrijf verantwoordelijk is voor een bepaald misdrijf.
53. In een strafrechtelijk onderzoek moeten vermogens van op het eerste zicht verdachte oorsprong in beslag kunnen genomen worden indien de verdachten de rechtmatigheid van deze oorsprong niet aannemelijk kunnen maken.

OOK HET MILIEU HEEFT RECHTEN

54. Een goed uitgebouwde en gespecialiseerde milieu-opsporingsdienst is geen overbodige luxe bij de behandeling van zware milieucriminaliteit.
55. Een ruime waaier van sancties leidt tot de beste resultaten: administratieve sancties voor lichtere inbreuken, aangepaste strafsancities voor zwaardere misdrijven.
56. Ieder parket moet over een milieusectie beschikken en er worden best gespecialiseerde rechters opgenomen binnen iedere rechtbank van eerste aanleg en binnen ieder hof van beroep.

57. Milieuorganisaties moeten zich voor de rechtbank burgerlijke partij kunnen stellen als bewakers van de milieubelangen.

SAMENSTELLING VAN DE VOORBEREIDENDE WERKGROEP

Renaat Landuyt, Bart Denys, Pieter-Jan Defoort, Kathleen Vandenberghe, Willem Debeuckelaere, Lode Van Outrive, Jan Piet Deman, Stef Debusschere, Fred Erdman, Dany Vandenbossche, Tania Smit, Geraldine Serras, Gert Mampaey, Eddy Imbrechts

ECOLOGISCHE (ON)ZEKERHEID VOOR IEDEREEN?

INHOUD

1. MILIEU: EEN SOCIALE UITDAGING
2. NAAR EEN DUURZAME PRODUCTIE
3. NAAR EEN DUURZAME CONSUMPTIE
4. NAAR MEER RUIMTE VOOR NATUUR
5. DE OVERHEID EN HET MAATSCHAPPELIJK DRAAGVLAK
6. DE OVERHEID BEPAALT DE SPELREGELS
7. EEN DOELGERICHTE EN EFFICIËNTE HANDHAVING
8. INTERNATIONALE SPELREGELS
9. EXTRA ACTIEPUNTEN

HET MILIEUCONTRACT

RESOLUTIES GOEDGEKEURD OP HET TOEKOMSTCONGRES VAN DE SP VAN 16 EN 17 MEI 1998

1. MILIEU: EEN SOCIALE UITDAGING

1. De drijfveer voor een doorgedreven milieubeleid is niet alleen onze bekommernis voor het milieu, het is ook en vooral een sociale bekommernis. Milieu en natuur zijn een essentieel onderdeel van het algemeen belang dat wij verdedigen, omdat zij de basiskwaliteit van het leven in onze maatschappij van vandaag en morgen bepalen. Het ecologisch denken ligt in het verlengde van het socialistisch denken. Na een lange strijd voor gelijkheid en rechtvaardigheid, recht op een rechtvaardig loon, op sociale voorzieningen, op materieel comfort, is er behoefte aan een uitgesproken recht op een gezond leefmilieu, zuivere lucht, zuiver water, gezond voedsel, een ongerepte natuur, rust en stilte. Er zal moeten geageerd worden op lokaal, regionaal, nationaal, Europees en wereldvlak om de ecologische bedreiging voor mens en natuur te voorkomen.
2. Milieuproblemen komen voor een groot deel voort uit de geldende economische mechanismen en uit de snelgroeiende demografische ontwikkeling. Door het nog steeds toenemend aantal mensen op aarde wordt het steeds duidelijker dat de huidige economische mechanismen niet duurzaam zijn. Het gebruik van natuurlijke grondstoffen (fossiele brandstoffen, ertsen, water, hout,...) en van kwaliteitsfactoren zoals zuivere lucht, zuiver water en ruimte wordt niet of nauwelijks doorgerekend als productiefactor. Daarbovenop leven we ook zo goed als milieu-gratis: we betalen niet in verhouding tot de schade die we aanrichten aan de natuur, het milieu, de volksgezondheid, de monumenten,... Het in rekening brengen van de uitputting van natuurlijke grondstoffen en de milieuvervuiling zou een correcter beeld geven van de welvaart in de samenleving en een indicator kunnen zijn voor duurzame ontwikkeling. Een vergroening van het Bruto Nationaal Product als klassieke maatstaf van onze rijkdom is dan ook noodzakelijk.
3. We gaan uit van het feit dat een gezond leefmilieu een basisrecht moet zijn voor iedereen, dat de natuur voldoende ruimte moet krijgen en dat menselijke ontwikkelingen op een duurzame wijze moeten gebeuren.
4. Het recht op een gezond leefmilieu is een basisrecht voor iedereen. Dit basisrecht mag niet afhankelijk zijn van de economische draagkracht, moet gelden voor de gehele wereldbevolking en moet gevrijwaard worden voor de toekomstige generaties. Dit basisrecht kan slechts gegarandeerd worden mits beperking of stabilisering van de bevolkingsaan groei. Dit basisrecht impliceert een belangrijke verantwoordelijkheid voor iedereen: verantwoordelijkheid voor een zuinig gebruik van grondstoffen en verantwoordelijkheid voor de vervuiling die men creëert. Een gezond leefmilieu moet een basisrecht zijn voor iedereen, er zorg voor dragen is een plicht van iedereen.
5. Het belang van de natuur wordt nog steeds zwaar onderschat. Natuur heeft echter een belangrijke economische rol (b.v. recreatie, geneeskunde,...) en een niet te onderschatten rol voor de volksgezondheid en het welzijn van de mensen. Daarnaast heeft de natuur ook haar eigen waarde. De toekenning van een apart en zelfstandig bestaansrecht voor de natuur is een logi-

sche en noodzakelijk te nemen stap: de manier waarop we met natuur omgaan mag niet bepaald worden door economische, maar door ecologische wetten. In Vlaanderen heeft de natuur stelselmatig moeten wijken voor menselijke 'bouwwerken'. Daarom is het essentieel dat er meer ruimte komt voor de natuur in grote samenhangende gehelen, meer ruimte voor verschillende typen natuurgebieden en meer ruimte voor natuur in steden en verstedelijkte gebieden.

6. Duurzame ontwikkeling kan gezien worden als een uitbreiding van de beginselen van het socialisme: solidariteit en rechtvaardigheid tussen mensen van hier en nu met mensen van overal en alle tijden. Duurzame ontwikkeling betekent onder meer dat de beperkte voorraad aan minerale grondstoffen, fossiele energiebronnen, ... eerlijk moet verdeeld worden in de wereld, dat we er veel zuiniger moeten mee omgaan én dat de veerkracht van de natuur gerespecteerd moet worden. De SP is niet tegen economische ontwikkeling, maar wél tegen gulzige, nietsontziende vormen van economische groei.
7. Onze drie socialistische randvoorwaarden bij het milieubeleid zijn: sociale rechtvaardigheid, meer democratie en een beter sturende overheid.
  - Milieuproblemen veroorzaken een nieuwe sociale ongelijkheid, zowel in eigen land als tussen rijke en arme landen. Om sociale schokgolven in de toekomst te vermijden, dringen zich nu maatregelen op. Een sociaal rechtvaardig beleid is een belangrijke voorwaarde op weg naar een duurzame samenleving.
  - De huidige democratie moet geherorganiseerd worden, zodat zij ruimte schept voor het democratisch oplossen van milieuproblemen. Openbaarheid van informatie is daarbij de kernvoorwaarde. Maar ook de toegang tot de politieke agenda moet zo open mogelijk zijn en het repertoire aan democratische beïnvloedingsmogelijkheden moet uitbreiden (onder meer via enquêtes, referenda en publieke debatten).
  - De vrije markt kan geen afdoend antwoord geven op de milieuproblemen: de noodzakelijke ecologische herstructurering van de economie moet vooral vanuit de overheid aangepakt worden.

2. NAAR EEN DUURZAME PRODUCTIE

8. Een ecologische modernisering van onze productiesystemen is essentieel: de verspilling van grondstoffen en de ermee gepaard gaande emissies naar het milieu, de toename van afvalstoffen en mogelijke risico's voor mens en milieu moeten maximaal voorkomen worden. Duurzame productie moet maximaal beroep doen op hernieuwbare grondstoffen, op hernieuwbare energiebronnen en op een sluiting van de kringloop van alle stofstromen. Een echt preventief milieubeleid moet ertoe leiden dat de overheid niet moet blijven betalen voor het opruimen van de vervuiling en voor de gezondheidskosten. Hiervoor zal het nodig zijn om de milieuaspecten van het product te bekijken vanaf de winning van de grondstoffen, via de productie, het transport en het gebruik, tot aan de definitieve verwijdering. Veelal worden het overbodige energie- en grondstoffenverbruik en de totale vervuiling enkel via deze benadering duidelijk. Om deze noodzakelijke reconversie van de huidige productiepatronen zowel in de landbouw, de industrie, als de energiesector te realiseren, wenst de SP een stimulerend beleid uit te bouwen voor een duurzame landbouw, een duurzame energieproductie en een duurzame industriële productie. Informatie, sensibilisering, advies en bijstand, subsidies, fiscale aftrekken, expansiesteun en onderzoekssteun, ... moeten daarbij optimaal ingezet worden.
9. Het landbouwbeleid moet gericht worden op de milieuvriendelijke productie van gezond voedsel, met aandacht voor de ontwikkeling en het behoud van alle natuurlijke elementen. Duurzame landbouw betekent in minimale zin een zo laag mogelijke inzet van chemische productiemiddelen (kunstmest en bestrijdingsmiddelen) en een zo laag mogelijk energieverbruik. Duurzame landbouw betekent ook dat de huidige overproductie van b.v. fruit en groenten, die nog steeds in grote hoeveelheden vernietigd worden, beperkt wordt. In de vee- en pluimveesector zal een lagere densiteit aan dieren per oppervlakte zowel het dierenwelzijn, het milieu, als de gezondheid

van het voedsel verhogen. Praktijken zoals het overvloedig gebruik van antibiotica, in de vee- en pluimveesector, preventief of als groeistimulator, zijn niet aanvaardbaar.

10. De nakende hervorming van het Europees landbouwbeleid moet aangegrepen worden om samen mét het landbouwbeleid een evenwaardig voedselbeleid en een plattelandsbeleid te ontwikkelen. Niet de kwantiteit van de productie, maar de kwaliteit van het voedsel en de multifunctionele rol van de landbouw (met onder meer natuurbeheer en hoevetoerisme) moeten centraal staan. Essentieel daarbij is de geleidelijke afbouw van productiegebonden subsidies ten voordele van een inkomenssteun, die gekoppeld wordt aan specifieke sociale en ecologische prestaties.
11. De stimulering van de biologische landbouw moet toelaten dat ook in Vlaanderen het areaal biologisch bewerkte landbouwgrond uitgroeit tot 10 % van het landbouwareaal in 2010.
12. Maatregelen om het opwarmingsproces van de aarde te verminderen, kunnen niet langer uitgesteld worden: de uitstoot van broeikasgassen, waaronder CO₂, moet tot de helft van het huidige peil worden teruggebracht om een stand-still in het opwarmingsproces te verkrijgen. Tegen 2010 moet de uitstoot van alle broeikasgassen 8% beneden het peil van 1990 liggen.
13. Daarvoor is ten eerste rationeel energiegebruik essentieel: een efficiëntere aanwending van energie door voorkoming en afbouw van nutteloze toepassingen en door een minimum aan energie te verbruiken bij nuttige toepassingen. Een strikte scheiding van de productie- en distributieactiviteiten is nodig om het beleid van energie-efficiëntie en vraagbeperking te realiseren. De huidige mechanismen zijn gericht op een zo groot mogelijk energieverbruik en dito winsten. Het is dus noodzakelijk dat alternatieve mechanismen worden ontwikkeld opdat energiebesparing ook baten kan opleveren voor de distributiesector. Ook een energie- en CO₂-taks zal een belangrijke stimulerende rol spelen.
14. Ten tweede moeten we de huidige fossiele brandstoffen steeds meer vervangen door hernieuwbare en veilige energiebronnen. Het aandeel van de alternatieve en duurzame energiebronnen (zoals zonne-energie en windenergie) moet aanzienlijk stijgen, tot minstens 10 % duurzame energie in 2010.
15. Kernenergie, op dit moment voor meer dan 50% de opwekker van elektriciteit in België, is geen duurzame energiebron omdat er geen sluitende garanties omtrent de veiligheid van de installaties gegeven kunnen worden en vooral omwille van de problemen omtrent de berging en het toekomstig beheer van het kernafval. Tien jaar geleden werd onder impuls van de SP een bouwstop afgekondigd voor nieuwe kerncentrales. Nu moet het beleid zich richten op een geleidelijke, maar volledige sluiting en ontmanteling van de huidige kerncentrales en dit op een maatschappelijk aanvaardbare manier. Er moeten duidelijke afspraken gemaakt worden inzake financiële verantwoordelijkheden, zowel voor de berging van het afval als voor de ontmanteling van de installaties. Op korte termijn moeten er gepaste oplossingen komen voor de berging van laag radioactief afval, en duidelijkheid omtrent de risico's van lage stralingsdoses en geringe radioactieve besmetting.
Zolang er nucleaire activiteiten worden ontplooid, moet het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle een zeer strenge en onafhankelijke controle uitoefenen op het respecteren van de veiligheidsmaatregelen.
16. Het toelatingsbeleid voor stoffen en producten moet worden verscherpt door een volledige inschatting van alle risico's: de verschillende milieu-effecten en de gevolgen op lange termijn moeten volledig onderzocht worden. Productnormering op basis van milieu- en gezondheidsvereisten is essentieel in een preventief gericht milieubeleid. Het omkeren van de bewijslast, zodat de industrie de onschadelijkheid moet bewijzen vooraleer een product op de markt gebracht wordt, is eveneens fundamenteel. Het voorzichtigheidsbeginsel toepassen, vereist dat producten van de markt gehaald worden als er reden is tot twijfel. Dit geldt eveneens voor genetisch gewijzigd voedsel.

17. Producenten moeten volledig aansprakelijk gesteld worden voor de producten (productaansprakelijkheid) en voor de verwerking na gebruik (aanvaardingsplicht), en zij moeten kunnen aangesproken worden voor de aangerichte milieuschade door productieprocessen (objectieve aansprakelijkheid). Dit moet ertoe leiden dat de milieuvriendelijkheid, de duurzaamheid, de herstelbaarheid en de vervangbaarheid van onderdelen van producten belangrijke productiecriteriën worden.
18. In de geïndustrialiseerde wereld is het mogelijk om een aanvaardbaar peil van welvaart te bereiken met in verhouding vier maal minder grondstoffen en energie, en dit tegen 2020: de zogenoemde 'factor 4'. Elk beleidsniveau moet zijn verantwoordelijkheid opnemen om de 'factor 4' te realiseren opdat een ecologische, sociale en economische crisis in de toekomst zou vermeden worden. Tegen 2050 kan men zelfs gaan tot een factor 10: met tien maal minder verbruik een even groot welvaartsniveau bereiken.
19. Voor de ontwikkeling van 'best beschikbare technologieën', van alternatieve productiemethoden, van hernieuwbare energievormen, van energiezuinige technieken, en voor het standaardiseren van de levenscyclusanalyses van producten, zijn gerichte onderzoeksprojecten meer dan nodig. Het hele Vlaamse technologie- en wetenschapsbeleid moet dringend en merkbaar vergroend worden.
20. Wetgeving en normering moeten streng genoeg zijn en een drijvende kracht vormen, zodat het ontwikkelen en investeren in nieuwe technologieën interessant wordt. Dit houdt een vooruitziende wetgeving in, die tijdig vaststelt wat de norm in de toekomst zal zijn. Een goed doordacht milieubeleid, gestaafd met een strikt normerings- en vergunningenbeleid, kan eveneens een stimulans zijn voor de werkgelegenheid.
21. De overheid moet meer investeren in het verstrekken van informatie over mogelijkheden van schone technologieën. Vooral KMO's verdienen extra aandacht, want door een gebrek aan kennis wordt er te vaak geopteerd voor verouderde productiemethoden.
22. Het milieubeleid mag geen onoverzichtelijk kluwen worden. Iedereen is immers gebaat bij administratieve eenvoud, zowel de bedrijven als de administratie zelf. De regelgeving moet daarbij voldoende rechtszekerheid bieden voor burgers en bedrijven, zonder echter tot verstarring te leiden.

3. NAAR EEN DUURZAME CONSUMPTIE

23. Verbeteringen van de milieukwaliteit door technologische vernieuwingen worden tenietgedaan door de toename in het verbruik van goederen en diensten. Een wijziging of beperking van het consumptiegedrag leidt niet noodzakelijk tot een achteruitgang in welvaart of welzijn, soms zelfs integendeel.
24. Iedereen kan en moet het verbruik van water en energie beperken: nutteloze toepassingen moeten vermeden worden en nuttige toepassingen gerealiseerd met een minimum verbruik (rationeel water- en energieverbruik). Tegen het jaar 2020 moet 4 maal minder fossiele brandstoffen, elektriciteit en water verbruikt worden.
25. De SP kiest radicaal voor afvalpreventie en slechts in tweede instantie voor gescheiden inzameling en recycling. De belangrijkste pijler van afvalpreventie is het gebruik van herbruikbare en duurzame materialen in plaats van wegwerpproducten. Ook een herwaardering van het hergebruik van voorwerpen is nodig (zoals herstelde elektro-toestellen, hergebruik van afbraakmaterialen, enz.). Het verwijderen (verbranden en storten) van een bepaalde restfractie zal noodzakelijk blijven, maar moet met de best mogelijke technieken gebeuren. Een resolute keuze voor milieuvriendelijke alternatieven voor de verouderde ovens is onontbeerlijk.

26. Een degelijk consumentenbeleid kan alleen slagen mits een sterke en continue informatie- en sensibiliseringscampagne, waar mogelijk gekoppeld aan regulerende heffingen, zodat het zuinig gedrag niet, het verspillend gedrag wél bestraft wordt. Een responsabilisering van de consument is zinloos zonder een fundamentele aanpak van de economische mechanismen die het consumptiegedrag mee bepalen.
27. Er moet afgestapt worden van de degressieve tarievenstructuur voor elektriciteit, om te komen tot een lineaire of zelfs progressieve tarievenstructuur, die aanzet tot een rationeel energiegebruik.

4. NAAR MEER RUIMTE VOOR NATUUR

28. Het behoud van bestaande waardevolle natuur moet meer aandacht krijgen. Bepaalde natuurgebieden (zoals de Hoge Venen) zijn het resultaat van een spontane ontwikkeling gedurende duizenden jaren. Het vernietigen van een dergelijke biotoop betekent een definitief verlies. De huidige papieren bescherming van internationaal belangrijke gebieden, zoals vogelrichtlijn-, habitatrichtlijn- en Ramsargebieden, moet geconcretiseerd worden via groene gewestplanwijzigingen en via de uitvoering van natuurrichtplannen. Bovendien moet niet alleen de voor de mens meest interessante natuur beschermd worden (b.v. bossen), maar er moet ruimte zijn voor alle types van ecosystemen (b.v. moerassen, overstromingsgebieden, enz.).
29. De natuur kan enkel functioneren als er voldoende ruimte voorzien is in een groot samenhangend geheel en op voorwaarde van een voldoende basismilieukwaliteit. Daarom zijn de afbakening en invulling van het Vlaams Ecologisch Netwerk, een samenhangend geheel van 125.000 hectare, en van 150.000 hectare Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk tegen 2002 een minimum minimum. Om op vrij korte termijn te komen tot een globale stand-still van de natuurwaarden in Vlaanderen zijn de aankoop van 10.000 hectare natuur- en bosgebied in de periode 1997-2001 en de uitbouw van 50.000 hectare natuurreservaat via verwerving, huur of inbeheerneming (door de overheid en de natuurbehoudsverenigingen) tegen 2007 minimaal noodzakelijk. Op langere termijn is de uitbreiding van het bestaande bosareaal met 50.000 hectare een realistisch streefdoel.
30. Amper een kleine 20 % van de natuurgebieden in Vlaanderen is mogelijks niet verstoord door lawaai. Er moeten dringend stiltegebieden afgebakend worden, opdat geluidshinder niet het volledig Vlaams grondgebied zou verstoren. De lichtpollutie, verantwoordelijk voor de verstoring van het bioritme van tal van nachtdieren, moet sterk ingeperkt worden. Ook de visuele pollutie van landschappen, b.v. door mobilfoonmasten, dient gereguleerd en beperkt.
31. Open ruimte op zich is belangrijk, maar een open ruimte met de nodige kwaliteit nog veel meer. Om dat te realiseren is een werkbaar instrument 'natuurinrichting' ten behoeve van het natuurbehoud een must. Dat instrument moet even krachtig zijn als het instrument van de ruilverkaveling en moet overal kunnen ingezet worden.
32. Er moet meer ruimte komen voor natuur in steden en verstedelijkte gebieden. Ook daken, muren, plantsoenen, straten en bermen kunnen plaats bieden aan diverse soorten planten en dieren en dragen zo bij tot het behoud of de versterking van de biodiversiteit. Natuur in de stad moet beter beschermd en meer ontwikkeld worden.
33. Er moet meer echte natuur komen in plaats van schaamgroen. Bij de aanleg en het beheer van parken en plantsoenen kan veel meer rekening gehouden worden met aanwezige natuurwaarden of kunnen deze ontwikkeld worden. Natuurontwikkeling levert meer duurzame begroeiingen op en leidt vaak tot een kostenbesparing door een minder intensief beheer.
34. Natuurtechnische milieubouw (zoals de heraanpassing van rivierbeddingen en het voorzien van

visdoorgangen) kan een belangrijke bijdrage leveren aan de natuurwaarden buiten de specifieke natuurgebieden. Natuurtechnische milieubouw moet verplicht worden bij alle belangrijke infrastructuurwerken en -projecten van de overheid en de privé-sector.

35. Integraal waterbeheer is het enige aanvaardbare beleid voor alles wat met water te maken heeft: een globale visie over alle aspecten van waterkwaliteit en -kwantiteit en met water verbonden natuur is nodig om de diverse ingrepen op elkaar af te stemmen. De verouderde wetgeving op Polders en Wateringen vormt een ernstige rem op de geïntegreerde ontwikkeling van ruim 300.000 hectare waterrijk gebied in Vlaanderen. Een nieuwe wetgeving moet ervoor garant staan dat alle functies en waarden van waterrijke gebieden (natuurbehoud, landschapszorg, visstandsbeheer, recreatie,...) duurzame ontwikkelingskansen krijgen.
36. Om zoveel mogelijk natuur voor het beschikbare geld te krijgen, moet telkens de juiste afweging gemaakt worden van welk instrumentarium het meest geschikt is, b.v. beheersovereenkomsten of beheersplannen, aankopen van natuur, subsidiëring van natuurbehoudsverenigingen, ...
37. Voor de aankoop en het beheer van natuur, voor natuurontwikkeling, voor het ecologisch beheer van de waterlopen, voor investeringen in een groene infrastructuur en voor meer natuur in de stad is er gewoon meer geld nodig. Een verdubbeling van het budget is een absoluut minimum.

5. DE OVERHEID EN HET MAATSCHAPPELIJK DRAAGVLAK

38. De vorming tot ecologisch bewuste mensen is noodzakelijk voor de uitvoering van het milieubeleid, opdat het doodgewoon zou worden dat er met milieuregels rekening gehouden wordt (de 'groene reflex'). Goede en vlot toegankelijke milieu-informatie is essentieel en, samen met natuur- en milieu-educatie, een cruciaal element voor het verhogen van het maatschappelijk draagvlak. De gemeenten en provincies hebben een grote rol te vervullen in wat men noemt de 'eerstelijns milieuzorg': milieuzorg zichtbaar maken en dicht bij het leven van elke dag brengen.
39. Milieu - in al zijn facetten - moet een veel grotere rol krijgen in het onderwijs: zowel ecologische vorming in het onderwijs als de voorbeeldfunctie van de school zelf zijn daarbij belangrijk.
40. Alle overheden hebben trouwens een belangrijke voorbeeldfunctie: in het eigen beleid moet dan ook een duidelijke keuze gemaakt worden voor milieuvriendelijke producten en processen (b.v. opvang en gebruik van regenwater). In Vlareme I moeten de bepalingen inzake openbaar onderzoek voor een 'hinderlijke inrichting' van de overheid even ver gaan als die voor een privé-inrichting. De overheid moet bij het afsluiten van contracten inbouwen dat een ecologische meerwaarde een economische meerkost kan meebrengen, wat het afsluiten van duurder contracten rechtvaardigt. In de lastenboeken moeten technische specificaties staan over milieuvriendelijke en energiezuinige materialen en technieken.
41. Elkeen heeft het recht te weten welke schadelijke stoffen in zijn omgeving voorkomen en met welke risico's dit gepaard gaat. De overheid én de bedrijfswereld hebben de plicht om dit spontaan en op een toegankelijke manier mee te delen en te wijzen op eventuele schadelijke gevolgen.
42. Er moet in Vlaanderen een steunpunt natuur- en milieu-educatie opgericht worden, dat moet toekijken op de kwaliteit van de verstrekte informatie, zowel vanuit de particuliere sector als vanuit de overheid. In dit steunpunt moeten de milieu- en consumentenorganisaties, de onderwijs- en wetenschappelijke wereld, de vakbonden en het bedrijfsleven vertegenwoordigd zijn. De uitbouw van natuur- en milieu-educatienetwerken om tot een groter maatschappelijk draagvlak te komen, behoort tot de kerntaken van de provincies.

43. Milieu-informatie mag niet misleidend zijn, of voor de consument nutteloze informatie bevatten (zoals nu het geval is met het groene punt van Fost Plus). In dit kader is de invoering van een milieulabellingssysteem essentieel, zodat de consument goed geïnformeerd een keuze kan maken.

6. DE OVERHEID BEPAALT DE SPELREGELS

44. De vrije markt kan geen afdoend antwoord geven op de milieuproblemen. Marktprocessen sturen niet aan op een evenredige verdeling van goederen. De overheid moet sturend optreden en een globaal concept uittekenen. De overheid legt de normen vast, zet de bakens uit en bepaalt het spel door enerzijds de regulering te versterken en anderzijds in te grijpen in de economische mechanismen.
45. De verschillende bestuursniveaus hebben elk een eigen taak in het milieubeleid. Door de snelle evolutie in het milieubeleid is het noodzakelijk dat we af en toe durven herbekijken wat het meest geschikte bestuursniveau is voor elke taak. Op bepaalde vlakken zal er moeten worden gesleuteld aan de bevoegdheden van de gemeenten. Als nijpend voorbeeld kan het afvalbeleid worden aangehaald. Op dit moment worden de reglementeringen rond het afvalbeleid door de gemeenten en intercommunales bepaald, wat leidt tot zeer grote verschillen in prijzen en ophaalwijken. Een harmonisering van het afvalbeleid dringt zich op en vraagt een overheveling van bevoegdheden naar het Vlaamse Gewest.
46. De bestaande heffings- en toelagesystemen moeten worden verfijnd en aangepast. De SP pleit voor een herevaluatie van alle uitgaven en subsidies in alle sectoren, waarbij deze die tegenstrijdig zijn met een goed natuur- en milieubeleid, of niet in overeenstemming zijn met de geldende milieu-eisen, moeten verdwijnen. Het heffingenbeleid inzake producten moet het gebruik van milieuvervuilende stoffen ontmoedigen en het aanpassen van de productiemethoden stimuleren. Zo lijkt ons een doorgedreven ecotakssysteem op een wijd productengamma een aangewezen instrument om minder schadelijke producten te stimuleren. Tijdelijke subsidies kunnen een ondersteuning zijn voor ondernemingen die een belangrijke ecologische omschakeling of aanpassingen willen doorvoeren.
47. Het hele belastingssysteem moet een groene opknapbeurt krijgen. De fiscale aftrekken moeten worden herzien op basis van hun ecologische verdiensten en voor milieuvriendelijke goederen en diensten zijn er lagere BTW-tarieven nodig dan voor milieuvervuilende goederen en diensten.
48. Fiscale maatregelen kunnen binnen de Europese Unie slechts met unanimitéit genomen worden, zodat er bitter weinig gebeurt. Het wordt hoog tijd om die unanimitéitsregel te doorbreken.
49. Een belangrijke beleidsoptie is de verschuiving van de sociale en fiscale lasten van arbeid naar grondstoffen en energie. Hierdoor wordt het interessanter om te kiezen voor productieprocessen met meer arbeidsplaatsen en minder gebruik van grondstoffen en energie. Dit is een duidelijk voorbeeld van een win-winsituatie, waarmee twee streefdoelen worden bereikt: een meer milieuvriendelijke productie en meer werkgelegenheid. Dergelijke energie- of grondstoftaksen kunnen gedeeltelijk ingezet worden als alternatieve financieringsbron voor de sociale zekerheid.
50. Het is essentieel dat het milieubeleid geïntegreerd wordt in alle andere beleidsdomeinen. Een coherent milieubeleid vergt immers meer overleg met diverse sectoren, zoals volksgezondheid, transport, ruimtelijke ordening, economie, fiscaliteit, landbouw,..., om te voorkomen dat inspanningen, geleverd door het specifieke milieubeleid, tenietgedaan worden door maatregelen op een ander terrein.

7. EEN DOELGERICHTE EN EFFICIËNTE HANDHAVING

51. Een milieubeleid zonder handhaving is een papieren tijger: er is aandacht nodig voor de controle en de handhaving vanaf de formulering van ieder beleid. De normen die worden vastgelegd, moeten strikt worden nageleefd.
52. De uitbouw van een doeltreffend handhavingsapparaat is essentieel: binnen het politionele en gerechtelijke landschap moeten goed uitgebouwde milieudiensten voorzien worden. Zowel op Europees, federaal, gewestelijk als lokaal vlak moet een professioneel en onafhankelijk opererend inspectiekorps uitgebouwd worden met ruime en uniforme controlebevoegdheden. Een gespecialiseerde milieu-opsporingsdienst is geen overbodige luxe bij de behandeling van zware milieucriminaliteit. Elk parket moet over een milieusectie beschikken. Controle, verbalisering en bestraffing van milieuovertredingen moeten eenvormig zijn. Het milieurecht evolueert steeds meer tot een gespecialiseerde tak; daarom worden best gespecialiseerde rechters opgenomen binnen iedere rechtbank van eerste aanleg en binnen ieder hof van beroep.
53. De snelle invoering van de strafrechtelijke aansprakelijkheid van de rechtspersonen is onontbeerlijk. Objectieve aansprakelijkheid (zoals nu reeds bestaat in het decreet bodemsanering) moet ook op andere milieubeleidsdomeinen ingevoerd worden.
54. Een ruime waaier van sancties en veiligheidsmaatregelen is nodig: administratieve sancties kunnen gebruikt worden bij de beteugeling van lichtere inbreuken, en aangepaste strafsancities voor zwaardere misdrijven moeten gericht zijn op herstel van de aangerichte schade en op het voorkomen van nieuwe inbreuken. Burgerlijke sancties, zoals de vordering tot staking van een activiteit, ronden het geheel af.
55. Lokale en internationale milieuorganisaties verdienen ruimere toegang tot de rechtbanken en moeten kunnen optreden als burgerlijke partij.
56. Het niet-naleven van milieuregels door bedrijven vervalst de concurrentieverhoudingen ten nadele van bedrijven die dat wél doen. Via allerlei kanalen kan er maatschappelijke controle worden uitgevoerd op de milieuprestaties van bedrijven. Aandeelhouders, klanten, kredietverschaffers en verzekeraars hebben er op lange termijn alle belang bij dat bedrijven inzake milieubeleid niet achterop geraken.

8. INTERNATIONALE SPELREGELS

57. De huidige internationale handelsafspraken staan een gerechtvaardigd en noodzakelijk milieubeleid in de weg. Het is dus essentieel dat milieuaspecten het handelsbeleid mee bepalen en niet omgekeerd! Bij de invoer van producten zijn milieukwaliteit, sociale rechtvaardigheid en ethische correctheid belangrijke factoren. Daarom moeten initiatieven als 'Max Havelaar-producten', 'schone kleren' en een ecolabel voor duurzaam hout, volmondig gepromoot en uitgebreid worden tot andere producten en sectoren. Sociale en ecologische clausules zijn essentieel bij alle internationale handelscontracten. Een vergroening van de internationale handel moet onverbreekelijk deel uitmaken van een ecologische bijsturing van de economie. Het uitwerken van een afdwingbare gedragscode voor multinationals kan daarbij een zeer belangrijke maatregel zijn.
58. Een VN-Commissie voor Ecologische Veiligheid, als één van de pijlers binnen de Sociaal-Economische Veiligheidsraad, zou moeten toezien op het wereldwijd respecteren van alle sociale en ecologische regels. Er moet dan ook werk gemaakt worden van zo'n internationale democratische politieke tegenmacht.

9. EXTRA ACTIEPUNTEN

59. Het volgende Vlaams milieubeleidsplan moet een beleidsplan duurzame ontwikkeling zijn. Ook Brussel moet zo'n plan maken.
60. Het federale beleidsplan inzake duurzame ontwikkeling, voorzien tegen eind '99, mag geen dode letter blijven, maar moet volledig en stipt worden uitgevoerd.
61. De SP pleit voor een milieutoetsing van alle concrete beleidsplannen, waarbij de gevolgen ervan voor de natuur, het milieu en de mobiliteit moeten nagegaan worden.
62. Elk Vlaams, Brussels en federaal departement, elke parastatale en pararegionale en elk provinciebestuur moet een milieucoördinator aanstellen.
63. Een verhoging van de lasten op het verbruik van energie en grondstoffen, gekoppeld aan een verlaging van de loonlasten, zal niet alleen de productiewaarde van natuur recht doen, maar ook de werkgelegenheid stimuleren. Een vergroening van het belastingstelsel, waarbij de belastingdruk wordt verschoven van arbeid naar milieu, moet versneld toegepast worden.
64. De vereiste technologische vernieuwing moet in elke volgende Vlaamse begroting terug te vinden zijn als uitgaven voor een doorgedreven onderzoek naar best beschikbare technieken op alle terreinen en voor een vergroend innovatiebeleid naar de bedrijven toe.
65. De SP pleit voor een Europese aanpassing van de BTW-tarieven naargelang de milieu(on)vriendelijkheid van producten (b.v. een verlaging van de BTW-tarieven voor biologische producten). Dat moet de consumenten aanzetten tot een meer milieuvriendelijke consumptie.
66. De SP pleit voor een herwaardering van de herstelarbeid: een extra verlaging van de lasten voor herstelarbeid (b.v. schoenlappers, naaisters, elektro-herstellers, garagisten,...) moet de uitbreiding van de wegwerpcultuur indijken.
67. Het ethisch bankieren moet ondersteund worden door voordelige intresttarieven en alle overheidsinstellingen moeten geleidelijk een groeiend deel van hun beleggingen via ethisch verantwoord bankieren doen.
68. Milieuaspecten moeten meer aan bod komen bij het overleg in de bedrijven: in de ondernemingsraad, in het comité voor veiligheid en gezondheid en in de arbeidsovereenkomsten. Er moeten groene CAO's komen, met onder meer aandacht voor informatierechten en aanvullende opleidingen voor milieuvriendelijk werken.
69. De aanvaardingsplicht moet een veralgemeende plicht voor elke producent zijn: de ophaling, verwerking, recyclage,... van elk product moeten door de producent bekostigd worden.
70. Alle Europese, federale en gewestelijke landbouwfondsen moeten geheroriënteerd worden naar een milieuvriendelijke geïntegreerde landbouw.
71. De SP pleit voor een plattelandsvernieuwing, zodat activiteiten op het gebied van agrarisch natuurbeheer, kwaliteitsproductie, hoevertoerisme, ketenverkorting, ... zowel het milieu als de werkgelegenheid dienen. Het gebruik van beheersovereenkomsten voor natuurbeheer moet gestimuleerd worden.
72. De Europese nitraatnormen vereisen een grondige herziening van het huidige mestbeleid. Een brongerichte aanpak dringt zich op: onder andere een inkrimping van de veestapel (voornamelijk varkensstapel), een verscherping van de bemestingsnormen en een aanpassing van de uitrijregels zullen noodzakelijk zijn.
73. Als belangrijk onderdeel van het energiebesparende beleid en ter bestrijding van de lichtpollutie moet de overheid werk maken van een rationele openbare verlichting.

74. De grondwaterstand verlaagt alarmerend, met algemene uitdroging tot gevolg. Een regelmatig te herhalen sensibiliseringsactie moet burgers, industrie en landbouw verantwoordelijk stellen voor verspilling van water. Om het verbruik van grond- en drinkwater te verminderen, moet het gebruik van regenwater financieel gestimuleerd worden. Bovendien moet zoveel mogelijk voorkomen worden dat niet-gebruikt regenwater rechtstreeks wordt afgevoerd met het afvalwater. Regenwater moet ofwel ter plaatse de bodem kunnen indringen, ofwel gestockeerd worden voor gebruik (b.v. via regenwaterputten).
75. De SP pleit ervoor dat de bedrijven de integrale prijs voor de verwijdering van hun afvalwater betalen. Het is onaanvaardbaar dat de overheid moet opdraaien voor de zuivering van het moeilijkst te zuiveren en dus duurste afvalwater.
76. Een grondige evaluatie van de contracten met Fost Plus en van de werking van Fost-Plus is nodig. Het is immers onaanvaardbaar dat contracten over selectieve verwerking een daadwerkelijke preventie in de weg staan en dat selectief opgehaald afval dat recycleerbaar is, niet selectief verwerkt wordt. Meer preventie om de groeiende afvalberg in te dijken, moet centraal staan.
77. Er moet werk gemaakt worden van de invoering van milieunormen op die terreinen waar ze vandaag ontbreken (b.v. geurhinder) of waar ze in vergelijking met het buitenland ontoereikend zijn.
78. Het gewest moet geregeld sensibiliseringscampagnes organiseren tegen geluidshinder. Geluidshinder moet als belangrijke factor worden meegerekend bij elke beslissing in verband met de wegeninfrastructuur en luchthavens.
79. Voor de bestaande natuur moet minstens een standstill-principe gelden. Daarvoor moeten fysieke compensaties opgelegd worden. Specifiek voor de verdrogingsproblematiek moet voor iedere nieuwe vierkante meter verhard oppervlak een bestaande vierkante meter worden opgebroken of doordringbaar gemaakt.
80. Bij stedenbouwkundige of strategische projecten, verkavelingen of herstructureringen moet een bepaalde oppervlakte gereserveerd worden voor echte natuur in die buurt.
81. De SP pleit voor een volledige, correcte etikettering van alle ingrediënten van alle producten. Bij chemische producten moet hun impact op het milieu en de gezondheid vermeld worden.
82. De SP pleit voor een openbaar emissie-register waarin iedere geïnteresseerde de gerapporteerde emissies naar bodem, lucht en water vanuit de industrie en de landbouw kan raadplegen.
83. De overheid moet pilootprojecten, basiswerkingen rond milieu (b.v. ecoteams) en ecologische vorming van volwassenen veel meer ondersteunen, en zelf een voorbeeldfunctie vervullen.
84. Ieder provinciebestuur moet een 'groen huis' als educatief centrum oprichten, gebouwd uit milieuvriendelijke bouwmaterialen, gericht op energie- en waterzuinig wonen, (deels) gebruikmakend van alternatieve energiebronnen en regenwater, en met een ecologisch onderhouden tuin.
85. Er moeten 600 vormingswerkers, dit is 1 per 10.000 inwoners, gedurende drie jaar ingezet worden om een trendbreuk te realiseren inzake afval en consumptie. Dit pilootproject zal de basis vormen voor een veralgemening naar het bevorderen van een duurzame levenswijze en duurzame consumptie. De kosten hiervoor moeten worden gedragen door het Vlaams Gewest.
86. Ambtenaren met controlebevoegdheid voor natuurbehoud, milieuhygiëne en ruimtelijke ordening moeten bijgeschoold worden in het opstellen van bruikbare processen-verbaal.
87. België moet binnen de gestelde termijnen gevolg geven aan de omzetting van EU-richtlijnen inzake leefmilieu.

88. De productie en de uitvoer naar ontwikkelingslanden van producten die bij ons verboden zijn om redenen van volksgezondheid of leefmilieu, moet worden gestopt. Via het budget van ontwikkelingssamenwerking moeten de negatieve gevolgen van het vroegere beleid worden verholpen.
89. De impact van het Belgisch beleid op de duurzame ontwikkeling van andere landen moet onderzocht worden: ontwikkelingssamenwerking en buitenlandse handel moeten doorgelicht worden op hun duurzaamheid. De SP vraagt dat dit - als onderdeel van de wet 'duurzame ontwikkeling'- onverkort wordt uitgevoerd.
90. Internationale activiteiten ontsnappen vaak aan regelgeving. De luchtvaart ontsnapt zelfs aan internationale milieu-afspraken zoals die in december 1997 in Kyoto zijn gemaakt. Een internationale taks op kerosine is echter dringend nodig.
91. Fouten van vroeger worden nu gecorrigeerd. De effectieve invoering van een bodemsaneringsfonds, gefinancierd door de privé-sector, moet toelaten dat de door OVAM gekende blackpoints in een veel sneller tempo gesaneerd worden. Nu moet absolute voorrang verleend worden aan voorkoming. Toch moet men rekening houden met het mogelijk falen van het huidige beleid. De SP is daarom voorstander om te sparen voor de toekomst, en pleit voor de oprichting van een milieufonds voor de toekomst.

SAMENSTELLING VAN DE VOORBEREIDENDE WERKGROEP

Peter Bossu, Dylan Casaer, Annick Clauwaert, Ludo Dierickx, Ben Faes, Jos Gysels, Luc Hens, Luc Lavrysen, Bernard Mazijn, Gerrit Muylaert, Mark Pallemarts, Jos Rutten, Christa Schaut, Monique Sys, Jan Thuy, Jacques Timmermans, Krista Thomas, Annemie Van Cauwenberge, Chris Vancoppenolle, Freddy Van den Bossche, Dirk Van Melkebeke, Frank Van Sevenscoten, Paul Van Snick

DE BOTSING

INHOUD

1. ONZE MOBILITEIT EXPLODEERT
  - PROBLEMEN ONDER EN BOVEN DE MOBILITEITSLADDER
  - MOBILITEIT BEHEERSEN; DE POLITIEKE UITDAGING

2. KRIJTLIJNEN VAN HET MOBILITEITSBELEID
  - REALISTISCHE DOELSTELLINGEN
  - HET MOBILITEITSBELEID; EEN DRIETRAPSRAKET
  - EEN EVENWICHTIG PAKKET VAN ELKAAR VERSTERKENDE MAATREGELEN
  - EEN RECHTVAARDIGE VERDELING VAN DE MOBILITEIT
  - EEN NIEUWE TAAKVERDELING TUSSEN DE OVERHEID EN DE MARKT

3. CONCRETE ACTIES
  - DE KORTSTE VERPLAATSING IS DE BESTE VERPLAATSING
  - ALLE KANSEN VOOR FIETSERS EN VOETGANGERS
  - MEER, ANDER, GOEDKOPER EN BETER GEMEENSCHAPPELIJK VERVOER
  - GOEDERENVERVOER
  - VERKEERSVEILIGHEID
  - TELEMATICA INTELLIGENT GEBRUIKEN
  - WEG MET DE OPSTOPPINGEN
  - MINDER-MOBIELEN MEER MOBIEL

HET MOBILITEITSCONTRACT

RESOLUTIES GOEDGEKEURD OP HET TOEKOMSTCONGRES VAN DE SP VAN 16 EN 17 MEI 1998

1. ONZE MOBILITEIT EXPLODEERT

PROBLEMEN ONDER- EN BOVENAAN DE MOBILITEITSLADDER

1. De naoorlogse periode wordt getekend door een ware explosie van de mobiliteit, met als dominante krachten de auto en de vrachtwagen. Zo groeide het wegverkeer tussen 1985 en 1995 met 40% en was er op de autosnelwegen zelfs een verdubbeling van het verkeer. Tegelijk nam het aandeel van de andere vervoermiddelen systematisch af.
2. De explosieve groei van de mobiliteit leidt tot een hele reeks problemen. De files breiden zich nog ieder jaar uit. Hoewel het aantal verkeersongevallen en -slachtoffers afneemt, legt de voortdurende toename van de mobiliteit een hypotheek op het beleid inzake verkeersveiligheid. Tenslotte drukt het verkeer ook op onze leefomgeving door de uitstoot van schadelijke gassen, het ruimtebeslag door nieuwe wegen, lawaai en trillingen, enz.
3. Er stelt zich echter niet alleen een probleem van te veel mobiliteit. Terwijl een groot deel van de bevolking steeds mobieler wordt, kampt een andere groep mensen geregeld met een tekort aan verplaatsingsmogelijkheden: bejaarden die niet meer op de fiets durven, plattelandsbewoners die op zondag geen bus meer zien passeren, jongeren die niet aan de bak komen op de arbeidsmarkt bij gebrek aan een rijbewijs. Sociale achterstelling door een gebrek aan mobiliteit is een weinig bestudeerd, maar reëel gegeven dat een naam heeft: vervoersarmoede.

MOBILITEIT BEHEERSEN: DÉ POLITIEKE UITDAGING

4. Bij ongewijzigd beleid zou het personenvervoer de komende 15 jaar met nog eens 40% toenemen. Voor het goederenvervoer is een toename met 50% een 'voorzichtige' schatting. Net als in de voorbije decennia zou de groei van de mobiliteit grotendeels voor rekening van het wegvervoer komen. Wanneer deze evolutie zich doorzet, dreigt het gunstig effect van maatregelen die gericht zijn op een specifieke aanpak van files, verkeersonveiligheid en milieubeslag verloren te gaan door de groei van de mobiliteit. Door de toename van het aantal tweede en derde auto's dreigt de kloof tussen mobiele en minder-mobiele bovendien nog groter te worden.
5. De mobiliteit beheersen en de mensen selectiever gebruik doen maken van auto's en vrachtwagens, is daarom de eerste opdracht van het beleid.

2. KRIJTLIJNEN VAN HET MOBILITEITSBELEID

REALISTISCHE DOELSTELLINGEN

6. Onze mobiliteit wordt voornamelijk veroorzaakt door factoren die buiten de invloed van het

mobiliteitsbeleid vallen en zelfs buiten de sfeer van het beleid tout court. We denken aan de toename van de welvaart, kleinere gezinnen, de gewoonten van de mensen om uit te gaan, te reizen, te shoppen, enz. Noodgedwongen moeten we daarom bescheiden zijn in onze ambities. In plaats van te streven naar een globale vermindering van de mobiliteit, zullen we ons op korte- en middellangetermijn moeten richten op het temperen van de voorspelde groei.

7. Deze weinig optimistische vaststelling neemt niet weg dat we:
  - op sommige plaatsen, zoals in de centra van steden en gemeenten, moeten streven naar een daadwerkelijke vermindering van het autoverkeer;
  - de beleidsdoelstellingen op het vlak van de vermindering van het aantal verkeersslachtoffers of het bevorderen van het fietsen en wandelen, zo concreet en scherp mogelijk moeten stellen.

HET MOBILITEITSBELEID: EEN DRIETRAPSRACKET

8. Omdat het beheersen van de mobiliteit onze centrale doelstelling is, hechten we het meest belang aan maatregelen die direct inspelen op de verplaatsingsbehoefte van de mensen. Hoe minder mensen zich verplaatsen en hoe korter de afstanden, hoe minder problemen met de mobiliteit.

Hoewel de verplaatsingsbehoefte voornamelijk wordt bepaald door factoren waar we weinig vat op hebben, zijn er toch twee hefboomen die binnen het bereik van het beleid vallen: de ruimtelijke ordening en het gebruik van telematica om verplaatsingen uit te sparen. Dat we via de ruimtelijke ordening de maatschappelijke activiteiten opnieuw dichter moeten laten aansluiten bij elkaar en bij de bestaande centra, staat als een paal boven water.

Telewerken, telewinkelen, e.d. kunnen mee de druk van het verkeer op piekmomenten verlichten en de files bestrijden. Via computer en modem allerlei dingen thuis doen, betekent echter ook dat er tijd vrijkomt om andere verplaatsingen te maken. Vandaar dat er meer onderzoek nodig is naar het globaal effect van telematica op het beleid. Daarbij moet ook aandacht worden besteed aan de gevolgen voor de werknemers en voor de consumenten.

9. Daarnaast moeten we voor het personenvervoer de keuze van de vervoerswijze beïnvloeden in het voordeel van het langzaam verkeer en het gemeenschappelijk vervoer. Voor het goederenvervoer moet dat gebeuren in het voordeel van het spoor, de binnenvaart, de kustvaart en het vervoer via pijpleidingen.

Het bevorderen van de alternatieven voor de (vracht)auto betekent niet dat we een anti-autobeleid willen voeren. Wel moeten we komen tot een meer selectief gebruik van de auto, in combinatie met andere vervoermiddelen.

10. Tenslotte zullen we een flankerend beleid moeten voeren, met specifieke maatregelen om de verkeersveiligheid, de leefbaarheid en de vervoersgelijkheid te bevorderen. De sociale dimensie van het mobiliteitsbeleid komt juist op die terreinen het sterkst tot uiting.

EEN EVENWICHTIG PAKKET VAN ELKAAR VERSTERKENDE MAATREGELLEN

11. Eén alleenstaande maatregel volstaat niet om de mobiliteit opnieuw in goede banen te leiden. Een beleid dat zich in de eerste plaats richt op het beheersen van de mobiliteit omvat een geheel van elkaar versterkende maatregelen:
  - waarbij men een beroep doet op alle technieken van gedragsbeïnvloeding: reglementering, fiscale stimuli, aanpassing van de infrastructuur, sensibilisering en opvoeding van de verkeersdeelnemers;
  - die inspelen op de verschillende verplaatsingsmotieven: goederen- en personenvervoer; woon- werkverkeer, recreatief verkeer, zakelijk verkeer en sociaal verkeer; spits- en daluurverkeer;
  - die inspelen op alle vervoermiddelen: het klassiek openbaar vervoer, het collectief en individueel autobedrijf, het langzaam verkeer, de binnenvaart en het luchtverkeer.

12. Er is bovendien in Vlaanderen nood aan een gewijzigde mentaliteit van de weggebruikers en aan een professionele ondersteuning van het mobiliteitsbeleid.
13. Veel meer dan vandaag zullen we concrete beleidsmaatregelen op voorhand moeten toetsen aan een afwegingskader. Centraal daarin staat de vraag in hoeverre een maatregel het individuele autogebruik of het vrachtvervoer over de weg op een verstandige manier weet te verminderen. 'Autokilometerreductie' moet een algemeen aanvaarde maatstaf worden waaraan beslissingen op het vlak van de mobiliteit worden getoetst.

Het welslagen van het mobiliteitsbeleid veronderstelt dat we meer aandacht hebben voor de vorming en de opleiding van alle betrokkenen. Aan de basis betekent dit dat we de verkeersopvoeding en de kennis van de wegcode integreren in het lessenpakket van het secundair onderwijs. Aan de top opteren we voor een opleiding verkeers- en vervoerskunde op universitair niveau.

EEN RECHTVAARDIGE VERDELING VAN DE MOBILITEIT

14. Hoe moeilijker het wordt om zich vlot te kunnen verplaatsen, hoe scherper zich het probleem stelt om de beschikbare mobiliteit te verdelen. Net zoals we pleiten voor een rechtvaardige verdeling van welvaartsaspecten als inkomen, onderwijskansen en rechtstoegang, zullen we dan ook nauwlettend moeten toezien op een rechtvaardige verdeling van onze mobiliteit. Dat kan door voor iedereen de minimale mobiliteitsrechten vast te leggen in een 'recht op mobiliteit' dat steunt op vier pijlers.
15. De overheid moet de fijnmazige spreiding van de openbare diensten blijven garanderen. De meeste openbare diensten in Vlaanderen bevinden zich op loop- of fietsafstand van de deur. De goede bereikbaarheid en de toegankelijkheid zijn troeven die we in de toekomst door een planmatige aanpak moeten vrijwaren, zowel voor de bestaande openbare diensten als voor de nieuwe voorzieningen die momenteel worden uitgebouwd.
16. De overheid moet het wandelen en fietsen veiliger en comfortabeler maken. De helft van onze verplaatsingen gaat over een afstand van minder dan vijf kilometer. De Vlaming kan dus voor een groot deel van zijn behoeften terecht in zijn directe omgeving. Toch halen we ook voor deze korte afstanden in bijna de helft van de gevallen de auto van stal. Nochtans heeft het langzaam verkeer sterke troeven voor deze korte verplaatsingen: fietsen en wandelen zijn gezond, goedkoop, sociaal en snel. De meest kwetsbare weggebruikers een riem onder het hart steken, betekent in de eerste plaats hen meer veiligheid en meer ruimte geven op straat.
17. Het gemeenschappelijk vervoer moet uitgebreid en gedifferentieerd worden op maat van de reizigers. Het gemeenschappelijk vervoer veranderde de jongste decennia niet snel genoeg van uitzicht. Tegelijk veranderde de omgeving waarin de NMBS, de MIVB en De Lijn moeten werken drastisch. Het toenemend autobezit leidde tot hogere verwachtingen inzake comfort, flexibiliteit en snelheid en tot een grotere spreiding van onze activiteiten in de tijd en in de ruimte. Hierdoor verloren trein, tram en bus heel wat reizigers.

Het is aangewezen om het openbaar vervoer ten gronde te herdenken. Daarbij moet men aan het aanbod objectieve normen opleggen inzake frequentie, reistijd, aard en kwaliteit van het rollend materieel, halte-afstand, enz. Deze normen zullen verschillen volgens het sociaal, cultureel en economisch belang van de centra.

Bij de hertekening van het openbaar vervoer staan drie krachtlijnen voorop:

- frequentie en reistijd van het gemeenschappelijk vervoer staan centraal: zij bepalen in de eerste plaats de keuze van de vervoerswijze;
- het gemeenschappelijk vervoeraanbod moet veel meer gedifferentieerd worden in functie van de huidige en potentiële reizigers: vervoer op maat van de reizigers is de boodschap;
- voor de uitvoering van het gemeenschappelijk vervoeraanbod zal de overheid meer dan vandaag moeten terugvallen op de inspanningen van de privé-sector: via taxi's, bedrijfsvervoer, carpoolcentrales, gedeeld autorijden, enz.

18. De overheid moet de mobiliteit betaalbaar houden. We mogen niet evolueren naar een 'mobiliteit voor wie het zich kan permitteren'. En toch mag mobiliteit duurder zijn. Zo moet de autogebruiker veel meer dan vandaag geconfronteerd worden met de maatschappelijke kostprijs van zijn gedrag. Dit kan door hem een variabele gebruiksheffing op te leggen, onder andere via het rekeningrijden en het betaald parkeren.

Om te vermijden dat een duurder mobiliteit leidt tot een averechtse herverdeling, moet het prijsbeleid voldoen aan vier voorwaarden:

- niet-fiscale herverdelende maatregelen krijgen de voorkeur boven fiscale maatregelen: zo is het resoluut verkeersvrij maken van stedelijke centra een betere en meer rechtvaardige strategie dan het opdrijven van de parkeertarieven;
- de opbrengsten van een hogere belasting op het (vracht)autogebruik moeten gedeeltelijk aangewend worden voor een verbetering van de alternatieven voor de (vracht)auto;
- een verlaging van de vaste belastingen op het autobezit moet het duurder autogebruik compenseren;
- algemene maatregelen die de inkomenspositie van de financieel zwakkeren globaal verbeteren, krijgen de voorkeur op specifieke tegemoetkomingen in de sector vervoer.

EEN NIEUWE TAAKVERDELING TUSSEN DE OVERHEID EN DE MARKT

19. De overheid moet op alle niveaus haar rol als architect van het vervoersysteem ten volle opnemen. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en het Decreet op de Ruimtelijke Planning bewijzen dat die bereidheid bestaat aan de kant van de Vlaamse overheid. De mobiliteitsconvenanten moeten de gemeenten ertoe aanzetten om grondig na te denken over de ontwikkeling van de mobiliteit in functie van het gemeenschappelijk vervoer, de fietsers en voetgangers.
20. Er zijn goede redenen waarom de overheid, en niet de privé-sector bij voorkeur zou investeren in de vervoersinfrastructuur. Ten eerste riskeert de overheid door een privé-financiering van de infrastructuur ook haar beleidsautonomie uit handen te geven. Ten tweede heeft de inbreng van de privé-sector geen meerwaarde voor de exploitatie van de infrastructuur. Als de overheid dat wil, kan ze net zo goed zelf haar geld terugverdienen door aan de gebruikers een bijdrage te vragen.
21. In de exploitatie zal de taak van de overheid opnieuw moeten worden afgelijnd. Willen we de toenemende verplaatsingsbehoefte opvangen zonder een grootschalig wegenprogramma, dan zullen we ons meer gemeenschappelijk moeten verplaatsen. Meer gemeenschappelijk vervoer is ook nodig om diegenen die uitgesloten zijn van het autogebruik toe te laten op een volwaardige wijze deel te nemen aan het maatschappelijk leven. We moeten dus tegelijk tot een uitbreiding en een grotere differentiëring van het gemeenschappelijk vervoeraanbod komen. Het is de taak van de overheid om het optimale aanbod van het gemeenschappelijk vervoer en de kwaliteitseisen waaraan het moet voldoen te omschrijven en te garanderen.
22. De overheid blijft ook verantwoordelijk voor het goed dagelijks functioneren van het gemeenschappelijk vervoersysteem. De NMBS, De Lijn en de MIVB blijven de bevoorrechte partners voor de uitvoering ervan. Voor bepaalde nieuwe vormen van gemeenschappelijk vervoer verdient het echter de voorkeur om bestaande privé-initiatieven op contractuele basis in te schakelen in het gemeenschappelijk vervoersysteem. Zo willen we de vele particuliere initiatieven die vervoer van deur tot deur aanbieden voor minder-mobielen bundelen, structureren en subsidiëren. Ook bij een grootschalige uitbouw van het klassieke gemeenschappelijk vervoer kan het nodig zijn om onder goed omschreven voorwaarden een beroep te doen op privé-exploitanten om het gewenste aanbod te realiseren.

3. CONCRETE ACTIES

DE KORTSTE VERPLAATSING IS DE BESTE VERPLAATSING

23. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen zet de ruimtelijke ordening in Vlaanderen opnieuw op het goede spoor. Voor het beheersen van de mobiliteit is het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen van levensgroot belang. Hoe meer we de menselijke activiteiten samenbrengen, hoe kleiner de behoefte is om ons te verplaatsen en hoe groter de kansen zijn voor het openbaar vervoer en de fiets. De SP wil op alle niveaus streven naar een correcte en volledige vertaling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen in provinciale en gemeentelijke uitvoeringsplannen.
24. Bij beslissingen over milieuvergunningen komt de druk van het verkeer op de omgeving steeds vaker als een belangrijke factor naar voor. De SP wil de vervoersproblematiek integreren in het vergunningenbeleid. Belangrijke bedrijven, grootwinkels, ontspanningscentra, .. die een milieuvergunning aanvragen, zouden een analyse moeten maken van de vervoersstromen die ze veroorzaken en moeten preventief de nodige maatregelen nemen om de vervoersoverlast te beperken en de bereikbaarheid met het gemeenschappelijk vervoer en de fiets te garanderen. Daartoe is het belangrijk dat gemeenten en provincies, gelet op hun belangrijke rol in het vergunningenbeleid, een eigen deskundigheid op het vlak van de mobiliteit opbouwen.
25. De SP wil de basis-openbardienstverlening onderbrengen in een plaatselijk serviceloket. In zo'n serviceloket kan men terecht voor allerlei eenvoudige administratieve handelingen: een reispas aanvragen, een Lijnkaart kopen, een adreswijziging doorgeven, ... Het serviceloket helpt de mensen ook met hun vragen over de openbare dienstverlening binnen en buiten de gemeente of verwijst hen door naar de bevoegde instanties. Op termijn zou in iedere zelfstandige woonkern een serviceloket moeten komen. In grotere gemeenten en steden lijkt een norm van één loket per 10.000 inwoners minimaal.
26. Of telewerken per saldo leidt tot minder mobiliteit, zullen we moeten afwachten. Eén ding is wél zeker: de meeste werknemers zullen het op prijs stellen wanneer ze hun job dichterbij huis kunnen uitoefenen. Drie maatregelen kunnen het werk in eigen streek bevorderen:
  - de uitbouw van een Vlaams netwerk van telecentra, die zonder subsidiëring van de aanloopkosten door de overheid nog niet leefbaar zijn;
  - meer en betere mutatiemogelijkheden voor ambtenaren, door een regeling die de overstap van de ene overheidsdienst naar de andere gemakkelijker maakt;
  - het stedelijk wonen aanmoedigen, waarbij we voor de concrete maatregelen verwijzen naar het contract ruimtelijke en stedelijke vernieuwing.

Ondanks de wisselende ervaringen met de lokatie van overheidsdiensten buiten Brussel, blijft dit een optie voor de toekomst. Daarom wil de SP dat bij de oprichting van nieuwe diensten de pro's en contra's van een lokatie buiten Brussel ten gronde worden onderzocht.

ALLE KANSEN VOOR FIETSERS EN VOETGANGERS

27. De jongste jaren vindt de fiets stilaan zijn tweede adem, zij het voorlopig alleen op zondag. De populariteit van het recreatief fietsen moet echter kunnen overslaan op de doordeweekse verplaatsingen naar het werk, naar de school of naar de winkel.

De SP legt de lat voor het fietsbeleid erg hoog: tegen 2005 moeten we ieder gezin kunnen overtuigen om minstens één fiets in huis te hebben. Daarnaast willen we de marktaandeelen van auto en fiets op termijn omwisselen: tegen 2005 moet 50% van de verplaatsingen van minder dan 5 km met de fiets worden afgelegd en nog slechts 25% met de auto.

28. Het verkeersreglement moet verder worden aangepast om het fietsen en te voet gaan veiliger en aantrekkelijker te maken door:
  - de gemeenten de mogelijkheid te geven om het centrum van de bebouwde kom in te richten en af te bakenen als een 'centrumgebied', waar een maximumsnelheid van 30 km per uur geldt;
  - fietsen in winkel-wandelstraten toe te laten buiten de drukste uren;
  - een vrije regeling voor de fietsers die rechtsaf willen aan de verkeerslichten;
  - de regels voor het oversteken van kruispunten door fietsers te verduidelijken;

- een zwaardere bestraffing van parkeerovertradingen die hinderlijk zijn voor fietsers en voetgangers.
29. Fietsers en voetgangers moeten vooral meer kansen krijgen in de bebouwde kom. In de centra van steden en gemeenten zal 'koning auto' een stap terug moeten zetten ten voordele van de kwetsbare weggebruikers en het gemeenschappelijk vervoer. Tegelijk moeten goed bewegwijzerde fiets- en voetgangersroutes, veilige oversteekplaatsen en voldoende fietsenstallingen het langzaam verkeer aanmoedigen.

Deze dubbele doelstelling staat voorop in het gemeentelijk mobiliteitsplan dat iedere Vlaamse gemeente ten laatste in 2000 moet goedkeuren. Gelet op het succes van de mobiliteitsconvenanten, wil de SP de continuïteit van het beleid verzekeren door het principe en de procedure van de convenanten, ook voor de provincies, in een decretaal kader te gieten.

Daarnaast is er nood aan comfortabele en veilige fietsroutes op bovengemeentelijk niveau: tussen het centrum van de gemeente en haar verzorgingsgebied of om de toenemende groep recreatieve fietsers op hun wenken te bedienen. De provincies moeten daarom bovengemeentelijke fietsnetwerken uitwerken en tussenkomen in de financiering ervan.

30. Net zoals de Vlaamse regering afdwingbare normen heeft vastgesteld voor de voorzieningen voor voetgangers, met een minimale breedte en een maximale helling voor voetpaden, zou dat ook het geval moeten zijn voor de fietsvoorzieningen. Vervolgens moeten het Vlaams Gewest, de provincies en de gemeenten ieder op hun niveau deze normen vertalen in een optimaal fietsnetwerk. Tot slot zullen de investeringen in fietspaden fors moeten worden opgetrokken: ieder jaar moeten er 500 km nieuwe gescheiden fietspaden worden aangelegd, zodat tegen 2010 iedere woonwijk en ieder bedrijfsterrein rechtstreeks aangesloten is op een gewestelijk fietspad. Daarnaast is ook het groot onderhoud van de fietspaden aan een dringende inhaaloperatie toe.
31. Om het gebruik van de fiets in het woon-werkverkeer aan te moedigen, willen we dat iedere werknemer recht heeft op een fietsvergoeding ten belope van het aantal kilometers dat hij of zij dagelijks aflegt. Een fietsvergoeding van minstens 4 frank per km is een haalbare kaart. Het effect van de fietsvergoeding kan nog worden versterkt indien de werkgevers ook de nodige onthaalfaciliteiten voorzien voor de fietsende werknemers: voldoende fietsenstallingen, douches, opbergkastjes, regenkleddij, enz.
32. Het nieuwe beheerscontract van de NMBS heeft nog te weinig aandacht voor de fietsende treingebruiker. Daarom moet de NMBS een actieplan 'Trein + Fiets' op papier zetten, met:
- minimumnormen voor de omvang en de kwaliteit van de fietsenstallingen, in functie van het aantal opstappende reizigers; zo moet men aan de grote stations tijdens de weekdagen terecht kunnen in een bewaakte fietsenstalling, gecombineerd met een fietsenhersteldienst;
  - onthaalfaciliteiten voor de fietsers in het station;
  - meer ruimte voor de fiets op de treinen die druk gebruikt worden door toeristen en recreanten;
  - meer fietsen die door de NMBS ter beschikking worden gesteld om de laatste kilometers naar de werkplaats of de school te overbruggen;
  - lagere tarieven en een specifiek abonnement voor de formule 'Trein + Fiets'.

MEER, ANDER, GOEDKOPER EN BETER GEMEENSCHAPPELIJK VERVOER

33. In Vlaanderen staan we voor een omwenteling in het stads- en streekvervoer. Het decreet 'basismobiliteit' moet voor iedere Vlaming een afdwingbaar recht op gemeenschappelijk vervoer vastleggen.

De SP verwacht dat het Vlaams Parlement tijdens deze legislatuur het decreet 'basismobiliteit' goedkeurt en dat de Vlaamse regering de nodige middelen reserveert om binnen de drie jaar na de goedkeuring van het decreet het concept 'basismobiliteit' op het terrein te realiseren. Dit is een eerste, belangrijke stap naar de realisatie van een 'recht op mobiliteit' voor iedereen.

34. Na een lange periode van bezuinigingen heeft de federale overheid de NMBS weer op het goede spoor gezet. De NMBS beschikt vandaag over een solide basis om de uitdagingen van de toekomst aan te kunnen. Er is echter geen tijd te verliezen: vandaag moet het nodige studiewerk worden opgestart om in het begin van de volgende eeuw in een hogere versnelling te gaan. We denken daarbij in de eerste plaats aan:
- studies naar de versterking van het voorstadsvervoer in de vijf grote agglomeraties van het land en naar de versterking van de interstedelijke verbindingen, met inbegrip van de eventuele (her)opening of herlokalisatie van stations;
  - een studie naar de inzet van 'light-rail-treinstellen' op het Belgische net: de inzet van lichte treinstellen op kleine lijnen en in het voorstadsvervoer moet leiden tot een betere dienstverlening voor een lagere prijs;
  - een kosten-batenonderzoek naar de noodzakelijke investeringen in het spoorwegnet om de behoefte aan bijkomende treinen op te vangen.

Tevens dient de NMBS werk te maken van een doordacht en uniform parkeerbeleid, waarbij in overleg met de gemeenten tegen 2001 oplossingen op maat worden uitgewerkt voor alle interstedelijke stations.

Dit studiewerk moet de basis vormen voor:

- het nieuwe investeringsplan 2001-2010 dat de federale overheid de NMBS moet opleggen en waarin we een bijkomende inspanning van minstens 5 miljard per jaar bepleiten;
  - een systematische versterking van het treinaanbod, waarbij de federale overheid en de NMBS telkens een resultaatverbintenis aangaan.
35. De SP is er principieel voorstander van dat de overheid door een financiële tussenkomst de prijs van het gemeenschappelijk vervoer voor de reizigers laag houdt. Dit is nodig om het marktaandeel van het openbaar vervoer te beschermen en om het gemeenschappelijk vervoer betaalbaar te houden voor de groepen die er het meest behoefte aan hebben.

De ozontickets van de NMBS en vooral het gratis stadsvervoer in Hasselt hebben duidelijk gemaakt dat investeringen in goedkoper of gratis openbaar vervoer een hoog rendement halen in termen van extra-reizigers. Toch kunnen we slechts denken aan een algemene verlaging van de bus- of treintarieven wanneer De Lijn en de NMBS hun aanbod hebben uitgebreid, zodat er voldoende ruimte is om de bijkomende reizigers op te vangen. Eén en ander leidt tot een strategie in drie trappen:

- op korte termijn moeten we werken aan prijskortingen voor specifieke doelgroepen;
- wanneer De Lijn klaar is met de toepassing van het concept 'basismobiliteit', kan er werk gemaakt worden van een verdere, stelselmatige verhoging van de exploitatiebijdrage, zodat de gebruiker uiteindelijk enkel nog de variabele kosten van het stads- en streekvervoer moet betalen: voor de financiering kan een beroep worden gedaan op een deel van de opbrengsten van het elektronisch rekeningrijden of op een algemene mobiliteitsheffing;
- tegelijk met De Lijn zou de NMBS een eerste, verregaande prijsmaatregel kunnen nemen door de vaste kosten in de prijs van de biljetten (25 frank per biljet) te laten vallen en door in de zones met voorstadsvervoer een uniform zonetarief in te voeren.

Omwille van de klantvriendelijkheid moet er op korte termijn een tarifair verbond tot stand worden gebracht tussen de vier openbare vervoermaatschappijen in het Brusselse.

36. Naarmate het gemeenschappelijk vervoeraanbod zich uitbreidt en het aantal reizigers groeit, zal ook de behoefte aan informatie toenemen. Vandaar dat we pleiten voor de installatie van één mobiliteitscentrale per gemeente, met als taken:
- informatie over de mobiliteit in de breedste zin van het woord;
  - verkooppunt voor spoorboekjes, abonnementen voor het residentieel parkeren, taxichecques, enz.;
  - reservatiekantoor voor kleinschalig, vraagafhankelijk gemeenschappelijk vervoer.
37. De autonomie van de overheidsbedrijven mag niet leiden tot een uitbesteding van het beleid: de overheid moet de touwtjes stevig in handen houden, de kwantiteit en de kwaliteit van het

openbaar vervoeraanbod duidelijk in het beheerscontract omschrijven, en controle uitvoeren op de correcte uitvoering van het contract.

Alleszins moeten we streven naar een duidelijke definiëring van de taken van de overheid en van de vervoersbedrijven en naar een evenwicht in de onderlinge verhoudingen. Dit veronderstelt een administratie die over voldoende mankracht en knowhow beschikt om een openbaar vervoerbeleid uit te tekenen, om te zetten in contracten met de vervoerbedrijven en toe te zien op de goede uitvoering van deze contracten.

Binnen de lijnen die de overheid uitzet blijven De Lijn, de MIVB en de NMBS verantwoordelijk voor de concrete vormgeving van het vervoeraanbod: de keuze van de lijnvoering, de halteplaatsen, de frequentie, de uurroosters, de aansluitingen, enz. Wél moet ook in de interne structuur van De Lijn, de MIVB en de NMBS het denken over netwerk- en productontwikkeling een meer centrale plaats innemen.

38. De gemiddelde bezettingsgraad van een personenwagen bedraagt amper 1,3 personen. De auto met meerderen delen zou niet alleen bijdragen tot het beheersen van de files. Gedeeld autorijden past ook in het realiseren van de basismobiliteit: het brengt automobilitéit binnen het bereik van mensen voor wie het kopen en gebruiken van een auto een te zware financiële last is.

Het gedeeld autobezit en -gebruik staat in Vlaanderen nog in zijn kinderschoenen. Op korte termijn verwachten we drie zaken: een nota van de Vlaamse regering die de krijtlijnen van het te voeren beleid vastlegt, een aantal pilootprojecten die het draagvlak voor gedeeld autorijden moeten vergroten (carpoolstroken, Vlaams carpoolnetwerk, gedeeld autobezit op buurtniveau, ..) en een aparte dotatie op de Vlaamse begroting om deze projecten te financieren.

GOEDERENVERVOER

39. Als we het goederenvervoer per spoor en langs de waterweg een faire kans willen geven, zullen we strenger moeten toezien op het respect voor de spelregels in het goederenvervoer over de weg. Allezins zou er bij de sociale inspectie meer aandacht moeten zijn voor de slechte arbeidsomstandigheden van de chauffeurs.

Strengere controles op de rij- en rusttijden, de verloning, het naleven van de verkeersregels, de maximum-belasting en de technische uitrusting van de voertuigen zullen echter niet volstaan zolang de straf enkel de bestuurders treft. Daarom eist de SP dat de werkgever en de opdrachtgever mee verantwoordelijk kunnen worden gesteld voor overtredingen in dienstverband. Dit geldt trouwens ook ten aanzien van de autobus- en autocarsector.

40. Hoewel zich sinds enkele jaren een kentering ten gunste aftekent, worden spoor- en binnenvaartinfrastructuur nog steeds stiefmoederlijk behandeld: er is te weinig geld voor het structureel onderhoud en om de realisatie van ambitieuze vernieuwingsprojecten binnen een aanvaardbaar tijdsbestek af te werken.
41. Mits een correcte inschatting van de financiële en maatschappelijke kosten en baten en een doorzichtige besluitvormingsprocedure voor ieder project, pleit de SP voor een inhaalbeweging op basis van strategische investeringsprogramma's voor de waterwegen (door het Vlaams Gewest) en voor de spoorwegassen voor het goederenvervoer (door de NMBS). Ook inzake dienstverlening moeten de waterwegen dezelfde faciliteiten bieden als de wegen.
42. Om te vermijden dat het vrachtvervoer over de weg binnen vijftien jaar verdubbelt, zullen we de lokatie van nieuwe bedrijfsterreinen zoveel mogelijk moeten afstemmen op het vervoer per spoor en over het water. Spoor en binnenvaart hebben vandaag een aandeel van amper 25% in de vervoerde tonnage. Indien we 25% van de nieuwe bedrijfsterreinen kunnen lokaliseren langs de waterweg of het spoor, zou dit hun marktaandeel op termijn minstens kunnen consolideren, indien de bedrijven zich ook effectief engageren tot een jaarlijkse minimale overslag van grondstoffen en goederen langs het water of het spoor.

Daarnaast zou de overheid de aansluitingskosten van bedrijven op het waterwegen- en spoornet voor haar rekening moeten nemen, net zoals men op kosten van de gemeenschap een weg legt tot voor de deur van het bedrijf.

43. Net als in het personenvervoer, heeft ook in het goederenvervoer iedere vervoerswijze haar specifieke kwaliteiten. Vanuit louter bedrijfseconomisch oogpunt is het dan ook vaak voordelig om voor het vervoer van de leverancier naar de klant meerdere vervoerswijzen in te schakelen. Ook de overheid heeft belang bij zo'n multimodaal vervoer: het spaart ritten met vrachtwagens over langere afstand. Buiten de havengebieden - die in feite één grote multimodale overslagterminal zijn - verloopt de uitbouw van een netwerk van terminals maar stroef. Daarom wil de SP tegen 2002 minstens vijf bijkomende multimodale overslagterminals gerealiseerd zien.

Zware vrachtwagens horen niet thuis in de kern van steden en gemeenten. Voor de bevoorrading van handelszaken en bedrijven in woonzones kan de overslag van zware naar lichte vrachtwagens aan de rand van de stad een oplossing zijn. De SP wil dat het Vlaams Gewest onderzoek doet naar de mogelijkheden en de voorwaarden voor een optimale stadsdistributie.

VERKEERSVEILIGHEID

44. Tussen 1990 en 1996 daalde het aantal verkeersslachtoffers in België met 23%; het aantal verkeersdoden zelfs met 31%. Toch zijn onze wegen nog een stuk onveiliger dan in onze buurlanden.

De SP wil de lat hoog leggen: tegen 2003 moet het aantal verkeersslachtoffers met nogmaals 25 % verminderen. Die verbetering zullen we moeten afdwingen door een samenhangende aanpak van de verkeersongevallen op alle niveaus. Daarbij moeten we inspelen op de drie factoren die de verkeers(on)veiligheid beïnvloeden: de infrastructuur, het voertuig en de bestuurder.

45. Wat de (weg)infrastructuur betreft, is er de jongste jaren een gunstige evolutie naar een meer systematische aanpak van de zwarte punten en wegvakken op de gewestwegen. Samen met het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen moeten we in de toekomst nog een stap verder gaan: de categorisering van de wegen moet de basis zijn voor een eenvormige, verkeersveilige (her)inrichting van de gewestwegen. Van het 'klassieke' Vlaamse beeld van gewestwegen die om de haverklap veranderen van uitzicht, moeten we naar een weginrichting waarbij de weggebruikers onmiddellijk herkennen op welk soort weg ze zich bevinden, welke verkeerssituaties ze kunnen verwachten en welk verkeersgedrag van hen verwacht wordt.

Daarnaast moet meer aandacht worden besteed aan de leesbaarheid van de weg door een eenvoudige, uniforme en duidelijke bewegwijzering.

De gemeenten dragen een grote verantwoordelijkheid als het gaat over veiliger wegen: 90% van het wegennet valt onder hun beheer. Om de gemeenten aan te sporen tot investeringen in de verkeersveiligheid, wensen wij:

- een versoepeling van de voorwaarden om verblijfsgebieden als zone 30 in te richten;
- de mogelijkheid voor de gemeenten om het centrum van de bebouwde kom in te richten als een 'centrumgebied';
- een subsidiëring van het Vlaams Gewest voor gemeenten die in het kader van een goedgekeurd gemeentelijk mobiliteitsplan hun centrum inrichten als zone 30 of als centrumgebied;
- meer middelen voor verkeersveiligheid op gemeentelijk vlak in het kader van de samenlevings- en preventiecontracten.

46. Als we de autoconstructeurs mogen geloven, gaat de veiligheid van onze auto's er door de toepassing van nieuwe technieken met sprongen op vooruit. Ondertussen blijft de fundamentele oorzaak van de onveiligheid echter onbesproken: de meeste wagens kunnen een kracht en een

snelheid ontwikkelen die het menselijk handelings- en reactievermogen ver te boven gaat.

Het gebruik van de 'best beschikbare technologie' betekent voor ons dan ook dat:

- de op komst zijnde 'telematisering' van onze auto's en van het autowegennet gepaard gaat met het inbouwen van een variabele snelheidsbegrenzer in personenwagens;
- we voorstander zijn van het inbouwen van een 'black box' in vracht- en personenwagens.

47. Op het vlak van de rijopleiding pleiten we voor meer aandacht voor de mobiliteits- en verkeersproblematiek in het onderwijs. Met een verhoogde aandacht in de volledige cyclus van het secundair onderwijs, de inlassing van het theoretisch examen in het laatste jaar en de verhoging van de financiële middelen die men aan het behalen van het rijbewijs kan besteden, zijn we ervan overtuigd dat de algemene kwaliteit van de opleiding zal verbeteren en het aantal ongevallen zal dalen.

Het wettelijk kader om het rijden onder invloed van alcohol aan te pakken, staat op punt. Wel moeten de gerichte alcoholcontroles onverminderd worden verdergezet en is het aangewezen om de 'zelftesters' op grote schaal te verspreiden. Daarnaast moet het principe van een controle op het gebruik van drugs en geneesmiddelen zo snel mogelijk worden ingeschreven in de Wegverkeerswet. Voor het bepalen van de precieze grenswaarden en van de meest correcte en efficiënte controletechnieken, is echter nog verder onderzoek nodig.

Op het vlak van de handhaving van de verkeersregels kan er nog heel wat verbeteren. In de eerste plaats heeft het geen zin om de politie, de parketten en het gerecht te belasten met de afhandeling van overtredingen op het betaald parkeren en op de maximum-parkeerduur. Die kunnen best administratief worden afgehandeld, zonder dat er proces-verbaal wordt opgesteld. Daarnaast moet het opleggen van een onmiddellijke boete de regel worden voor het merendeel van de verkeersovertredingen. Bij die gelegenheid kan ook de strafmaat voor de overtredingen worden herzien. Zo zou bijvoorbeeld het hinderlijk parkeren op voet- en fietspaden zwaarder moeten worden gestraft.

Verkeersovertreders treffen in hun mobiliteit is een meer effectieve en meer rechtvaardige sanctie dan het uitschrijven van boetes. Daarom moeten de mogelijkheden om het rijbewijs in te trekken en de (vracht)wagen aan de ketting te leggen, worden uitgebreid. Om te vermijden dat mensen met een laag inkomen worden getroffen door onbetaalbaar hoge verkeersboetes en dat meer gegoede bestuurders hun roekeloos en onverantwoord rijgedrag eenvoudigweg 'afkopen', zou het goed zijn de boetes vast te stellen in functie van het inkomen.

Tenslotte vinden we dat de uniformisering van het vervolgingsbeleid moet worden doorgezet. De volgende stap zou moeten zijn dat we tot uniforme grenswaarden komen voor de effectieve vervolging van verkeersovertredingen of -misdrijven.

TELEMATICA INTELLIGENT GEBRUIKEN

48. We staan aan de drempel van de doorbraak van de telematica in de (vracht)auto. De uitdaging voor de overheid bestaat erin de telematica in het verkeer in dienst te stellen van haar beleidsdoelstellingen: een veiliger en vlotter verkeer. Daarom moet de overheid zich dringend organiseren om de technologische evolutie in de sector permanent en van kortbij op te volgen. In de schoot van de het Departement Leefmilieu en Infrastructuur van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap moet een Cel Telematica worden geïnstalleerd die belast wordt met beleidsvoorbereidend werk naar de toepassing van telematica-technieken in het verkeer.
49. Eén van de belangrijkste potentiële telematica-toepassingen is de variabele snelheidsbegrenzer. De variabele snelheidsbegrenzer dient zich aan als een fundamentele oplossing voor het probleem van de overdreven snelheid, dat nog steeds de oorzaak is van ruim de helft van alle verkeersongevallen met lichamelijke letsels. Daarnaast moet de snelheidsbegrenzer ook een gunstige weerslag hebben op de leefbaarheid van de woonbuurten, op de emissie van uitlaatgassen en op de agressie tussen de weggebruikers.

Vanuit het principe van de 'best beschikbare technologie' is de SP voorstander van het financieel en fiscaal stimuleren van elektrische wagens, met name bij de lokale besturen. Anderzijds zijn we van oordeel dat de ontwikkeling en de commercialisering van zuiniger wagens met conventionele motoren moet worden afgedwongen door een strenge normering op Europees vlak.

WEG MET DE OPSTOPPINGEN

50. In het recent verleden zijn een aantal fiscale achterpoortjes gesloten die het gebruik van de auto in het woon-werkverkeer aantrekkelijk maakten. Toch kan er in de fiscale behandeling van de kosten en de vergoedingen van het woon-werkverkeer nog heel wat worden verbeterd om het gebruik van het openbaar vervoer en van de fiets aan te moedigen en om de onterechte fiscale voordelen van sommige automobilisten aan banden te leggen. De SP heeft een pakket van maatregelen klaar:
- een belastingkrediet voor wie meer dan 30 km van zijn werk woont en de trein gebruikt, dat bovenop het beroepskostenforfait kan worden afgetrokken van het belastbaar inkomen;
  - ook voor wie minder dan 5 km van het werk woont, moet de werkgever tussenkomen in de kosten van een tram-, bus- of metro-abonnement;
  - een vergoeding van minstens 4 frank per kilometer voor al wie met de fiets naar het werk komt;
  - werknemers die een extra tussenkomst krijgen van hun werkgever in de kosten van het openbaar vervoer van en naar het werk, moeten daarop geen belastingen meer betalen;
  - de kosten van de openbaarvervoerabonnementen voor het woon-schoolverkeer moeten fiscaal aftrekbaar zijn;
  - het kunstmatig 'opblazen' van de autokosten als aftrekbare beroepskosten, voornamelijk door werknemers die hun auto ook gebruiken voor hun beroep, moet verder worden tegengegaan; zoniet moet er worden gedacht aan een plafonnering van het bewijs van de werkelijke beroepskosten tot twee maal de forfaitaire aftrek;
  - het privé-gebruik van een bedrijfswagen moet voor minstens 10.000 km per jaar worden belast.
51. Eén van de mogelijke telematica-toepassingen is het elektronisch rekeningrijden. Met het elektronisch rekeningrijden dient zich een instrument aan dat toelaat de filekosten van het wegverkeer precies te leggen bij wie ze veroorzaakt, dit in tegenstelling tot de bestaande prijsinstrumenten, zoals de accijnzen op de brandstof of de verkeersbelasting. Vandaar dat we in principe openstaan voor de toepassing van elektronisch rekeningrijden.
52. De modaliteiten van een eventuele invoering van het elektronisch rekeningrijden moeten worden vastgesteld in functie van de doelstelling ervan: files beheersen en de bereikbaarheid van de economische centra garanderen. Rekeningrijden is dus in de eerste plaats een verkeersregulerend instrument, geen financieringsbron.

Toch kunnen we niet voorbij aan de financiële aspecten. Volgens een raming lopen de mogelijke opbrengsten van rekeningrijden snel in de (vele) miljarden. De SP is van oordeel dat de opbrengst van het rekeningrijden moet worden verdeeld over twee bestemmingen:

- de verbetering van de alternatieven voor de auto: scenario's om de mobiliteit te beheersen veronderstellen een budgettaire inspanning die de huidige mogelijkheden van de federale en gewestelijke overheid ver overstijgt; elektronisch rekeningrijden moet de overheid toelaten haar investeringspeil drastisch op te trekken;
- een verlaging van de belasting op het kopen en bezitten van een auto, wat vooral de lagere inkomens ten goede moet komen, omdat deze gemiddeld minder autokilometers afleggen.

MINDER-MOBIELEN MEER MOBIEL

53. Het aanbod van deur-tot-deur-vervoer voor minder-mobielen (mensen met een handicap, hoogbejaarden, ..) groeit omzeggens elke dag. De situatie op het terrein is echter vaak onoverzichtelijk, niet in het minst voor de minder-mobielen zelf.

De uitdaging voor de overheid is dubbel. Enerzijds stelt zich de noodzaak om het bestaande aanbod beter op mekaar af te stellen en uit te breiden. Naar analogie met de minimumnormen die de Vlaamse overheid wil uitvaardigen voor het stads- en streekvervoer, moeten er ook eenvormige criteria komen voor het minder-mobielenvervoer. Aan de hand van deze normen kan het minder-mobielenvervoer, net zoals het geregeld openbaar vervoer, aanspraak maken op

overheidssubsidies.

54. Een goede toegankelijkheid van de publieke ruimtes zou een evidentie moeten zijn, maar is het jammer genoeg niet. Het is de taak van het Vlaams Gewest om de bestaande wetgeving te actualiseren. Een geactualiseerde wetgeving moet dan weer de hefboom zijn voor andere initiatieven: sensibilisering en vorming van ambtenaren en architecten, duidelijke afspraken met de gemachtigde ambtenaren en de parketten over het vervolgingsbeleid.

Ook op het vlak van de toegankelijkheid van de vervoersvoorzieningen hebben we vaak nog een lange weg af te leggen. De actualisering van de wetgeving moet daarom ook gevolgd worden door een extra-inspanning van de gemeenten en van de openbare vervoerbedrijven om te investeren in goede voorzieningen voor minder-mobielen.

55. Het Limburgs toegankelijkheidsbureau kan model staan voor het onderzoek en de advisering over de toegankelijkheid van gebouwen en publieke ruimten. Het Vlaams Gewest zou dan ook het initiatief moeten nemen om het Limburgs model uit te breiden naar de andere provincies. Voor de financiering kunnen verschillende overheden een bijdrage leveren.

SAMENSTELLING VAN DE VOORBEREIDENDE WERKGROEP

Frank Beke, Toon Colpaert, Rony Cuyt, Cor Dierckx, Jos Geuens, Eddy Klijnen, Jef Mertens, Eddy Minnaert, Leo Pardon, Jan Peeters, Peter Roose, Christa Schaut, Yvan Strubbe, Tony Van Den Berghen, Jean Van Den Bilcke, Kris Van der Coelden, Dirk Van Evercooren, Dirk Wagemans, Gunter Willekens, Jos Zuallaert

SAMEN ÉÉN WERELD

INHOUD

1. ZEKERHEID VOOR ALLE MENSEN
2. EEN KRACHTDADIG POLITIEK EUROPA
3. EEN WERELDWIJD SOCIAAL MODEL
4. NOODZAKELIJKE SOLIDARITEIT BIJ VREDESOPBOUW
5. EEN DUURZAME LEEFOMGEVING VOOR DE KOMENDE GENERATIES
6. EEN WERELDWIJDE ETHIEK
7. EEN EUROPESE PARTIJ
8. ONZE ACTIEPUNTEN
  - NAAR EEN INTEGRALE BENADERING
  - EEN KRACHTDADIG POLITIEK EUROPA
  - EEN WERELDWIJD SOCIAAL MODEL
  - VREDE EN VEILIGHEID
  - EEN DUURZAME LEEFOMGEVING
  - EEN WERELDWIJDE ETHIEK
  - EEN PARTIJ VOOR DE 21STE EEUW

HET MONDIAAL CONTRACT

RESOLUTIES GOEDGEKEURD OP HET TOEKOMSTCONGRES VAN DE SP VAN 16 EN 17 MEI 1998

1. De voorbije vijftig jaar is het wereldgebeuren fundamenteel gewijzigd. Vandaag wordt het socialisme geconfronteerd met twee ontwikkelingen, die zowel een uitdaging als een bedreiging vormen voor onze waarden en idealen. De eerste ontwikkeling slaat op de historische breuklijn die met de val van de Berlijnse Muur in 1989 werd uitgetekend. De tweede ontwikkeling heeft te maken met de mondialisering. Economie, financiën, informatie en communicatie, leefmilieu en cultuur hebben steeds meer een grensoverschrijdend karakter aangenomen.

1. ZEKERHEID VOOR ÀLLE MENSEN

2. Niets zal in Europa - zowel in West als in Oost - nog zijn zoals vóór 1989. Een veilig bestaan onder de nucleaire paraplu werd vóór 1989 vooral uitgedrukt in militaire en territoriale termen. Nu is de angst voor een allesvernietigende kernoorlog fel afgenomen. Nu delen we vooral de vrees voor wat de dag van morgen zal brengen, in een Europa zonder grenzen en scheidingslijnen, met grote sociale verschillen en met veel etnische en nationale problemen.
3. Socialisten willen het geloof in de maakbaarheid van dat nieuwe Europa verhogen en gestalte geven. De SP beschouwt de verdere uitbouw van het supranationaal Europa als één van de belangrijkste prioriteiten. Een sterk uitgebouwd politiek Europa moet het breekijzer worden waarmee het fundamenteel gebrek aan internationale economische regels verholpen moet worden. De Europese Unie, als regionale politieke macht, moet op dat terrein een pioniersrol vervullen. De EU moet het eerste internationaal niveau zijn waar onze aandacht naar uitgaat, zonder in eurocentrisme te willen vervallen of de rest van de wereld uit het oog te verliezen. De opvatting dat internationale politiek in de komende decennia in toenemende mate sociale politiek zal zijn, moet prioritair op het Europees niveau worden waargemaakt. Europa zal sociaal zijn, of het zal niet zijn.
4. De tweede ontwikkeling is die van de groeiende mondialisering. De politiek moet een antwoord bieden op deze schaalvergroting en voldoende instrumenten ontwikkelen om ook op wereldvlak opnieuw een stuwende rol te kunnen spelen. Daarom moet het socialisme het streven naar menselijke zekerheid naar voren schuiven als een universeel gegeven. Menselijke zekerheid omvat het streven van iedereen naar een zo groot mogelijke zekerheid in alle aspecten van het maatschappelijk leven. Dit betekent dus een veilige toekomst op sociaal, economisch, ecologisch, ethisch, cultureel en politiek vlak. Het realiseren van basisrechten op die vlakken is hierbij een essentieel element. Omdat dit streven alle aspecten van het maatschappelijk leven omvat, overstijgt menselijke zekerheid de individuele grieven en verlangens. Voor dit streven naar menselijke zekerheid is een geïntegreerde benadering van alle beleidsdomeinen nodig: in het bijzonder van buitenlandse betrekkingen, buitenlandse handel, ontwikkelingssamenwerking en defensie.
5. Een nieuw internationaal beleid en een integrale benadering van het wereldgebeuren houden duidelijke keuzes in. Het is niet langer houdbaar dat men meer wereldsolidariteit predikt en

vervolgens halt houdt bij de symbolische ondertekening van een actieprogramma. Die luxe hebben we niet meer. Het duurzaam omgaan met het leefmilieu en de toenemende bevolkingsgroei maken van internationale samenwerking niet alleen een nobel streefdoel, maar dwingen ons ertoe samen te werken met andere continenten, regio's en landen. Richtinggevend daarbij zijn:

- het streven naar een wereldwijd sociaal model;
- het invoeren van sociale basisrechten in de economische relaties;
- het waarborgen van vrede en veiligheid door vertrouwen, samenwerking en integratie;
- het streven naar duurzame ontwikkeling;
- het vooropstellen van een wereldwijde ethiek.

2. EEN KRACHTDADIG POLITIEK EUROPA

6. Een federaal Europees model

Europese politiek wordt meer en meer binnenlandse politiek, niet het minst op het sociaal-economische terrein. Door de verdere ontwikkeling van de interne markt en met de Europese Monetaire Unie komen heel wat hefbomen van de economische politiek in Europese handen te liggen. Deze tendens naar grotere Europese integratie is een passend antwoord op de toenemende mondialisering.

7. Het uiteindelijk streefdoel van de Europese integratie blijft voor de SP de vorming van een federaal Europees model. Dit wil zeggen dat het democratisch gekozen Europese Parlement analoge bevoegdheden moet krijgen als de parlementen in de Lidstaten, o.a. wetgevende en controlerende macht; dat de Europese ministerraden moeten evolueren naar een 'eerste kamer van vertegenwoordigers van de Lidstaten', die op hun beurt gecontroleerd worden door de nationale parlementen; dat de Europese Commissie moet uitgroeien tot een Europese regering, die garant staat voor het gemeenschappelijk belang en die benoemd wordt door het democratisch verkozen Europese parlement.

Het Europees parlement moet het democratisch hart van het politieke Europa worden. De bestaande beslissingsmechanismen moeten vervangen worden door een eenvoudige besluitvormingsprocedure waarbij het Parlement het laatste woord heeft en tevens over initiatiefrecht beschikt, naast de Commissie. Het Parlement moet ook grondwetgevende bevoegdheid krijgen. De Europese Verdragen moeten vervangen worden door een door het Europese Parlement opgestelde grondwet. Tenslotte moet het Parlement de totstandkoming van een 'Europese democratische ruimte' stimuleren, waarin een Europees middenveld de schakel moet vormen tussen de Europese instellingen en de burgers.

8. Met de eenheidsmunt wordt een Europees beleid op sociaal en fiscaal vlak absoluut noodzakelijk. Daarom moet de Europese Unie afstappen van de unanimiteitsregel, en de regel van de gekwalificeerde meerderheid veralgemenen als er beslissingen moeten worden genomen.

9. Een sociaal-economische regering

Een 'sociaal-economische regering' moet het democratisch en politiek antwoord zijn op de Europese Centrale Bank. Die regering moet ervoor zorgen dat het monetaire beleid een politieke en sociaal-economische evenknie krijgt, die inspeelt op de sociale en werkgelegenheidsnoden. Het Europees tewerkstellingsbeleid moet evenwaardig zijn aan het monetaire beleid. Dat tewerkstellingsbeleid moet hand in hand gaan met goede arbeidsvoorwaarden, goed inkomen, en een doelmatige en doeltreffende sociale bescherming. Het beleid moet, naast de gekende begrotingsnormen, een aantal sociale normen vooropstellen die jaarlijks door het Europees Parlement en de Europese Raad van ministers geëvalueerd worden.

10. De Europese Unie wordt hét sociaal strijdtoneel bij uitstek in de nabije toekomst. De SP wil het zogenaamde Rijnlandmodel, waarvan het Belgische sociale model een variant is, veralgemenen tot de Europese Unie. Dat is de enige garantie om ons sociaal model te vrijwaren en te

versterken.

De solidariteit als cement van onze samenleving moet centraal staan in het Europese beleid. Een Europees beleid moet ertoe bijdragen dat de mogelijkheden voor een socialistisch beleid verruimd worden.

11. De SP is principieel voorstander van de Europese Monetaire Unie. De eenheidsmunt zal de integratie verder bevorderen, niet het minst in de geesten van de mensen. Een muntzone kan maar succesvol zijn indien ze gekoppeld wordt aan een beleid van sociale cohesie en fiscale coördinatie. Op Europees niveau moet dan ook een systeem ontwikkeld worden dat overdrachten mogelijk maakt ten bate van de sociaal zwakste lidstaten. Op die manier worden structurele solidariteitsbanden gesmeed die een evenwichtige sociale ontwikkeling over de grenzen heen mogelijk maken.
12. Een Stabiliteitsfonds
In het kader van de Europese Monetaire Unie pleit de SP voor de oprichting van een Stabiliteitsfonds. Zo'n fonds moet middelen ter beschikking stellen aan de lidstaten die het meest getroffen worden door economische schokken die van buitenaf komen en de lidstaten op een heel verschillende manier treffen. Wanneer de lidstaten door economische turbulenties van buiten af budgettaire dreigen te ontsporen, moet de Europese Unie kunnen bijpassen, zodat ze niet nog dieper gaan wegzakken.
13. De Europese Unie moet op wereldvlak zo vlug mogelijk met één stem spreken. Zij moet haar economisch gewicht vertalen in politiek gewicht. Pas dan zal de Unie met de grootste kans op slagen haar eigen sociaal-economisch model wereldwijd kunnen verdedigen en uitdragen. Zulke gelijklopende politieke stem op internationaal vlak moet consequent doorgetrokken worden. De SP pleit er dan ook voor dat in internationale fora de vertegenwoordiging in eerste instantie wordt waargenomen door de Europese Unie.
14. Uitbreiding van de EU
De SP is voorstander van de uitbreiding van de Europese Unie. De inbedding van de Centraal- en Oost-Europese landen in de Unie is een historische plicht. Zij zal tevens tegemoet komen aan de politieke stabiliteit van deze landen, wat meteen ook een verdere consolidering van onze vrede tot gevolg zal hebben.
Zowel in het belang van de nieuwe leden als in het belang van de huidige 15 dringt de SP aan op een verdere verdieping van de Unie vooraleer de effectieve uitbreiding een feit wordt. Die verdieping situeert zich prioritair op het institutionele vlak. Zowel de instellingen als de besluitvormingsprocedures (afschaffing veto-recht) dienen aangepast te worden, zodanig dat de Unie werkbaar blijft en efficiënt kan inspelen op de maatschappelijke uitdagingen.
15. Europa van de regio's
Door het wegvallen van de economische hinderpalen dankzij de voortschrijdende verfijning van de interne markt en door de invoering van de eenheidsmunt zullen meer en meer nieuwe grensoverschrijdende regionale economische polen zich gaan ontwikkelen. Dat is op zich een belangrijke evolutie die specifiek grensoverschrijdend politiek overleg noodzakelijk zal maken. Omwille van politieke maar ook van efficiëntieredenen en omwille van de zorg voor democratische transparantie van besluitvormingsprocessen is het aangewezen dat de nationale staatsvormen via specifieke procedures hun regio's blijven vertegenwoordigen in de voornaamste Europese instellingen. Het Comité van de Regio's moet echter wel een prominentere rol krijgen in het besluitvormingsproces wanneer het gaat over de verbetering van interregionale samenwerking binnen de Unie.

3. EEN WERELDWIJD SOCIAAL MODEL

16. Sociale basisrechten

De nieuwe spelregels voor het economisch gebeuren moeten voldoende ruimte creëren om wereldwijd de basis te leggen voor een sociaal model. De economische en financiële relaties tussen de landen in het noorden en het zuiden moeten sociaal 'geconditioneerd worden'. We kunnen en willen niet aanvaarden dat sociaal beschermde jobs ingeruild worden tegen jobs met mensonwaardige arbeidsomstandigheden. De werknemers hier en in het zuiden hebben recht op menswaardige arbeidsomstandigheden. Inzake sociale bescherming moeten dus afdwingbare minimumnormen worden ingevoerd en toegepast.

17. Als uitgangspunt voor deze internationaal aanvaarde sociale basisrechten stellen we de basisconventies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) voor: het verbod op dwangarbeid; het verbod op kinderarbeid; het uitbannen van elke vorm van discriminatie op basis van geslacht, ras en levensbeschouwing bij tewerkstelling; de syndicale vrijheid; het recht op collectieve onderhandelingen.

18. De sociale basisrechten moeten de richting aangeven bij alle internationale economische relaties. Buitenlandse directe investeringen, internationale handelsovereenkomsten en internationale samenwerkingsakkoorden moeten aan die sociale basisrechten gekoppeld worden. We pleiten vooral voor een positieve benadering. Alle landen die de sociale basisrechten onderschrijven en respecteren, moeten daar vooral economisch voordeel bij hebben: recht op lagere intrestvoeten, langere looptijden voor de terugbetaling van leningen bij de multilaterale financiële instellingen, het neutraliseren van importtarieven en andere handelsbelemmeringen en een sociaal label voor de producten die ze uitvoeren. De Wereldhandelsorganisatie (WHO) moet deze voorkeursbehandeling mogelijk maken en niet bestempelen als een belemmering van de vrijhandel. Dit betekent dat de WHO de sociale basisrechten uitdrukkelijk in haar statuten opneemt.

19. Het behoort tot de morele verantwoordelijkheid van de Europese lidstaten om initiatieven te nemen die het naleven van de sociale basisrechten wereldwijd bevorderen. Het betreft hier sociale samenwerkingsprogramma's, het ondersteunen van syndicale vorming, het opbouwen van een civiele samenleving, het invoeren van een sociaal label en het universeel strafbaar stellen van schendingen van de sociale basisrechten. In de strijd voor een wereldwijd sociaal model zal er nauwe samenwerking gezocht moeten worden met de civiele samenleving. Zij is het medium bij uitstek om het maatschappelijk draagvlak voor dit pleidooi te vergroten en de problematiek op alle niveaus aan te kaarten.

20. Eerlijke handel

Willen de ontwikkelingslanden een duurzaam sociaal model uitbouwen, dan zullen ze op termijn zonder belemmeringen moeten kunnen deelnemen aan de wereldhandel. Daarbij moeten wel twee principes gerespecteerd worden: de sociale basisrechten als universeel gegeven en een eerlijke wereldhandel.

Bovendien moet de economische ontwikkeling gericht zijn op de behoeften van de bevolking en dit op een duurzame wijze.

Deelneming aan de wereldhandel betekent dat de ontwikkelingslanden kunnen rekenen op eerlijke en meer stabiele grondstoffenprijzen. Regionale samenwerking moet de opbouw van de financiële en technische mogelijkheden om de eigen productiecapaciteit en voedselvoorziening te vergroten, mogelijk maken. Regionale samenwerking moet ook de positie van de ontwikkelingslanden op de wereldmarkt versterken.

21. Het evenwicht tussen de uitbouw van een interne markt en een exportgericht beleid moet voor de ontwikkelingslanden zorgvuldig worden voorbereid. Het ondersteunen van de kleinschalige privé-sector, het aantrekken van particuliere investeringen en het uitbouwen van een gunstige economische omgeving zijn noodzakelijk. Daarom moet de principiële overeenkomst binnen de Wereldhandelsorganisatie om alle invoerbepalingen voor alle producten uit de minst ontwikkelde landen af te schaffen, zo snel mogelijk geconcretiseerd worden. Bovendien moet die overeenkomst uitgebreid worden naar alle ontwikkelingslanden. Dumping van producten uit het noorden, in het bijzonder van landbouwoverschotten, die de lokale economie ontwrichten, zijn voor ons onaanvaardbaar.

22. Een heffing op internationale speculatie
Het realiseren van een wereldwijd sociaal model heeft natuurlijk een solide financiële basis nodig. Veertig jaar ontwikkelingssamenwerking heeft ons geleerd dat internationale solidariteit een rekbaar gegeven is. De 0,7%-norm die door de Verenigde Naties werd vooropgesteld, werd slechts door enkele landen bereikt. Daarom moet er dringend gezocht worden naar alternatieve financieringsbronnen.
23. Dagelijks wordt meer dan 70.000 miljard frank omgezet in vreemde valuta. Deze transacties vinden grotendeels hun oorsprong in internationale speculatie. Om de impact daarvan in te perken stelt de SP een heffing van 0,5% voor op het omzetten op de internationale valutamarkten. Naast het stabiliseren van de speculatieve geldstromen kan deze zogenaamde Tobin-taks een enorm potentieel aan middelen opleveren om te investeren in een wereldwijd sociaal model.
24. De Tobin-taks zal echter niet volstaan om internationale valutaspeculatie tegen te gaan. De crisis in Zuid-Oost-Azië heeft de nefaste impact van speculatie aangetoond. Het internationaal bankstelsel moet dan ook een drietal principes onderschrijven:
- de centrale banken van die landen die de sociale basisrechten respecteren, moeten het recht hebben om een bankwaarborg te vragen bij kortetermijngeldstromen of kredieten in vreemde munten; zodoende wordt een snelle kapitaalvlucht bij crisissituaties ontraden;
  - het internationaal monetair systeem moet bij crisissituaties het tijdelijk bevrozen van de toegang tot internationale financiële transacties kunnen opleggen;
  - voor het bankwezen moet een meldingsplicht bestaan inzake informatie over de financiële status en leningscapaciteit van alle banken aan een centraal internationaal orgaan (zie resolutie 26).
25. Sociaal-Economische Veiligheidsraad
Daadwerkelijk optreden op het internationaal economisch toneel vergt een nieuw model voor wereldbeheer. De SP pleit voor de oprichting van een Sociaal-Economische Veiligheidsraad (SEVR) die verantwoordelijk is voor de coördinatie van het sociaal-economische beleid van de lidstaten, de uitbouw van een langetermijnstrategie voor duurzame ontwikkeling en de verdeling van de inkomsten uit de Tobin-taks en andere internationale financieringsbronnen.
26. Wereld-Monetair Fonds
Het financiële beheer moet gebeuren door een nieuw fonds dat het resultaat is van het samengaan van het Internationaal Monetair Fonds en de Wereldbank. Dit Wereld-Monetair Fonds (WMF) biedt een aantal hefboomen voor het bevorderen van de sociale normen. Ontwikkelingslanden kunnen op dit WMF sociaal geconditioneerde trekkingsrechten uitoefenen ten behoeve van hun kersverse sociale beschermingssystemen. Bij de toekenning van de trekkingsrechten moet er ook rekening gehouden worden met de randvoorwaarden op ecologisch vlak. Toezicht op het internationaal bankwezen, het toelaten van monetaire ingrepen tegen speculatie en het opvolgen van de meldingsplicht behoren eveneens tot de verantwoordelijkheid van het WMF.
27. Programma voor Menselijke Ontwikkeling
Het kluwen van de vele VN-organisaties die werken rond de meer sociale thema's, heeft niet geleid tot een groter engagement. Wij pleiten er dan ook voor om een beperkt aantal organisaties te bundelen rond de verschillende deelaspecten van menselijke zekerheid. Deze organisaties, elk met duidelijk omliggende doelstellingen, vallen dan onder de paraplu van een VN-Programma voor Menselijke Ontwikkeling (UNPHD).
28. Van belang is dat deze internationale organisaties de ontwikkelingslanden aanzien als partnerlanden. Zodoende gaat de voorkeur uit naar budgetbegeleiding en beleidsbeïnvloeding. Het uitvoeren van de programma's behoort tot de verantwoordelijkheid van de partnerlanden zelf. Indien de nodige capaciteit niet aanwezig is, is het vanzelfsprekend dat die internationale organen instaan voor kennisoverdracht en capaciteitsopbouw.

29. Internationale Arbeidsorganisatie
In dit nieuw model voor wereldbeheer is er een bijzondere rol weggelegd voor de Internationale Arbeidsorganisatie. De IAO moet de naleving van de sociale basisrechten in de afzonderlijke lidstaten van nabij kunnen opvolgen. Via onderzoeken, evaluaties en technische bijstand moet de Internationale Arbeidsorganisatie de speerpunt worden om sociale basisrechten wereldwijd hard te maken.
30. In dit model voor wereldbeheer wordt de Sociaal-Economische Veiligheidsraad dus ondersteund door zes pijlers voor internationale samenwerking, met eenzelfde statuut: het Wereld-Monetair Fonds, het VN-Programma voor Menselijke Ontwikkeling, de Internationale Arbeidsorganisatie, de Wereldhandelsorganisatie, de Mensenrechtencommissie van de VN en de Commissie voor Ecologische Veiligheid.
31. Schuldenproblematiek
De komende generaties in de ontwikkelingslanden dreigen met een torenhoge schuld geconfronteerd te worden. Daarom moet er gezocht worden naar alternatieve financieringsbronnen om die schuldenlast op een structurele manier te kunnen afbouwen en ruimte te creëren voor nieuwe initiatieven.
Een geplande en onderhandelde schuldkwijtschelding of -vermindering, gekoppeld aan de voorwaarde dat de vrijgekomen middelen aangewend worden voor sociale programma's, is onontbeerlijk voor een rechtvaardige ontwikkeling van de ontwikkelingslanden.
32. Een wereldwijd transfertsysteem
In plaats van het ijl nastreven van de 0,7%-norm pleit de SP voor het invoeren van een wereldwijd transfertsysteem via vaste en rechtvaardig verdeelde bijdrageschalen. Een progressieve bijdragevoet die bepaald wordt onder meer aan de hand van het Bruto Binnenlands Product per hoofd van de bevolking, levert jaarlijks een stabiel bedrag voor internationale samenwerking op. Ook de verdeling van de alzo bekomen financiële middelen moet op een eenduidige en eerlijke manier gebeuren.
33. De SP pleit voor verder onderzoek naar bijkomende alternatieve financieringsbronnen, met name:
- een heffing op de digitale bits;
  - een heffing op de verkoop van ruwe olie en andere energiebronnen.

4. NOODZAKELIJKE SOLIDARITEIT BIJ VREDESOPBOUW

34. Met het einde van de tweedeling van Europa werden de voorwaarden geschapen om de internationale verhoudingen te demilitariseren en de veiligheid van ons continent te verankeren in een veelvoud van politieke, sociale, economische en culturele betrekkingen. Het streven naar wederzijds vertrouwen en naar die veelzijdige samenwerking moet dan ook centraal staan in onze relaties met de landen van Centraal- en Oost-Europa, Rusland en de landen van het Middellandse Zeegebied.
35. De wederopbouw van Oost-Europa veronderstelt een engagement van de Europese Unie ten opzichte van Oost-Europa, analoog aan het engagement van de Verenigde Staten ten opzichte van West-Europa na de Tweede Wereldoorlog. Dat proces is bezig: op politiek vlak, op economisch vlak en op veiligheidsvlak. Zoals ook de geleidelijke integratie van de West-Europese staten binnen de Europese Unie met vallen en opstaan is verlopen, moet ook de integratie van de Centraal- en Oost-Europese landen in de politieke en economische instellingen van de Europese Unie pragmatisch en geleidelijk gebeuren, zonder iemand uit te sluiten.
36. Ontwapening
De verdere conventionele en nucleaire ontwapening is ook in de toekomst prioritair. In het kader van de uitbreiding van de NAVO is een verdere vermindering van de conventionele bewapening

overigens cruciaal. Het maximale niveau van conventionele bewapening moet niet langer voor een groep landen vastgelegd worden, maar per land.

37. De SP zal zich inzake wapenhandel blijvend inzetten voor een eenvormige Europese aanpak. Het einddoel moet zijn de wapenindustrie in de EU onder het volledige toezicht te brengen van de Europese instanties. De reglementering van de wapenexport wordt dan onder de bevoegdheid van de Europese Commissie en het Europees Parlement gebracht. De Europese landen moeten er dezelfde strenge normen op nahouden voor het weigeren of toestaan van wapenexportvergunningen. Onderlinge concurrentie op het vlak van wapenexport moet vermeden worden. De illegale wapenhandel moet stringent én over de grenzen heen aangepakt worden. De middelen die aangewend worden voor wetenschappelijk onderzoek voor militaire doeleinden, moeten via een meerjarenplan teruggedrongen worden. De Europese Unie moet ook een voortrekkersrol spelen bij de versterking en uitbreiding van het VN-Register voor Conventionele Wapens. Het Register zou uitgebreid moeten worden met kleine wapens, munitie, anti-persoonsmijnen en blindmakende wapens. Subsidies van overheidswege aan de militaire industrie moeten evenzeer bekendgemaakt worden. Dergelijke openheid vergroot de morele druk en de mogelijkheden voor controle en preventief optreden. In eigen land en in de Europese Unie moet actief gezocht worden naar nieuwe wegen om te komen tot een succesvolle omschakeling van de wapenindustrie. De afschaffing van het systeem van de economische compensaties kan alvast vermijden dat civiele bedrijven in de militaire productie verzeild geraken.
38. De SP is voor een gehele nucleaire ontwapening. Nucleaire wapens blijven net als biologische en chemische massavernietigingswapens een gevaar voor de mensheid. De SP onderschrijft volkomen de uitspraak van het Internationaal Gerechtshof van Den Haag. Het Hof baseerde zich hiervoor op het humanitair oorlogsrecht dat stelt dat het verboden is om onnodig leed te veroorzaken in oorlogstijd. Ten tweede mag een onschuldige burgerbevolking niet nodeloos door een oorlog worden geteisterd. Ten derde moet de neutraliteit van landen worden gewaarborgd en ten vierde mogen er geen schadelijke gevolgen achterblijven na de oorlog. In al deze gevallen zijn kernwapens strijdig met de bepalingen van het oorlogsrecht. Het Hof stelt terecht dat de internationale gemeenschap de plicht heeft de nucleaire ontwapening verder te zetten. België en de Europese Unie moeten dan ook een dynamische politiek voeren om een algehele nucleaire ontwapening geleidelijk dichterbij te brengen. In dit licht is het ook belangrijk te voorkomen dat bijkomende staten of niet-statelijke actoren de kennis en de middelen verwerven om massavernietigingswapens te produceren. Tenslotte moet militaire splijtstof, beschikbaar na ontmanteling in het kader van de ontwapeningsverdragen, door middel van definitieve opbergingstechnieken onbruikbaar worden gemaakt.
39. Het concept van wederzijdse veiligheid - veiligheid door overleg en onderhandelingen met en niet tegen de anderen - is en blijft een hoeksteen van het veiligheidsdenken in het nucleaire tijdperk. Eenzijdige beslissingen maken geen deel uit van dat concept. Eenzijdige verschuivingen in de militaire machtsbalans zijn daarom uit den boze.
40. Als socialisten willen we vermijden dat Centraal- en Oost-Europa opnieuw niemandsland worden tussen een op zichzelf georiënteerd West-Europa en Rusland. Wij komen op voor een nieuw veiligheidsarrangement, waarbij de versterking van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) en de hervorming van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) centraal staan. Dat houdt in dat de uitbreiding van de NAVO met de landen van Centraal- en Oost-Europa een essentieel element is in onze visie op de stabiliteit op het Europees continent. We moeten in Europa echter geen keuze maken tussen de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa, de West-Europese Unie of de NAVO, noch mag er een hiërarchie tussen deze verschillende organisaties opgelegd worden. Elk van deze organisaties heeft haar eigen voor- en nadelen, sterke punten en zwakke punten. Daarom moeten deze organisaties elkaar aanvullen en niet in concurrentie treden met elkaar.

41. De West-Europese Unie

De Europese landen kunnen zich slechts een degelijke, moderne en betaalbare defensie veroorloven, wanneer zij nog meer gaan samenwerken en overgaan tot internationale taakverdeling. De West-Europese Unie moet het kader vormen waarin deze toenemende samenwerking tussen de Europese strijdkrachten plaats heeft. De West-Europese Unie moet geleidelijk geïntegreerd worden in de Europese Unie, zodat zij als gewapende arm van de Europese Unie een verlengstuk kan zijn van het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. In dit kader moet de West-Europese Unie ook humanitaire en crisisbeheersingsopdrachten kunnen uitvoeren. De integratie van de West-Europese Unie in de Europese Unie moet een democratische controle door het Europees Parlement mogelijk maken. De trend naar een echte Europese defensie moet als doel hebben de kosten in belangrijke mate te beperken en een efficiënte samenwerking te bevorderen.

42. Rusland en Europa

Een definitieve regeling van het veiligheidsvraagstuk in Europa is niet mogelijk zonder bindende afspraken met Rusland. Dat wil zeggen dat de toekomstige samenwerking met Rusland moet worden vastgelegd in een handvest. De NAVO-Rusland-Raad is, in een eerste fase, één van de hoekstenen van die nieuwe veiligheidsrelatie met Rusland. Deze Raad moet uitgroeien tot een essentieel politiek overlegorgaan. Hij is de plek waar belangrijke militair-technische aspecten worden geregeld met betrekking tot crisismanagement, peace keeping-operaties en nucleaire non-proliferatie. Hij moet toelaten om op alle niveaus meer substantiële wapenreducties te realiseren.

43. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa

Het oplossen van conflicten in Europa en op het Euro-Aziatische continent dient bij voorkeur te gebeuren door de tussenkomst van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). De OVSE is de centrale en allesomvattende organisatie voor overleg, besluitvorming en samenwerking in de regio. Voor de OVSE is een centrale rol weggelegd bij de verwezenlijking van het gemeenschappelijke veiligheidsbeleid. In Europa moet de OVSE de regionale organisatie van de Verenigde Naties worden, met als voornaamste taken: conflictpreventie, ontwapening en het opzetten van vertrouwenwekkende en veiligheidsverhogende maatregelen. De OVSE moet een Handvest voor de Europese Veiligheid ontwikkelen waarmee kan worden voldaan aan de behoeften van de Europese volkeren in de 21ste eeuw. De menselijke dimensie moet in dit veiligheidsmodel voorop staan. Het Handvest moet de cruciale rol die de niet-gouvernementele organisaties te spelen hebben, beklemtonen en verder uitbreiden. Het veiligheidsmodel moet bovendien principes en procedures aanreiken voor een vreedzame oplossing van interne conflicten. Dit alles vergt een substantiële verhoging van de menselijke en financiële middelen van de OVSE.

44. De NAVO

De Noord-Atlantische Verdragsorganisatie zal nooit meer zijn zoals vóór 1989. Met de uitbreiding die niet mag beperkt blijven tot één ronde, moet de NAVO zichzelf hervormen en moderniseren. Zij moet evolueren van een collectieve defensie-organisatie naar een collectieve veiligheidsorganisatie. Wellicht dat de NAVO in de loop van dat proces een andere naam krijgt, en ook andere structuren, opdrachten en leden. Daarbij kan niet worden uitgesloten dat Rusland ooit lid wordt van de NAVO.

45. Het Belgisch leger

Het is onmogelijk dat een klein land als België alle klassieke defensietaken op zich zou nemen. We kiezen resoluut voor een Europese defensie en een verdere samenwerking in NAVO-verband. België moet zijn deel van de taken op zich nemen in een Europese internationale taakverdeling.

46. Het Belgisch leger is reeds sterk afgeslankt en heeft een belangrijk vredesdividend opgeleverd. Afslanken is niet voldoende. Het leger moet zich verder hervormen tot een krijgsmacht die aangepast is aan de nieuwe internationale situatie. We moeten minder willen doen, maar wat we doen, moeten we nog beter doen. De prioriteit moet hierbij gaan naar crisisbeheersingsopdrachten, steeds in multilateraal verband.

Het afgeslankte beroepsleger moet democratisch georganiseerd en gecontroleerd worden. Geen enkele inspanning om dit beroepsleger te vermaatschappelijken mag uit de weg gegaan worden. Het beroepsleger moet de democratische en sociale waarden die ze hoort te verdedigen zelf intern toepassen. Wie de democratie niet kent kan de democratie niet verdedigen. In vredetijd hebben krijgsrcaden geen enkel nut. De afgelopen jaren bleek meer en meer dat zij militairen milder behandelen dan burgers voor burgerlijke rechtbanken behandeld worden. De SP is dan ook voorstander van een afschaffing van de militaire rechtbanken in vredetijd. Er moeten mogelijkheden en procedures uitgewerkt worden om militairen die misdrijven begaan op een zelfde manier te vervolgen als alle andere burgers.

47. Interne veiligheid

Veiligheid moet ook begrepen worden in de zin van de grensoverschrijdende criminaliteit en de impact van de internationale misdaad op de legale economie. Het is van belang dat de derde pijler van de Europese Unie inzake politie en justitie verder wordt uitgebouwd. Dit moet een veelzijdige samenwerking tussen verschillende gespecialiseerde diensten mogelijk maken die de verschillende vormen van grensoverschrijdende misdaad op een gepaste manier van antwoord dienen. Europol moet uitgebreid worden tot een heuse Europese politiedienst, met directe onderzoeksbevoegdheden in de verschillende lidstaten. De justitiële samenwerking kan gestalte krijgen in de vorm van een Europese procureur-generaal die beroep doet op de nationale gerechtshoven voor het vervolgen van wetsovertredingen.

48. Om de democratische controle te garanderen moet Europol en de Europese procureur-generaal binnen de structuur van de Europese Unie gebracht worden. Het Europees Parlement krijgt de nodige controlebevoegdheden. Daarenboven moet het juridische kader de naleving van de rechten van de mens garanderen.

49. Voor de bestrijding van misdaad buiten de grenzen van de Europese Unie kunnen de nodige structuren worden opgezet in het kader van de OVSE. Dit moet een doeltreffende uitwisseling van informatie en gezamenlijke acties tussen politiediensten mogelijk maken.

50. De Verenigde Naties

De Verenigde Naties blijven een resultante van de wil of onwil van de 185 lidstaten. Het is de plicht van de lidstaten om te komen tot een krachtadig instrumentarium om wereldwijde vrede te handhaven. De Verenigde Naties moeten in de eerste plaats erop toezien dat hun optreden aanzien wordt als die van een bemiddelende buitenstaander. Het gezag van de Verenigde Naties moet versterkt worden door de samenstelling van de Veiligheidsraad aan te passen aan de huidige wereldorde. Een uitbreiding van de Veiligheidsraad dringt zich op. Het aantal van 24 deelnemende landen is een zinvol compromis tussen representativiteit en slagvaardig optreden.

51. Wij pleiten voor een sterke regionale vertegenwoordiging in het kader van de Veiligheidsraad. De Europese Unie zou moeten optreden met één stem. Wij zijn geen pleitbezorger voor een bijkomende zetel voor een afzonderlijke lidstaat van de Unie. Dit Europees initiatief zou inspirerend moeten werken voor andere regionale samenwerkingsverbanden. Regionale organisaties en akkoorden moeten een grotere rol spelen bij de regeling van regionale conflicten en bij de handhaving van vrede en veiligheid.

52. Een 'staand leger'

Om de slagkracht van de VN te vergroten zijn alle deelnemende landen in de Veiligheidsraad verplicht om permanent troepen ter beschikking te stellen van de VN. De optelsom van deze contingents levert voor de VN een 'staand leger' op. Vervolgens moet het gebruik van het vetorecht beperkt worden. Het kan niet zijn dat de internationale gemeenschap niet optreedt in geval van genocide omwille van een eenzijdig veto.

53. Een fonds voor vredesoperaties

Vredesoperaties komen vaak te laat door een gebrekkige financiering. Een heffing op de verkoop van vliegtickets moet de basis vormen voor een gezonde financiële basis voor vredesoperaties. Het luchtverkeer is bij uitstek een vervoermiddel van een vrije en vreedzame wereld. Een quasi symbolische bijdrage van 40 frank of 1 ecu levert de VN jaarlijks 80 miljard

BEF op. Deze bijdrage zou dan een fonds voor vredesoperaties spijzen. Blijven er middelen over op het einde van het jaar, dan kunnen deze geïnvesteerd worden in programma's in het kader van duurzame vredesopbouw of demilitarisering.

54. VN-vredesoperaties moeten duidelijke opdrachten en mandaten meekrijgen en in de tijd beperkt worden. De stationering van troepen kan niet tot in de eeuwigheid doorgaan. Flexibiliteit en realisme moeten richtinggevend zijn. Tenslotte moet er voldoende aandacht voorzien worden voor de nazorg van vredesoperaties. Aandacht voor mensenrechten, herintegratie van militairen in de samenleving en het democratiseren van de plaatselijke politie zijn primordiaal.
55. Conflictpreventie
Interventies blijven dure operaties, zowel op menselijk als financieel vlak. Om de vrede te bewaren moet niet alleen aan bestaande conflicten een einde worden gemaakt, maar moeten tevens toekomstige conflicten worden voorkomen. De beste vorm van conflictpreventie is het a priori erkennen en realiseren van de mensenrechten in de ruime zin.
Dit betekent een monitoring die oog heeft voor politieke en etnische conflicten, maatschappelijke spanningsvelden, economische onderontwikkeling en de draagkracht van het milieu.
56. In plaats dat elk land zijn eigen conflictpreventie-centrum inricht, pleiten wij voor een regionale benadering. Regionale organen, de OVSE en de Europese Unie in het bijzonder, moeten een daadwerkelijk netwerk voor conflictpreventie en terreindiplomatie uitbouwen.
57. Red Alarm-group
Wanneer een conflict escaleert, stelt men al te vaak vast dat er sprake lijkt te zijn van een omgekeerd verband tussen de mogelijkheden om een gewelddadig conflict te voorkomen en de actiebereidheid van regeringen. Daarom stellen we voor om een internationale autoriteit, een zogenaamde Red Alarm-group, in te stellen. Zo'n groep zou uit vooraanstaande internationale personen bestaan en moet bewerkstelligen dat informatie over dreigende conflicten nadrukkelijk onder de aandacht van de Veiligheidsraad gebracht wordt.

5. EEN DUURZAME LEEFOMGEVING VOOR DE KOMENDE GENERATIES

58. De natuur en de kwaliteit van het leefmilieu zullen in grote mate de levenskwaliteit van vandaag en morgen bepalen. Als socialisten onderschrijven we het concept van duurzame ontwikkeling in al zijn aspecten. Voor de SP betekent duurzame ontwikkeling welvaart, welzijn en rechtvaardigheid voor de huidige en toekomstige generaties, zowel hier als elders in de wereld, binnen de ons toegestane milieugebruiksruimte. Deze duurzame ontwikkeling is niet gekant tegen ontwikkeling, maar wel tegen gulzige, nietsontziende vormen van economische groei.
59. Voor de SP blijven de verbintenissen die in 1992 gemaakt werden tijdens de Conferentie van de VN inzake Leefmilieu en Ontwikkeling in Rio de Janeiro richtinggevend voor een doorgedreven internationaal milieubeleid. Vijf jaar na Rio is de balans echter negatief. Dat het milieubewustzijn eindigt aan de deuren van de Wereldhandelsorganisatie is onaanvaardbaar. Ook het Europees milieubeleid blijft nog te veel een onsamenhangende lappendeken. De natuur en het leefmilieu moeten nog steeds onderdoen voor andere belangen, zoals landbouw en transport.
60. Een Europees milieubeleid
Het Europees milieubeleid moet vertrekken vanuit drie belangrijke principes: het voorzorgsprincipe, de vervuiler betaalt en de keuze voor de best beschikbare technologie. Een verdere voltooiing van de Agenda 21 die tijdens de Conferentie in Rio werd opgesteld, blijft de hoofdprioriteit voor de Europese Unie.
61. Bij de uitbreiding van de Europese Unie vormt het leefmilieu een van de belangrijkste uitdagingen. De milieuproblemen en de nood aan investeringen zijn veel groter in de Centraal- en Oost-

Europese landen dan in de huidige lidstaten van de Europese Unie. Een verschillend niveau van milieubescherming tussen de huidige en nieuwe lidstaten zou de werking van de interne markt sterk kunnen verstoren, het welvaartsniveau blijvend scheeftrekken en een protectionistische reactie uitlokken. De inachtneming van de milieunormen zal aanzienlijke inspanningen vergen van de huidige en nieuwe lidstaten. Solidariteit met de landen in Centraal- en Oost-Europa moet zich dan ook vertalen in institutionele ontwikkeling en overdracht van milieuvriendelijke technologieën en vaardigheden.

62. Het Europees landbouwbeleid

De Europese landbouw heeft een cruciale verantwoordelijkheid op te nemen wat betreft het beheer van onze natuurlijke bronnen, de kwaliteit van het grondwater en de watervoorziening, het behoud van de groene zones en een duurzame plattelandontwikkeling.

Het Europees landbouwbeleid moet meer specifiek gericht zijn op de kwaliteit in plaats van op de kwantiteit van de landbouwproductie. Landbouwbeleid houdt een voedselbeleid met veilige en hoge kwaliteitsnormen in. De inkomensondersteuning moet losgekoppeld worden van de kwantitatieve productie, maar gekoppeld worden aan prestaties op sociaal en ecologisch vlak. Het plafonneren van de inkomensondersteuning per bedrijf en het verlaten van de prijsondersteuning ten voordele van die inkomensondersteuning moeten leiden tot een juistere prijs op de exportmarkt en een eerlijke verdeling tussen de landbouwbedrijven. Biologische landbouw en ecologisch verantwoorde productiemethoden, evenals duurzame plattelandontwikkeling en herbebossing, moeten gestimuleerd worden.

63. Een coherent Europees milieubeleid betekent dat het transport- en vervoersbeleid meer rekening houdt met milieuoverwegingen. De voorkeur moet uitgaan naar de uitbouw van een modern spoorweg- en waterwegennet, eerder dan naar een verdere uitbreiding van het wegennet.

64. Alternatieve financiering moet gebeuren via de invoering van de CO₂-energie-taks of een heffing op de kerosine van het Europees luchtverkeer.

65. Draagkracht van het leefmilieu op wereldvlak

Het debat over duurzame ontwikkeling op wereldvlak kan niet rond het ontwikkelingsvraagstuk van de arme landen heen. De sociaal-economische zekerheid van de rijke landen en het recht op ontwikkeling van de arme landen, lijken binnen de grenzen van de milieugebruiksruimte op wereldvlak met elkaar in strijd.

De Europese Unie moet het voortouw nemen op wereldvlak om bij de nieuwe economische benadering ook het recht op een gezond leefmilieu te integreren. Bij elke samenwerkingsvorm moet een 'milieu-toetsing' doorgevoerd worden.

In het bijzonder moet de Wereldhandelsorganisatie de bescherming van het leefmilieu in haar statuten opnemen als een uitdrukkelijke doelstelling van de organisatie.

De Wereldhandelsorganisatie moet dit dan ook mogelijk maken en niet bestempelen als een belemmering van de vrijhandel.

66. De Commissie voor Ecologische Veiligheid moet een realistisch schema uitwerken om te komen tot een wereldwijde verlaging van de druk op het milieu. In de geïndustrialiseerde landen is het mogelijk om een aanvaardbaar peil van welvaart te bereiken met in verhouding 4 maal minder grondstoffen en energie, en dit tegen 2020: de zogenaamde 'factor'-4. Op termijn, tegen 2050, kan men gaan tot een factor-10: met tien maal minder verbruik een even groot welvaartsniveau bereiken.

Investerings in alternatieve productiewijzen zijn noodzakelijk. Het principe van 'de vervuiler betaalt' moet consequent toegepast worden. Een stelselmatige overschrijding van de milieunormen of een te hoge milieulast moeten gesanctioneerd worden met milieuheffingen of beter gezegd een vuiltaks.

67. Parallele rechten

Het milieuvraagstuk in de ontwikkelingslanden is nauw verbonden met een aantal andere factoren, zoals de bevolkingsgroei en het voedselprobleem. Een oplossing hiervoor is evenzeer een basisrecht en aanvaarden we als parallele rechten, parallel met het recht op een gezond leefmilieu.

Deze parallelle rechten zijn: het recht op voedselzekerheid, het recht op zuiver water, het recht op een leefbare stad en het recht op reproductieve vrijheid. Voor elk recht moet een wereldwijd programma met een duidelijke resultaatsverbintenis uitgewerkt worden.

6. EEN WERELDWIJDE ETHIEK

68. De voorbije vijftig jaar zijn er talrijke instellingen opgericht die het respect voor de fundamentele vrijheden van de mens tot doelstelling hebben. Toch zijn mensenrechten geen afdwingbaar gegeven. De mensenrechten zijn wel een bezorgdheid van de internationale gemeenschap, maar effectief ingrijpen is er zelden bij.
69. Als de deelnemers aan het internationale toneel zich bewust zijn van hun gedeelde verplichtingen, wordt samenwerking tussen verschillende volken met verschillende belangen en uit verschillende culturen vergemakkelijkt. Conflicten blijven binnen aanvaardbare en zelfs constructieve grenzen. Het is noodzakelijk dat we op zoek gaan naar een kern van gedeelde ethische waarden en principes. Die gemeenschappelijke noemer vormt de basis voor een wereldwijde ethiek.
70. Een vierledig burgerschap
De wereldwijde ethiek is te vatten in een vierledig burgerschap. Het civiele burgerschap omvat de rechten en plichten die vereist zijn voor de individuele vrijheid en fysieke integriteit. Het politieke burgerschap omvat de rechten en plichten die vereist zijn voor deelname aan de uitoefening van de politieke macht. Het sociaal burgerschap omvat de rechten en plichten die vereist zijn voor een minimum aan bestaanskwaliteit op sociaal en economisch vlak. Het groene burgerschap omvat de rechten en plichten die vereist zijn voor de realisering van een gezond leefmilieu.
71. Het civiele burgerschap
De Universele Verklaring van de Rechten van de Mens biedt een voldoende basis om een internationaal beleid te sturen wat betreft het civiele burgerschap. Vijf punten zijn hierbij van cruciaal belang:
- De gelijkheid tussen man en vrouw als noodzakelijk element in het streven naar menselijke ontwikkeling en als essentieel recht. Vrouwenrechten moeten als het ware verweven worden doorheen alle beleidsvoorstellen en -domeinen.
  - De rechten van het kind: het Verdrag inzake de Rechten van het Kind moet een integraal onderdeel vormen van elk mensenrechtenbeleid. Prioritair zijn de strijd tegen kinderarbeid, een wereldwijd uitgebouwd onderwijsstelsel, het streven naar meer participatie en inspraak voor jongeren en wereldwijde aandacht voor jongerenwerkloosheid.
  - De rechten van minderheden en inheemse volken: zij bevinden zich op het kruispunt van individuele en collectieve rechten. Zij moeten gewaarborgd worden via het onderwijs, voldoende participatie in het democratische bestuur, toegang tot informatie en communicatie en het recht om in vreedzame samenwerking met anderen zelf zijn prioriteiten te stellen.
  - De rechten van vluchtelingen: bij het toelatingsbeleid mag nooit aan de grenzen van humaniteit, rechtvaardigheid en zorgvuldigheid voorbij worden gegaan. Verlening van legale aanwezigheid op het territorium is vaak de enige manier waarop een effectieve bescherming kan geboden worden tegen ernstige schendingen van de mensenrechten. Het Europa zonder grenzen moet een gemeenschappelijk en humaan asielenbeleid ontwikkelen, waarbij ook aandacht uitgaat naar de strijd tegen de georganiseerde mensenhandel. Het toekennen van een tijdelijke verblijfsvergunning aan vreemdelingen die buiten hun wil om niet kunnen terugkeren en de regularisatie van vreemdelingen zonder papieren in beklemmende humanitaire omstandigheden, horen hiervan elementen te zijn. Tenslotte moet nagegaan worden hoe internationale samenwerking kan bijdragen tot een vluchtelingenbeleid, bijvoorbeeld door opvang van teruggekeerde vluchtelingen in Belgische programma's van internationale samenwerking.

- De rechten van homo's en lesbiennes: België moet het respect voor de homorechten consequent uitdragen in zijn mensenrechtenbeleid.

72. Het politieke burgerschap

Essentieel bij het politieke burgerschap zijn democratie en goed bestuur. Democratie belichaamt immers de idee van politieke autonomie en emancipatie van de mensen, en is bij uitstek de controle op goed bestuur.

Op Europees niveau houdt dit een versterking in van de rol van het Europees parlement. Het Europees parlement moet daadwerkelijk bij machte zijn de Europese Commissie, de Europese Centrale Bank en de Raad van Ministers te controleren. Indien nodig moet zij aanpassingen kunnen opleggen en het vertrouwen in vraag stellen. Ook de parlementaire vergaderingen bij internationale organisaties, zoals de Raad van Europa en de OVSE, moeten zwaarder doorwegen bij het uitoefenen van de democratische controle.

Op wereldniveau vereist dit, naast de Algemene Vergadering waarin de regeringen van de VN-lidstaten vertegenwoordigd zijn, een parlementaire vergadering.

73. Het sociaal burgerschap

De basis voor het sociaal burgerschap zijn de sociale basisrechten: het verbod op dwangarbeid, het verbod op kinderarbeid, het uitbannen van elke vorm van discriminatie op basis van geslacht, ras en levensbeschouwing bij tewerkstelling, de syndicale vrijheid en het recht op collectieve onderhandelingen.

74. Het groene burgerschap

Het onderschrijven van duurzame ontwikkeling vertaalt zich in het groene burgerschap. De rechten van de komende generaties, het recht op een gezond leefmilieu en de parallelle rechten vormen dit burgerschap.

75. Culturele verscheidenheid

Culturele vrijheid verschilt van de andere vrijheden die meestal betrekking hebben op het individu. Culturele vrijheid is een vorm van collectieve vrijheid. Het geeft het recht aan een groep van mensen om een bepaalde levenswijze te kiezen en te volgen. Dit is de essentie van ontwikkeling. Culturele vrijheid vormt een waarborg voor vrijheid in het algemeen. Zij stimuleert creativiteit en verscheidenheid, wat de samenleving dynamisch en vernieuwend maakt.

Begrippen als democratie, mensenrechten, gelijkheid (tussen man en vrouw), zijn de gemeenschappelijke noemer van alle culturen. Het wereldwijde burgerschap vormt het kruispunt van die culturele verscheidenheid.

76. Het streven naar menselijke ontwikkeling bestaat uit het bereiken van alle mensenrechten.

Iedere mens moet een volwaardig leven kunnen leiden. Hij of zij moet zijn of haar economische, sociale, politieke, civiele en culturele rechten ten volle benutten. Het nastreven van de individuele rechten wijst niet op een doorgedreven individualisme. Individuele rechten geven op een gepaste wijze uitdrukking aan de idee dat alle mensen als gelijkwaardig moeten worden beschouwd.

77. Instrumenten voor een mensenrechtenbeleid

De VN-Mensenrechtencommissie moet eenzelfde statuut krijgen bij de Sociaal-Economische Veiligheidsraad als de Internationale Arbeidsorganisatie en de Commissie voor Ecologische Veiligheid. Hierbij moet een duidelijk kader het mogelijk maken voor de VN-Mensenrechtencommissie de bescherming van de mensenrechten en de democratie te garanderen en zelfs af te dwingen via initiatieven op het vlak van de schuldenlast, handelsvoorwaarden en toegang tot internationale samenwerkingsprogramma's. Opnieuw pleiten we voor een positieve discriminatie.

De Europese Unie moet op dit vlak een gemeenschappelijk beleid ontwikkelen en een Europees Centrum voor de Mensenrechten uitbouwen, dat nauw samenwerkt met het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg. Dit Europees Hof voor de Rechten van de Mens moet een integraal deel uitmaken van het Europees Verdrag. Op wereldvlak moet de Europese Unie pleiten voor de oprichting van een Permanent Oorlogstribunaal.

78. De civiele samenleving

Wanneer de roep om mensenrechten niet gedragen wordt door de eigen bevolking, is het moeilijk om regeringsleiders te wijzen op hun verantwoordelijkheid. Daarom is het van belang om in elke samenleving mensen en groepen te identificeren die legitieme gesprekspartners zijn. In hun eigen samenleving kunnen zij opkomen voor de mensenrechten. Hier is een belangrijke taak weggelegd voor de civiele samenleving. Ze vormen één van de kernen van elk toekomstig wereldburgerschap. Zij kunnen de wereldopinie mobiliseren om op lokaal vlak een tegenmacht op te bouwen en een wereldwijde democratische controle te verzekeren. De verschillende groeperingen van de civiele samenleving zoals vakbewegingen, niet-gouvernementele organisaties en milieubewegingen moeten hiervoor het eigen hokje weten te overstijgen en meer samenwerken.

7. EEN EUROPESE PARTIJ

79. Er is nood aan politieke schaalvergroting. Wij hebben nood aan een ideologische discussie op Europees vlak. Sociale bewegingen en politieke partijen moeten elkaar vinden over de landsgrenzen heen. De maakbaarheid van onze mondiale samenleving moet de inzet van deze discussie zijn. De verdere Europese integratie dwingt de traditioneel nationaal georganiseerde partijen om zich Europees te organiseren. De Partij van de Europese Sociaal-democraten (PES) loopt achter op de Europese integratie.

In het licht van een verdere democratisering van de Europese Unie is er nood aan een tegengewicht. Europese partijen vervullen een essentiële rol in het democratiseren van de Europese politiek en het realiseren van een draagvlak bij de bevolking voor de Europese besluitvorming.

80. De Partij van de Europese Sociaal-democraten moet haar vrijblijvend karakter overstijgen. In de eerste plaats moet het onderling overleg binnen de PES versterkt en meer afgestemd worden op concrete voorstellen. De PES moet het forum bij uitstek worden voor Europese en internationale beïnvloeding en machtsvorming. In het bijzonder naar de Socialistische Internationale toe en inzake internationale beleidsdomeinen, moet de PES zich organiseren als een echte Europese partij. Samen staan we sterk. De PES moet contacten leggen met het Europees Vakverbond, jongeren- en vrouwenorganisaties en de Europese milieubeweging. Samenwerking tussen de studiediensten van de lidpartijen, kruisbestuiving tussen socialistische vakverenigingen en mutualiteiten moeten de PES en de lidpartijen meer Europese en internationale diepgang geven. De ledenvergaderingen van de SP (nationaal, federaties, plaatselijk) zullen in de toekomst openstaan voor leden en militanten van zusterpartijen, die op het grondgebied van deze gemeenten leven. De SP-afdelingen en federaties zullen contacten leggen met afdelingen en federaties van zusterpartijen. Dit kan gebeuren in het kader van partnerschappen van steden en gemeenten of in het kader van grensoverschrijdende samenwerking bij de aanpak van gemeenschappelijke problemen.

8. ONZE ACTIEPUNTEN

NAAR EEN INTEGRALE BENADERING

81. Elk beleidsdomein moet nagaan hoe de internationale dimensie kan bijdragen tot een samenleving die iedereen, in Noord en Zuid, een zo groot mogelijke (menselijke) zekerheid kan bieden. De beleidsverantwoordelijke voor internationale samenwerking moet, ten aanzien van de andere departementen, hiervoor de nodige bevoegdheid krijgen.

82. De SP wil dat buitenlandse zaken, handel, ontwikkelingssamenwerking en defensie verworden tot één Ministerie van Internationale Samenwerking, zodat de beleidscoördinatie optimaal gewaarborgd kan worden.

EEN KRACHTDADIG POLITIEK EUROPA

83. De SP zal zich daarom 100% inzetten om van de Partij van de Europese Sociaal-democraten een sterke partij te maken die zich in de eerste plaats inzet voor het Europees belang.

84. De Europese Unie moet definitief en consequent komaf maken met de unanimiteitsregel. Europese beslissingen horen bij gekwalificeerde meerderheid genomen te worden.

85. Een Europese sociaal-economische regering moet een aantal economische en sociale bakens als minimumgrenzen uitzetten en de voltooiing van de muntzone koppelen aan sociale cohesie en fiscale coördinatie. Die regering hoort jaarlijks aan het Europees Parlement en aan de Europese Raad te rapporteren over de naleving hiervan. Samen met de Europese vakbeweging zal de SP strijden voor een veralgemeende 32-urenweek in de Unie.
86. Een automatisch stelsel van overdrachten naar de sociaal zwakste lidstaten en een Stabiliteitsfonds voor lidstaten die getroffen worden door onverwachte economische schokken, dienen ingevoerd te worden.
87. Het economisch en sociaal gewicht van de EU moet ook internationaal vertaald worden. De EU dient met één stem naar buiten te treden. De Europese leden van de VN-Veiligheidsraad moeten hun zitje afstaan aan de Unie.
88. Voor de SP blijft een federaal Europees model het instrument bij uitstek voor een sociaal antwoord op de toenemende mondialisering.

EEN WERELDWIJD SOCIAAL MODEL

89. Buitenlandse investeringen, handel en internationale samenwerking moeten de naleving van de sociale basisrechten onderschrijven. Dit is een verantwoordelijkheid van de regeringen, ondernemingen en de civiele maatschappij.
90. De Wereldhandelsorganisatie dient alle invoerbepalingen ten aanzien van producten uit de ontwikkelingslanden weg te werken. Om de eerlijke handel verder te bevorderen, zal de SP op Europees niveau pleiten voor de invoering van een sociaal label. Blijvende steun moet uitgaan naar de Schone-Kleren-Campagne.
91. Het realiseren van een wereldwijd, sociaal model is niet haalbaar via het blijvend vooropstellen van de 0,7%-norm. De SP pleit dan ook voor het invoeren van alternatieve financieringsbronnen voor de verwezenlijking van dit sociaal model:
  - het invoeren van een heffing van 0,5% op internationale valutaspeculatie;
  - het invoeren van een wereldwijd transfertsysteem volgens vaste en billijke schalen;
  - er is verder onderzoek nodig naar een heffing op bits, ruwe olie en oneerlijke handel.
92. Het realiseren van een wereldwijd sociaal model moet gepaard gaan met een nieuw model voor wereldbeheer. Voor de SP vertaalt dit zich in de oprichting van:
  - een Sociaal-Economische Veiligheidsraad
  - een Wereld Monetair Fonds
  - een VN-Programma voor Menselijke Ontwikkeling.
93. De Internationale Arbeidsorganisatie moet de bevoegdheid krijgen om de naleving van de sociale basisrechten daadwerkelijk te kunnen controleren.

VREDE EN VEILIGHEID

94. De West-Europese Unie dient geleidelijk geïntegreerd te worden als gewapende arm van de EU.
95. De legers van de afzonderlijke lidstaten worden verder geïntegreerd tot een Europees leger. Dit moet een verdere vermindering van de militaire uitgaven met zich meebrengen.
96. De uitbreiding van de NAVO dient samen te gaan met de herziening van het Verdrag over Conventionele Bewapening.
97. Centraal-Europa dient de status van een kernwapenvrije zone te krijgen.

98. De Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) heeft de taak om een Handvest voor de Europese Veiligheid te ontwikkelen.
99. Een tweede herstructurering in de diepte moet een afspiegeling zijn van de toekomstige rol van het Belgisch leger. Investerings in vorming, werkingsmiddelen en militair materieel moeten gericht zijn op vredeshandhaving, humanitaire operaties en internationale taakverdeling.
100. Het uitbouwen van Europol tot een heuse Europese politiedienst en het invoeren van een Europese procureur-generaal moeten de derde pijler van de EU vorm geven.
101. De VN-Veilighedsraad dient uitgebreid te worden tot 24 landen.
102. De VN moet kunnen beschikken over een 'standing force'. Deze troepen die in principe geleverd worden door de permanente leden, worden uitgestuurd met een duidelijk mandaat, beperkt in de tijd, en met aandacht voor duurzame vredesopbouw.
103. Een wereldwijde heffing op de verkoop van vliegtickets, ten belope van 40 frank, moet een Fonds voor Vredesoperaties spijzen.
104. De SP is voorstander van een Europees Centrum voor Conflictpreventie en Terreindiplomatie. In het kader van de EU en de OVSE dient er een 'Peace Corps' van vrijwilligers uitgebouwd te worden.
105. Een Red Alarm-group bestaande uit vooraanstaande internationale personen, moet de VN-secretaris-Generaal bijstaan bij het signaleren van nakende conflicten aan de Veiligheidsraad.
106. Bij een verdere conventionele ontwapening dient het maximale niveau van bewapening bepaald te worden per land.
107. De EU moet de gelden voor wetenschappelijk onderzoek aangewend voor militaire doeleinden, via een meerjarenplan terugdringen tot maximaal 5%.
108. Het VN-Register voor Conventionele wapens moet uitgebreid worden met kleine wapens, munitie, anti-persoonsmijnen en blindmakende wapens.
109. De SP is voor het uitbannen van alle massavernietigingswapens (nucleair, biologisch en chemisch).

EEN DUURZAME LEEFOMGEVING

110. De EU moet de verbintenissen aangegaan in Agenda 21, versneld uitvoeren. Financiering hiervan dient gezocht te worden via de invoering van een CO₂-energiesubsidie, een Europees wegevenvignet of een heffing op de kerosine van het Europees luchtverkeer.
111. Het Europees landbouwbeleid moet meer specifiek gericht worden op de kwaliteit van de landbouwproductie. 10% van de landbouwbegroting hoort te gaan naar de biologische landbouw. De inkomensondersteuning moet gekoppeld worden aan prestaties op sociaal en ecologisch vlak.
112. De uitbouw van een modern spoorwegennet dient de voorrang te hebben op een verdere uitbreiding van het wegennet. Goederentransport via het spoorwegennet dient gestimuleerd te worden.
113. De Sociaal-Economische Veiligheidsraad moet een meerjarenplan uitwerken om de positieve gevolgen van het beleid van de geïndustrialiseerde landen, om tegen 2020 een aanvaardbaar peil van welvaart te bereiken met in verhouding vier maal minder grondstoffen en energie (factor -4), rechtvaardig te verdelen op wereldvlak. Tegen 2050 dient men te streven naar de factor -10.

114. Een stelselmatige overschrijding van de milieunormen of een te hoge milieulast, door landen of bedrijven, moeten wereldwijd gesanctioneerd worden.
115. Schone technologie moet ook toegankelijk zijn voor de ontwikkelingslanden. Daartoe moet de octrooiwetgeving herzien worden, zodat multinationals hun uitvindingen niet langer kunnen afschermen.
116. Inzake voedselzekerheid, het recht op zuiver water, een leefbare stad en de bevolkingsproblematiek moet de internationale gemeenschap zich verbinden tot een wereldwijd programma met een duidelijke resultaatsverbintenis.

EEN WERELDWIJDE ETHIEK

117. Alle Europese en internationale besluitvormingsniveaus dienen minimumnormen te aanvaarden voor de vertegenwoordiging van de vrouw.
118. De EU dient uitwisselingsprogramma's voor jongeren uit te breiden tot alle niveaus.
119. De rechten van minderheden en inheemse volken dienen gewaarborgd te worden via het onderwijsstelsel, voldoende participatie in het democratisch bestuur, toegang tot informatie en het recht om eigen prioriteiten te stellen.
120. Op Europees vlak moet men een nieuw statuut uitwerken inzake tijdelijke bescherming voor ontheemden, met gewaarborgde sociale rechten. Het beleid inzake internationale samenwerking dient mogelijkheden te onderzoeken voor een begeleide terugkeer van uitgeprocedeerden.
121. Het Europees Parlement moet daadwerkelijk bij machte zijn de Europese Commissie, de sociaal-economische regering, de Europese Centrale Bank en de Raad van Ministers te controleren en desnoods het vertrouwen in vraag te stellen.
122. De Algemene Vergadering van de VN krijgt een tweeledige structuur: een vertegenwoordiging van de regeringen en een parlementaire vertegenwoordiging.
123. Grens- en sectoroverschrijdende samenwerking tussen de verschillende elementen uit de civiele maatschappij dient gestimuleerd te worden door de regelgeving inzake subsidiëring.
124. Het Europees Hof van de Rechten van de Mens moet een integraal onderdeel vormen van het Europees Verdrag. De EU dient overigens één Centrum voor de Mensenrechten uit te bouwen waarin de reeds bestaande geïntegreerd worden.
125. Een Permanent Oorlogstribunaal dient opgericht te worden.

EEN PARTIJWERKING VOOR DE 21STE EEUW

126. De consultaties die de PES organiseert voorafgaand aan Europese ministerraden, dienen te leiden tot bindende afspraken.
127. De SP pleit voor een uitwisseling van informatie en personeel tussen de verschillende componenten van de Europese sociaal-democratie.

SAMENSTELLING VAN DE VOORBEREIDENDE WERKGROEP

Jacques Bex, Rik Coolsaet, Ludo Cuyvers, Patrick De Beyter, Jan De Bock, Carmen De Brouwer, Valerie Del Re, Claudia De Maesschalck, Dirk De Meirleir, Erik Derycke, Franklin Devrieze, Frank Duhamel, Ben Faes, Etienne Frederic, Bart Kerremans, Henk Kindt, An Kuyken, Geert Laporte, Luc Liebaut, Bernard Mazijn, Carl Michiels, Daniel Pharazijn, Danny Pieters, Glen Rayp, Paul Rietjens, Milan Rutten, Solomon Seyoum, Stefaan Smis, Stefaan Thijs, Bernard Tuyttens, Patrick Van Baelen, François Vancluysen, Kurt Vandenberghe, Gerlinda Van den Dries, Dirk Van Der Maelen, Rudy Vander Vennet, Jean Van Eeckhaute, Jos Van Elewijck, Gaston Van Larebeke, Jorg Vereecke, Pol Verhaegen, Jan Vermeersch, Helen Verspeelt, Eric Willemaers

ONDERWIJS EN VORMING VOOR HET LEVEN

INHOUD

1. DE ESSENTIËLE OPDRACHTEN VOOR ONS ONDERWIJS
2. EMANCIPATIE ALS BASIS VAN SOCIALE EN CULTURELE PARTICIPATIE
3. KANSENGELIJKHEID
4. AANSLUITING OP DE ARBEIDSMARKT
5. LEVENSLANG LEREN

HET ONDERWIJSCONTRACT

RESOLUTIES GOEDGEKEURD OP HET TOEKOMSTCONGRES VAN DE SP OP 16 EN 17 MEI 1998

1. DE ESSENTIËLE OPDRACHTEN VOOR ONS ONDERWIJS

1. Onderwijs en vorming zijn van onschatbare waarde, zowel voor individuen als voor de samenleving in haar geheel. Voor een socialistische partij is onderwijs steeds een belangrijk middel geweest om meer kansengelijkheid te realiseren. Ook in de huidige economische context mag kwaliteit niet tegenover kansengelijkheid geplaatst worden, maar moeten deze hand in hand gaan.
2. De SP ziet vier essentiële opdrachten voor onderwijs, namelijk emancipatie en sociale en culturele participatie, kansengelijkheid scheppen en daarbij te steunen op de verklaring van de rechten van het kind, aansluiting op de arbeidsmarkt en levenslang leren. Dit vraagt een blijvend engagement van alle betrokkenen bij het onderwijsgebeuren.
3. Onderwijsmiddelen worden het efficiëntst aangewend wanneer er rekening wordt gehouden met de lokale realiteit. Daarom krijgen de schoolbesturen meer autonomie om de hun toegewezen middelen binnen grote klijntijnen volgens eigen behoeften in te zetten. Het is de taak van de overheid om het kader uit te tekenen waarbinnen de lokale schoolbesturen zich vrij kunnen bewegen. Ten aanzien van de gemeenschap die zoveel middelen ter beschikking stelt voor het onderwijs, heeft de overheid de plicht om te controleren of de scholen alle middelen komende uit gelijk welke bron goed gebruiken en of zij kwaliteitsvol onderwijs bieden voor iedereen, ongeacht sociale of culturele afkomst. Dit is een opdracht voor alle scholen. Een inschrijving kan in geen geval geweigerd worden op grond van criteria die onbetamelijk zijn en waardoor de menselijke waardigheid in gedrang komt. Daartegenover staat dat alle scholen daarvoor over voldoende middelen van de overheid moeten kunnen beschikken. Opdat het onderwijs alle uitdagingen in de toekomst aan zou kunnen, moet het onderwijsbudget toenemen.
4. Voor de SP is de verdediging van de vrije keuze fundamenteel. Daarom blijft ze ijveren voor open, werkelijk pluralistische en kwalitatief hoogstaande scholen, waar alle kinderen, ongeacht hun overtuiging, hun sekse en/of hun sociaal-culturele herkomst, optimale slaagkansen krijgen. Het Gemeenschapsonderwijs, als onderwijs van en voor de Vlaamse Gemeenschap, heeft de grondwettelijke plicht een dergelijk onderwijs te realiseren. De gemeenschap is immers, in tegenstelling tot andere inrichtende machten, ertoe gehouden bestendig in te staan voor een voldoende gespreid onderwijsaanbod op het gehele grondgebied.

Daarom moet de Vlaamse gemeenschap het Gemeenschapsonderwijs de noodzakelijke financiële middelen geven om die grondwettelijke opdracht te vervullen. De SP wil daarom dat de extra taken van het Gemeenschapsonderwijs worden gedefinieerd en concreet financieel vertaald, rekening houdend met het bestaan van variabele en vaste kosten.

Met het oog op de uitbouw van een sterk officieel en pluralistisch onderwijs dient samenwerking met die scholen van het gemeentelijk en provinciaal onderwijs die een waarlijk pluralistisch onderwijsproject in acht nemen, zoveel mogelijk te worden gerealiseerd.

In onze uiteindelijke visie is er maar één open onderwijsorganisatie, die van de open gemeenschapsinstellingen met pluralistisch karakter, in de mate van het mogelijke georganiseerd als gedecentraliseerde gemeenschapsdienst.

5. Naast de overheid, die de belangrijke taak heeft om duidelijke doelstellingen vast te leggen en voor de nodige middelen te zorgen, hebben de scholen, directies en leerkrachten maar ook de ouders en leerlingen, het bedrijfsleven en de lokale gemeenschap, een eigen verantwoordelijkheid om de onderwijsdoelstellingen op hun manier te helpen realiseren.
6. Onderwijs moet aan elke leerling de waarborgen bieden op een volwaardige opleiding. Onderwijs moet iedereen maximale kansen bieden tot ontplooiing van de eigen mogelijkheden als individu en als lid van een gemeenschap, zodat elkeen zich volwaardig mens kan voelen en zodat de samenleving beschikt over mensen die op een zinvolle manier kunnen bijdragen aan het cultureel, sociaal en economisch leven. Hiervoor moet een beroep gedaan worden op alle mogelijkheden van de leerling. De eenzijdige benadrukking van de verstandelijke ontwikkeling moet plaats ruimen voor een veelzijdige ontwikkeling waarbij ook de emotionele, sociale, creatieve, culturele, maatschappelijke en lichamelijke facetten aan bod komen. Het spreekt voor zich dat vanuit een emancipatorische visie op onderwijs het niet kan dat verschillen inzake herkomst, geslacht en individuele persoonskenmerken de hier vooropgestelde ontwikkeling van de leerling zouden kunnen hinderen.
7. Het onderwijs moet de kennis van en de waardering voor de democratie bevorderen, de kritische geest aanscherpen en de zin voor verdraagzaamheid en solidariteit aankweken. De school moet ook door haar organisatie deze doeleinden nastreven.
8. Er dient door het onderwijs nauwer te worden ingespeeld op de behoeften van de economische sectoren. Daartoe moet er meer samenwerking komen tussen onderwijs, opleidingscentra en ondernemingen. Dit mag er echter niet toe leiden dat het bedrijfsleven, met zijn eigen waarden en beleidsconcepten, die niet zonder meer kunnen worden overgezet naar het onderwijs, een directe invloed zou hebben op de curricula en op het bestuur van de onderwijsinstellingen: binnen het onderwijsproces moet de leerling immers centraal blijven staan.
Het economisch systeem heeft de neiging om in toenemende mate te wegen op het onderwijsbeleid. Internationale organisaties zoals de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling geven voortdurend impulsen om binnen het onderwijs marktprincipes toe te passen.
Het rendementsdenken met de nadruk op het individu, economisch nut, selectie, competitie en inzetbaarheid formuleert verwachtingen inzake kennis, vaardigheden en attitudes in functie van economische imperatieven.
Dergelijke economische geïnspireerde beleidsconcepten zijn niet waardenvrij of ideologisch neutraal. Het is de taak van het onderwijs om de vooronderstellingen van het economisch systeem en haar maatschappelijke gevolgen kritisch te bevragen. Het onderwijs mag niet gezien worden als een toeleveringsbedrijf voor het economisch subsysteem. De arbeidsgerichtheid van het onderwijs mag niet ten koste gaan van de persoonlijkheids- en waardenontwikkeling. De sociale doelstelling van het onderwijs mag niet weggedrukt worden door de ideologie van het economisch denken en de bijhorende managementmentaliteit.

2. EMANCIPATIE ALS BASIS VAN SOCIALE EN CULTURELE PARTICIPATIE

9. Het onderwijs moet niet alleen de sociale mobiliteit van individuen mogelijk maken maar ook die van sociale en culturele minderheidsgroepen.
10. Het onderwijs moet een voldoende ruime en stevige basis leggen voor de individuele ontplooiing, het functioneren in de maatschappij en het verdere leren. Voortdurend moet voor ogen gehouden

worden dat elke leerling een positief zelfbeeld moet kunnen ontwikkelen, gemotiveerd moet zijn om te leren en zelf initiatief moet durven nemen. Deze basiskenmerken moeten de rode draad van het onderwijs vormen en zijn van fundamenteel belang voor de verdere ontwikkeling. Ook doelstellingen van meer algemene aard, zoals het kunnen communiceren en samenwerken, zelfstandigheid aan de dag leggen, creatief en probleemoplossend kunnen omgaan met de omringende wereld en zelfgestuurd leren, zijn van groot belang.

11. Voor deze brede vorming moet het onderwijs aangrijpingspunten zoeken in de wereld waarin de leerling persoonlijk en maatschappelijk leeft. De band met de realiteit is belangrijk voor het inzicht en de motivatie tot verder leren. Daarom moet volop, maar oordeelkundig, gebruik gemaakt worden van de nieuwe technologieën die als eigentijds fenomeen jongeren enorm aanspreken en gemakkelijker aanzetten tot 'leren leren'. Vermits de reële maatschappij multicultureel is, is ook een daadwerkelijk intercultureel onderwijs nodig om de leerlingen te leren omgaan met etnische en maatschappelijke verschillen.
12. De eindtermen zijn een belangrijk middel om elk individu op alle vlakken maximale ontplooiingskansen te bieden, om de samenleving leden te bieden die op een zinvolle wijze kunnen deelnemen aan het cultureel, sociaal en economisch leven, en om de attitude tot levenslang leren bij te brengen. Dankzij de eindtermen weten de scholen duidelijk wat zij hun leerlingen minimaal moeten bijbrengen. De eindtermen laten hen ook toe grenzen te stellen aan overbevraging. Scholen moeten deze zware opdracht zelf invullen. Zij moeten een leerlinggerichte 'leer-, leef- en werkgemeenschap' worden en dit in hun schoolcultuur ook zo uitstralen. Om de algemene doelstellingen van sociale en culturele aard succesvol bij leerlingen na te kunnen streven, is vooral een langdurig, coherent opvoedingsproces nodig, dat niet enkel binnen het klasgebeuren, maar ook op het niveau van de school en van de lokale leefgemeenschap moet ondersteund worden. Scholen moeten zich bewust zijn van hun belangrijke voorbeeldfunctie. Om jongeren bijvoorbeeld milieubewust op te voeden moeten scholen niet alleen informeren over de zin en noodzaak van het respect voor het milieu, maar ook zelf milieuvriendelijke maatregelen toepassen. Om jonge mensen echt te kunnen opvoeden tot kritische burgers die kunnen participeren in een democratische besluitvorming, moeten de scholen hun leerlingen inspraak geven. De schoolcultuur moet ook de attitude tot levenslang leren als een permanent element van het onderwijsproces inbouwen.
13. Kwaliteitszorg is in eerste instantie een interne zaak, waarbij iedere participant van de school actief betrokken moet zijn. Externe kwaliteitscontrole is slechts een hulpmiddel bij het voortdurend systematisch verbeteren van concrete processen op school. Hiervoor moeten de nodige middelen en deskundigheid worden aangereikt.
14. Omdat de vakoverschrijdende eindtermen en de interne kwaliteitszorg van de scholen een heel nieuwe aanpak en een andere schoolcultuur vergen, is het erg belangrijk dat leerkrachten en directies voldoende ondersteuning krijgen van de overheid om zich hiervoor bij te scholen. De scholen moeten ook kunnen rekenen op ondersteuning van interne en externe begeleiders, van de ouders en de lokale gemeenschap.

3. KANSENGELIJKHEID

15. Uitsluiting door lage scholing is één van de grote nieuwe sociale risico's van onze tijd. De laaggeschooldheid dreigt de kern van de nieuwe sociale kwestie te worden, hetgeen zich in Vlaanderen manifesteert in de erg sterke relatie tussen laaggeschooldheid en langdurige werkloosheid en armoede. Het onderwijs kan dit probleem niet alléén uit de wereld helpen, maar het moet zich wel bewust zijn van zijn sleutelpositie in het creëren van gelijke kansen voor iedereen. In dat verband moet de vrije keuze en de kansengelijkheid gewaarborgd blijven voor ouders en leerlingen, ook al hebben ze te kampen met leer- of gedragsproblemen. Er moet ook

onderzocht worden of het verlagen van de leeftijd waarop de leerplicht van toepassing is, geen oplossing kan bieden.

16. De overheid moet de kansengelijkheid bewaken en bevorderen en heeft daartoe een belangrijk instrument ter beschikking: de eindtermen. De school moet ervoor zorgen dat deze eindtermen door het overgrote deel van haar leerlingen worden bereikt, rekening houdend met hun beginsituatie, maar ongeacht hun sociale of etnische afkomst, geslacht of overtuiging. Voor bepaalde doelgroepen is er dan ook een voorrangbeleid nodig dat erop gericht is om leerlingen met de minste kansen meer middelen aan te reiken waarmee ze zelf hun kansen op maatschappelijke participatie kunnen vergroten. De initiële lerarenopleiding moet meer aandacht besteden aan de problematiek van leerlingen van vreemde herkomst, kansarme leerlingen en leerlingen met leerproblemen of een handicap en aan een concrete didactische aanpak en werkvormen om met die leerlingen te werken.
17. De school moet meer rekening houden met de leerlingen die het meest behoefte hebben aan ondersteuning. In plaats van steeds met homogene klasgroepen te werken, moet de onderwijstijd meer opgesplitst worden in een flexibele combinatie van drie blokken: lestijden in klasverband, werk in klasdoorbrekende niveaugroepen, en individuele begeleiding die zowel van leerkrachten als zelfs van medeleerlingen kan komen. Een professionele aanpak door de scholen is erg belangrijk. De school moet een echte leefgemeenschap worden, waar de leerlingen zich thuisvoelen en waar een studiegericht, veilig en ordenend klimaat heerst. Negatieve ervaringen, zoals zittenblijven, moeten zoveel mogelijk vermeden worden en er moet meer gebruik gemaakt worden van een pedagogiek van succes en slagen. Er moeten hoge verwachtingen gesteld worden naar de verschillende vormen van ontwikkeling (intellectueel, sociaal, creatief,...) van alle leerlingen en hun vorderingen moeten regelmatig geëvalueerd worden. Leerbedreigde kinderen moeten zo spoedig mogelijk opgespoord en extra begeleid worden. De school moet zich ook meer op de hoogte stellen van de leefwereld van de leerlingen en de ouders meer bij het schoolbeleid betrekken. Scholen moeten zich inbedden in de omringende lokale gemeenschap en hun infrastructuur in de mate van het mogelijke voor iedereen toegankelijk maken. Schoolopbouwwerk moet de ouders en leerlingen ondersteunen in hun contacten met de school en andere onderwijsinstanties.
18. Ten aanzien van specifieke doelgroepen moet de overheid een meer sturende rol opnemen. Scholen die extra inspanningen doen om voor kansarmen een optimale deelname aan het onderwijs mogelijk te maken, moeten daarvoor, indien ze aan de voorwaarden voldoen, de benodigde middelen krijgen. In die zin moet ook het non-discriminatiebeleid beter begrepen en ondersteund worden. Het historisch gegroeide fenomeen van de concentratiescholen is niet de meest optimale vorm om integratie te realiseren. De middelen voor de begeleiding van het geïntegreerd onderwijs dat bedoeld is om leerlingen met een handicap in het gewoon onderwijs te integreren, moeten verhoogd worden.
19. Het basisonderwijs en vooral de overgang tussen kleuter- en lager onderwijs verdienen prioritaire aandacht van het onderwijsbeleid. De eerste kennismaking met de school moet zo positief mogelijk verlopen. Kleuters moeten in kleine klasgroepen terechtkunnen. In het secundair onderwijs moet meer werk gemaakt worden van de gemeenschappelijke basisvorming. In de eerste graad van het secundair onderwijs moeten alle leerlingen naast de algemene vorming een ernstige technologische basisvorming aangeboden krijgen. De basisvorming moet niet alleen in het ASO, maar ook in het TSO en het BSO een belangrijke plaats innemen.
20. Elke jongere moet zoveel mogelijk volgens eigen interesses en bekwaamheden op de juiste plaats in het onderwijs terechtkomen. De oriëntering naar bepaalde onderwijsvormen in het secundair onderwijs is van groot belang omdat de gevolgde onderwijsvorm en studierichting in het secundair onderwijs in grote mate bepalend zijn voor de doorstroming naar en de slaagkansen in het hoger onderwijs. Om ook op dit vlak gelijke kansen te bieden, moet de overheid naar bepaalde doelgroepen een structureel beleid voeren. Scholen en PMS-centra moeten alle leerlingen, maar vooral de meest kwetsbare meer coachen in hun studiekeuzeprocessen en hen ook verder in hun gekozen studierichting beter begeleiden. Bovendien moeten zij de ouders meer en beter informeren over de gevolgen van de attesten en de mogelijkheden tot

doorstroming van hun kinderen. Ook de onderwijsorganisatie moet meer garanties bieden voor een goede oriëntering en opvolging van de leerling.

21. Centraal in de onderwijsvisie van de SP staat de individuele school met haar eigen identiteit en haar eigen profiel; het is de plaats bij uitstek waar het pedagogisch beleid wordt uitgetekend en vorm gegeven. De centrale figuur is de directeur. Hij treedt op als coach van zijn team en creëert een stevige leeromgeving, waarin alle leerlingen optimale kansen aangereikt krijgen, dit in samenspraak met een democratisch verkozen schoolraad.
Op een hoger niveau - dat van de scholengemeenschap - dienen de beleidstaken op infrastructureel, logistiek en financieel vlak te worden geconcentreerd. Voor het secundair onderwijs ligt hier ook de coördinatie van het studietoelaanbod en de leerlingenoriëntering. De directeurs van de samenstellende scholen vormen mee het bestuur van een dergelijke scholengemeenschap.
22. De toegang tot het hoger onderwijs moet zo open mogelijk blijven. Uitzonderingen kunnen slechts omwille van algemeen maatschappelijke belangen en mits de reeds bestaande ongelijkheid er niet door versterkt wordt. Het keuzegedrag na een mislukking in het eerste jaar van het hoger onderwijs is duidelijk sociaal bepaald: studenten uit lagere milieus doen minder snel hun jaar over en beslissen vaker hun onderwijsloopbaan stop te zetten. Wanneer jongeren naar de arbeidsmarkt trekken met slechts een ASO-diploma op zak, hebben zij het daar bijzonder moeilijk. Daarom moeten de mislukkingen in het hoger onderwijs eveneens een zorg zijn voor de overheid. Er moet meer aandacht besteed worden aan de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs en vooral aan de sociaal-culturele drempels in die overgang. Tussen de instellingen voor hoger onderwijs moeten meer structurele 'bruggen' gebouwd worden. Het systeem voor de overdracht van studieresultaten moet beter uitgewerkt worden en meer toegepast kunnen worden bij verandering van studierichting en/of instelling tijdens het academiejaar. De studiebegeleiding en de didactische kwaliteit moeten verbeterd worden. Het studietoelagensysteem moet voortdurend getoetst worden aan zijn doelstellingen, met name het bevorderen van sociale mobiliteit en het creëren van gelijke kansen in de toegang tot alle studierichtingen in het hoger onderwijs. Studenten met een handicap moeten op de nodige ondersteuning kunnen rekenen.
23. Voor bepaalde groepen die op volwassen leeftijd uit het sociaal en economisch leven dreigen te vallen, moet de overheid een actief doelgroepenbeleid stimuleren. De methodiek van de trajectbenadering, waarbij doelgroepen worden aangezet tot integratie via een afgesproken traject op maat van de werkzoekende, moet verder veralgemeend worden. Op die wijze zet de overheid zich op dezelfde lijn als het Europees beleid inzake risicowerkzoekenden.

4. AANSLUITING OP DE ARBEIDSMARKT

24. Een brede vorming, creatieve ingesteldheid, communicatievaardigheid en aanpassingsvermogen worden nu ook als troeven op de arbeidsmarkt beschouwd. Mensen met een veelzijdige vorming overleven niet alleen beter in een economisch proces, maar zijn ook creatieve ontwikkelaars die misschien voor nieuwe jobs kunnen zorgen. Ook vanuit het oogpunt van de arbeidsmarkt is het van belang dat onderwijs iedereen een brede en veelzijdige basisvorming meegeeft waarop levenslang kan verder gebouwd worden. De mobiliteit op de arbeidsmarkt en in het beroepsleven heeft de vroegere directe relatie tussen diploma en beroep achterhaald. Onderwijs moet zich bezinnen over de gevolgen hiervan.
25. Waar het onderwijs de laatste stap vóór de toetreding tot de arbeidsmarkt kan vormen, dient de aansluiting met de arbeidswereld zo optimaal mogelijk te gebeuren. Er kan echter geen sprake (meer) zijn van een direct aansluitingsmodel, gezien de taakverdeling tussen onderwijs en bedrijfsleven/beroepsopleiding. De sociale partners moeten zo duidelijk mogelijk zeggen welke competenties zij in de toekomst denken nodig te hebben, zodat het onderwijs hieraan in de mate van het mogelijke tegemoet kan komen zonder in te boeten aan brede basisvorming. Het

technisch en het beroepssecundair onderwijs moeten dringend en drastisch geherwaardeerd worden. Dit kan bijvoorbeeld door deze onderwijsvormen naast algemeen secundair onderwijs in dezelfde scholengemeenschappen aan te bieden, door een pedagogiek van succes en slagen en een eigen didactische aanpak, door meer aandacht voor deze opleidingen in de leerkrachtenopleiding, door betere informatie over deze opleidingen én hun toekomstmogelijkheden, door gerichte doorverwijzing door het PMS, door evaluatie en bijsturing van de bestaande opleidingen, door mogelijkheden tot doorstroming naar hoger onderwijs (eventueel door een extra voorbereidend jaar te voorzien), door betere samenwerking met en aansluiting op het bedrijfsleven,...

26. De sociale partners kunnen hun verwachtingen ten aanzien van het onderwijs kenbaar maken in de beroepsprofielen, maar hun inbreng mag daar zeker niet toe beperkt blijven. Zij moeten ook dringend een concrete verantwoordelijkheid opnemen ten aanzien van het onderwijs, in het bijzonder van het huidig technisch en beroepsonderwijs, onder meer op het vlak van bijscholing voor de leerkrachten en stages voor de leerlingen.
27. De stages, als verdieping en aanvulling van de opleiding, zijn aan een dringende herwaardering toe. Door de werkervaring krijgen jongeren een realistischer beeld van het beroepsleven en worden ze beter gemotiveerd om verder te leren. Opdat stages goed zouden renderen, zijn er echter voldoende geschikte stageplaatsen en een degelijke begeleiding nodig. De sociale partners moeten het stageaanbod vergroten en ook moeilijke doelgroepen zoals de jongeren uit het buitengewoon secundair onderwijs en uit het deeltijds onderwijs de kans geven om werkervaring op te doen. Ook voor volwassen werkzoekenden en werknemers moeten formules als alternerend leren en leren op de werkvloer, mits een goede begeleiding, worden gestimuleerd.
28. Scholen moeten ook zelf inspanningen leveren om hun leerlingen zinvolle stages aan te bieden. Zij moeten niet alleen goede contacten onderhouden met bedrijven en voor een degelijke begeleiding van de stagiairs instaan, maar de vakken ook nauwer laten aansluiten bij de realiteit van het bedrijfsleven. Een doorgedreven integratie van vakken zoals in de werkplaatsklas is aangewezen. Voor de heterogene groep van het deeltijds onderwijs is een breed instrumentarium van inschakelingsmogelijkheden nodig, die op maat van de jongere kunnen ingezet worden. Alle leerlingen moeten tenminste een voldoende realistisch gesimuleerde werkervaring kunnen opdoen. De manier van opleiden en vormen mag ook niet te schools zijn, maar moet de leerlingen stap voor stap nieuwe kennis, vaardigheden en houdingen bijbrengen en de concrete resultaten laten zien van wat ze doen of leren. Schoolcultuur en gehanteerde pedagogiek moeten de nadruk leggen op succes en slagen in plaats van op falen. De leerkrachten moeten goed ondersteund worden en over inspirerende modelcurricula kunnen beschikken, met inbegrip van leermateriaal, gebruikssuggesties en pedagogisch-didactische wenken, die zij flexibel kunnen aanpassen aan de eigen situatie.
29. Bedrijven kunnen ook nog andere belangrijke inspanningen leveren. Er moet echter vermeden worden dat alleen bepaalde scholen materiële ondersteuning krijgen. Hierover moeten afspraken gemaakt worden in het kader van een nauwere samenwerking tussen het onderwijs en de sociale partners. De samenwerking tussen de bedrijven en de onderwijs-, vormings- en opleidingsactoren moet alleszins meer structureel uitgebouwd worden en gericht worden op langere-termijndoelen. Opleiding en vorming moeten een belangrijk onderdeel van de collectieve arbeidsovereenkomsten worden.
30. Tot op heden worden papieren kwalificaties beschouwd als paspoort naar werkgelegenheid. Wie niet over dergelijke papieren kwalificatie beschikt, maakt weinig kans op de arbeidsmarkt. De school verlaten zonder kwalificatie moet zoveel mogelijk vermeden worden. Het klassieke jaarklassensysteem in het onderwijs moet doorbroken worden en de leerlingen moeten reeds certificaten kunnen verwerven voor kleinere gehelen van de leerstof (modules). De modularisering moet een tussenweg bieden voor de huidige alles-of-niets-situatie. De certificaten moeten te allen tijde kunnen opgestapeld worden tot een getuigschrift of diploma. De modules moeten zowel in het voltijds en het deeltijds onderwijs als in het onderwijs voor sociale promotie en door de VDAB (Vlaamse Dienst voor Arbeidsvoorziening en Beroepsopleiding) en het VIZO (Vlaams Instituut voor het Zelfstandig Ondernemen) aangeboden worden. Zo wordt er ook

een overgang gemaakt tussen de initiële en de permanente opleiding. Kwalificaties die verworven zijn via de praktijkervaring in het bedrijfsleven moeten ook gehonoreerd worden met een certificaat. In de toekomst zou iedereen over een 'persoonlijke bekwaamheidskaart' moeten kunnen beschikken, die naast getuigschriften of diploma's alle mogelijke bewijzen van kennis en vaardigheden (binnen en buiten het formeel onderwijs) optekent en in heel Europa bruikbaar is.

5. LEVENSLANG LEREN

31. Omdat iedereen voortaan levenslang moet kunnen leren, is het van groot belang dat van jongsaf de attitudes en vaardigheden om te 'leren leren' worden bijgebracht. Het kunnen omgaan met de instrumenten en technieken die toegang bieden tot kennis en informatie wordt belangrijker dan zoveel mogelijk kennis vergaren.
32. De perspectieven en de grenzen van de toepassing van multimedia in het onderwijs moeten dringend uitgeklaard worden. Informatietechnologie maakt het immers mogelijk om op eigen kracht en in eigen tempo een aantal leerdoelstellingen te realiseren. Ontwikkelingen inzake telecommunicatie bevorderen zowel het interactief leren als het consulteren van tal van gegevens via netwerken. Anderzijds zijn er aan deze veelbelovende perspectieven zoveel beperkingen gesteld dat men zich moet afvragen onder welke vorm en onder welke voorwaarden een veralgemeende toepassing tot stand kan komen. De overheid zal er alleszins over moeten waken dat de nieuwe media het verschil tussen rijke en arme scholen niet vergroten. De overheid zal er niet alleen voor moeten zorgen dat alle scholen over de nodige basisapparatuur kunnen beschikken, maar ook dat de leerkrachten hiertoe voldoende voorbereid en opgeleid zijn. Vermits het educatief gebruik van telenetwerken en educatieve software gericht is op zelfstudie en dit haaks staat op onze onderwijscultuur, zal dit immers niet alleen een mentaliteitswijziging, maar ook een her- en bijscholing van de leerkrachten vergen. Leerkrachten zullen vooral leeromgevingen moeten kunnen creëren en leerprocessen kunnen begeleiden i.p.v. cursussen of handboeken voor te lezen of klassikaal door te nemen. Het oordeelkundig kunnen omgaan met de nieuwe informatie- en communicatietechnologie geldt ook voor de opleiders van opleidingsinstanties buiten het onderwijs.
33. Het huidige overaanbod aan informatie betekent niet noodzakelijk een verruiming van de kennis. Naast de vlotte toegang tot de informatie moet ook de kennis op peil gehouden worden. Dit is een taak voor de permanente vorming, die niet alleen de economisch relevante kennis op peil moet houden, maar ook iedereen volwaardige kansen op maatschappelijke participatie moet blijven garanderen.
34. Iedereen moet de kans krijgen op permanente vorming. Dit betekent echter niet dat de overheid daar altijd voor moet opdraaien. Voor vormen van permanente educatie die verder reiken dan het verschaffen van een basiskwalificatie, kan een hogere bijdrage van de deelnemers en/of afnemers gevraagd worden, mits er compenserende mechanismen voor specifieke doelgroepen voorzien zijn.
35. De belangrijkste uitdaging voor de permanente vorming is het corrigeren van de ongelijkheid in de initiële onderwijsloopbaan. De overheid moet zelf ten aanzien van bepaalde doelgroepen haar maximale verantwoordelijkheid nemen en een basisaanbod garanderen waardoor volwassenen nog een tweede kans krijgen om een diploma te behalen en waardoor laaggeschoolden, werklozen en andere risicogroepen geschikte opleidingskansen krijgen om weer aan het economisch en sociaal leven deel te nemen.
36. De overheid moet er ook over waken dat een coherent aanbod voor de stijgende vraag wordt uitgebouwd, dat er kwaliteitseisen gesteld worden (ook en vooral aan privé-initiatieven), dat de coördinatie en samenspraak verzekerd is en de participatie gestimuleerd wordt. Een certificatiesysteem moet kwaliteitsgaranties bieden en de overdracht van de verworven

kwalificaties tussen sectoren en over de landsgrenzen heen mogelijk maken. Voor de voorzieningen buiten het basisaanbod speelt de overheid een initiatiefnemende rol naast een ordenende en voorwaardenscheppende rol. Maar hiervoor ligt de budgettaire verantwoordelijkheid, al naargelang in min of meerdere mate bij de deelnemers, afnemers, ondergeschikte besturen, sociale partners en andere sociaal-economische actoren en het zogenaamde middenveld.

De globale investering in de volwasseneneducatie moet opgedreven worden, vooral, maar niet uitsluitend, in de beroepsgerichte opleidingen.

37. Er moet een samenhangend en integraal beleid voor de gehele sector van de permanente vorming uitgewerkt worden. De versnippering en overlapping in het aanbod moet doorbroken worden door een intensief proces van coördinatie, zowel op centraal als decentraal niveau. Het aanbod van vorming van de onderscheiden actoren (OSP, VIZO, VDAB) moet coherent en doorzichtig op elkaar afgestemd worden. Door een optimaal gebruik van informatie- en communicatietechnologie moet ingespeeld kunnen worden op de 'zoek-behoefte' van de werknemers en werkzoekenden van morgen, en moet via een opleidingsplan worden opgevolgd. In het opleidingsplan moeten de doelstellingen van het opleidingsbeleid, de beschikbare middelen, de gebruikte methode en de toegankelijkheid voor iedereen worden vastgelegd.
38. Het beleid moet ook proactief kunnen anticiperen op de snelle maatschappelijke ontwikkelingen die een sterk toenemende vraag naar onderwijs, opleiding en vorming bij volwassenen zullen uitlokken. De verhouding tussen het initiële jeugdonderwijs en de permanente vorming zal grondig herbekeken moeten worden. Een uitbreiding van de mogelijkheden tot levenslang leren, voor iedereen toegankelijk, moet de noodzakelijke aanvulling worden op de basisvorming. De basisvorming moet zich minder toeleggen op het bijbrengen van encyclopedische kennis of te toespitste vaardigheden, die immers snel verouderd en achterhaald zullen zijn, maar meer op basiskennis, vaardigheden en houdingen inzake leren leren en verwerven en verwerken van informatie. Kritische zin, creativiteit en een innovatieve ingesteldheid zullen in de toekomst zowel noodzakelijk zijn voor een succesvolle beroepsloopbaan als voor de participatie aan de samenleving.
39. Het stelsel van het educatief verlof moet ingeschakeld worden in het Vlaamse beleid rond permanente vorming en tegelijk geherwaardeerd worden als maatregel ter ondersteuning van zowel deeltijds als voltijds werkenden die hun vaardigheden binnen en buiten het kader van hun werk willen actualiseren en/of vergroten.

SAMENSTELLING VAN DE VOORBEREIDENDE WERKGROEP

René Swinnen, Katlijn Schroyens, Jean-Marie Debaene, Fons Leroy, Ludy Van Buyten, Dirk Van Damme,
Karel Van Damme, Lief Vandevoot, Gracienne Van Nieuwenborgh, André Van Nieuwkerke

DEMOCRATIE IS ER VOOR IEDEREEN

INHOUD

DEELCONTRACT 1

RADICALE DEMOCRATIE: EEN EVENWICHTSOEFENING

1. DE BASISPRICIPES VOOR EEN GEZONDE DEMOCRATIE
2. DE CONCRETE PROJECTEN
3. DE SP ALS POLITIEKE PARTIJ

DEELCONTRACT 2

STAATSHERVORMING: EEN DEMOCRATISCHE EN SOCIALE UITDAGING

1. NEEN AAN HET SEPARATISME
2. DE VLAAMSE EIGENHEID
3. VAN HET UNITAIRE NAAR HET FEDERALE BELGIË
4. EUROPA ALS EEN NIEUW FEIT
5. WAT IN 1999?
  - DEMOCRATIE EN FEDERALE LOYAUTEIT
  - GROTERE RESPONSABILISERING VAN DE DEELSTATEN
  - MEER RATIONELE BEVOEGDHEIDSVERDELING
6. SOCIALE ZEKERHEID
7. BRUSSEL

POLITIEK CONTRACT

RESOLUTIES GOEDGEKEURD OP HET TOEKOMSTCONGRES VAN DE SP VAN 16 EN 17 MEI 1998

DEELCONTRACT 1:

RADICALE DEMOCRATIE : EEN EVENWICHTSOEFENING

1. DE BASISPRINCIPES VOOR EEN GEZONDE DEMOCRATIE

1. Politiek is een kwestie van democratie, mensen en macht. Omdat tegen elke macht een tegenmacht moet staan, moet de verhouding tussen de reële machten in het politiek stelsel goed en duidelijk omschreven worden. De installatie van machten en tegenmachten mag echter niet leiden tot een inflatie aan instellingen.
2. In de grondwet wordt een onderscheid gemaakt tussen de wetgevende, de uitvoerende en de rechterlijke macht. In de dagelijkse werkelijkheid kan er beter een onderscheid gemaakt worden tussen de politieke, de rechterlijke en een niet geïnstitutionaliseerde publieke macht.
3. De wetgevende en uitvoerende macht maken samen deel uit van de politieke macht, waarbinnen de regeringen, de Kamer, de Senaat, het Vlaams Parlement en het Brussels Hoofdstedelijk Parlement, de verkozenen zelf, de politieke fracties en de partijen, ook hun eigen verantwoordelijkheid en controletaak hebben.
De verkozen parlementen moeten in het bijzonder een forum zijn voor de confrontatie tussen verschillende ideeën en moeten de knelpunten in de relatie tussen de bevolking en de overheid openlijk naar voor brengen.
4. De rechter is onafhankelijk bij het vellen van vonnissen en arresten. Deze onafhankelijkheid geldt echter niet voor de rechterlijke macht als apparaat. Het vaststellen van regels inzake de algemene werking van de rechterlijke organisatie, het vastleggen van de middelen en de controle op de efficiënte aanwending daarvan komen toe aan de democratisch verkozen politieke macht.
5. De bevolking is mondiger en kritischer geworden en in de laatste decennia zijn ook de media een dominante rol gaan spelen in het maatschappelijk debat. Ook al is de rol van de bevolking en van de media fundamenteel verschillend, dan maken zij toch steeds meer de publieke macht uit.
6. Het maatschappelijk middenveld speelt een onmisbare rol in onze democratie en legt een band tussen het wenselijke en het haalbare. Het bemiddelt tussen tegenstrijdige verlangens. Het stippelt met verantwoordelijkheidszin een strategie en een actieprogramma uit.
7. Een dynamisch maatschappelijk middenveld moet ervoor zorgen dat het primaat van de politiek geen dictaat van de politiek wordt. De politiek moet uiteindelijk de eindverantwoordelijkheid dragen voor het politiek beleid, nadat alle belangen die in de samenleving bestaan, getoetst zijn aan de centrale waarden die we van doorslaggevend belang vinden: respect, gelijkwaardigheid en solidariteit.

8. De SP blijft voorstander van een uitgebouwd sociaal overleg, waarbij evenwel aan twee voorwaarden dient voldaan te zijn: de verenigingen die deelnemen aan dat sociaal overleg moeten representatief zijn en de uiteindelijke verantwoordelijkheid blijft bij de politiek verkozenen, die waar nodig hun verantwoordelijkheid nemen, daar zij niet zomaar de notaris kunnen zijn die van gelijk welk akkoord van de sociale partners akte neemt.

Daarnaast pleit de SP voor een uitbreiding van de economische democratie: ook in kleinere bedrijven moet er overleg zijn met de werknemers en dit op georganiseerde wijze. Economische democratie houdt ook in dat belanghebbenden meer en beter worden betrokken bij het beleid van de onderneming. Dit belanghebbersmodel plaatst de onderneming in een globaler netwerk van maatschappelijke verantwoordelijkheden tegenover alle belanghebbenden in de onderneming: het personeel, de klanten, de aandeelhouders, de leveranciers, de omwonenden en tot slot de hele samenleving.

9. De essentiële taak van de politieke macht is de beleidsvoering: duidelijke doelstellingen formuleren, bepalen hoe die kunnen bereikt worden en daar de nodige middelen voor voorzien. De uitvoering van het beleid moet zo efficiënt mogelijk gebeuren, met een doeltreffend handhavingbeleid en een geregelde openbare evaluatie van de doelstellingen.
10. De rechterlijke macht heeft als essentiële taak de normen die democratisch zijn vastgelegd ook af te dwingen en juridische conflicten te beslechten.
11. In een democratie moet iedere macht direct of indirect gerechtvaardigd of gelegitimeerd worden door de bevolking. Verkiezingen - waarmee ook de stemplicht samenhangt - zijn daarbij het belangrijkste instrument. Dat houdt ook in dat de bevolking goed geïnformeerd is. In die zin zijn ook de media een essentieel onderdeel van de publieke macht, met een eigen rol en verantwoordelijkheid.
12. Het Arbitragehof moet de toetsing van de wetten aan alle rechten en vrijheden op een uniforme manier verzekeren. Deze controle moet beperkt blijven tot een strikt juridische controle en mag geenszins in een beleidscontrole vervallen.
13. De rechter is absoluut autonoom bij het beoordelen van juridische conflicten. De politieke macht kan wel eisen stellen inzake de termijnen waarbinnen recht wordt gesproken, de toegankelijkheid van het gerecht en de verhouding tussen de beschikbare middelen en de resultaten. Het is de taak van de Hoge Raad voor Justitie om daarover te waken.
14. Verkiezingen blijven het belangrijkste en eerlijkste beoordelingsmiddel van de politieke macht in een democratie. Tussen twee verkiezingen in moet voor concrete dossiers echter ook een beroep kunnen gedaan worden op referenda, volksinitiatieven en hoorzittingen.
15. De bevolking mag de rechters niet rechtstreeks beïnvloeden, ook niet via de verkiezing van de rechters. Dat neemt niet weg dat de rechters rekening moeten houden met het algemeen rechts- en rechtvaardigheidsgevoel in zoverre de geldende rechtsregels dit toelaten en dat de media het recht hebben om de rechterlijke macht te bekritisieren. Daarbij moeten een aantal fatsoensregels gelden, waarbij de media via de Hoge Raad voor de Journalistiek zelf voor een goede regulering moeten zorgen.

2. DE CONCRETE PROJECTEN

16. Politieke partijen zijn van essentieel belang in een democratie. Politieke partijen moeten dan ook in de Grondwet erkend worden. Ze moeten een grondwettelijk recht op een openbare financiering bekomen en anderzijds controle toelaten op hun financiële middelen. De

rechtstreekse verkiezing van de voorzitter en de samenstelling van de lijsten moeten bij geheime stemming gebeuren.

17. Een eerlijke verdeling van inkomens, macht en werk, moet ook op politiek vlak toegepast worden door de decumul van een parlementair mandaat met een mandaat van burgemeester of schepen in alle gemeenten en met elke privé beroepsactiviteit. Dat veronderstelt dat er vooraf een degelijke regeling en herwaardering komt voor het statuut van alle mandatarissen en dat via een wettelijke regeling alle politieke partijen op hetzelfde ogenblik de stap moeten zetten.

Als aan die voorwaarden niet wordt voldaan, dan zullen er onvermijdelijk tussenstappen moeten gezet worden, waarin een meerderheid van de democratische partijen zich moet kunnen terugvinden.

18. Wie het beleid uitstippelt moet er via de beheersplannen kunnen voor zorgen dat dit beleid ook door de administratie optimaal wordt uitgevoerd. Zulke beheersplannen moeten slaan op: de beleidsdoelstellingen op lange en korte termijn, de middelen waarmee die doelstellingen moeten gerealiseerd worden en de wijze waarop de resultaten moeten geëvalueerd worden. De beheersplannen en de evaluaties moeten openbaar zijn.
19. De overheid stelt regels op om nageleefd te worden. Naast het gerecht moet de overheid ook zelf de mogelijkheid krijgen om via het sluiten van een instelling, het intrekken van een vergunning of het opleggen van een boete, op een snelle en efficiënte wijze de naleving van deze regels te verzekeren. Om willekeur tegen te gaan, moet het altijd mogelijk zijn om nadien in beroep te gaan.
20. Een regelmatige wetsevaluatie dringt zich op. We leven in een complexe samenleving. Er is nood aan talrijke, maar ook duidelijke en begrijpbare regels om dit samenleven mogelijk te maken. Wetten moeten dan ook met méér zorg opgesteld worden en om de twee jaar geëvalueerd worden om de kwaliteit van de wetgeving te kunnen garanderen.
21. De beleidsevaluatie staat nog in haar kinderschoenen. Het vergt een degelijke wetenschappelijke kennis en onafhankelijkheid van geest om tot een betrouwbare evaluatie te komen. Betere jaarrapporten van overheidsdiensten en overheidsbedrijven en een betere ondersteuning van het Planbureau en het Rekenhof, moeten het mogelijk maken zo kwalitatief mogelijk te werk te gaan.
22. De rechter moet niet alleen de straffen uitspreken, maar ook de gehele uitvoering van de straf (met zijn voorwaardelijke en vervroegde invrijheidstelling, opschorting, probatie, strafbemiddeling, dienstverlening, enz.) moet onder de verantwoordelijkheid vallen van de rechterlijke macht. De minister van Justitie moet dan niet langer meer beslissen over de uitvoering van de straf, terwijl ook het genaderecht van de Koning best wordt afgeschaft.
23. Benoemingen en promoties in de magistratuur moeten gebeuren op basis van een objectieve, vergelijkende proef (die rekening houdt met kennis, sociale vaardigheden en sociaalvoelendheid, leiderschap en werkkraft). Dat levert een betere waarborg op voor een brede representativiteit van de rechters dan de politieke benoemingen, die definitief tot het verleden moeten behoren.
24. De aanstelling van notarissen en gerechtsdeurwaarders moet gebeuren op objectieve gronden en niet per definitie van vader-op-zoon.
25. Democratie is er voor iedereen. De opkomstplicht moet dan ook behouden blijven. Het is de beste garantie voor de betrokkenheid van iedereen bij de democratie en voorkomt dat de bekommernissen van de laaggeschoolden, (hoog)bejaarden en zwakkeren in de samenleving van de politieke agenda verdwijnen.
26. Met het oog op doorzichtige verkiezingen wordt de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde gesplitst.

27. De pers moet op een onafhankelijke en verantwoorde wijze de bevolking informeren en met een kritische geest de politieke en de rechterlijke macht controleren. Om de onafhankelijkheid, de kritische geest en de pluriformiteit van de pers en het recht op informatie van de bevolking te verzekeren, is er nood aan een Persfonds en een redactiestatuut en moet er dringend werk gemaakt worden van een anti-concentratiewetgeving voor de sector.
28. Het Persfonds moet instaan voor onderzoek en ondersteuning van de redactionele activiteiten en de technologische omkadering ervan (onder meer in het kader van de toenemende informatisering van de samenleving en de ontwikkeling van de nieuwe media).
29. In het redactiestatuut moet de doelstelling van een krant of een blad duidelijk vastgelegd worden, waardoor de plaats binnen de opiniepers meteen gewettigd wordt. Het redactiestatuut geeft ook het kader aan waarbinnen de redactie moet kunnen werken zonder interne of externe (economische of politieke) invloeden. De hoofdredacteurs en de redactievergadering staan in voor de inhoud, de uitgever voor de commerciële resultaten.
30. De algemene werking van het gerecht moet gecontroleerd worden door een extern orgaan. De Hoge Raad voor Justitie moet instaan voor deze externe controle op de algemene werking van het gerecht: organisatie, methodiek, productiviteit, rechtstoegang voor iedereen, slachtofferhulp,... Bij het vaststellen van individuele tekortkomingen kan de Hoge Raad voor Justitie een tuchtprocedure op gang laten brengen, zonder uiteindelijk zelf te beslissen.
31. De SP stelt voor om alle niet-EU-burgers die wettelijk vijf jaar in ons land verblijven stemrecht te geven voor de gemeenteraadsverkiezingen. Uiteraard geldt dan ook voor hen de opkomstplicht. De socialistische waarden respect en gelijkwaardigheid vertalen zich automatisch in stemrecht voor migranten.
32. We zijn een representatieve democratie, waarbij de bevolking op regelmatige tijdstippen zijn vertegenwoordigers verkiest om het beleid voor een volgende termijn uit te stippelen. De representatieve democratie steunt op verantwoording, debat, controle en respect voor de minderheid. Die representatieve democratie kunnen we verrijken met vormen van directe democratie, zoals het volksinitiatief, het referendum en de hoorzittingen.
33. Met het volksinitiatief krijgt de bevolking de mogelijkheid om een aangelegenheid op de federale of Vlaamse parlementaire agenda te plaatsen. Het volksinitiatief moet uitgaan van een voldoende grote groep en moet voldoen aan een aantal voorwaarden (zoals het respect voor de mensenrechten). Het parlement moet eerst naar de initiatiefnemers luisteren, binnen de 120 dagen een debat houden en dan zelf beslissen.
34. Het referendum laat toe om tussen de verkiezingen door de bevolking rond specifieke punten te raadplegen. Op federaal niveau blijft het referendum weliswaar uitgesloten, omdat onvoldoende kan rekening gehouden worden met de noodzakelijke evenwichten tussen de verschillende gewesten en gemeenschappen. Op het niveau van het Vlaams Gewest en op provinciaal en gemeentelijk niveau geldt dat niet. Het resultaat van het referendum is bindend bij opkomstplicht. Een Hoge Raad voor het Referendum moet alles in goede banen leiden en onwettelijke of discriminerende vragen kunnen weren.
35. In gemeenten met meer dan 100.000 inwoners moeten deelgemeenteraden zorgen voor een verfijning van de politieke democratie. Die deelgemeenteraden moeten rechtstreeks verkozen worden en beslissingen kunnen nemen omtrent de dagelijkse problemen van de inwoners (het onderhoud van de straat, de aanleg van een parkje, het afgeven van vergunningen,...). Dat vergt een evenwicht tussen de eenheid van bestuur binnen de gemeente en een doeltreffende decentralisatie van het bestuur.
36. In het kader van de directe democratie moet de bevolking op verschillende niveaus (wijken, gemeenten en arrondissementen) het recht op hoorzittingen krijgen, als een directe confrontatie met de politici.

37. Als onderdeel van de publieke macht, draagt ook de pers een belangrijke verantwoordelijkheid, die ze in volledige onafhankelijkheid moet kunnen uitoefenen. Een Hoge Raad voor de Journalistiek, die door de journalisten zelf wordt opgericht en voor de helft bestaat uit externen, moet via adviezen en richtlijnen voor goed journalistiek werk, instaan voor de nodige zelfregulering en zelfcontrole.
38. Zowel de overheid als de media en de privé-sector zijn technisch in staat om het privé-leven van wie dan ook volledig in kaart te brengen (via het koopgedrag, levensverzekeringscontracten, aanwervingen, politieke en syndicale keuzen, enz.). Sinds de wet van 8 december 1992 wordt onze privacy wettelijk beschermd en kan niemand zomaar vrij over alle persoonsgegevens beschikken. Die wet moet systematisch verbeterd worden, onder meer met betrekking tot de videobewaking in de werkplaatsen en de controles bij de toekenning van sociale uitkeringen. Daarom pleiten we voor een aanbouwwet om de privacy van iedereen gepast te kunnen beschermen.
39. Daar wij het lokale als een volwaardig bestuursniveau bekijken en op lokaal vlak het contact met de 'burger' het meest direct is, moeten er ook daar inspanningen gedaan worden om de democratie te verbeteren. Daarom is de SP voorstander van het meer betrekken van de bevolking bij het lokaal beleid, onder andere door open gemeenteraden en het organiseren van een vragenuurtje voor individuen en verenigingen op de gemeenteraad, voor zover deze vragen geen individuele verzuchtingen betreffen. De gemeentewet moet gewijzigd worden, zodat de gemeenteraad niet langer zou worden voorgezeten door de burgemeester, maar wel door een eigen voorzitter, zoals alle andere raden en assemblées. Daarnaast moet ook op gemeentelijk niveau de aanwerving van statutairen volledig geobjectiveerd worden via vergelijkende examens.

3. DE SP ALS POLITIEKE PARTIJ

40. Het hoofdstuk "De SP als politieke partij" wordt vertaald naar de statuten van de SP.
41. Politieke partijen moeten zich aan de bevolking presenteren met een duidelijk politiek project, een opvatting over wat er kan en moet veranderen in onze samenleving. Politieke partijen moeten duidelijke standpunten innemen en in dialoog gaan met de bevolking, actie voeren, overtuigen en mobiliseren. Want politiek is meer dan de optelsom van de individuele meningen van de burgers.
42. In een socialistische visie is politiek een instrument om samen richting te geven aan onze samenleving: om te komen tot een samenleving met meer respect, gelijkwaardigheid en solidariteit. Politiek blijft niet beperkt tot individuele meningen. Politiek heeft te maken met waarden, waarbij ook rekening wordt gehouden met de belangen van minderheden, met de zwakkeren in de samenleving, met de gevolgen voor het milieu en de natuur, met de toekomstige generaties.
43. Omdat wij de waarden voorop stellen, is politieke vernieuwing vooral een inhoudelijke vernieuwing in plaats van een vernieuwing van procedures (zoals de afschaffing van de opkomstplicht of de rechtstreekse verkiezing van de eerste minister of de burgemeester). Partijen moeten in de eerste plaats een duidelijke visie ontwikkelen op de uitdagingen van onze moderne samenleving, aan de bevolking uitleggen wat hun concrete oplossingen zijn voor de reële problemen van elke dag, aantonen wie de winnaars en de verliezers zijn als voor hun oplossingen gekozen wordt. Met andere woorden: partijen moeten partijdig zijn.
44. Het wezen van de politieke democratie is de verscheidenheid en de ideeënstrijd. Er is nood aan verschillende politieke strekkingen die zich opnieuw positioneren in een maatschappelijk landschap dat grondig verandert. Van daaruit kan er over partijpolitieke grenzen heen

samengewerkt worden rond concrete programma's en actiepunten en kunnen de politieke krachten gebundeld worden die een heroriëntering willen van onze samenleving.

45. Voor de geloofwaardigheid van ons politiek project, moet de partij zich ook in haar werking geloofwaardig opstellen. Niet alleen de inhoud, maar ook de manier waarop die inhoud gestalte wordt gegeven, is belangrijk.
46. De SP pleit ook in eigen rangen voor een radicale democratie:
  - partijleden hebben het recht om samen met de fractie iedere gemeenteraad voor te bereiden;
  - de samenstelling van de lijsten moet via een geheime stemming gebeuren;
  - iedere afdeling moet zeer regelmatig alle leden informeren, zoniet moet de federatie daarvoor instaan.
47. Als solidariteit het cement is van onze samenleving, moet solidariteit ook duidelijk zichtbaar zijn in de partijwerking:
  - iedere afdeling moet zich ieder jaar in een concrete sociale actie en een actie van internationale solidariteit engageren;
  - als solidariteit ook duurzaamheid betekent, moet de SP ook op dat vlak duidelijke afspraken maken, die in concrete engagementen op het vlak van milieubescherming en interne milieuzorg worden omgezet.
48. Iedereen telt mee. Zo willen wij dat. Dat moet ook in de partij tot uiting komen: jongeren, senioren, gehandicapten en migranten moeten een voldoende aandeel hebben in het bestuur van de partij, bij de samenstelling van de lijsten en bij de effectieve mandaten. De ondervertegenwoordiging van vrouwen in de politieke besluitvorming is zonder meer één van de oorzaken van het democratisch deficit. Hoe kunnen we de politiek dichter bij de mensen brengen als het politieke beleid geen afspiegeling is van de maatschappelijke realiteit? Vrouwen maken meer dan de helft uit van de bevolking, maar vertegenwoordigen nog geen kwart van alle politieke mandaten. De partij heeft een achterstand met betrekking tot de vertegenwoordiging van vrouwen en maakt er een erezaak van die achterstand in te lopen. De SP zal daarom met het oog op de lijstvorming nu reeds actief aan deze opdracht werken. Daartoe moeten de bestaande quota op de meest efficiënte manier aangewend worden.
49. De SP onderschrijft met overtuiging het "Charter van Europese politieke partijen voor een niet-racistische samenleving", uitgewerkt door de Adviescommissie Racisme en Xenofobie naar aanleiding van het Europees Jaar Tegen Racisme. Ze engageert zich om dit Charter na te leven in alle geledingen en zal daarom een actieplan uitwerken en jaarlijks verslag uitbrengen over haar inspanning ten voordele van een niet-racistische samenleving.

DEELCONTRACT 2

STAATSHERVORMING:

EEN DEMOCRATISCHE EN SOCIALE UITDAGING

1. NEEN AAN HET SEPARATISME

1. De SP bevestigt haar wil om van België een volwaardige federale staat te maken. Dit is een democratisch dynamisch proces. De partij wil deelnemen aan gespreksronden die een federale staatsvorm voor ogen hebben. Wij verzetten ons uitdrukkelijk tegen elke andere staatsvorm (i.c. het confederalisme of het separatisme) die het einde van de Belgische staat zou inluiden.

2. DE VLAAMSE EIGENHEID

2. De SP erkent ten volle de Vlaamse eigenheid. Iedere Vlaming en Belg moet zijn eigenheid naar eigen democratisch inzicht kunnen beleven. Dit is niet meer of niet minder dan een complexloze keuze voor een toegepaste democratie. Dit gevoel moet gepaard gaan met het besef dat Vlaanderen politiek en cultureel geen homogeen geheel is. Vlaamse identiteit kan m.a.w. niet verheven worden tot een politiek beginsel. Eigenheid is geen bevoegdheidsverdelend criterium. Dit geldt evenzeer voor de Belgische identiteit. Identiteitsgevoelens verheffen tot een dergelijk criterium komt overeen met eng nationalisme. Dat kan nooit een betrachting zijn van het socialisme. Het socialisme spreekt zich uit voor internationalisme.

3. VAN HET UNITAIRE NAAR HET FEDERALE BELGIE

3. De socialistische beweging heeft steeds leiders en figuren in haar rangen gehad die oog hadden voor de Vlaamse kwestie. Vanaf 1970 hebben we consequent de autonomie van Vlaanderen en vanaf 1989 die van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest mee vorm gegeven in de opeenvolgende rondes van de staatshervorming. De SP is vast van plan deze houding te handhaven en zal trachten het federale karakter van België te verdiepen en te verfijnen. De partij zal hierbij steeds de binding maken met meer democratie. Voor de SP beperkt de institutionele discussie zich niet tot bevoegdheden, instellingen en structuren: de gesprekken zijn een kans om een aantal fundamentele democratische waarden en principes waar te maken. De staatshervorming beperkt zich ook niet tot de federale overheid en de deelstaten; binnen een gedecentraliseerd Vlaanderen maken ook de lokale besturen en provincies er integraal deel van uit.

4. EUROPA ALS NIEUW FEIT

4. Meer democratie betekent een radicale democratie die de samenleving maakbaar houdt. Die democratie moet zich zodanig ontplooiën dat zij en niet de globale concurrentielogica de samenleving maakt en oriënteert. Daarom is de SP van oordeel dat de politieke schaalvergroting nodig is in Europa. Europa is voor socialisten, naast het Vlaamse en het Belgische, een belangrijk nieuw terrein om institutionele hervormingen af te dwingen.
5. Om de samenleving maakbaar te houden moet Europa naast een monetaire ook een fiscale, een sociale (werkgelegenheid en sociale zekerheid), een ecologische en een democratische unie worden. Wij moeten de dynamiek van de Europese integratie, die ons na twee dramatische wereldoorlogen vrede en welvaart bracht, verderzetten en stimuleren. Het uiteindelijk streefdoel dat de SP zich vooropstelt is een politieke unie die een kader oplegt aan de E.M.U (Economische en Monetaire Unie) en dit monetair geheel in sociaal, fiscaal en ecologisch oogpunt uitbreidt.
6. Zolang deze democratische unie op zich laat wachten en Europa nog gedeeltelijk berust op een vorm van intergouvernementele samenwerking, is het belangrijk dat België als lidstaat zijn stem op een ondubbelzinnige wijze kan laten horen. Hierbij is het vanzelfsprekend, dat wanneer er bevoegdheden van de deelstaten in het geding zijn, het Belgische standpunt het resultaat is van een overleg tussen de bevoegde deelstaten.

5. WAT IN 1999?

DEMOCRATIE EN FEDERALE LOYAUTEIT

7. Hervormen om te hervormen heeft volgens de SP geen zin. Het zou de stabiliteit van de instellingen aantasten en bijgevolg geen meerwaarde betekenen voor onze democratie.
8. Vlaanderen en Brussel hebben niet meer bevoegdheden nodig omdat zij ze als het ware bij definitie beter zouden kunnen uitoefenen. Ze moeten in de eerste plaats hun eigen bevoegdheden gebruiken om maatschappelijke problemen op een radicaal democratische en efficiënte manier op te lossen. Enkel wanneer ze hier, omwille van de structuren, niet toe in staat zijn moeten we nadenken over een herschikking van bevoegdheden. De staatshervorming moet ten dienste staan van de mensen, en moet dus een functie zijn van het beleid dat men ten aanzien van de bevolking wil voeren.
9. Vanuit deze optiek zal de SP de volgende institutionele discussie benaderen. De SP is van oordeel dat de Vlaamse en Brusselse autonomie voor een aantal bevoegdheden kan toenemen, op voorwaarde dat de mensen hierdoor op een meer doelmatige manier kunnen worden gediend. Anderzijds kan ook de herfederalisering van sommige bevoegdheden aangewezen zijn om redenen van doelmatigheid.
10. Een nieuwe verdeling van bevoegdheden kan geenszins betekenen dat de federale loyaleit en de solidariteit tussen Vlaanderen, Wallonië en Brussel wordt opgegeven. Die blijft binnen een Belgische context. Deze evolutie moet van België een moderne en toekomstgerichte democratische federale staat maken.

GROTERE RESPONSABILISERING VAN DE DEELSTATEN

11. Een financieringsmechanisme in een federale staat moet het midden zoeken tussen een autonomie voor de deelstaten om de eigen middelen te verwerven en een noodzakelijke doorzichtige en omkeerbare solidariteit tussen de samenstellende delen van de federatie.
12. De SP is van mening dat beide voorwaarden in België onvoldoende worden ingevuld. Voor de deelgebieden is er meer evenwicht nodig tussen de bevoegdheid om uit te geven en de bevoegdheid om te verwerven. De roep naar 'responsabilisering' moet in dat verband worden gehoord, zodat de deelgebieden zich ook voor hun belastingopbrengsten kunnen verantwoorden ten opzichte van het kiezerskorps. Zonder hoe dan ook het principe van de solidariteit in vraag te stellen oordeelt de SP dat ook het solidariteitsmechanisme van de financieringswet moet worden verrijkt.
13. De SP wil de federale overheid in staat stellen haar schuld verder te blijven afbouwen, haar verantwoordelijkheid inzake sociale zekerheid te blijven spelen en tevens de lasten van de groeiende vergrijzing op te vangen. Eens de blijvende omgekeerde werking van de rentesneeuwbal het federale budget doet opklaren en de diverse overheden een inspanning voor de werkgelegenheid hebben geleverd, is het echter noodzakelijk dat de middelentoewijzing aan de deelstaten beter aansluit bij de economische groei.
14. De deelstaten hebben bewezen een verantwoordelijk begrotingsbeleid te kunnen voeren. Hun financiële situatie is mede hierdoor gunstig geëvolueerd. Vanuit deze situatie lijkt het dan ook ongepast om in 1999 alles op alles te zetten om meer geld te gaan binnenhalen voor de deelstaten, en dit ten nadele van de federale overheid. Dit staat voor de SP haaks op een solidair federalisme.
15. In de geest van een dergelijk federalisme is de SP van oordeel dat de deelstaten samen met de federale overheid en met de lokale overheden op korte termijn de strijd moeten aanbinden tegen de werkloosheid. Daarom pleiten wij voor een gezamenlijk ingrijpend tewerkstellingsproject dat belangrijke bijkomende middelen vrijmaakt om de ergste vorm van sociale uitsluiting van onze tijd krachtadig aan te pakken. Deze maatregel mag geen hypotheek leggen op de sociale zekerheid en mag de publieke financiën niet opnieuw doen ontsporen. Indien het ons werkelijk menens is met het federale karakter van ons land moet zo'n globaal akkoord bereikbaar zijn.
16. Naast de werkloosheid moeten voor de SP Vlaanderen en Brussel ook een belangrijk deel van het antwoord geven op de maatschappelijke uitdagingen die zich stellen op het vlak van de armoede, het leefmilieu, de gezondheid, de leefbaarheid van de gemeenten en de steden, het onderwijs, cultuur, sociale huisvesting, infrastructuur e.d.m., zoals deze in dit toekomstcongres worden uitgewerkt.
17. Om aan al deze uitdagingen het hoofd te bieden is de SP ervan overtuigd dat Vlaanderen en Brussel over meer fiscale instrumenten zullen moeten kunnen beschikken. In een federale staat wordt dit best bereikt met een gemengde financiering van exclusieve en parallelle belastingen. De gewestelijke belastingen dienen exclusief toe te komen aan de deelgebieden (verkeersbelasting en registratierechten op de overdrachten van onroerende goederen inbegrepen), en voor bepaalde belastingen kunnen de deelstaten en de federale overheid een parallelle bevoegdheid krijgen. Om te vermijden dat de fiscale autonomie van de deelstaten tot economische spanningen zou leiden moet de federale overheid over een nauwkeurig omschreven fiscaal interventiemechanisme beschikken.
18. De overgang naar een nieuw gemengd stelsel heeft uiteraard belangrijke gevolgen voor de federale overheid. Zo ziet ze haar inkomsten en haar vermogen om belastingen te heffen verminderen. De stappen naar grotere fiscale autonomie van de deelgebieden vereisen daarom waterdichte waarborgen, opdat alle beleidsniveaus, ook in de toekomst, op billijke wijze zouden bijdragen tot de vermindering van de rijksschuld. Het hiervoor noodzakelijke saneringspad zou best in bindende wettelijke bepalingen worden vastgelegd.

19. In deze geest stelt de SP concrete stappen voor in de richting van een grotere responsabilisering.

- In verhouding tot hun bevoegdheden krijgen de gewesten en de federale overheid voor de tariefbepaling in de personenbelasting elk een eigen parallelle bevoegdheid. In dit systeem moeten sluitende waarborgen worden ingebouwd die een absurde belastingconcurrentie uitsluiten, een coördinatie van de belastingbasis voorzien, het progressieve karakter van de tariefstructuur vrijwaren en de verschillende overheden verplichten tot fiscale coördinatie en samenwerking.

Deze garanties moeten nauwkeurig worden omschreven in een federale bijzondere wet. Zij moeten exact de marges aangeven waarbinnen de deelstaten autonoom hun tarieven bepalen. De bijzondere wetgever moet terzake minima opleggen voor alle regio's.

Net zoals de andere Gewesten komt ook het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest voor deze nieuwe fiscale verantwoordelijkheid in aanmerking. Gelet op de opvallende vermindering van het Brussels aandeel in de opbrengst van de personenbelasting zal deze bevoegdheid echter geen bijkomende middelen in de Brusselse lade brengen. Bijkomende middelen voor Brussel zijn heden broodnodig. De SP is dan ook geneigd ze te zoeken in hogere dotaties of bijkomende fiscale inkomsten.

- Voor de specifieke gewestbelastingen wordt de inning overgebracht naar de administratie van de deelgebieden. De huidige situatie waarin de federale administratie de gewestbelastingen int voor rekening van de deelgebieden, is niet verenigbaar met het beginsel van de responsabilisering. Aan deze toestand moet een einde worden gemaakt. De wijzigingen moeten gepaard gaan met een integrale invulling van het principe van informatie-uitwisseling en samenwerking tussen de diverse fiscale diensten (federaal en deelgebieden).

- Verruiming van de fiscale bevoegdheid van de deelgebieden t.a.v. fiscale aftrekken die slaan op de niet- of gemeenschapsbelastingen in de mate dat deze een beleidsinstrument kunnen vormen binnen volledig overgehevelde bevoegdheidsdomeinen. Typisch voorbeeld is het huisvestingsbeleid, waarbij fiscale stimuli logischerwijze als beleidsbevoegdheid toekomen aan de deelgebieden: die moeten dan zelf de lasten dragen en de baten kunnen plukken van een wijziging van de bestaande nog federaal bepaalde aftrekregels. Hetzelfde geldt ten aanzien van de investeringsaftrekken in de vennootschapsbelasting.

Ook voor andere fiscale uitgaven die te maken hebben met gemeenschaps- of gewestmateries kunnen de deelstaatparlementen bevoegd worden, onder andere voor alle giften die aftrekbaar zijn, wanneer ze gestort worden ten gunste van universiteiten, culturele instellingen, natuur-, jeugd-, sportverenigingen, en de aftrekken van kosten voor kinderopvang of voor kinderen jonger dan drie jaar, aangezien ze specifiek slaan op gemeenschapsmateries.

MEER RATIONELE BEVOEGDHEIDSVREDELING

20. De SP is van mening dat de staat zo efficiënt en democratisch mogelijk moet worden gestructureerd. Bevoegdheden moeten daar worden ingericht waar ze de behoeften van de bevolking op de beste wijze dienen. Dit niveau kan van bevoegdheid tot bevoegdheid verschillen: de voordelen van centralisatie en decentralisatie moeten worden afgewogen, een afweging waarin ook de gemeenten en provincies moeten worden betrokken. De overheveling van de organieke regelgeving betreffende gemeenten en provincies naar de deelstaten (zoals voorzien door het Sint-Michielsakkoord) moet gepaard gaan met een versteviging van de lokale democratie.

21. "Meer lokale democratie" moet een zeer belangrijke doelstelling zijn van de volgende staatshervorming. Voor de SP moet de staatshervorming aangegrepen worden om over een aantal gemeentelijke democratische beginselen een grondige discussie te voeren. Er kan hierbij onder meer gedacht worden aan binnengemeentelijke decentralisatie, responsabilisering van het

gemeentelijk beheer, gemeentelijk stemrecht voor éénieder, invoering van een bindend gemeentelijk referendum, minder tussenstructuren e.d.m.

22. Ook de provincies kunnen hun nut als intermediaire structuur in het decentraliseringsproces bewijzen. Hun taken moeten geherwaardeerd worden en hun geografische omschrijving kan worden herbekeken.
De provincies zijn een essentiële en noodzakelijke intermediaire bestuursvorm in een drieledige opbouw van het bestuur van Vlaanderen. Ze vormen een onmisbare schakel tussen de gemeenten enerzijds en de Vlaamse en federale overheid anderzijds en zijn het aangewezen direct verkozen bestuursniveau voor bovenlokale noden. Kernopdracht van de Vlaamse provincies moet een integrale en gebiedsgerichte beleidsvoering worden. Het provinciaal belang vormt daarbij een uitgangspunt. Het publiek debat in de provincieraden dient een spiegel te zijn van het maatschappelijk gebeuren in de verschillende gebieden van de provincie. De provincies moeten kunnen omgaan met schaaldifferentiatie, gebiedsdifferentiatie en netwerkvorming met andere besturen, administraties en private actoren rond diverse beleidsprogramma's. Op die manier kunnen de provincies een eigen beleidsprofiel uitbouwen, namelijk een antwoord geven op beleidsproblemen die noch gemeentelijk, noch gewestelijk van aard zijn. Dit betekent onder andere voldoen aan de grondwettelijke en decretale bevoegdheden, medebewindstaken, gebiedsgericht werken, coördinatie, ...
23. De federale centrale overheid heeft vanuit het oogpunt van de functionaliteit van een aantal bevoegdheden nog een belangrijke rol te spelen. Het argument van de functionaliteit maakt dat het succes van de politieke schaalvergroting in Europa bepalend zal zijn voor het aantal bevoegdheden dat nog het best op Belgisch niveau wordt uitgevoerd. Indien er echter geen expliciete functionele redenen zijn om een bevoegdheid toe te vertrouwen aan de federale overheid, eerbiedigt de SP het grondwettelijke principe dat de bevoegdheden die niet opgenomen zijn in de bevoegdheidslijst van andere beleidsniveaus automatisch de federale deelstaten toebehoren.
24. De toekenning van de residuaire bevoegdheden aan de deelstaten zet ons voor de moeilijke taak de bevoegdheden op te sommen die we aan de federale overheid willen toewijzen. Er kan gedacht worden aan volgende algemene bevoegdheidsdomeinen: bevoegdheden die kaderen binnen de strikte zin van een sociale, een economische, een fiscale en een monetaire unie, essentiële solidariteitsmechanismen tussen personen en deelstaten, justitie, binnenlandse zaken, politie, infrastructuur (enkel met een expliciet federaal karakter) en verkeerswezen, buitenlandse handel, federale financiën, de algemene en globale lijnen van het buitenlands beleid, internationale samenwerking, inkomensbeleid.
Inzake buitenlands beleid zal er een instantie moeten aangeduid worden die conflicten kan beslechten na uitputting van alle reeds bestaande overleginstanties.
25. Deze grote bevoegdheidsverdelende keuze vertrekt van de volgende principes: het behoud van de exclusieve bevoegdheden, daaruit voortvloeiend, de intentie de bevoegdheden zo homogeen mogelijk te maken, de uitbouw van een objectieve interpersonele en interregionale solidariteit die bovendien objectief, rechtvaardig en omkeerbaar is en een noodzakelijke aandacht voor de Brusselse situatie. Het behoud van de exclusieve bevoegdheden wordt doorgetrokken naar Brussel.

6. SOCIALE ZEKERHEID

26. De sociale zekerheid is een monument waar de ganse socialistische beweging terecht trots op is. Het werd tot stand gebracht door onze voorgangers en de resultaten ervan zijn, in vergelijking met andere landen, indrukwekkend.

27. De SP wil de sociale bescherming die de sociale zekerheid ons vandaag biedt dan ook veilig stellen. Efficiëntie, verzekering en solidariteit moeten daarom met elkaar worden verzoend. Het zijn de maatstaven bij uitstek voor een bevoegdheidsverdeling in de sociale zekerheid. In deze verdeling staan de pijlers van de inkomensvervangende en de kostenvergoedende regelingen centraal. Reeds in een congresresolutie van de SP van december 1990 werd van dit standpunt uitgegaan. Ook op het SP-congres van december 1993 werd dit in een resolutie bevestigd: "De SP kiest op korte termijn voor de financiering van de kinderbijslag en de gezondheidszorg met fiscale inkomsten".
28. Bedragen die worden uitgekeerd om het verlies van een inkomen uit arbeid te vervangen blijven voor de SP hoe dan ook een federale aangelegenheid. Het betreft de werkloosheidsverzekering, de pensioenen, de ziekte- en invaliditeitsuitkeringen, de arbeids- en beroepsziektenverzekering, de inkomensvervangende tegemoetkoming voor gehandicapten, het bestaansminimum en het gewaarborgd inkomen voor bejaarden.
29. Voor de vergoedingen die worden uitgekeerd om een aantal bijzondere kosten te dragen overweegt de SP een stap naar defederalisering.
30. Het gaat hier niet om arbeidsgebonden risico's, maar om risico's die voor iedereen gelijk zijn, ongeacht zijn of haar beroep. De risico's in de kostenvergoedende sociale zekerheid moeten in principe dan ook niet langer uit arbeid, maar geleidelijk uit algemene bijdragen of middelen worden gefinancierd.
31. Kinderbijslagen en geneeskundige verzorging zijn persoonsgebonden aangelegenheden, een bevoegdheid waarvoor de Gemeenschappen sinds 1980 de principiële grondwettelijke bevoegdheid kregen. Efficiëntie pleit voor meer homogene bevoegdheden.
32. Efficiëntie mag echter geen hypotheek leggen op een doorgedreven sociaal beleid. De SP stelt een gedeeltelijke communautarisering van de kostencompenserende sector voor zoals hierna wordt gespecificeerd. De SP vestigt hierbij de aandacht op volgende punten:
- In Brussel moet men op een efficiënte en eenvoudige manier toegang hebben tot een gelijkwaardige kostenvergoedende sociale zekerheid.
  - Wat de kinderbijslagen betreft blijft het de belangrijke bekommernis dat, over de Gemeenschappen heen, voor alle kinderen één basisrecht behouden blijft. Dit blijft gefinancierd en georganiseerd door het federale niveau, dat zijn kinderbijslagstelsel behouden ziet. De Gemeenschappen moeten echter in staat worden gesteld aanvullende uitkeringen te voorzien, die voor de SP in functie moeten staan van het inkomen. Het voorstel tot invoering van een Vlaamse bijzondere toelage ten behoeve van gezinnen die, ingevolge een te laag inkomen, (geheel of gedeeltelijk) niet kunnen genieten van de bestaande fiscale aftrekken kan hier als voorbeeld dienen. Billijkheid betekent voor de SP ook dat een geleidelijke hervorming van de kinderbijslagen gepaard moet gaan met een geleidelijke omvorming van de verschillende systemen tot één stelsel.
  - Inzake gezondheidszorg brengt de SP haar standpunt van 25 januari 1993 in herinnering: "Een mogelijke ontwikkeling naar bijkomende bevoegdheden situeert zich in de sociale zekerheid, meer bepaald in de aanvullende inkomens (in de gezondheidszorg en kinderbijslag), indien de huidige scheefftrekkingen niet volledig worden gecorrigeerd." Uit diverse onderzoeken blijkt dat scheefftrekkingen die aanleiding geven tot niet-gerechvaardigde transfers intussen minder omvangrijk zijn dan destijds gedacht. Toch blijven op een aantal domeinen mistoestanden bestaan. De klinische biologie en het voorschrijfgedrag inzake geneesmiddelen zijn hier voorbeelden van. Indien deze scheefftrekkingen op korte termijn niet daadwerkelijk worden verholpen, overweegt de SP een defederalisering van de gezondheidszorg. Deze structurele wijziging moet een meerwaarde kunnen bieden aan de bevolking van gans het land. De kwaliteit en de toegankelijkheid moeten worden verbeterd en de betaalbaarheid van de geneeskundige verzorging in beide gemeenschappen moet gewaarborgd blijven.

Dat veronderstelt sluitende afspraken over het recht van elke Belg op een betaalbaar, ruim en

concreet pakket van gezondheidszorgen. Afspraken over de persoonlijke bijdrage van de patiënt maken hier onverbreekbaar deel van uit. Men moet er op toezien dat deze bijdragen zich in beide Gemeenschappen op een gelijkaardig niveau bevinden.

In de overweging de gezondheidszorg te defederaliseren is de SP van oordeel dat het recht op een gelijkwaardige geneeskundige verzorging het best wordt verzekerd in een systeem waarbij de Gemeenschappen hun middelen ontvangen in de vorm van een normatief gezondheidsbudget dat ze autonoom kunnen beheren. Op basis van een aantal objectieve indicatoren ontvangen de Gemeenschappen een federale enveloppe die hen in staat moet stellen in hun eigen objectieve zorgbehoeften te voorzien. De objectieve normen zullen de Gemeenschappen aanzetten om spaarzaam met het gezondheidsgeld om te springen. De weg naar een consumptiefederalisme moet immers strikt worden gesloten.

Via een federale bijzondere wetgeving wordt er op toegezien dat een integrale solidariteit in de gezondheidszorg over gans België wordt gewaarborgd. Indien een Gemeenschap meer zieken telt is het objectief aanvaardbaar dat zij per inwoner meer middelen kan besteden aan de gezondheidszorg.

33. Aansluitend op de sociale zekerheid hebben de mensen niet alleen behoefte aan een moderne geneeskundige verzorging, op oudere leeftijd lopen zij bovendien steeds meer het risico afhankelijk te worden van specifieke zorgen die geen medisch karakter vertonen. De SP is van oordeel dat deze meeruitgaven voor de zorgafhankelijkheid zoveel mogelijk in verplichte solidariteit moeten worden gedragen. Daarom opteert de SP ervoor dat de Vlaamse Gemeenschap aan deze nood tegemoet komt door extra middelen toe te kennen aan zorgbehoevende mensen. Dit kan gebeuren onder de vorm van dienstencheques of een vrij beschikbaar bedrag. Iedereen, ongeacht het inkomen, zou hierop recht moeten hebben.

7. BRUSSEL

34. De SP vraagt om aan onze hoofdstad een centrale plaats te geven in het institutionele debat. Dit is niet alleen noodzakelijk omdat Brussel een technisch constitutionele uitdaging is en het grootste bedrijfs- en administratief centrum vormt dat ons land rijk is.
35. De armoede is vandaag in Brussel het grootst. Het is dan ook vanuit deze zorgwekkende maatschappelijke situatie dat de Vlaamse socialistische partij bijzondere aandacht vraagt voor hun hoofdstad: de bevolking veroudert, er is een concentratie van bestaansminimumtrekkers, laaggeschoolden en werklozen, er zijn aanzienlijke veiligheidsproblemen, er is stadsvlucht, verkrotting, enz. Het zijn nu reeds reële problemen die exemplarisch zijn voor de uitdagingen die zich in de volgende eeuw zullen stellen voor een moderne sociale welvaartstaat. De staatshervorming moet hier oog voor hebben. Voor de SP is het daarom vanzelfsprekend dat Brussel beschouwd moet worden als een volwaardige gesprekspartner in een institutionele discussie.
36. De huidige regeringsstructuren impliceren dat onze staat bestaat uit twee grote taal- en cultuurgemeenschappen, die beiden op een gelijke manier deelnemen aan de besluitvorming op federaal en Brussels vlak. De SP is van oordeel dat ook in de toekomst van dit principe niet mag worden afgeweken. Het Brussels statuut is taalgemengd. De Franstalige Brusselaars moeten dit respecteren. Doen zij dat niet, dan stellen zij automatisch een aantal federale evenwichten in vraag. Indien de Vlaamse en de Franstalige Brusselaars elkaars aanwezigheid respecteren en bereid zijn samen te werken, kunnen de huidige instellingen een uitweg bieden voor de hoofdstad.
37. Dit is slechts mogelijk indien de Brusselse Vlamingen volwaardig kunnen participeren in de democratische besluitvorming in Brussel en aan bod komen bij de gemeentelijke en hoofdstedelijke voorzieningen. De SP is daarom voorstander van de invoering van een

gewaarborgde vertegenwoordiging van de kleinste taalgroep in het Brusselse Hoofdstedelijk Parlement, alsook in de gemeente- en OCMW-raden. Dit betekent ook dat de tweetaligheid in de Brusselse instellingen moet worden verzekerd. Bovendien moet ze permanent worden gepromoot.

38. De manifeste tweeledigheid van dit land moet consequent worden doorgetrokken naar Brussel, zonder te vergeten dat de bicommunautaire initiatieven en samenwerking dienen aangemoedigd te worden. Het speciale statuut van onze hoofdstad moet worden geherwaardeerd, aan de bevoegdheden van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest moet niet worden geknaagd.
39. De gemeenschapsaangelegenheden die in de hoofdstad niet expliciet aan één van beide deelstaten kunnen worden toegerekend zullen ook in de toekomst onder de bevoegdheid moeten vallen van een gezamenlijk beheerde instelling. Naast een structurele waarborg, zal dit model vooral moeten rekenen op een mentale waarborg van Nederlandstalige en Franstalige Brusselaars, een waarborg die de communautaire hypotheek van Brussel moet lichten.
40. De Gemeenschappen moeten tevens de mogelijkheid behouden om hun onderlinge verhouding met de Franstalige en Nederlandstalige Brusselaars naar eigen oordeel te regelen. De SP meent dat de Vlaamse Gemeenschap haar banden met Brussel moet blijven aanhalen. De SP is dan ook voorstander van een rechtstreekse verkiezing van de Vlamingen uit het tweetalig gebied Brussel in het Vlaams parlement.
41. Aan het Vlaamse beleid voor Brussel moet een duidelijke inhoud worden gegeven. De Vlaamse Gemeenschap moet bijdragen tot het welzijn van de hoofdstad en de strijd tegen de verarming en de sociale uitsluiting.
42. Deze sociale bekommernis moet zich vertalen in onze institutionele visie en moet bijzondere aandacht besteden aan de financieringsproblemen van Brussel. De vermindering van het Brusselse aandeel in de opbrengst van de personenbelasting is de jongste jaren immers opvallend. De fiscale draagkracht van onze hoofdstad neemt af. Bijkomende fiscale inkomsten, maar vooral dotaties kunnen voor Brussel mogelijk een uitweg bieden. De SP wil onderzoeken hoe de deelstaten samen met de federale en de Europese overheid bij kunnen dragen tot de financiering van een stad met een bij uitstek meervoudige hoofdstedelijke functie.

SAMENSTELLING VAN DE VOORBEREIDENDE WERKGROEP

Alain André, Carina Baevegems, Norbert De Batselier, Dimitri De Vuser, Ludo Dierickx, Johan Dockx, Chris De Witte, Dalila Douifi, Jean Eliaerts, Harry Knooren, Mark Meersman, Luc Reyckaert, Patrick Scheir, Barteld Schutyzer, Dany Van De Wouwer, Geert Van Goethem, Anne Van Lancker, Johan Vande Lanotte, Thierry Vanderkindere, Freddy Willockx, Wouter Bracquené

MEER PLATTELAND DOOR MEER STAD

INHOUD

1. SCHAARSE RUIMTE HERWAARDEREN
2. RUIMTE VOOR KWALITEIT
3. SOCIALE HUISVESTING EN DE KWALITEIT VAN HET WOONBELEID
4. DE BESTUURLIJKE ORGANISATIE: DE BASIS VOOR EEN GOED BELEID

HET CONTRACT RUIMTELIJKE EN STEDELIJKE VERNIEUWING GOEDGEKEURD OP HET TOEKOMSTCONGRES VAN DE SP VAN 16 EN 17 MEI 1998

1. SCHAARSE RUIMTE HERWAARDEREN

1. Iedereen, ook wie in de stad woont of wie het met een bescheiden woonplaats moet stellen, heeft recht op een leefbare omgeving en op een groene, open ruimte in de buurt. De beperkte open ruimte moet niet alleen bewaard worden, zij moet ook op een rechtvaardige manier worden herverdeeld.
2. Het evenwicht tussen de verschillende bestemmingen van die ruimte moet hersteld worden: wonen, winkelen, wandelen, vrienden bezoeken, enz. Ieder bestuurlijk niveau moet bij het opmaken van de ruimtelijke plannen (structuurplannen in Vlaanderen, ontwikkelingsplannen in Brussel) een rechtvaardige afweging van de verschillende functies maken, vanuit een gefundeerde visie op de toekomstige behoeften. Niet de individuele behoeften, maar de globale kwaliteit moet de norm zijn.
De leefomgeving van iedere bewoner, waar ook in Vlaanderen of Brussel, moet voldoen aan minimale kwaliteitseisen. Het ruimtelijk beleid van de 21ste eeuw moet een kwaliteitsproject opzetten. Dit project vertrekt vanuit een globale visie, waarin specifieke initiatieven hun plaats vinden.
3. Wij moeten ingaan tegen de ongebreidelde versnippering van de ruimte. In het buitengebied, met zijn verstedelijkte zones en zijn uitgesproken open en landelijke zones, moet de bebouwing buiten de kernen worden afgeremd om de versnippering tegen te gaan. In de grootsteden, de centrumsteden en de dorpskernen hangen de verschillende maatschappelijke activiteiten nauw samen. Functies als wonen, werken, winkelen, sociale diensten, ... zijn daar geconcentreerd en zijn er dicht met elkaar verweven. Het is wenselijk om de kernen zo veel mogelijk te 'verdichten' door gebruik te maken van wat bestaat, en door wat er moet bijkomen vooral dàar in te voegen. Nieuwe woningen worden bij voorkeur in bestaande woonkernen opgetrokken en nieuwe bedrijven komen liefst in bestaande industriezones. Zijn er onvoldoende industriezones, dan komen nieuwe bedrijven in ruimtelijk verantwoord ingeplante nieuwe zones. Bij 'verweving' versterken verschillende functies elkaar. Verweving van de verschillende functies is essentieel om tot een leefbare omgeving te komen.
4. Het Planningsdecreet en het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen zijn belangrijke vernieuwingen in het ruimtelijk beleid in Vlaanderen. Voor het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen moet het juridisch kader zo snel mogelijk worden uitgewerkt en toegepast. Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen dwingt de beleidsmakers om een samenhangende visie op ruimtelijke ontwikkeling op te stellen. Zij moeten daarover overleggen met alle geïnteresseerden en met alle organisaties die hun engagement bewezen hebben en aan duidelijke criteria voldoen. De bevolking moet bij de besluitvorming betrokken worden: bij het structuurplanningsproces moet de inspraak permanent en stap voor stap ingebouwd worden. Zo krijgt het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen als 'ruimtelijke beleidsverklaring' een echte democratische basis. Om de inbreng van

de ingehuurd studiebureaus tot hun essentie terug te brengen, dienen de gemeenten en provincies over de nodige bestuurskracht te beschikken om een eigen know-how uit te bouwen.

5. Ook wie nu open ruimte beschermt, openstelt of duurzaam gebruikt, moet daarvoor beloond worden. Voor vele gemeenten komt 'goed bestuur' echter neer op de uitverkoop van de ruimte aan de hoogste bidder. Gemeentelijke en provinciale besturen moeten meer oog hebben voor het evenwicht tussen de bestemmingen op hun grondgebied en ze moeten daarvoor ook de nodige middelen krijgen. De provincies kunnen hierin, o.a. via de provinciale ruimtelijke structuurplannen en het overleg dat terzake tot stand komt met de gemeenten zorgen voor een onderlinge afstemming door onderling opbod tegen te gaan. Daarom ook stellen we als principe: '1 nieuwe ha groen voor 1 nieuwe ha beton'. Voor elke inname van open ruimte moet er een vergelijkbare nieuwe oppervlakte met vergelijkbare kwaliteit in de plaats komen. Er moeten compensatiemaatregelen opgelegd worden, in overeenstemming met het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en de ter zake geldende regelgeving zoals het Bosdecreet en het Decreet Natuurbehoud.
6. De nieuwe structuurplannen dreigen in hun fundamentele aangetast te worden als er niet gauw nieuwe instrumenten komen die toelaten om wat gepland is ook werkelijk uit te voeren. Zo moet een systeem van planbaten ingevoerd worden als logische tegenhanger van de planschaderegeling. Door planschade compenseert de gemeenschap immers een individu (omdat de bouwgrond plots minder waard is als bosgrond bijvoorbeeld). Door het innemen van planbaten (als de bosgrond plots méér waard is omdat hij bouwgrond wordt) deelt de gemeenschap mee in de winst. Het innemen van de planbaten kan gebeuren door een Vlaams fonds voor ruimtelijke ordening dat herverdelend werkt, vooral ten voordele van de gemeenten die een open ruimtebeleid uitwerken. Een beleid dat verweving van functies en activiteiten, en verdichting van de bebouwde ruimte nastreeft, staat of valt met de greep die de overheden krijgen op de grondprijzen en met de beschikbaarheid van de gronden op de markt. Ook voor het voeren van een grondbeleid, dat de aankoop, verkoop en verhandeling van gronden en panden regelt, hebben Vlaanderen en Brussel dringend nood aan een krachtig instrumentarium.

2. RUIMTE VOOR KWALITEIT

7. Wij staan een beleid voor dat de ruimte zo zuinig mogelijk gebruikt en het landelijk gebied zo weinig mogelijk versnipperd. Het doel is dubbel: het leven in de stad en de dorpskernen verbeteren, zodat het meer te bieden heeft aan de bevolking, én de druk op de open ruimte verminderen. Daarom moeten we de stedelijke kwaliteiten versterken en aanvullen met een aantal kwaliteiten van de open ruimte.
8. Wanneer we het hebben over de stad, een stedelijk gebied of een stedelijk beleid, dan gaat het niet alleen over de grootsteden Brussel, Gent en Antwerpen of over de centrumsteden, zoals Leuven, Hasselt of Kortrijk. De uitgangspunten en concrete maatregelen om de stedelijke kwaliteit te versterken, gelden in principe voor elke woonkern of beter gezegd voor het volledige geurbaniseerd gebied: de grootsteden, de centrumsteden en de dorpskernen. Eerst en vooral moeten in de kernen bestaande panden aangepast en verbeterd worden. Daarbovenop moet de invulbouw aangemoedigd worden. Bijkomende nieuwbouw situeert zich in de kernen of sluit aan bij deze kernen.
9. Elke beslissing in de ruimtelijke ordening is een evenwichtsoefening tussen belangen en verlangens die niet altijd te verzoenen zijn. Ruimtelijke ordening moet niet naar het compromis zoeken waar uiteindelijk niemand mee gediend is, maar naar kwaliteit. Het is een opdracht voor de SP om die kwaliteitsverbetering te durven omschrijven en uit te zoeken hoe die beleidsmatig mogelijk is.

10. We gaan de uitdaging aan het stedelijk gebied te versterken met een aantal kwaliteiten van de open ruimte. Daarbij is onze ruimte geen onbeschreven blad. Eigendomsverhoudingen, historische en economische waarden, natuur- en recreatieve waarden, juridische en stedenbouwkundige randvoorwaarden en het financiële aspect maken de ruimte zoals ze is. Vanuit die context moeten we vertrekken.
11. Waar mogelijk moet verdichting nagestreefd worden: woningen aangepast aan kleine huishoudens, opsplitsen van grote woningen, wonen op vrijgekomen terreinen, een mengeling van woningen, woonblokken en voorzieningen, openbare dienstverlening en bedrijvigheid. We moeten ervoor zorgen dat er wettelijk verplichte groennormen komen voor de steden. Om deze groennormen te halen, zullen budgetten voorzien worden om woningblokken op te kopen. De budgetten zullen bij voorkeur gaan naar buurten waar de nood aan een kwaliteitsvolle open ruimte het dringendst is.

De acties van de krakersbeweging tonen aan dat speculatie, langdurige leegstand en bewuste verkrotting dringend verder moeten aangepakt worden. In te intensief bebouwde buurten moet eerder verdunning toegepast worden om ruimte te scheppen voor 'groene vingers' en gemeenschappelijke functies als plantsoenen, moestuinen, speelplaatsen of gemeenschappelijke voorzieningen.

Leegstand moet aangepakt worden door middel van stimulerende maatregelen, zoals premies voor het stimuleren van wonen boven winkels, het doen herleven van winkelstraten of het omvormen van vroegere winkelstraten tot woonstraten,..., of door afremmende maatregelen, zoals het fiscaal bestraffen van leegstand.

12. We staan een beleid voor dat de ruimte zo zuinig mogelijk gebruikt en het landelijk gebied zo weinig mogelijk versnipperd. Om dat te veranderen willen wij de bebouwde ruimte concentreren of 'verdichten' in de stedelijke gebieden en de kernen van het platteland. Er kunnen geen toegevingen gebeuren op de afbakening van de stedelijke gebieden van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en de afbakening van de woningbouw- en woonvernieuwingsgebieden van de Vlaamse Wooncode. In het randstedelijk gebied moet er een grotere dichtheid komen in de kernen en kleinere percelen. De groene structuur (parken, bossen, waterlopen en natuurgebieden) moet alle bewoners voldoende voeling geven met het landschap, zodat ze minder hun heil zoeken in hun privé-terrein. Maatregelen die de versnippering in de hand werken, zoals verspreide verkavelingen, moeten worden opgeheven. Gedaan dus met de premies voor nieuwbouw in open bebouwing die niet aansluit bij de kernen. Een verhoogd aanbod van kleine woningen en appartementen en meer sociale huur- en koopwoningen is de boodschap.

In de landelijke gebieden moeten het opgebruiken van de open ruimte door lintbebouwing en verkavelingen buiten de kernen stopgezet worden.

Campingbewoning moet een degelijke en sociale oplossing krijgen, vooral via een voldoende aanbod in de sociale huisvesting.

13. In het stedelijk gebied moet er een evenwicht komen tussen economische bedrijvigheid en wonen. Kleinschalige en niet-hinderlijke activiteiten kunnen zich verweven met het wonen, op voorwaarde dat de draagkracht van de buurt niet wordt overschreden. Lokale besturen moeten ondernemerschap en innovatie bevorderen, vooral voor de kleine en middelgrote ondernemingen. Plaatselijke initiatieven voor de ontwikkeling van laaggeschoolden en het bedrijfsleven in de meest achtergebleven buurten, moeten extra ondersteund worden.
14. Verlaten of onontgonnen terreinen in het stedelijk gebied moeten opnieuw bruikbaar gemaakt worden. Er moet werk gemaakt worden van een volledige inventaris van deze terreinen. De herverkaveling ervan, onder duidelijke stedenbouwkundige randvoorwaarden, het verbeteren van de bereikbaarheid en de zorg voor de veiligheid zijn uitdagingen die de lokale besturen moeten opnemen.

15. Bedrijventerreinen moeten via beheersplannen blijf geven van een zo zuinig mogelijk ruimtegebruik. Een maximale oppervlakte per bouwlaag, de verplichting om in de hoogte te bouwen en de gezamenlijke aanleg van de omgeving zijn maatregelen die daartoe kunnen bijdragen. Parkeerplaatsen kunnen best onder de gebouwen komen.
16. Steden bieden ruimte voor de vermenging van verschillende bevolkingsgroepen. Vermenging biedt meer kansen om tot een harmonisch samenleven te komen, ook al heeft dat moeilijke kanten. We zijn voorstander van kleinschalige projecten in de huur- en de koopsector. Deze vermenging geldt op vele vlakken: inkomen, verhouding actieven en niet-actieven, sociale positie, opleidingsniveau, leeftijd, grootte en samenstelling van de huishoudens, etnische afkomst en nationaliteit. Deze vermenging moet overal nagestreefd worden tussen steden en hun gesuburbaniseerde rand, tussen meer gegoede buurten en volkse wijken, binnen buurten, straten en wooncomplexen.
17. Terug naar de oorsprong: het socialisme is mede ontstaan in de 19de-eeuwse miserie van de steden en de emancipatiestrijd van het industrieproletariaat. Een nieuw proletariaat dreigt te ontstaan: zij die niet meekunnen met de postindustriële kennisindustrie. Die tendens moet gekeerd worden en dus moeten we als socialisten weer midden in de 'cité's' gaan staan om er te werken aan leefbare en aangename woonbuurten.
18. De vergeten, verkrotte en verloederde wijken in onze steden vormen een kanker en de slechtst mogelijke reclame voor het wonen in de stad. Investerings in de steden moeten dan ook vooral gericht worden op deze buurten. Deze verhoogde aandacht mag evenwel het algemeen sociaal beleid niet verdringen. Het aantrekken van gezinnen en middengroepen naar de stad door het verlenen van premies voor invulbouw, koop en renovatie van bestaande woningen, mag er niet toe leiden dat het privé-huurmarktsegment verder afneemt. Immers, wanneer het aanbod op de huurmarkt daalt, loopt men het risico dat de huurprijzen gaan stijgen. Daarom moeten vormen van eigendomsondersteuning in evenwicht zijn met het creëren van een voldoende aanbod sociaal verhuurbare woningen, hetzij door de sociale huisvestingsmaatschappijen, hetzij door sociale verhuurkantoren.

De armoede beter spreiden helpt ze de wereld nog niet uit. Armoedebestrijding vergt solidariteit die de steden overstijgt. Een aangepast Vlaams, Belgisch, Europees beleid is en blijft dus een harde noodzaak. De leefbaarheid in deze buurten - vooral, maar zeker niet enkel, gesitueerd in de drie grootsteden - staat sterk onder druk. De stads- of wijkvlucht en de verdere aantasting van de wijken moeten dringend stopgezet worden. Het Sociaal Impulsfonds (SIF) is dan ook broodnodig en moet de komende jaren nog versterkt worden.

19. Wijkontwikkelingsplannen moeten uitgebreid en versterkt worden. Dat veronderstelt dat er voor elke wijk op alle beleidsterreinen een middellange- en langetermijnvisie wordt ontwikkeld, die elkaar versterken. Het moet een samenwerking zijn tussen de diverse lokale overheden, de sociale organisaties, de privé-sector én de bewoners. Bewonersparticipatie zorgt ervoor dat het beleid gedragen wordt door de inwoners en dat het sociaal weefsel in de wijken wordt hersteld.
20. Het 'imago' van een stad is belangrijk: haar uitbeeldingskracht en haar architectonische en stedenbouwkundige aspecten. In een stad die tot de verbeelding spreekt is het stadsbeeld niet statisch. Het verandert voortdurend en evolueert met het leven van de stad. Stedelijke vernieuwing moet vertrekken vanuit een totaalvisie. Elke stedenbouwkundige ingreep heeft een inhoudelijke verantwoording nodig. Enkel vanuit deze analyse kunnen projecten zich richten naar de herinterpretatie van gebouwen, wijken of stadsdelen, en bijdragen tot het totaalbeeld. Zo dragen zij bij tot een ruimtelijk geheel, zonder afbreuk te doen aan de historisch gegroeide structuren van de stad.
21. De stedelijke ruimte moet niet langer ingericht worden op basis van de dominantie van de auto, maar vanuit de stedelijke structuur en de ruimtelijke kwaliteit. Als we van het verstedelijkt gebied een alternatief willen maken voor het wonen op het platteland, is er dus veel te doen: straten als speel- en ontmoetingsplaatsen, verspreide openbare groenelementen - met speelruimte voor kleuters, bosjes en speelterreinen voor grotere kinderen - rust in de omgeving als alternatief voor

professionele stress, toegankelijkheid en veiligheid voor minder mobiele mensen en bejaarden, een netwerk van voet- en fietspaden los van de drukke verkeerswegen, ... Sommige overheden en instellingen beschikken over open ruimtes (speelreinen, voetbalvelden, parken, ...) en panden (sporthallen, ontmoetingsruimtes, ...), die op bepaalde tijdstippen onbenut blijven. Zij moeten deze zo veel mogelijk beschikbaar stellen voor de bevolking, mits voldoende organisatie en toezicht. Op die manier wordt de bestaande infrastructuur optimaal benut binnen het sociaal netwerk van de stad.

22. Leefbaarheid vraagt ook om veiligheid. De SP wil dan ook maatregelen die de sociale veiligheid bevorderen en verbinden met een evenwichtige spreiding van de woonkwaliteit. Onveiligheidsgevoelens als gevolg van ruimtelijke kenmerken kunnen verminderd worden door de omgeving aantrekkelijk te maken (goed onderhouden, zonder sporen van criminaliteit of vandalisme), door de controleerbaarheid en de zichtbaarheid te vergroten (kunnen zien en gezien worden).

Gemeenten en provincies moeten een actief ruimtelijk beleid voeren om de sociale veiligheid te verbeteren bij de planning van gebouwen en openbare ruimtes (bijvoorbeeld parken, stationsomgevingen, sportinfrastructuur, ...), ook en vooral door specifieke aandacht te besteden aan bouw-, groen- en verlichtingsplannen. De sociale samenhang tussen de bewoners onderling en hun betrokkenheid tot de buurt kunnen bevorderd worden door ingrepen in de fysieke omgeving (speeltuinen, ontmoetingsruimten, inschakelen van bewonersgroepen bij de inrichting) en door het opzetten en begeleiden van bewonersondersteunende initiatieven zoals bewonersorganisaties of -raden en overlegstructuren.

23. Een socialistisch grondbeleid moet het algemeen belang nastreven, niet dat van individuen. Doeltreffende instrumenten om de beschikbare grond op rationele wijze in te richten en te beheren zijn nodig. Grondverwerving, herverkaveling, recht van voorkoop en onteigeningsprocedures zijn nodig en moeten strategisch worden aangewend. Een gecoördineerde en samenhangende wetgeving moet daarom de huidige verspreide regelgeving vervangen.

Vastgoedspeculatie moet tegengegaan worden. Ze brengt immers leegstand en stadsverloedering met zich mee. Er moet tevens een effectief en efficiënt grond- en pandenbeleid gevoerd worden. Om dit te bereiken moet het wettelijk mogelijk worden om binnen bepaalde (stads-)gebieden een 'prijz'-moratorium vast te leggen. Zo kan bij de planning van grote vastgoedprojecten de overheid in een vroeg stadium de vastgoedprijzen in de omgeving van de geplande projecten tijdelijk bevroren. De prijzen stijgen dan niet sneller dan op andere vergelijkbare plaatsen waar geen projecten worden ontwikkeld.

Een systeem van reëel geïnde planbaten moet verhinderen dat eigenaars garen spinnen bij de planschaderegeling. Planschade op het ene perceel kan dan gecompenseerd worden door planbaten op een ander perceel.

De overheid moet in haar grondbeheer het goede voorbeeld geven: niet het eigen patrimonium, maar het ruimtelijk beleid dient er wel bij te varen.

24. De Vlaamse en de Brusselse regering moeten onderhandelingen aangaan met de federale regering zodat het federale fiscale beleid voor eigenaars en huurders hun ruimtelijk beleid ondersteunt. Verbouwingen moeten begunstigd worden. Nieuwbouw die de open ruimte aantast moet zwaarder belast worden. Verbouwingen en vervangende nieuwbouw in het stedelijk gebied en in de kernen van het buitengebied moeten zo laag mogelijk belast worden.

Omdat in de stad wonen duurder blijft dan elders zijn er tevens maatregelen nodig om het bouwen en verbouwen in de stad financieel aantrekkelijker te maken, zoals:

- gunstmaatregelen inzake de fiscale aftrekbaarheid van hypotheekleningen;
- een verlaagd BTW-tarief op de bouw en verbouwingen (voor investeringen tot 5 miljoen);
- het optrekken van bouw- en verbouwingspremies om de invulbouw en renovatie te stimuleren;
- een andere belasting op de onbebouwde percelen (laag op het platteland en hoog in de steden).

- gedeeltelijke fiscale aftrekbaarheid van de huurlast voor huurders in de kernen en in de steden, gekoppeld aan het conformiteitsattest zoals omschreven in de Vlaamse Wooncode.
25. Een ernstig handhavings- en vergunningsbeleid moet de rechtzetting van bouwovertredingen kunnen afdwingen. De SP pleit voor een strikte handhaving van de regels. Grote, manifeste bouwmisdrijven en vooral de bouwmisdrijven in kwetsbare zones (groengebieden, parkgebieden, bosgebieden...) moeten op basis van objectieve criteria prioritair aangepakt worden. Het herstel van de oorspronkelijke staat moet de regel zijn. Een vlotte samenwerking tussen parketten en administratie om tot eenvormige mogelijke beslissingen te komen, is hierbij van het grootste belang.
  26. Op het niveau van de gemeente is het belangrijk dat de burger zekerheid heeft over de objectiviteit en de deskundigheid van het gemeentelijk personeel en de mandatarissen. De gemeentelijke overheid moet zorgen voor voldoende en prima gekwalificeerd personeel en een eenvormig vergunningsbeleid. Zij moet instaan voor zoveel mogelijk duidelijke informatie over alle aspecten van het dossier.
  27. Alle vergunningsplichtige (bouw)werken moeten duidelijk en consequent omschreven worden in een decreet of een ordonnantie. De regelgeving en procedures moeten zoveel mogelijk op elkaar afgestemd worden, en liefst zo veel mogelijk ingekort en vereenvoudigd worden. Iedereen die een stuk grond of een pand verkoopt, er publiciteit rond voert of een akte afsluit, is verplicht recente en duidelijke informatie te geven over stedenbouwkundige voorschriften, bestemmingen, procedures en erfdiensbaarheden.

De besluitvorming voor bouwvergunningen kan gedemocratiseerd worden door alle belangrijke projecten die decretaal omschreven worden, verplicht te onderwerpen aan een openbaar onderzoek en een overlegprocedure, waarbij de overheid meer aandacht schenkt aan de motivering van haar beslissingen.

Inzake beroepsaangelegenheden moeten de procedures versneld worden en moet de rechtszekerheid van de burger beter worden beschermd. Derden moeten in beroep kunnen gaan, maar er wordt wel afgezien van de beroepsmogelijkheid tegen de beslissing van de bestendige deputatie (zodat meteen de derde beroepstrap wordt afgeschaft).

3. DE SOCIALE HUISVESTING EN DE KWALITEIT VAN HET WOONBELEID

28. Woonkosten nemen de grootste hap uit het gezinsbudget. Voor de gezinnen met een laag inkomen is het vaak kiezen tussen slecht wonen of ondermaats leven. Meer dan ooit ligt hier een taak voor het socialisme: sociale huisvesting is en blijft de voornaamste pijler van een daadwerkelijk sociaal woonbeleid. Bovendien heeft iedereen recht op kwaliteitsvol wonen. Het beleid van ruimtelijke ordening moet die kwaliteit - vooral wat betreft de woonomgeving - herverdelen.
29. Leegstaande en verkrotte gebouwen saneren krijgt voorrang op het volbouwen van de open ruimte. Het bestrijden van leegstand en verkrotting is net zoals vernieuwbouw en invulbouw meer dan noodzakelijk om de buurten weer aantrekkelijk te maken.
30. De Vlaamse Wooncode en de heffing op leegstand en verkrotting moeten concreet toegepast en zo nodig aangevuld worden. Zo moeten de voorwaarden gecreëerd worden voor een actieve en gebiedsgerichte aanwending van een werkelijke voorkooprecht. Zo'n voorkooprecht mag niet onderworpen worden aan speculatieve bewegingen. Dit zal het grond- en pandenbeleid meer mogelijkheden geven. De mogelijkheden voor de gemeenten en OCMW's, de sociale

huisvestingsmaatschappijen en de sociale verhuurkantoren moeten beter uitgebouwd worden. De belangrijke rol die het gemeentelijk niveau volgens de Vlaamse Wooncode moet spelen inzake de woningkwaliteit maakt een inhaalbeweging noodzakelijk. Een gedegen opleiding voor de gemeenteambtenaren is hiervoor een eerste stap.

31. Sociale woningen moeten beter gespreid worden: in alle delen van de steden en gemeenten, ook in de rijkere gedeelten. Een aangepast grondbeleid moet dit mogelijk maken. Wil men de steden ontlasten van te grote concentraties en tot een eerlijke spreiding komen, dan moeten we ook de kleine gemeenten verplichten tot sociale woningbouw op hun eigen grondgebied. Als SP willen we een grondige inventarisatie van de sociale woningen en van potentiële locaties. We willen alle gemeenten verplichten zo veel mogelijk huur- en koopwoningen te renoveren. Indien er voldoende gerenoveerd is, moet men overgaan tot nieuwbouw van sociale woningen. Het aantal sociale woningen moet in alle gemeenten in verhouding staan tot het aantal inwoners.
32. Een strenge toepassing van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen moet verhinderen dat gemeenten die niets aan de leegstand in hun gemeente doen, bijkomende woonuitbreidingsgebieden aansnijden. De sociale huisvestingsmaatschappijen moeten hun gronden zodanig herschikken dat nieuwbouw enkel aansluit bij de bestaande kernen.
33. Een deel van de financiële middelen moet gebruikt worden om de gemeenten (of verenigingen van gemeenten) te sturen in hun huisvestingsbeleid. Steden en gemeenten die hun rol ernstig spelen, kunnen meer geld krijgen voor hun projecten of dit verdelen over de lokale sociale huisvestingsmaatschappijen en de sociale verhuurkantoren. De sociale verhuurkantoren moeten zo uitgebouwd worden dat zij woningen op de privé-huurmarkt tegen betaalbare huurprijzen kunnen doorverhuren aan wie het moeilijk heeft op de woninghuurmarkt. Op die manier voorkomt men ook dat eventuele huursubsidies voor huurders met een laag inkomen hun doel missen, doordat verhuurders deze huursubsidie in rekening brengen bij de bepaling van de huurprijs.
34. In de Vlaamse Wooncode wordt aangegeven welke opdrachten en projecten de sociale huisvestingsmaatschappijen met welke middelen moeten realiseren via de beheersovereenkomsten. Op die manier kunnen de sociale huisvestingsmaatschappijen hun huiswerk tot een goed einde brengen. Tegenover de grotere professionalisering en dynamisering van de sociale huisvestingsmaatschappijen staat dan ook een grotere autonomie.
35. De laatste twee regeringen hebben de middelen voor sociale huisvesting weliswaar verhoogd, maar dan vooral voor eenmalige programma's, zoals Domus Flandria. Dit is evenwel onvoldoende. Een groot deel hiervan is immers nodig voor renovatie en onderhoud van de bestaande sociale woningen, vooral in de steden. Voor de SP moeten er meer financiële middelen ter beschikking komen van de sociale huisvesting. Er zijn 120.000 bijkomende sociale huurwoningen nodig op 20 jaar, als minimum minimumorum. Hiervoor is minimum 5 miljard frank extra per jaar nodig. Dit bedrag moet zowel besteed worden aan onderhoud en renovatie van het bestaand patrimonium als aan bijkomende nieuwbouw, verwervingen en renovaties. Daar waar de sociale huisvestingsmaatschappij voldoende resultaten boekt en de problemen van leefbaarheid oplost, (renovatie, aanpak vandalisme, woonomgeving, ondersteunen bewonersinitiatieven,...) zal een selectieve inkomensverhoging overwogen worden. Deze moet zich inpassen in een beheersovereenkomst en met andere maatregelen gecombineerd worden. Een absolute voorwaarde daarbij is dat er hierdoor geen sociale verdringing optreedt. Zonder al deze voorwaarden kan men een inkomensverhoging niet overwegen.
36. Ook in het Brussels Gewest zijn bijkomende sociale woningen noodzakelijk. Momenteel maken deze slechts 8% uit van het totale woningbestand, terwijl meer dan de helft van de Brusselse bevolking in aanmerking komt voor een sociale woning. Investeren in sociale woningbouw in Brussel is dan ook een grotere prioriteit dan de zoveelste uitbreiding van kantoorcomplexen of luxe-appartementen.
37. De aangroei van sociale woningen gebeurt zowel door nieuwbouw als door verbouwingen en met kleinschalige, gemengde projecten die passen in de omgeving. Het huisvestingsbeleid moet rekening houden met maatschappelijke ontwikkelingen en veranderende gezinssituaties en het

aanbod daaraan aanpassen. Een selectieve en efficiënte ondersteuning is nodig zodat gezinnen die wérkelijk overheidssteun nodig hebben een eigen woning kunnen verwerven in de kernen en in de steden. Meer aandacht moet besteed worden aan ontmoetingsruimten en ondersteunende voorzieningen, aan aangepaste woningen voor alleenstaanden, éénuoudergezinnen en kleine huishoudens, en aan het zelfstandig wonen voor ouderen en personen met een handicap.

38. De in de jaren zeventig gestarte stads- en dorpskernvernieuwing moet geëvalueerd worden om van daaruit tot nieuwe, meer dynamische formules te komen. We moeten werken met kleinschalige ingrepen en snelle procedures. Met de privé-sector moeten wijkcontracten afgesloten worden, zodat de renovatie- en invuloperaties correct kunnen uitgewerkt worden. Een sociaal woonbeleid mag niet verengd worden tot de bakstenen dimensie, hoe belangrijk die ook is. Daarom moet de uitbouw van de huurdersbonden verder gestimuleerd worden zodat zowel de particuliere als de sociale huurders juridisch ondersteund worden met het oog op het effectief afdwingen van hun rechten.
39. De sociale huisvesting moet cliëntgericht werken. Alles begint met een degelijke informatie en open communicatie. De kwaliteit van het (leidinggevend) personeel en de dienstverlening van de sociale huisvestingsmaatschappijen moeten verder verbeterd worden. Voor een maximale inspraak en betrokkenheid moet de dialoog tussen bewoners van sociale woningen en de beheerders ervan, continu verlopen. Dit kan onder meer door op regelmatige tijdstippen te overleggen.
40. De woningen moeten aan hedendaagse kwaliteits- en comforteisen voldoen en moeten passen in hun omgeving. De bestaande sociale woningen moeten zó worden gerenoveerd en de omgeving zó ingericht dat het overal aangenaam wonen is. Een goede prijs-kwaliteitsverhouding blijft van groot belang, evenals een correcte technische uitvoering. Daarom moeten binnen de wet op de overheidsopdrachten, naast financiële eisen, ook strenge technische eisen gesteld worden.
41. De sociale huisvestingsmaatschappijen moeten alle mogelijke zorg besteden aan iedereen bij de opvang aan het loket, aan de begeleiding bij de keuze van de woning en de woonomgeving, aan het complexbeheer en aan de technische en sociale dienstverlening. De huurders moeten actief betrokken worden bij het beheer van de woningen.
42. De Vlaamse Wooncode geeft gemeenten en sociale huisvestingsmaatschappijen de nodige instrumenten om slechte woningen te verwerven en te saneren. Ze moeten die effectief gebruiken en daarop ook geëvalueerd worden.
43. Voor de huisvesting in het algemeen zullen woningkwaliteitsnormen (met de minimale eisen op het vlak van sanitair, verwarming, elektriciteit, verlichting en verluchting, en dergelijke) ingevoerd worden, zodat de overheid kan ingrijpen als de eigenaar geen renovaties uitvoert. Het conformiteitsattest moet effectief toegepast worden, zodat het verhuren van slechte woningen strafbaar wordt. Tegen 2004 moet de woningkwaliteit dan ook sterk verbeterd zijn. Huurders van slechte woningen moeten juridisch worden ondersteund in het afdwingen van hun rechten, die zowel uit de Vlaamse Wooncode voortvloeien als uit de federale huurwetgeving. Cruciaal hierbij zijn de elementaire eisen waaraan huurwoningen verhuurd als hoofdverblijfplaats moeten voldoen: veiligheid, gezondheid, bewoonbaarheid.
44. Omdat de meest dringende huisvestingsproblemen zich situeren op de privé-huurmarkt, moet ook deze markt in het woonbeleid ingeschakeld worden. Daarom pleiten we in aanvulling op de inspanningen voor sociale huisvesting voor een systeem van individuele huursubsidies voor huurders met een laag inkomen. De eigenaars die zich in het systeem inschrijven kunnen niet alleen een renovatiepremie krijgen om voor een degelijke kwaliteit te kunnen zorgen, maar moeten ook een referentiehuurprijs aanvaarden die strikt gecontroleerd wordt. Gezien de enorme nood aan bijkomende sociale woningen, waar slechts op termijn kan aan voldaan worden, dient ook de privé-woonmarkt gedeeltelijk ingepast te worden in het sociaal woonbeleid. Dit kan door de uitbouw van de sociale verhuurkantoren te versterken, zodat woningen op de privé-huurmarkt tegen betaalbare prijzen kunnen doorverhuurd worden aan zij die dit het meest nodig hebben.

45. Er zijn in Vlaanderen zo'n 300 000 woningen van slechte kwaliteit. Ze worden in hoofdzaak bewoond door alleenstaanden, éénuoudergezinnen en gepensioneerden. Daarom moet nu preventief gewerkt worden: mensen die nu nog fit genoeg zijn moeten aangespoord worden om hun woning te renoveren en aan te passen. Er moet dus werk gemaakt worden van volwaardige alternatieven voor de woonst van bejaarden én voor renovatie. Eigenaars van woningen van slechte kwaliteit moeten geholpen worden bij de renovatie ervan. Bejaarden en/of alleenstaanden moeten op vrijwillige basis hun woning, als die te groot geworden is voor hun behoeften, of als die niet meer aangepast is aan hun fysieke mogelijkheden (trappen, ...), op een lijfrenteformule kunnen overdragen aan een sociale huisvestingsmaatschappij, waarbij ze:
- ofwel gratis blijven wonen in hun woning. De sociale huisvestingsmaatschappij neemt dan het onderhoud voor zijn rekening;
  - ofwel elders gaan wonen in een meer geschikte woning, hen ter beschikking gesteld door een sociale huisvestingsmaatschappij.
- Renovatie van het bestaand woningpatrimonium en aanpassingen aan handicaps moeten aangeboden worden met extra middelen en via lagedrempelinformatie. Wij voorzien voor deze renovatie en aanpassingen ieder jaar 1 miljard frank extra middelen.

4. DE BESTUURLIJKE ORGANISATIE: DE BASIS VOOR EEN GOED BELEID

46. Gemeenten verschillen sterk in grootte, verstedelijking en sociologische samenstelling. Dit heeft gevolgen voor de bestuurlijke organisatie. Een stad blijkt soms te klein en soms te groot te zijn. De SP pleit daarom voor differentiatie en maatwerk. Differentiatie wil zeggen dat de federale en de Vlaamse overheid de gemeenten niet meer als een homogeen blok beschouwen, maar rekening houden met de diversiteit in grootte en verstedelijking. Maatwerk wil zeggen dat de Vlaamse en federale overheid bepalen wat zij van de gemeentebesturen en de provincies verwachten, maar hen voldoende vrijheid laten om zelf te bepalen hoe zij dit invullen.
47. Voor de SP staan de verkozen organen centraal. Het zijn de gemeenteraden en de provincieraden die instaan voor de strategiebepaling, de beleidskeuzen en de controle op de burgemeesters en schepenen en op de bestendige deputatie. In deze optiek moet de plaats van de adviesraden en de functionele besturen (zoals de intercommunales en de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappijen) worden geherdefinieerd.
48. Het probleem van de beperkte bestuurskracht inzake de ruimtelijke ordening (maar ook op andere beleidsdomeinen) in de kleine gemeenten (bijvoorbeeld de kernen van het buitengebied zoals omschreven in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen) moet op twee manieren verholpen worden. Enerzijds krijgen de provincies een belangrijke taak in de ondersteuning, de planning en de coördinatie van het beleid inzake ruimtelijke ordening. Investeren in middelen en deskundigheid is noodzakelijk. Zo kan de provincie aan de kleine gemeenten ambtenaren ter beschikking stellen voor het uitwerken van de gemeentelijke structuurplannen. Anderzijds pleiten we voor intergemeentelijke samenwerking. Deze kan door de Vlaamse en federale overheid bevorderd worden via het subsidiebeleid en door een verplichte samenwerking tussen deze gemeenten. De democratische controle op de intercommunales moet dan wel versterkt worden.
49. Samenwerking dringt zich ook op in de stedelijke gebieden. We gaan uit van de omschrijving van de stedelijke gebieden in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. Binnen deze omschrijving moeten de stad en de omliggende gemeenten verplicht worden om een gezamenlijk structuurplan op te maken. De stedelijke gebieden zijn geen nieuw bestuurlijk niveau, wel een planologische niveau. Een dergelijke samenwerking kan ook zinvol zijn voor andere beleidsdomeinen (economische ontwikkeling, mobiliteit,...).

Ook moeten het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen en het Brussels Gewestelijk

Ontwikkelingsplan op elkaar afgestemd worden. Deze afstemming moet verder gaan dan het bepalen van bestemming en functies van de grensgebieden tussen beide gewesten, maar moet gaan over de gehele functie van de stad en van het randgebied. Daarvoor is onder meer een structureel overleg tussen de bevoegde Vlaamse en Brusselse instanties nodig.

Op het vlak van de intergemeentelijke samenwerking moet er werk gemaakt worden van een specifieke bovengemeentelijke gebiedsgerichte aanpak rond de 13 centrumsteden. We zien dit als een proces van samenwerking dat we actief moeten stimuleren en niet per se als een nieuw bestuurlijk niveau (al is dit niet a priori uitgesloten). De stadgewesten Antwerpen en Gent verdienen hier bijzondere aandacht.

50. Het Gewestelijk Ontwikkelingsplan van Brussel, dat een einde stelde aan een jarenlang beleid van 'laissez-faire, laissez-passer', kwam er onder socialistische druk. Het moet nu ten volle worden uitgevoerd opdat de leefbaarheid van Brussel zou verbeteren. Ook in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan een verschuiving van gemeentelijke bevoegdheden naar het gewestelijk bestuursniveau bijdragen tot meer bestuurskracht.
51. De Vlaamse steden moeten opnieuw bruisende steden worden: centra van sociaal, economisch en cultureel leven. Hiervoor moeten de nodige financiële middelen worden vrijgemaakt.
52. Een grotere inspanning vanuit de Vlaamse en federale overheid - als steun voor een dynamische stedelijke ontwikkeling - is echter niet ongebonden. De stedelijke overheid moet haar verantwoordelijkheid opnemen door een visie te ontwikkelen en door een rationeel en efficiënt beheer van de middelen. Op die manier moet er een win-win situatie ontstaan die een brede solidariteit verantwoordt.
53. Ook de hoofdstad Brussel moet voldoende financiële middelen krijgen voor het opnieuw leefbaar maken van de achterstandswijken en voor haar hoofdstedelijke en internationale centrumfuncties. Maar tegelijkertijd moet het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een veel grotere solidariteit tussen zijn rijke en arme gemeenten bewerkstelligen.
54. Een stad zonder hoogwaardige centrumfuncties verliest haar aantrekkingskracht. Een stedelijk beleid moet er dan ook op gericht zijn deze centrumfuncties te verstevigen en verder uit te bouwen. Dit mag niet enkel op kosten van de stadsbewoners zelf: indien men de belastingdruk van de stedelingen verder zou verhogen, zou dit enkel de stadsvlucht verder in de hand werken.
55. Als socialisten willen wij de fiscale solidariteit op stedelijk en gemeentelijk vlak herstellen. De sterkste schouders moeten opnieuw de zwaarste lasten dragen. De hoogte van de belastingen kan zeer sterk variëren van gemeente tot gemeente. Deze verschillen hebben niets te maken met de financiële draagkracht van de gemeenten, wel met de behoeften van de gemeenten. De belastingen zijn daarom merkkelijk hoger in de centrumsteden. Door de stadsvlucht komen de hoge stedelijke belastingen vooral ten nadele van de achterblijvende minder kapitaalkrachtigen. Anderzijds blijven de financiële behoeften van de stad onverminderd gelden en hebben nieuwe belastingen opnieuw een negatief effect op de stadsvlucht. Eigenlijk zou in de steden vooral een belastingverlaging moeten ingevoerd worden om de campagne 'wonen in de stad' te ondersteunen.
56. Iedereen moet kunnen herademen. Dat impliceert meer solidariteit van Vlaanderen met zijn steden. Dit laatste wil niet zeggen dat kleinere gemeenten en landelijke gebieden ook geen recht hebben op voldoende middelen. Wel integendeel. Alle gemeenten hebben recht op voldoende financiering. Wat meer is, voor ons moeten de kleine landelijke gemeenten fiscaal beloond worden om landelijk te zijn en te blijven. We stellen duidelijk dat nieuwe verkavelingen en verdere aantastingen van de open ruimte met alle middelen moeten ontmoedigd worden. Daarom stellen wij een verkavelingsstop van drie jaar voor. Alle vergunningen voor het verkavelen van meer dan 5 kavels worden geweigerd, indien zij geen deel uitmaken van een goedgekeurd gemeentelijk ruimtelijk structuurplan. Dit structuurplan moet over een degelijke woonbehoefte studie

beschikken. Alle wetenschappelijke elementen die nodig zijn om de open ruimte te behoeden voor versnippering moeten in deze woonbehoefte studie voorkomen.

57. Er moet een minimale uniforme gemeentebelasting ingevoerd worden. Een deel van de lokale belastingen (aanvullende heffing op de personenbelasting en opcentiemen op de onroerende voorheffing) wordt dus overal geheven. De uniforme belasting laat echter nog duidelijk de mogelijkheid open voor opcentiemen en andere lokale belastingen. De opbrengst van deze uniforme belasting wordt gestort in een nieuw Gemeentefonds.
58. Met het oog op een structurele en meer doorzichtige geldstroom van de Vlaamse overheid naar de steden en gemeenten zullen de fondsen ter ondersteuning van het stedelijk en gemeentelijk beleid in één fonds opgenomen worden. Het Gemeentefonds, het Investeringsfonds, het Sociaal Impulsfonds en de opbrengst van de minimale uniforme gemeentebelasting vormen de basis voor het nieuwe Gemeentefonds. Dit impliceert dat de middelen van het Sociaal Impulsfonds verworven zijn voor de toekomst en een structurele financiering inhouden voor de steden en gemeenten. De wijze van betaling moet zo eenvoudig mogelijk gehouden worden.
59. De criteria voor de verdeling van het nieuwe fonds stemmen overeen met de algemene beleidsdoelstellingen zoals we die in het contract "ruimtelijke en stedelijke vernieuwing" hebben uitgetekend. Ten eerste dient dit fonds om de steden en gemeenten een doorzichtige financiering te geven. Ten tweede zal dit fonds de middelen herverdelen naar de steden toe. De centrumfuncties in hun brede omschrijving dienen via dit fonds gesubsidieerd te worden, waarbij sociale criteria een belangrijk gewicht krijgen in de verdeling van de middelen. Maar ook het vrijwaren van de open ruimte moet een nieuw en belangrijk criterium zijn. Gemeenten moeten gesubsidieerd worden omdat ze landelijke gemeenten met veel open ruimte zijn en blijven.
60. Convenanten zijn een goede bestuurlijke methode om de samenwerking tussen de gemeente- en provinciebesturen en de Vlaamse en federale overheden op een gedifferentieerde manier vorm te geven. Het convenantenbeleid moet naar de toekomst toe zeker worden uitgebreid en versterkt. Een deel van het nieuw te vormen Gemeentefonds kan eveneens worden verdeeld op basis van convenanten die worden afgesloten tussen de Vlaamse overheid en de gemeentebesturen (onder meer het SIF-aandeel en een deel van het investeringsfonds).

SAMENSTELLING VAN DE VOORBEREIDENDE WERKGROEP

Chris Anseeuw, Rik Baeten, Jan Baelus, Pedro Beckers, Ludo Bekker, Bob Cools, Katrien Debeuckelaere,
Dirk Debruyne, Frank De Bruyne, Monica De Coninck, Pascal De Decker, Herman De Loor, Paul De Loose, Bennie Forier, Paul Gittenaer, David Hendrickx, Koen Heuts, Ulrich Keppler, Frans Mabilde, Jacky Maes, Herman Rombaut, Danie Staut, Erik Thora, Jacques Timmermans, Bruno Tobback, Kathleen Van Brempt, Ivan Vandekerkhove, Johan Vandenberghe, Leo Van Der Vliet, Jacques Van Grimbergen, Dirk Van Melkebeke, Yves Verhoest, Willy Verschueren, Gilbert Wallyn, Tuur Van Wallendael, Martine Wouters, Patrick Ysebie, Bernard Zajtman

ONS SOCIAAL CONTRACT, UW SOCIALE ZEKERHEID

INHOUD

HET SOCIAAL CONTRACT ALS TOPPRIORITEIT

1. INLEIDING
2. DOELSTELLINGEN
  - DE NIEUWE SOCIALE KWESTIE
  - EEN NIEUWE POLITIEKE OPDRACHT VAN FORMAAT
  - WAT IS SOCIALE VOORUITGANG ?
3. WIE ZIJN DE CONTRACTANTEN ?
4. WAT IS DE INHOUD VAN HET SOCIAAL CONTRACT ?

DEELCONTRACT 1

MET EEN VIERSPORENBELEID NAAR HET RECHT OP ARBEID VOOR IEDEREEN

1. HET RECHT OP MINDER WERKEN
2. SOCIALE UITDAGINGEN CREËREN WERKGELEGENHEIDSKANSEN
3. BIJZONDERE AANDACHT VOOR DE ZWAKSTEN OP DE ARBEIDSMARKT
4. KOOPKRACHTGARANTIES, LOONBEHEERSING EN LOONKOSTVERLAGING
5. GEEN HAMBURGERJOBS

DEELCONTRACT 2

EEN SOCIALE ZEKERHEID DIE ZEKERHEID BIEDT

1. NIEUWE UITDAGINGEN VOOR DE SOCIALE ZEKERHEID
2. HET DRAAGVLAK VAN DE SOCIALE ZEKERHEID KOMT ONDER DRUK
DE 'OUDE RISICO'S' ZIJN NIET VERDWENEN
HOE KAN DE SOCIALE ZEKERHEID INSPELEN OP DE NIEUWE SOCIALE RISICO'S ?
3. DE GEZINSTEGERMOETKOMINGEN
4. DE ONZEKERHEID VOOR DE TOEKOMST WEGNEMEN
5. OUD EN ZORGBEHOEVEND: EEN ZORG VOOR IEDEREEN
6. HET OCMW ALS SLUITSTUK VAN DE VERZORGINGSSTAAT

DEELCONTRACT 3

MEER GELIJKE KANSEN OP EEN GEZOND LEVEN

1. DE BEVORDERING VAN DE VOLKSGEZONDHEID
2. VERANTWOORDELIJKHEID DRAGEN
3. EEN BETAALBARE EN GOEDE GEZONDHEIDSZORG
4. EEN MEER DOELMATIGE GEZONDHEIDSZORG
5. KEUZEN IN DE ZORG
6. EEN DRUGSBELEID DAT ZICH MET MÉÉR DAN DRUGS BEZIGHOUDT

DEELCONTRACT 4

HARDE GARANTIES VOOR SOCIAAL ZWAKKEREN EN MINDERHEDEN

1. EEN SAMENLEVING OP MAAT VAN GEHANDICAPTE PERSONEN
  - RECHT OP WERK
  - HET RECHT OP EEN MENSWAARDIG INKOMEN VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP
  - EEN TOEGANKELIJKE SAMENLEVING
  - INSPRAAK EN RESPECT
2. EEN SAMENLEVING WAAR MIGRANTEN THUIS ZIJN
3. EEN SAMENLEVING OP MAAT VAN OUDEREN
  - RIJK OF ARM
  - RECHT OP WONEN
  - INVESTEREN IN EEN GOEDE OUDERENZORG
  - OUDEREN EN VRIJWILLIGERSWERK
  - EEN VEILIGE LEEFOMGEVING
4. EEN SAMENLEVING WAAR KINDEREN ZICH THUIS VOELEN
5. OOK HOMO'S EN LESBIENNES HOREN ERBIJ

HET SOCIAAL CONTRACT RESOLUTIES GOEDGEKEURD OP HET TOEKOMSTCONGRES VAN DE SP VAN 16 EN 17 MEI 1998

HET SOCIAAL CONTRACT ALS TOPPRIORITEIT

1. INLEIDING

1. Een sociaal contract opstellen en doen respecteren is de eerste prioriteit van een socialistische partij. Wij moeten kiezen voor een economisch beleid waarbij goede economische prestaties en volledige werkgelegenheid hand in hand gaan met een goede sociale bescherming, voor werkenden, zieken, ouderen, gehandicapten en werklozen. Om dit te realiseren wenst de SP een duidelijk sociaal contract voor te leggen waartoe alle belangrijke maatschappelijke krachten zich kunnen engageren.
2. De doelstelling van het sociale contract is dat onze rijke samenleving ook een gelukkige samenleving zou zijn. Klinkt dat naïef? Ja, als je denkt dat het mogelijk is om ieders persoonlijke geluk te 'maken'. Neen, als we bedoelen dat we de sociale voorwaarden willen scheppen waardoor een rijke samenleving ook een gelukkige samenleving kan zijn. En daarbij is het voor ons als socialisten heel belangrijk dat die voorwaarden er echt voor iedereen zijn.
3. Geluk is dus geen louter individueel gegeven: geluk ontstaat in de verhouding met de anderen en is dus ook een sociaal gegeven. De kansen op geluk hangen samen met de mate waarin iemand gewaardeerd en gerespecteerd wordt voor zijn inbreng in het gezin, op het werk, in het verenigingsleven of in de samenleving. Het is daarom voor socialisten essentieel dat iedereen het recht krijgt op maatschappelijke nuttigheid.

De kansen op een gelukkig leven houden echter meer in dan 'nuttige inschakeling', en 'respect'. De kwaliteit van je leven hangt ook af van de middelen die je verwerft om je leven uit te bouwen: naast inkomen spelen allerlei sociale voorzieningen mee om mensen de kans te geven een zinvol leven uit te bouwen. Inkomensverdeling en sociale voorzieningen in de traditionele betekenis die we daaraan geven, blijven van cruciaal belang. Een rechtvaardige fiscaliteit, waarbij de hogere inkomens en de kapitaalinkomens in grotere mate worden aangesproken moet de noodzakelijke welvaartsverdeling tot stand brengen.

2. DOELSTELLINGEN

4. Het uitgangspunt van ons sociaal contract is dus dat we aan iedereen de kans willen geven om gerespecteerd en gewaardeerd te worden, zowel in het publieke als in het familiale leven.
5. Het sociaal contract wil in eerste instantie de kwesties van de structurele werkloosheid en de organisatie van de arbeid aanpakken. Daarbij vertrekken we vanuit de opstelling dat de economie en het werk er zijn voor de mensen (en hun welzijn) en niet omgekeerd. Als socialisten willen we voorwaarden opdringen aan onze economie, opdat iedereen de kans zou krijgen om aan het werk te geraken. Dat veronderstelt dat we een klassieke doelstelling van de welvaartsstaat niet mogen loslaten: volledige werkgelegenheid. Zonder volledige werkgelegenheid met een behoorlijk inkomen faalt ons sociaal contract.

Willen we de ambitieuze doelstelling van volledige werkgelegenheid echt realiseren, dan zullen we actief moeten inspelen op de behoefte aan werktijdverkorting, en de tewerkstelling in nieuwe sectoren (zoals de buurtdiensten en de sociale economie) fors moeten verhogen. De wijze waarop onze arbeid vandaag wordt georganiseerd leidt naar fundamentele ongelijkheden en ongelijke kansen op maatschappelijke waardering en geluk. Deze ongelijkheid van kansen willen we ombuigen naar gelijke kansen.

DE NIEUWE SOCIALE KWESTIE

6. Sinds het ontstaan van onze sociale zekerheid is het uitzicht van onze samenleving spectaculair gewijzigd. Deze economische, sociale en culturele transformatie gaat gepaard met een grondige wijziging in het waarden- en normenbesef: het egoïsme knaagt aan de gevoelens van solidariteit; de sociale zekerheid en de fiscaliteit komen als herverdelingsinstrument onder toenemende druk te staan; politici worden niet langer aanzien als behoeders van het algemeen belang maar als zakkenrollers en parasieten; de cultuur van de ontevredenheid nestelt zich in de geesten. Zeer veel bezitten is duidelijk geen garantie op tevredenheid, minder bezitten is bijna zeker een garantie voor ontevredenheid.
7. Toch zou het verkeerd zijn om onze huidige samenleving af te schilderen als een maatschappij waaruit de solidariteit totaal verdwenen is. Er is veeleer sprake van een wijziging in de vormen van solidariteit. Ook de toenemende individualisering mag niet worden vereenzelvigd met egoïsme. De meer individualistische levenswijze heeft ook een emancipatorisch karakter en heeft ertoe geleid dat de mensen mondiger en zelfbewuster geworden zijn. Het is de opdracht van een politieke partij om deze gewijzigde opstellingen in te zetten in nieuwe vormen van georganiseerde solidariteit.
8. Meer en meer worden we geconfronteerd met een samenleving die zich opsplijt tussen insiders en outsiders. Deze breuk is zowel sociaal-economisch als cultureel van aard. De positie op de arbeidsmarkt is daarbij veelal van doorslaggevend belang: wie in de structurele werkloosheid verzeild geraakt, moet ook al snel op politiek, sociaal en cultureel vlak afhaken. Om uit te maken of iemand tot de insiders of outsiders behoort volstaat het veelal naar het diploma te kijken. Bij jongeren volstaat het te kijken naar hun afkomst of naar hun resultaten van het lager onderwijs, om met grote zekerheid te kunnen voorspellen waar ze terecht komen.
9. Noch het arbeidsmarktbeleid, noch de sociale zekerheid slagen erin afdoende bruggen te bouwen over deze sociaal-economische en culturele kloof. Alles wijst erop dat de opsplitsing van de maatschappij zich verderzet. De kans dat iemand behoort tot de groep van uitgeslotenen is geenszins eerlijk verdeeld: zo kennen ouderen, migranten of mensen met beperkte geestelijke of fysieke capaciteiten een veel groter risico om gemarginaliseerd te geraken. Ook vrouwen blijven het aanzienlijk moeilijker hebben om een volwaardige maatschappelijke positie te bekleden.

10. Toch zou het verkeerd zijn de nieuwe sociale kwestie te beschrijven als een soort zwart-wit foto waarbij de outsiders tegenover de insiders worden geplaatst. Deze dualisering gaat immers gepaard met een wijd verspreid gevoel van onzekerheid: onzekerheid over de job en het inkomen, onzekerheid over de gezondheid en de oude dag, onzekerheid over de betaalbaarheid van de woning, onzekerheid over het recht op veiligheid. Kortom, de nieuwe sociale kwestie behelst niet enkel de sluipende uitsluiting van specifieke groepen uit het totale maatschappelijke leven, maar slaat ook op het uitdijend proces van maatschappelijke onzekerheid en angst voor de toekomst.

EEN NIEUWE POLITIEKE OPDRACHT VAN FORMAAT

11. De ethische vraag die zich vandaag opdringt is duidelijk. Kunnen we ons neerleggen bij een samenleving die ruwweg uiteenvalt in twee categorieën: diegenen die de welvaart grosso modo voortbrengen en een groep die in hoofdzaak aangewezen is op de georganiseerde solidariteit, maar die voor het overige zowel economisch, politiek, sociaal als cultureel uitgerangeerd geraakt?
12. Een sociaal contract - zoals elk contract waar rechten en plichten kunnen worden afgedwongen - moet een grotere zekerheid bieden. Met dit sociaal contract willen we een perspectief bieden op meer maatschappelijke zekerheid: de zekerheid om een volwaardige plaats te kunnen verwerven in de samenleving, vandaag en in de toekomst. De maatschappelijke uitdagingen zijn zo groot dat we ambitieuze nieuwe sociale doelstellingen moeten durven formuleren, om bij de aanvang van een nieuw millennium over concrete recepten te kunnen beschikken die leiden naar een samenleving waar iedereen het goed heeft.

WAT IS SOCIALE VOORUITGANG?

13. Op het einde van deze eeuw worden we zowel onder sociale, economische als ecologische druk verplicht om onze perspectieven te verruimen. De vraag waar we ons vooraf moeten over buigen is wat sociale vooruitgang op het einde van dit millennium inhoudt. De cultuur van het 'hebben' moet worden omgebogen tot de cultuur van het 'zijn'. Het recht op deelname aan het maatschappelijk leven of het recht om maatschappelijk nuttig te zijn, moet voorrang krijgen op het streven naar meer rijkdom. In deze context is een rechtvaardiger welvaartsverdeling een absolute vereiste. In de mate dat het recht op inschakeling voor iedereen effectief kan waargemaakt worden, zal dit ongetwijfeld leiden tot een maatschappelijke reïntegratie van die groepen die vandaag omwille van de keiharde economische logica uit de samenleving worden gestoten. Een afdwingbaar recht op maatschappelijke nuttigheid zal tevens het groeiende onzekerheidsgevoel dat vandaag het welzijn van grote groepen werkenden aantast, aan banden leggen of zelfs terugdringen. De realisatie hiervan vergt een harde politieke strijd voor de herverdeling van kansen, die gebaseerd is op een doelbewuste solidariteit, die opkomt voor het belang van de anderen, ook al gaat dat soms in tegen het directe eigenbelang. Dat is duurzame sociale vooruitgang.

3. WIE ZIJN DE CONTRACTANTEN?

14. Vanzelfsprekend zijn op het publieke domein de ondernemers en de vakbeweging de eerste contractanten.
15. Minder vanzelfsprekend is de structurele betrokkenheid van nieuwe organisaties die zich de voorbije jaren ontwikkeld hebben op het maatschappelijk middenveld: de vrouwenbeweging, de huurdersverenigingen, de ouderenorganisaties, de verenigingen van personen met een handicap, de armenorganisaties, de migrantenorganisaties,... Toch is het duidelijk dat voor het welslagen van een sociaal contract ook het engagement van dit breed maatschappelijk middenveld vereist is. Daarom moet ook onze democratie uitgediept worden.

16. De overheid heeft haar eigen cruciale verantwoordelijkheid die volop moet opgenomen worden, zeker als het overleg faalt.
17. Als politieke partij dragen we in eerste instantie de verantwoordelijkheid om de overheid ertoe te bewegen om het initiatief voor te leggen aan de andere contractanten. Dit is een kwestie van politieke macht. Voor de sociaal-democratie komt het erop aan haar politieke macht aan te wenden om moderne solidariteitsmechanismen te ontwikkelen, waarbij de economisch sterkeren een grotere en structurele bijdrage leveren om de huidige ongelijkheid in kansen en mogelijkheden terug te dringen.
18. Maar het sociale contract heeft geen kans op slagen zonder grondige mentaliteitswijziging, zonder nieuwe sociale cultuur. Alle mensen zijn dus contractanten, met alle rechten en plichten die hen eigen zijn.

4. WAT IS DE INHOUD VAN HET SOCIAAL CONTRACT?

19. Wat we willen is duidelijk: we streven naar een samenleving waarin iedereen het goed kan hebben. Dat veronderstelt respect en waardering voor iedereen, kansen en mogelijkheden om iedereen vrij te kunnen laten beslissen om van het leven iets te maken zoals ze dat zelf willen.
20. Deze algemene doelstelling moet vertaald worden in concrete voorstellen en acties, die we in vier deelcontracten hebben opgesplitst.
  - Deelcontract 1 • met een viersporenbeleid naar het recht op arbeid voor iedereen;
  - Deelcontract 2 • een sociale zekerheid die zekerheid biedt;
  - Deelcontract 3 • meer gelijke kansen op een gezond leven;
  - Deelcontract 4 • harde garanties voor sociaal zwakkeren en minderheden.

DEELCONTRACT 1

MET EEN VIERSPORENBELEID NAAR HET RECHT OP ARBEID VOOR IEDEREEN

1. Het recht op arbeid is voor de SP de grootste politieke uitdaging voor de komende jaren. Daarom moet alle budgettaire ruimte tijdens de komende jaren prioritair gebruikt worden voor de werkgelegenheid. Dit betekent dat andere eisen - zoals een lineaire verhoging van de sociale uitkeringen of een verlaging van de belastingtarieven - worden uitgesteld. Daarnaast moeten de beschikbare middelen zo besteed worden dat ze zo veel mogelijk doorwegen in de strijd tegen de werkloosheid. Daarom ook moet de sociale zekerheid meer en meer omgebouwd worden naar een stelsel dat banencreatie vergemakkelijkt.
2. De SP is geen vragende partij om de huidige bevoegdheidsverdeling inzake het werkgelegenheidsbeleid bij voorrang te herzien. Een goede samenwerking tussen de federale, Vlaamse en Brusselse overheid moet de nodige garanties bieden om zo snel mogelijk een slagvaardig werkgelegenheidsbeleid te kunnen uitbouwen. We willen daarbij echter geen vrijblijvende doelstelling naar voor schuiven. Voor de SP is het absoluut noodzakelijk dat tegen 2003 de werkloosheid in België wordt gehalveerd. Daarbij wil de SP zich in eerste instantie engageren voor de zwaksten op de arbeidsmarkt. Dat is de eerste ambitieuze doelstelling op weg naar het recht op arbeid voor iedereen.

1. HET RECHT OP MINDER WERKEN

3. Voor de SP is de veralgemening van de vierdagenweek een speerpunt in de strijd tegen de werkloosheid. Arbeidsduurverkorting in de vorm van de vierdagenweek moet voor de werkgever en de werknemer financieel haalbaar zijn. Dit betekent onder meer dat de Wet Vande Lanotte moet versterkt worden. De vierdagenweek is een rechtvaardige manier van herverdelen, gezien ze zowel mannen als vrouwen toelaat om een volwaardige job te combineren met hun gezinstaken. Weekendwerk, nachtarbeid of ploegenarbeid mag niet gelijkgesteld worden met werk tijdens de klassieke werkuren.
4. De SP vindt het absoluut noodzakelijk dat de werknemers een grotere inspraak krijgen over hun arbeidstijd. Tegenover de flexibiliteit van de werkgevers moet meer werktijdsovereïniteit van de werknemers geplaatst worden, via de invoering van een absoluut recht op loopbaanonderbreking. Iedere werknemer moet het recht krijgen op maximaal 6 jaar loopbaanonderbreking, met een vervangingsplicht voor de werkgever. Om dit stelsel aantrekkelijk te maken voor vrouwen én mannen zal het bedrag van de onderbrekingsuitkering op basis van het (geplafonneerd) inkomen bepaald worden. Flexibiliteit op maat van de werknemer impliceert ook dat de noodzakelijke randvoorwaarden dienen vervuld te worden, zoals een goede, betaalbare kinderopvang en een goed uitgebouwd gemeenschappelijk vervoer (ook buiten de spits) dat door de werkgevers gefinancierd wordt.
5. De genietter van de loopbaanonderbreking moet tijdens deze periode door zijn werkgever op de hoogte worden gehouden van eventuele herstructureringen in het bedrijf of dienst, zodat hij

tijdens zijn onderbreking ook bijscholing, bijsturing of dergelijke zou kunnen volgen, om zo de kans niet te lopen achterop te raken.

6. Iedere werknemer uit de privé-sector heeft het recht om vrijwillig in een viervijfde job te stappen. Deze viervijfde job moet kaderen in het stelsel van de loopbaanonderbreking en moet op termijn leiden tot een algemeen recht op loopbaanonderbreking.
7. Met het oog op een grotere sociale gelijkheid dringt de SP aan op de wettelijke veralgemening van de 38-urenweek op zeer korte termijn. Op middellange termijn dient de collectieve arbeidsduur verder te worden verminderd, waarbij de vierdagenweek en de 32-urenweek voor de SP richtinggevend zijn.
8. Een rechtvaardiger verdeling van het werk impliceert eveneens dat op een efficiënte manier het zwartwerk wordt bestreden en dat structurele overuren worden omgezet in jobs voor werkzoekenden.

2. SOCIALE UITDAGINGEN CREËREN WERKGELEGENHEIDSKANSEN

9. De SP pleit voor meer middelen en voor het actief inzetten van werkloosheidsuitkeringen om de werkgelegenheid in de social-profitsector te verhogen. De uitbreiding van de social-profit moet tevens gepaard gaan met meer werkcreatie voor laaggeschoolden. Dit kan via een doorgedreven taakafplitsing, die gekoppeld wordt aan extra opleidings- en vormingskansen.
10. Enerzijds is er vandaag een hoge structurele werkloosheid en anderzijds blijven belangrijke behoeften onbeantwoord. Door een forse uitbouw van buurtdiensten moet hieraan worden tegemoet gekomen. Dit kan door het huidige arsenaal aan maatregelen te vereenvoudigen en resoluut te kiezen voor een activering van de werkloosheids- en bestaansminimumuitkeringen en de tegemoetkomingen voor gehandicapten. De SP pleit voor een kaderovereenkomst waarin de engagementen van alle betrokken bevoegdheidsniveaus vastgelegd worden.
11. Het PWA heeft vele noden blootgelegd, maar is voor de SP geen optimaal werkgelegenheidsinstrument. Daartoe is de oprichting van een Plaatselijke Werkontwikkelingsmaatschappij (PWO) nodig. De PWO heeft tot taak actief te speuren naar lokale werkgelegenheidsbehoeften waarin langdurig werklozen kunnen worden tewerkgesteld: ze moet de motor worden voor het lokale doelgroepenbeleid. Het huidig PWA-statuuut moet worden vervangen door reguliere arbeidscontracten met een aanvullende uitkering.
12. Daarom moet de PWO gebruik kunnen maken van alle werkgelegenheidsinstrumenten om de langdurige werkloosheid en uitsluiting zoveel mogelijk te kunnen terugdringen (doorstromingscontracten, het omzetten van uitkeringen in loonsubsidies, jobcreatie via het OCMW, enz.). De dienstverlening via de PWO moet inspelen op de bestaande koopkrachtige vraag via het gebruik van rechtvaardige tarifiering en ondersteuning via dienstencheques.
13. De SP pleit voor een wettelijke regeling op invoegactiviteiten uit de sociale economie waardoor een eenvormige reglementering tot stand komt. Naast loonkostsubsidies moet de overheid - hierbij gesteund door het sociaal overleg - ook voorzien in werkingsmiddelen en omkaderingssubsidies.

3. BIJZONDERE AANDACHT VOOR DE ZWAKSTEN OP DE ARBEIDSMARKT

14. Jongeren moeten meer kansen krijgen om werkervaring op te doen. Zo moet het recht op halftijds brugpensioenen gekoppeld worden aan de plicht om een jongere aan te werven met een stagecontract of een aanwerving in het kader van verbeterde werk-opleidingsovereenkomsten.
15. Voorkomen is beter dan genezen. In plaats van zich te beperken tot de betaling van ontslagvergoedingen moeten bedrijven ook meer middelen vrijmaken voor de herplaatsing van werknemers. Een actief opleidingsbeleid moet laaggeschoolde werknemers die bedreigd worden door economische veranderingen, opnieuw kansen geven. Deze preventieve aanpak moet vooral de oudere werknemers beschermen tegen langdurige werkloosheid.
16. Alle doelgroepen (vrouwen, migranten, gehandicapten,...) moeten kunnen deelnemen aan het arbeidsproces in verhouding tot hun aandeel in de beroepsbevolking, en dit zowel in de publieke als in de private sector (naar het voorbeeld van de Canadese "Employment Equity Act"). Aangezien de kansen op tewerkstelling van werklozen met een zwakker profiel het meest toenemen met het volgen van een bijkomende opleiding of vorming, moet het opleidingsbeleid meer gericht worden op de zwaksten. De opleidingen mogen niet uitsluitend gericht zijn op onmiddellijke inzetbaarheid. Zij moeten de kwalificatie verhogen en duurzame tewerkstelling tot doel hebben. Bovendien moeten zij zowel voor mannen als voor vrouwen roldoorbrekend zijn. Elke werkzoekende moet kunnen rekenen op een aanpak op maat om het traject naar een nieuwe job succesvol te kunnen afwerken. Iedere opleiding moet in laatste instantie eindigen op een kans op de arbeidsmarkt, waarbij er een duidelijk statuut komt voor de werkzoekenden die een bijkomende opleiding combineren met een effectieve tewerkstelling. Alle werkzoekenden en werkenden moeten het recht hebben op levenslang leren, met alle implicaties vandien voor het aanbod, de methodiek en de doorstromingscijfers van onder andere de VDAB, de BDBA en de sector van derden.

4. KOOPKRACHTGARANTIES, LOONBEHEERSING EN LOONKOSTVERLAGING

17. De loonlasten verlagen zonder ook de lonen te beheersen leidt niet tot extra werkgelegenheid, en finaal naar ingrepen in de sociale zekerheid. Daarom moet voor de SP de verlaging van de loonlasten gekoppeld worden aan een beheerste loonontwikkeling, waarbij de indexering van de lonen instaat voor het behoud van de koopkracht. De loonkostenhandicap met onze drie buurlanden moet stapsgewijs worden weggewerkt, waarbij de verlaging van de sociale lasten volledig wordt opgevangen door een uitbreiding van de alternatieve financiering van de sociale zekerheid.
18. Met het oog op een maximaal werkgelegenheidseffect moeten bijkomende lastenverlagingen in eerste instantie gekoppeld worden aan formules van arbeidsherverdeling of toegekend worden in het kader van het doelgroepenbeleid. Daar bovenop kunnen supplementaire lastenverlagingen voorzien worden voor de lagere looncategorieën zonder dat dit afbreuk doet aan de arbeidsherverdelende maatregelen.

5. GEEN HAMBURGERJOBS

19. De kwaliteit van het werk mag niet worden afgebroken omwille van de werkloosheid. Daarom blijft de SP gekant tegen (zeer) kleine deeltijdse banen: het recht op werk impliceert eveneens het recht op volwaardig werk met een volwaardig inkomen. Daarom moet, ook door een verscherpte aandacht voor nieuwe risico's, het aantal beroepsziekten en arbeidsongevallen verder worden teruggedrongen, en moet de kloof tussen arbeiders- en bediendenstatuut worden

gedicht. Ook het sociaal overleg moet verder worden uitgebouwd, en dit zowel in KMO's als in grote ondernemingen. Het sociaal overleg en de wettelijke reglementering moet worden aangepast aan de nieuwe realiteiten. Omwille van de internationalisering en de filialisering moet de informatiedoorstroming tussen de diverse vestigingen en filialen van een bedrijf, alsook binnen een bedrijf, worden versterkt.

Langdurig werklozen die slechts gedurende een korte periode (b.v. in het kader van interim-arbeid) aan de slag zijn geweest, moeten nadien ook nog een beroep kunnen doen op de inschakelingsmaatregelen voor de langdurig werklozen.

DEELCONTRACT 2

EEN SOCIALE ZEKERHEID DIE ZEKERHEID BIEDT

1. Dat we in één van de meest welvarende landen van de wereld leven hebben we voor een groot stuk te danken aan ons stelsel van sociale zekerheid. Zonder sociale zekerheid zouden vier op tien van de Belgische gezinnen arm zijn. Dankzij de sociale zekerheid wordt dat herleid tot één gezin op zeventien.
2. We worden vandaag echter geconfronteerd met nieuwe uitdagingen. Het komt erop aan de sociale zekerheid permanent aan te passen en te verfijnen, teneinde haar nog efficiënter te maken. Daarbij komt dat onze sociale zekerheid moet worden aangepast, zodat ze op een efficiëntere manier bijdraagt tot het recht op arbeid voor iedereen.

1. NIEUWE UITDAGINGEN VOOR DE SOCIALE ZEKERHEID

3. Het globale armoedecijfer van 6% van de huishoudens verbergt grote verschillen binnen de Belgische samenleving. Vooral tussen één- en tweeverdienersgezinnen neemt de ongelijkheid toe. De kans om aan bod te komen op de arbeidsmarkt en a fortiori om twee inkomens te kunnen combineren, wordt echter in belangrijke mate bepaald door het scholingsniveau van de partners. Bij laaggeschoolden ligt de arbeidsparticipatie substantieel lager en is de kans op bestaansonzekerheid veel hoger. Lage of onaangepaste scholing is bijgevolg hét nieuwe sociale risico bij uitstek.
4. Dit leidt tot een fundamentele kansenongelijkheid, die nog wordt versterkt doordat hoger geschoolden steeds meer de plaats innemen van lager geschoolden. Deze fundamentele kansenongelijkheid in onze samenleving zet de sociale zekerheid als verzekeringssysteem onder grote druk. De grootste uitdaging voor de sociale zekerheid bestaat erin het recht op werk te helpen waarmaken en dit te combineren met een goede verzekeringsfunctie voor al diegenen die omwille van ziekte, werkloosheid of ouderdom niet langer aan het werk zijn. Meer dan ooit zal moeten gewerkt worden in de belendende domeinen van de sociale zekerheid om minder mensen afhankelijk te maken van een uitkering. Opleiding en werkgelegenheid zijn de beste investeringen om de sociale zekerheid te versterken en te vrijwaren. De inspanningen zullen vooral daarop moeten gericht worden.

2. HET DRAAGVLAK VAN DE SOCIALE ZEKERHEID KOMT ONDER DRUK

DE OUDE RISICO'S ZIJN NIET VERDWENEN

5. De aandacht voor de nieuwe sociale kwestie betekent niet dat de oude sociale risico's verdwenen zijn. Integendeel, de nieuwe risico's voegen zich bij de oude risico's. Daarom zal er ook in de toekomst permanent moeten gesleuteld worden aan de sociale zekerheid, teneinde haar efficiëntie te vrijwaren en te verbeteren.
6. Het beleid moet vooral de nadruk leggen op werkgelegenheid. De idee van recht op werk voor iedereen kan wel een andere invulling krijgen dan het recht op voltijdse tewerkstelling gedurende de ganse levensloop. Gelijke kansen creëren voor mannen en vrouwen, voor laag- en hooggeschoolden, waarbij aan iedereen de mogelijkheid wordt geboden het werk te combineren met het gezinsleven, wordt dé nieuwe uitdaging van een modern socialezekerheidsstelsel.

HOE KAN DE SOCIALE ZEKERHEID INSPELEN OP DE NIEUWE SOCIALE RISICO'S?

7. **Ondersteuning van het recht op levenslang leren**
Wanneer men rekening houdt met het feit dat de breuklijn van de nieuwe sociale kwestie in toenemende mate samenvalt met de scholingsgraad, dan wordt de kans om zich permanent bij te scholen van essentieel belang. Het recht op levenslang leren moet voor iederéén gerealiseerd worden, ook voor mensen met een zwakke basisopleiding. Daarom moeten de middelen die nu vervat zitten in allerhande sectoriële fondsen doeltreffender aangewend worden. Indien het sociaal overleg dienaangaande geen bevredigende resultaten oplevert, moet de overheid ingrijpen, ondermeer door een verhoging van de werkgeversbijdrage voor de opleiding van risicogroepen.
8. **Stimulering van arbeidsherverdeling**
Naast een loonkostverlaging gericht op de lage lonen, moeten loonkostverlagingen vooral gekoppeld worden aan formules voor arbeidsherverdeling of gericht worden naar de risicogroepen op de arbeidsmarkt.
De herverdeling van betaalde arbeid en zorgarbeid tussen vrouwen en mannen moet gestimuleerd worden. Deze herverdeling moet er op termijn toe leiden dat - mits een degelijk sociaal vangnet - iedereen individuele rechten kan opbouwen in de sociale zekerheid.
9. **Verdere uitbouw van de loopbaanonderbreking**
Het beperkte recht op loopbaanonderbreking moet uitgebreid worden tot een veralgemeend recht om tijdens de beroepsloopbaan gedurende 6 jaar - geheel of gedeeltelijk - uit het arbeidsproces terug te treden. Om loopbaanonderbreking ook voor beter betaalden aantrekkelijk te maken moet de onderbrekingsuitkering aanzienlijk worden verhoogd. Op termijn moet het bedrag van de onderbrekingsuitkering in functie staan van het vroeger verdiende (geplafonneerde) inkomen.
10. **Een loopbaanbeleid met plaats voor oudere werknemers**
Zowel de sociale partners als de overheid moeten meer werk maken van een loopbaanbeleid in plaats van een vervroegd uitredingsbeleid. In dit verband moeten loopbaanonderbreking en halftijds brugpensioen verder gestimuleerd worden. Het halftijds brugpensioen kan best gecombineerd worden met een verhoogd gebruik van een verbeterd stelsel van werk-opleidingsovereenkomsten. Essentiële kennisoverdracht aan jonge werknemers wordt dan een zinvolle deeltijdse activiteit voor de oudere werknemers.
Voor de werknemers van ondernemingen in moeilijkheden of in herstructurering blijft het brugpensioen een sociaal verdedigbare regeling. Nochtans wordt bij onderhandelingen over collectief ontslag of bedrijfsherstructureringen (te) gemakkelijk naar het brugpensioen gegrepen om oudere werknemers als eersten te verwijderen uit het arbeidsproces. De overheid moet instrumenten ontwikkelen waardoor de vervroegde uitstroom afgeremd wordt. Dit kan door de arbeid beter te herverdelen als alternatief voor ontslagen.
11. **Actieve inzet van uitkeringen: jobgeld in plaats van dopgeld**
In de toekomst moeten we nog meer de nadruk leggen op de actieve inzet van uitkeringen. Deze kunnen de vorm aannemen van loonsubsidies in specifieke domeinen van de arbeidsmarkt en voor welbepaalde doelgroepen (langdurig werklozen, laaggeschoolden,...). Zo moeten we op termijn komen tot een echte jobgarantie. Om verdringingseffecten maximaal te vermijden zijn inspraak en controle van de sociale partners nodig op alle beslissingsniveaus.

12. Loonkostenverlaging en alternatieve financiering

Voor de SP moet de tewerkstellingsefficiëntie van loonlastenverlagingen verhoogd worden door deze lastenverlaging op selectieve wijze door te voeren. Met het oog op een maximaal werkgelegenheidseffect moeten bijkomende lastenverlagingen in eerste instantie gekoppeld worden aan formules van arbeidsherverdeling, of toegekend worden in het kader van het doelgroepenbeleid. Daar bovenop kunnen supplementaire lastenverlagingen voorzien worden voor de lagere looncategorieën, zonder dat dit afbreuk mag doen aan arbeidsherverdelende maatregelen.

De SP is van oordeel dat de lagere ontvangsten voor de sociale zekerheid als gevolg van loonlastenverlagingen integraal moeten gecompenseerd worden. Om de inkomsten van de sociale zekerheid te waarborgen, opteren wij voor een volledige alternatieve financiering. Gelijktijdig moet laagbetaald werk financieel aantrekkelijker gemaakt worden.

13. Het wegwerken van werkloosheids- en armoedevallen

In sommige gevallen is de financiële prikkel om als werkloze of bijstandstrekkers een (deeltijdse) job tegen een laag loon te aanvaarden nauwelijks aanwezig. Men spreekt dan van werkloosheids- of armoedevallen. Deze 'vallen' moeten weggewerkt worden. Daarom moet laagbetaald werk 'lonender' worden. Dit kan onder meer door verhoging van de minimumlonen, verlaging van de belastingen door het optrekken van het arbeidskostenforfait voor de lage lonen, of een forfaitaire vermindering van de werknemersbijdragen op de lage lonen. Samen met een herziening van de inkomensgarantie-uitkering voor deeltijds werkenden (zodat die niet langer demotiverend werkt om extra uren te presteren) biedt dit een antwoord op de werkloosheidsval. Ook voor bestaansminimumtrekkers moeten dergelijke barrières naar de arbeidsmarkt op een structurele manier worden weggewerkt.

14. We willen naar een de facto afschaffing van artikel 80 door een gegarandeerd jobaanbod voor alle werklozen te creëren.

Een vaak veronachtzaamde vorm van werkloosheidsval bestaat erin dat werklozen die geschorst worden op basis van het artikel 80 van de werkloosheidsreglementering niet langer in aanmerking komen voor tewerkstellingsmaatregelen. Samenwonende langdurig werklozen die hun uitkering verliezen op basis van artikel 80 moeten in aanmerking komen voor het werkgelegenheidsbeleid.

3. DE GEZINSTEGEMOETKOMINGEN

15. Door de versterking van de solidariteit tussen rijk en arm moeten de gezinstegemoetkomingen ertoe leiden dat alle kinderen in goede omstandigheden kunnen opgroeien. Daarom moeten de belastingvrije sommen voor kinderen ten laste meer doelmatig worden aangewend om de bestaansonzekerheid te helpen terugdringen. De SP wil de belastingvrije som voor kinderen ten laste afbouwen voor de gezinnen met hoge inkomens en de opbrengst hiervan aanwenden voor de verhoging van de koopkracht van gezinnen met kinderen en een laag inkomen. Ook de inkomens uit vermogen moeten hierbij in rekening worden gebracht. De nodige fiscale maatregelen moeten genomen worden, opdat de daadwerkelijke draagkracht van het gezin gekend zou zijn.

Het recht op kinderbijslag moet op termijn in principe losgemaakt worden van de arbeidssituatie van de ouders. In de kinderbijslag is bijzondere aandacht nodig voor kinderen van éénoudergezinnen.

4. DE ONZEKERHEID VOOR DE TOEKOMST WEGNEMEN

16. De pensioenhervorming van 1997 en de afbouw van de overheidsschuld moeten de betaalbaarheid van de pensioenen garanderen. Tegenover het engagement van de volgehouden en versnelde schuldafbouw moet de wettelijke waarborg staan dat de vruchten hiervan zullen aangewend worden om de pensioensector te versterken van zodra de gevolgen van de veroudering voelbaar worden.
17. De SP zal erover waken dat alle sociale uitkeringen gekoppeld blijven aan de indexevolutie. Daar bovenop zullen regelmatig welvaartsaanpassingen moeten toegekend worden, met prioriteit voor de laagste uitkeringen en voor de uitkeringen die reeds langer zijn ingegaan.

Het (langdurig) aangewezen zijn op een sociale uitkering mag niet leiden tot armoede. De SP heeft als streefdoel om de minima in alle sectoren boven een benedengrens te laten uitstijgen, die wij als 'fatsoensgrens' beschouwen. Dit streefdoel is:

- 75% van het gewaarborgd minimumloon voor gezinshoofden;
- 60% van het gewaarborgd minimumloon voor alleenstaanden;
- 40% van het gewaarborgd minimumloon voor samenwonenden.

Onze prioriteit op korte en middellange termijn ligt bij het optrekken van de uitkeringen voor gezinshoofden en alleenstaanden die onder de CSB-armoedenorm liggen. Deze norm geldt als absolute benedengrens.

18. Om de legitimiteit van de sociale zekerheid te versterken zal de band met het gederfde loon herkenbaar moeten blijven. Daarom zullen ook sommige maximumuitkeringen - we denken in eerste instantie aan de werkloosheidsuitkeringen voor gezinshoofden en alleenstaanden - moeten verhoogd worden. Ook de inkomensplafonds voor de toekenning van bijkomende sociale voordelen (zoals het WIGW-statuu) moeten gekoppeld worden aan de index- en de welvaartsevolutie.

5. OUD EN ZORGBEHOEVEND: EEN ZORG VOOR IEDEREEN

19. Voor de SP is het belangrijk dat ouderen zo lang mogelijk in hun eigen, vertrouwde omgeving kunnen blijven. Daarom moet voldaan worden aan de toenemende behoefte aan hulp bij de dagdagelijkse activiteiten en huishoudelijke activiteiten van zorgbehoevende ouderen die thuis willen blijven wonen. Dit vereist de aanwezigheid van voldoende zorgverleners die daarop een antwoord kunnen bieden. Deze hulp moet voor iedere hulpbehoevende oudere toegankelijk en betaalbaar zijn. De persoonlijke bijdrage die de ouderen hiervoor moeten betalen moet in functie staan van hun inkomen én van de intensiteit en de duur of het chronisch karakter van de zorgbehoefendheid.
20. Meer en meer mensen willen zich indekken tegen de meeruitgaven die het ouder worden met zich meebrengt. Het is onaanvaardbaar dat de overheid het risico van de zorgbehoefendheid zou overlaten aan de eigen financiële draagkracht van de mensen door hen naar privé-verzekeringen te verwijzen. De meeruitgaven ten gevolge van de zorgafhankelijkheid zullen zoveel mogelijk in verplichte solidariteit moeten gedragen worden. Daarom opteren wij ervoor dat de bevoegde overheid aan de noden tegemoet komt door extra middelen toe te kennen aan iedereen die zorgbehoefend is. De financiering hiervan moet gebaseerd zijn op de grootst mogelijke solidariteit.
21. Ondanks de degelijkheid van de Belgische ziekteverzekering lopen de uitgaven en de remgelden die chronisch zieken moeten betalen nog hoog op. Daarom moet onverwijld het statuut voor chronisch zieken verder worden verbeterd en dit in functie van de uitgaven van de patiënten.

6. HET OCMW ALS SLUITSTUK VAN DE VERZORGINGSSTAAT

22. Het is onaanvaardbaar dat het bestaansminimum het normale inkomen zou worden van een grote groep jongeren. Een doorgedreven activerend tewerkstellingsbeleid voor bestaansminimumtrekkers moet de bijstand omvormen van een vangnet tot een trampoline naar werk, en dus naar maatschappelijke (re-)integratie. Extra inspanningen leveren (zoals opleiding en trajectbegeleiding) om (jonge) bestaansminimumgerechtigden aan het werk te helpen, is dan ook dé centrale boodschap.
23. Gezien de toenemende uitsluiting en dualisering krijgt het OCMW steeds meer belang. Deze instelling, die dicht bij de directe leefwereld van de betrokkenen werkt, moet daarom beter worden uitgebouwd, ten einde haar een centrale rol in de armoedebestrijding in al zijn aspecten te laten vervullen.
Mensen die een beroep doen op een bestaansminimum, zitten meestal in een toestand van veelvoudige sociale uitsluiting en hebben dus nood aan meervoudige hulp. Steunzoekenden dienen dan ook maximaal omkaderd en begeleid te worden door emanciperend te werken aan hun woonsituatie, aan budgettering, aan eventuele gezondheids- en verslavingsproblemen... Omkadering en begeleiding moeten gebeuren zonder betutteling.
Het bestaansminimum mag geen maximum zijn. De OCMW's, zeker in de steden, moeten de nodige financiële ruimte krijgen, onder meer voor bijkomende financiële steunverlening (b.v. huur - en verwarmingstoelagen) en voor het voeren van een globaal armoedebeleid.
24. Het stijgend aantal bestaansminimumtrekkers, evenals het Sociaal Impulsfonds verhoogt de werkdruk bij de OCMW's. Een versterking en verdere professionalisering van de OCMW's is noodzakelijk, waarbij methodiekondersteuning en het inschakelen van ervaringsdeskundigen belangrijke elementen zijn.
25. Armoede is een netwerk van uitsluitingen dat de armen scheidt van de rest van de maatschappij. Deze kloof kunnen ze op eigen kracht niet overbruggen. Een apart armoedebeleid is daarom nodig en noodzakelijk, waarbij vooral dient gezocht te worden naar structurele maatregelen die niet stigmatiserend werken.
26. Een echt armoedebeleid moet niet alleen zorgen voor een job voor de zwaksten, maar hen ook en vooral opnieuw eigenwaarde en zelfrespect geven om hun reïntegratie in de maatschappij mogelijk te maken. Hiervóór dient niet voor de armen maar sámen met hen gewerkt te worden. Maximale ondersteuning van het arme gezin en extra zorgen voor arme kinderen binnen het onderwijs kunnen latere drama's en uitsluiting voor het leven voorkomen.

DEELCONTRACT 3

MEER GELIJKE KANSEN OP EEN GEZOND LEVEN

1. Een goede gezondheid is van cruciaal belang voor een goed leven. Gezondheid is meer dan niet ziek zijn. Het heeft eveneens te maken met je goed voelen in je vel en in je omgeving.
2. De SP kiest voor gelijke kansen op een goede gezondheid en wil een contract vastleggen dat oog heeft voor een gelijke toegang tot een kwaliteitsvolle gezondheidszorg voor iedereen.

1. DE BEVORDERING VAN DE VOLKSGEZONDHEID

3. Vandaag stellen we vast dat sociale ongelijkheid samengaat met ongelijke kansen op een goede gezondheid en goede gezondheidszorgen. Dit is voor socialisten onaanvaardbaar. Daarom moeten alle factoren die aan de basis liggen van deze verschillen stuk voor stuk weggewerkt worden.
4. Wie een volwaardige plaats inneemt in de samenleving heeft meer kansen op een goede gezondheid. Daarom is de strijd voor meer werkgelegenheid en goede jobs, ook een strijd voor sociale samenhang en voor het persoonlijk welbevinden van iedereen.
5. Mensen integreren, respecteren en hen niet uitsluiten is van cruciaal belang voor een beleid dat een goede volksgezondheid nastreeft. Belangrijk daarin is vooral een goed samenspel tussen een overheidsbeleid dat enerzijds oog heeft voor goede omgevingsfactoren op diverse terreinen (zoals huisvesting, werkgelegenheid, verkeersveiligheid, leefmilieu en onderwijs), en anderzijds een preventiebeleid dat mensen kansen biedt om te kiezen voor een gezonde levensstijl (zoals het verstandig omgaan met alcohol en geneesmiddelen). Voor de SP is het prioritair dat het preventiebeleid werk maakt van meer gelijke kansen op een goede gezondheid. Het preventiebeleid moet zich daarom vooral richten op die mensen met een gezondheidsachterstand.

2. VERANTWOORDELIJKHEID DRAGEN

6. Gezondheid is té belangrijk om over te laten aan de vrije markt. Investeren in gezondheid en in gelijke kansen op gezondheid is bij uitstek een verantwoordelijkheid van de overheid.
7. Binnen het gezondheidsbeleid heeft het middenveld vooral als taak om tolk en beschermer te zijn van de patiënten. Binnen de klijlijnen en prioriteiten die door de overheid zijn vastgelegd, moet het middenveld mee inhoud en vorm geven aan het gezondheidsbeleid op het terrein.

8. Elk individu kiest zelf een eigen levensstijl. Het is de taak van de overheid en alle gezondheidsorganisaties om de controle van het individu over de eigen gezondheid zo ruim mogelijk te maken via informatie en promotie van een gezonde levensstijl.

3. EEN BETAALBARE EN GOEDE GEZONDHEIDSZORG

9. Een goede en betaalbare gezondheidszorg voor iedereen is één van de verworvenheden van de welvaartsstaat. Deze verworvenheid moet ondanks de toenemende kosten van de gezondheidszorg overeind blijven én verbeterd worden.
10. De nieuwe ontwikkelingen binnen de samenleving die leiden naar méér en andere zorg, zoals de spectaculaire ontwikkeling van nieuwe medische technieken en de vergrijzing van de samenleving, zijn de belangrijkste redenen die pleiten voor het onverwijld doorvoeren van enkele cruciale hervormingen in de gezondheidszorg.
11. Het in stand houden van de verplichte sociale verzekering voor geneeskundige zorg is het belangrijkste instrument om de gelijke toegang tot de gezondheidszorg voor iedereen te garanderen. Anders dan de privé-verzekeringen is de verplichte verzekering voor geneeskundige zorg de enige waarborg voor het behoud van de solidariteit tussen arm en rijk, zieken en gezonden. De SP pleit voor een breed pakket aan doelmatige gezondheidszorg, waarbij zowel de genezing als de zorg betaalbaar zijn voor iedereen.
12. De betaalbaarheid van de zorg voor de patiënt moet worden verbeterd, onder meer door het recht op tariefzekerheid. Dat betekent eveneens een doorgedreven reglementering van supplementen, een goedkopere zorg voor de lagere inkomensgroepen, met bijzondere aandacht voor alle kosten voor geneesmiddelen (met inbegrip van de toekenning van het volledige voorkeursstatuut aan de langdurige werklozen) een verdere verbetering van het statuut van chronisch zieken in functie van hun medische uitgaven (inclusief die voor geneesmiddelen), en het verder opnemen van nieuwe medische technieken in de verplichte verzekering (in plaats van deze sluipend te laten opnemen in privé-verzekeringen die zeker op termijn leiden naar onbetaalbare facturen voor de zwaksten).
13. Bij de financiering van de gezondheidszorg, zoals b.v. via de verpleegdagprijs van de ziekenhuizen, moeten ook die sociale criteria worden gehonoreerd die zorgen voor extra kosten in de zorg. Om de toegankelijkheid van de allochtone bevolking tot de gezondheidszorg te waarborgen dient eveneens het netwerk van 'interculturele bemiddelaars in de gezondheidszorg' uitgebouwd.
14. Het beheersen van de uitgaven voor geneeskundige zorg is absoluut noodzakelijk om de verplichte sociale verzekering financieel overeind te houden en zo de toegang tot de zorg voor iedereen te garanderen. Door de vergrijzing van de samenleving en door de steeds duurder wordende nieuwe medische technieken en geneesmiddelen zullen er in de toekomst meer middelen nodig zijn voor een betaalbare gezondheidszorg van goede kwaliteit.
15. Elk ziekenhuis of andere medische voorziening moet voldoen aan dezelfde kwaliteitsnormen en toegankelijk zijn voor iedereen. Bij elke samenwerking tussen openbare en private ziekenhuizen (zoals bv. via associatie of fusie), dient het pluralistische karakter van de dienstverlening absoluut gegarandeerd.

4. EEN MEER DOELMATIGE GEZONDHEIDSZORG

16. Het geld van de sociale verzekering voor geneeskundige zorg moet zo goed mogelijk besteed worden. Daartoe zijn verschillende structurele maatregelen nodig, die op een samenhangende manier moeten toegepast worden.

17. Zowel de artsen als de zorgvoorzieningen moeten op een meer rationele manier vergoed worden. Dat betekent meer forfaitaire vergoedingstechnieken en een verdere responsabilisering van de zorgverstrekkers en de ziekenhuizen. Een doelmatiger geneesmiddelengebruik is noodzakelijk, onder meer door een objectieve voorlichting van de arts en de patiënt, onderbouwde wetenschappelijke richtlijnen voor de artsen, een gebruik van de gegevens van Farmanet voor een beter gecontroleerd en te evalueren voorschrijfgedrag, en het toepassen van de wettelijke mogelijkheid tot substitutie van dure farmaceutische specialiteiten door identieke maar goedkopere specialiteiten.
18. De gezondheidszorg zelf moet doelmatiger worden georganiseerd. Dat betekent meer opgelegde planning en programmatie van het aanbod aan verstrekkers én ziekenhuizen, ziekenhuisdiensten en de invoering van een trapsgewijze organisatie van de zorg: 'echelonnering'. Die is vooral noodzakelijk om een goed centraal medisch dossier per patiënt te laten bijhouden door de huisarts en te komen tot een doelmatige doorverwijzing naar de tweedelijnszorg. Daardoor kunnen dubbele onderzoeken vermeden worden en gaat belangrijke medische informatie niet verloren. De invoering van echelonnering moet samengaan met een kwaliteitsbeleid, zodat de patiënt verzekerd is van de beste zorg door de juiste zorgverstrekker.
19. Het gezondheidsbeleid heeft nood aan een kwaliteitsbeleid dat steunt op een brede wetenschappelijke registratie, kennis, ervaring en evaluatie. Nieuwe medische technieken die een belangrijke impact kunnen hebben op zowel de uitgaven als de kwaliteit van de gezondheidszorg, moeten eerst grondig geëvalueerd worden, vooraleer ze algemeen worden toegepast én terugbetaald.
20. Een reeks van patiëntenrechten moet wettelijk worden vastgelegd zoals het recht op informatie en toestemming, het zelfbeschikkingsrecht en het recht op klachtbemiddeling en -behandeling. De SP wil een doorgedreven humanisering van de gezondheidszorg, waar meer rekening wordt gehouden met de noden van de patiënt én zijn omgeving. Dat betekent dat er meer personeel nodig is binnen de gezondheidszorg, vooral aan het bed van de patiënt. Dit alles moet leiden naar een andere zorgcultuur, die steunt op een goede samenwerking tussen de zorgverstrekkers en een betere dialoog met de patiënt. Dat mensen een beroep doen op de zogenaamde niet-conventionele geneeswijzen is een maatschappelijke realiteit. In het belang van de patiënt en de volksgezondheid is het daarom noodzakelijk dat de overheid zorgt voor voldoende kwaliteitsgaranties.
21. De kwaliteit en het democratisch gehalte van de gezondheidszorg hangen onder meer af van de toegankelijkheid ervan. Daarom wil de SP dat de patiënten in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in de landstaal van hun keuze terecht kunnen: het Nederlands of het Frans.

5. KEUZEN IN DE ZORG

22. De snelle ontwikkeling van de medische technologie plaatst ons voor een nieuw probleem: niet alles wat technisch kan, is nog betaalbaar of maatschappelijk aanvaardbaar. Deze ontwikkeling plaatst de samenleving voor fundamentele keuzen, onder meer welke gezondheidszorg zeker toegankelijk moet zijn voor iedereen.
23. Bij het debat over keuzen in de zorg moet het terrein van de gezondheidszorg goed afgebakend worden. Deze afbakening is een verantwoordelijkheid van de samenleving, die er vooral moet over waken dat de rechten van sociaal en financieel zwakkere groepen gevrijwaard worden.
24. Het overlegmodel waarop onze gezondheidszorg steunt is waardevol, maar mag geen hinderpaal zijn voor het doorvoeren van noodzakelijke maatregelen voor een betaalbare zorg van goede kwaliteit. Een actieve overheid die waakt over de kwaliteit, de doelmatigheid en de toegankelijkheid van een breed pakket aan zorg is hierbij onmisbaar.

6. EEN DRUGSBELEID DAT ZICH MET MÉÉR DAN DRUGS BEZIGHOUDT

25. Terwijl het gebruik van legale en illegale drugs de meeste mensen niet verhindert om een normaal leven te leiden, kan dit voor een minderheid leiden tot problematisch gebruik en verslaving. Een samenleving waar steeds meer mensen hun toevlucht moeten zoeken tot kunstmatige middelen om zich goed te voelen is een zieke samenleving.
26. Het zo laag mogelijk houden van de behoefte aan legale en illegale drugs is een integraal onderdeel van ons streven naar een samenleving waarin iedereen zich goed voelt. Het drugsbeleid zelf moet het problematisch gebruik zoveel mogelijk voorkomen en de risico's zoveel mogelijk verminderen die uit dit gebruik kunnen voortvloeien. De beperking van de risico's houdt ook in dat een correcte, objectieve productinformatie moet verstrekt worden.
27. De belangrijkste piste is preventie en de belangrijkste preventie is een sociaal en emanciperend beleid. Betere leefomstandigheden, sterker in je schoenen staan en je beter in je vel voelen, zijn de beste garanties om het legale of illegale gebruik van drugs onder controle te houden. De specifieke drugspreventie moet zich richten op doelgroepen en - meer nog - op risicogedrag, om problemen als gevolg van alcohol- en ander drugsgebruik te voorkomen.
28. Drughulpverlening is bij uitstek maatwerk. De hulpverlening is vaak nog té eenzijdig gericht op ontwenning en behandeling. Problematische drugsgebruikers hebben in alle omstandigheden recht op hulpverlening en zorg. Zoals voor de enen eerst ontwenning en dan behandeling de beste weg is, is het voor anderen meer aangewezen te beginnen met een schadebeperkende aanpak. Onderhoudsbehandelingen met gecontroleerde verstrekkingen kunnen een middel zijn om de schade voor de betrokkenen én voor de samenleving te beperken, zodat de kansen op een normaal leven maximaal kunnen behouden of vergroot worden. Bij elke behandeling moet in ieder geval meer aandacht gaan naar sociale opvang en begeleiding.
29. Het tegengaan van sociale uitsluiting is steeds het uitgangspunt. Gebruik van illegale drugs en verslavingsproblemen mogen geen reden zijn om door een repressief optreden de gebruiker in de marginaliteit of in de criminele hoek te duwen. Vervolg van het bezit van illegale drugs voor eigen gebruik is maar aangewezen bij maatschappelijke overlast, en kan bij problematisch gebruik een middel zijn om naar de hulpverlening door te verwijzen. Gezien het gebruik van cannabis relatief weinig risico's en problemen meebrengt, kan het bezit voor eigen gebruik ervan de facto gedepenaliseerd worden en kan het desgevallend later, na evaluatie, gelegaliseerd worden.

DEELCONTRACT 4

HARDE GARANTIES VOOR SOCIAAL ZWAKKEREN EN MINDERHEDEN

1. Iedereen met zijn gaven en talenten, maar ook met zijn gebreken en handicaps, moet als mens gerespecteerd en gewaardeerd worden. De voornaamste voorwaarde hiervoor is dat iedereen het recht krijgt op maatschappelijke nuttigheid, wat in onze samenleving sterk samenhangt met het recht op arbeid.
2. De SP acht het recht van ieder mens om gevrijwaard te worden van discriminatie op basis van geslacht, ras of etnische herkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid, één van de belangrijkste grondrechten van een individu in een democratische rechtsstaat. Een beleid gericht op het bevorderen van gelijke kansen moet dan ook bewuste en onbewuste discriminatie op alle terreinen tegengaan. In Europees verband zal de SP bepleiten dat op korte termijn een EU-richtlijn ter bestrijding van discriminatie en racisme wordt vastgesteld op basis van de nieuwe bepaling uit het Verdrag van Amsterdam.
3. De SP kan zich dan ook niet neerleggen bij een verdeling van de kansen op maatschappelijke integratie waarbij nauwelijks of geen rekening wordt gehouden met de extra handicaps waarmee sommige mensen willens nillens te kampen hebben. De fundamentele keuze voor gelijke kansen op maatschappelijke integratie voor iedereen, vereist speciale aandacht voor sociaal zwakkeren en minderheden in onze samenleving.
4. Deze keuze voor sociaal zwakkeren en minderheden komt vooreerst tot uiting wanneer we pleiten voor een doelgroepenbeleid in de strijd tegen de werkloosheid. Vooral voor laaggeschoolden en langdurig werklozen moeten extra kansen op werk gecreëerd worden. Maar ook andere groepen hebben het systematisch moeilijker om als volwaardig lid in onze samenleving ingeschakeld te worden. Ook voor hen geldt veelal dat het hebben van werk dé essentiële hefboom is om mee te tellen. Maar door de aard van de handicap of de achterstelling volstaat een arbeidsmarktbeleid geenszins en is een bredere benadering nodig.

1. EEN SAMENLEVING OP MAAT VAN GEHANDICAPTE PERSONEN

5. Mensen die door een handicap aanvankelijk minder kansen hebben op maatschappelijke integratie, hebben recht op extra ondersteuning waardoor ze bijkomende kansen krijgen om volwaardig deel te kunnen uitmaken van onze samenleving. Om dit doel te bereiken dienen de procedures voor alle bestaande wettelijke ondersteuning en zoveel mogelijk automatisch te verlopen, met de gemeentelijke overheid als centraal aanspreekpunt.
6. We kunnen pas over gelijkwaardige keuzen spreken wanneer personen met een handicap reële zeggenschap krijgen over hun situatie en over voldoende mogelijkheden en alternatieven beschikken om hun leven te organiseren (binnen of buiten de instelling, zelfstandig of begeleid).

HET RECHT OP WERK

7. Werk hebben is ook voor personen met een handicap veelal de eerste voorwaarde om zich maatschappelijk nuttig te voelen en uit het sociaal isolement te geraken.
Zoals bij de werkloosheidsuitkering dienen ook de vervangingsinkomens voor personen met een handicap gehanteerd te worden als hefboven voor tewerkstelling.
8. Dit betekent dat zowel in de privé, de publieke als de beschermde sector extra inspanningen nodig zijn om mensen met een handicap aan de slag te helpen. Van de openbare besturen wordt een meer verantwoordelijke houding verwacht ten aanzien van werkgelegenheidsinitiatieven voor gehandicapten. De quotaregelingen in de publieke sector moeten dan ook verbeterd worden.
9. In de privé-sector zijn er vandaag reeds tal van maatregelen waarop werkgevers een beroep kunnen doen bij de aanwerving van gehandicapte personen. Een betere bekendmaking van deze maatregelen en een versoepeling van de procedures moet het huidig aantal gehandicapte werknemers in de privé-sector aanzienlijk kunnen verhogen. Naast deze stimulerende aanpak is er ook een hardere aanpak nodig. Daarom moet er ook in de privé-sector een quotaregeling komen, liefst via sociaal overleg.
10. Omdat de beschutte werkplaatsen, met 13.000 werknemers in Vlaanderen, een belangrijke schakel vormen in de tewerkstellingsinitiatieven voor gehandicapten, is er een gedegen ondersteuningsbeleid nodig. De keuze voor werken in een beschutte werkplaats zal in de meeste gevallen een finaliteitsoptie zijn. Toch moeten de gehandicapten ook elders aan de slag kunnen door de beschutte werkplaatsen op te nemen in de samenwerkingsverbanden van de arbeidstrajectbegeleiding.
11. De loonsubsidiëring voor de beschermde werkplaatsen moet verfijnd worden via structurele maatregelen, zodat ook de zwakkere werknemers meer aandacht kunnen krijgen.
Op termijn moet de sector van de beschutte werkplaatsen opgenomen worden in een wettelijke regeling voor invoegactiviteiten uit de sociale economie.
12. Beschutte werkplaatsen moeten systematisch ingeschakeld worden bij het uitvoeren van overheidsopdrachten, vooral op het niveau van de gemeenten (onderhoud groenvoorziening, huisvuilrecyclage, postklaar maken van verzendingen, enz.).
13. De toekenning van het wettelijk gewaarborgd minimumloon aan de werknemers van de beschutte werkplaatsen moet snel gerealiseerd worden.
De werknemers van de beschutte werkplaatsen moeten ook toegang krijgen tot alle formules van arbeidstijdverkorting.

HET RECHT OP EEN MENSWAARDIG INKOMEN VOOR PERSONEN MET EEN HANDICAP

14. Omdat de inkomensvervangende tegemoetkoming een definitief vervangingsinkomen is, moet het uitgekeerd bedrag een volwaardig en zelfstandig leven mogelijk maken. Het niveau van het bestaansminimum is daarvoor te laag. De basisbedragen van de inkomensvervangende tegemoetkoming moeten dan ook verhoogd worden in het kader van de herwaardering van de minima. Tegelijkertijd stellen we voor dat de federale overheid voor de nieuwe gerechtigden de integratietegemoetkoming en de inkomensvervangende tegemoetkoming zou samensmelten tot één vervangend inkomen in het kader van het (selectieve) bijstandsstelsel. Daarnaast wenst de SP de invoering van een persoonlijk assistentiebudget als keuzemogelijkheid, om de gehandicapte een grotere zelfstandigheid te kunnen geven.

EEN TOEGANKELIJKE SAMENLEVING

15. Er moeten afdwingbare maatregelen komen die de toegankelijkheid garanderen van openbare gebouwen, de openbare weg en alle openbare ruimten.

16. Het mobiliteitsbeleid voor personen met een handicap moet gericht zijn op het verder verbeteren en toegankelijker maken van het openbaar vervoer.
17. Speciale vervoersdiensten voor gehandicapte personen zijn zinvol als ook alles gedaan wordt om het openbaar vervoer zo toegankelijk mogelijk te maken.
18. Om de maatschappelijke integratie van personen met een handicap te versterken moeten zij zoveel mogelijk een gewone woning kunnen betrekken, mits het uitvoeren van de nodige aanpassingen. In samenwerking met toegankelijkheidsbureaus moeten maatregelen uitgewerkt worden om het aanpasbaar bouwen meer ingang te doen vinden.
19. Ook personen met een handicap hebben recht op toegankelijke informatie, het recht 'te weten wat je moet weten om je rechten tenvolle te laten gelden'. Zij moeten de mogelijkheid hebben zich in deze zoektocht naar volledige en correcte informatie te laten bijstaan door een zorgbemiddelaar.

INSPRAAK EN RESPECT

20. Zorg op maat is een zeer waardevol uitgangspunt voor het gehandicaptenbeleid. Het betekent dat de zorg kwalitatief en kwantitatief afgestemd wordt op de cliënt, maar ook dat de cliënt meer zeggenschap krijgt over de zorg.
21. Om personen met een handicap volwaardige kansen te bieden op maatschappelijke integratie moet elke vorm van discriminatie omwille van de handicap strafbaar gesteld worden. Elke discriminerende bepaling ten aanzien van personen met een handicap in een wet, decreet of besluit moet aangepast worden. De feitelijke discriminatie die personen met een handicap in het dagelijks leven nog altijd ervaren moet bovendien tegengegaan worden door een gelijkheidskansenbeleid.

2. EEN SAMENLEVING WAAR MIGRANTEN THUIS ZIJN

22. De SP kiest voor een beleid van maatschappelijke integratie op basis van wederzijds respect voor de eigenheid van zowel autochtonen als allochtonen. Integratiebeleid betekent het creëren van gelijke kansen door het wegwerken van de achterstand van allochtonen op de verschillende domeinen (inzonderheid op het gebied van werkgelegenheid, onderwijs en huisvesting) en het bestrijden van de achterstelling of de discriminatie door autochtonen van migranten. De SP staat resoluut voor een radicaal en actief anti-discriminatiebeleid.
23. Allochtonen die in België hun legaal bestaan hebben opgebouwd, mogen op geen enkel vlak gediscrimineerd worden. Het afschaffen van de nationaliteitsvoorwaarde in de residuaire stelsels is dan ook een logische stap.
24. De SP wil de politieke integratie van al de etnisch-culturele minderheden. De SP is gewonnen voor de snelle omzetting van de Europese richtlijn om gemeentelijk en provinciaal stemrecht toe te kennen aan alle EU-burgers die in ons land verblijven. Ook de inwoners die van buiten de Europese Unie komen en die minstens 5 jaar wettig in ons land verblijven, moeten gemeentelijk en provinciaal stemrecht krijgen.
25. De SP vraagt effectieve maatregelen om de feitelijke discriminatie van allochtone jongeren in het onderwijs en op de arbeidsmarkt tegen te gaan. Om de slaagkansen van allochtone jongeren in het onderwijs te verhogen, moeten het schoolopbouwwerk en de huiswerkbegeleiding binnen het welzijnswerk wettelijk geregeld en structureel ondersteund worden. Het aandeel allochtonen op de werkvloer moet een weerspiegeling worden van hun aandeel in de

bevolking. Het hebben van werk is ook voor een succesvolle integratie erg belangrijk. De SP pleit daarom voor een wet die, naar het voorbeeld van de Nederlandse Wet Bevordering Evenredige Arbeidsdeelname Allochtonen en van de Canadese Employment Equity Act, de bedrijven en de overheidsinstellingen verplicht hun aanwervingsbeleid zo te reorganiseren dat hun personeelsbestand de etnische weerspiegeling wordt van de beroepsbevolking.

3. EEN SAMENLEVING OP MAAT VAN OUDEREN

RIJK OF ARM

26. De welvaartsverschillen zijn het grootst bij de ouderen. Een goed inkomen is op zich niet voldoende om de levensstandaard van alle ouderen op een voldoende hoog niveau te handhaven. Naast het garanderen van een degelijk wettelijk pensioen zal elk beleid met een sociale bekommernis erover moeten waken dat huurgelden, vervoer, gezondheidszorgen en bejaardenvoorzieningen betaalbaar blijven. Bijzondere aandacht dient besteed aan de specifieke problematiek van allochtone ouderen.

RECHT OP WONEN

27. De SP wil de ouderen in de eerste plaats ondersteunen in hun wens om zelfstandig in de eigen woning en de eigen leefomgeving te blijven wonen. Oudere eigenaars moeten meer ondersteuning krijgen bij het renoveren en onderhouden van hun woning. Het opzeggen van een huurwoning moet gebeuren via een procedure voor de vrederechter, met de verplichting om de mogelijkheden van herhuisvesting voor de oudere huurder te onderzoeken.
28. De sociale huisvestingssector moet vooral aandacht besteden aan de aankoop, de renovatie en de nieuwbouw van woningen die centraal gelegen zijn, zodat winkels, de bank en de post te voet bereikbaar zijn. Daarmee wordt beter tegemoetgekomen aan de noden van ouderen en wordt gettovorming vermeden.

INVESTEREN IN EEN GOEDE OUDERENZORG

29. Met het stijgend aantal hoogbejaarden in onze samenleving, zal ook het aantal zorgbehoevenden toenemen. Naarmate we ouder worden, wordt immers ook de kans groter dat we meer verzorging nodig hebben. De overheid zal dus in de toekomst bijkomend moeten investeren in de uitbouw en de kwaliteit van de thuiszorg. Met thuiszorg bedoelen we zowel de thuisverpleging als de thuishulp (poetsdienst, klusjesdienst, gezins- en bejaardenhulp, oppasdienst, boodschappen dienst, maaltijdbedeling, personenalarm, enz.).
30. Er is dringend behoefte aan een evenwichtige spreiding van de rusthuisbedden: her en der zijn er wachtlijsten, elders is er overschot. Omdat wij de rusthuizen prioritair willen voorbehouden voor zwaar zorgbehoevenden zal er personeel moeten bijkomen.
31. Een deel van de ouderen heeft intensieve hulp nodig, zonder dat opname in een rusthuis nodig is. Voor deze doelgroep moet een deel van de serviceflats erkend worden als beschermd wonen voor ouderen. Dit betekent dat er 24 uur op 24 begeleiding en verzorging op oproep ter beschikking moet zijn.
32. Eén contactpersoon, één telefoonnummer en één 'toegangspoort' tot het zorgaanbod moeten ervoor zorgen dat de oudere op de hoogte is van alle mogelijke hulp, van een eenvoudig personenalarm thuis tot de opname in een rust- en verzorgingstehuis. Een dergelijke zorgbemiddelaar kan vermijden dat ouderen maar stukjes hulpverlening krijgen of dat ze met hun vragen van het kastje naar de muur worden gestuurd. Voor ons moet het OCMW deze zorgbemiddeling op zich nemen.

33. De betaalbaarheid van de zorg blijft een probleem. De kosten van deze hulp kunnen hoog oplopen, zowel thuis als in een rusthuis. Het gaat hier om een nieuw risico, waarvan de verzekering het best voor iedereen door de overheid georganiseerd wordt.
34. In de rusthuizen mogen niet willekeurig allerlei kosten aangerekend worden bovenop de dagprijs. Om te voorkomen dat de lasten die de kinderen moeten dragen via de onderhoudsplicht hun inkomen te zwaar aantasten moeten er wettelijke plafonds komen per inkomensgroep.

OUDEREN EN VRIJWILLIGERSWERK

35. Ouderen blijven langer gezond dan vroeger. Velen zijn bereid om als vrijwilliger sociale taken op zich te nemen. De SP wenst daarom dat er een experiment komt van vrijwilligersbureaus. Iedereen die het initiatief wil nemen om een vrijwilligerswerking op te starten rond zorg- en hulpverlening, sociaal-culturele activiteiten, opvang en begeleiding,... kan door het vrijwilligersbureau met raad, bijstand en informatie op weg geholpen worden. De vrijwilligersbureaus moeten ook als loket dienen voor al diegenen die zich vrijwillig wensen te engageren en op zoek zijn naar een initiatief dat hen ligt.
36. Zorg door familieleden is maar haalbaar indien er voldoende professionele thuishulp beschikbaar is, ook 's avonds en in het weekeinde. Niet te vergeten zijn de dag- en nachtopvang en het kortverblijf. Zij kunnen de familieleden ontlasten en een aanvulling bieden op de thuiszorg.

EEN VEILIGE LEEFOMGEVING

37. De samenlevingscontracten van de federale overheid, evenals het Vlaams sanerings- en huisvestingsbeleid in steden en achtergestelde buurten pakken het veiligheidsprobleem en het (on)veiligheidsgevoel aan. Op deze weg moet worden verdergegaan. Vooral preventie is erg belangrijk. Dit kan vooral door het doorbreken van de vereenzaming en het sociaal isolement en door het scheppen van een aangename en veilige woon- en leefomgeving, onder meer door de herwaardering van de wijkagent, veiliger verkeer, buurtwerk, een aangepaste ruimtelijke ordening, enz....

4. EEN SAMENLEVING WAAR KINDEREN ZICH THUIS VOELEN

38. Onze kinderen zijn de toekomst van onze samenleving. Streven naar respect voor kinderen is zoeken naar een voortdurend evenwicht: een evenwicht tussen enerzijds de noodzakelijke bescherming van de vaak kwetsbare kinderen in een samenleving die voornamelijk door volwassenen is gemaakt, en anderzijds het creëren van ruimte op alle niveaus opdat kinderen zich volop volgens hun eigenheid zouden kunnen ontwikkelen. De uitdaging moet erin bestaan de samenleving te veranderen, om ze ook voor kinderen beter en toegankelijker te maken. De rechten van de kinderen kunnen we in zes basisrechten samenvatten.
39.
  - Het recht op 'kind zijn'.
Kinderen moeten kunnen spelen, experimenteren, fouten maken en hun emoties tonen.
  - Het recht op aandacht van beide ouders.
Omdat beide ouders uit werken gaan, hebben ze vaak te weinig tijd voor hun kinderen. Vooral de vaders zijn aan een inhaalbeweging toe. Ons pleidooi voor de 4-dagenweek sluit hierbij aan.
  - Betaalbare, kwaliteitsvolle en flexibele opvang is voor kinderen een verrijking van hun ervaringen in een andere en stimulerende omgeving.
  - Het recht om op te groeien in een bestaanszeker gezin.
Armoede en bestaansonzekerheid mogen geen redenen zijn om kinderen uit hun gezin te halen. Gezinsbegeleidende maatregelen moeten garanties bieden opdat kinderen kunnen opgroeien in het gezin.
  - Het recht op veiligheid.
De onveiligheid leidt tot fenomenen als de 'achterbankgeneratie', die met de auto van de ene activiteit naar de andere worden gebracht. Kinderen moeten op een veilige manier te voet of met de fiets naar school of naar vrienden kunnen.
  - Het recht op een mening en op inspraak.
Volwassenen kunnen leren van kinderen. In alle situaties waarbij kinderen rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken zijn moeten ze spreekrecht hebben. De besluitvorming moet met hun mening rekening houden. In iedere gemeente moet er een kindergemeenteraad komen. In

iedere school moet er een leerlingenraad komen.

- Het recht op respect.

De grootste schending van dit recht komt tot uiting in mishandeling, verwaarlozing en misbruik. Kinderen en jongeren hebben recht op de meest aangepaste hulp. Zij moeten geïnformeerd worden over de verschillende hulpverleningsmogelijkheden in een taal die hen aanspreekt.

5. OOK HOMO'S EN LESBIENNES HOREN ERBIJ

40. Homo's en lesbiennes zijn geen groep met sociaal-economische problemen in de klassieke zin van het woord. Zij moeten nochtans net als vrouwen en migranten deel uitmaken van een federaal, Vlaams en gemeentelijk gelijkekansenbeleid.

De hoeksteen van het non-discriminatiebeleid moet een wet zijn die, net zoals de anti-racismewet, de ongelijke behandeling en maatschappelijke discriminatie van homo's en lesbiennes verbiedt.

SAMENSTELLING VAN DE VOORBEREIDENDE WERKGROEP

Hans Bonte, Cis Caes, Olivier De Cock, Jean-Marie Debaene, Esther Deman, Wilfried Den Tandt, Eddy Denaeyer, Ludo Fret, Jos Geuens, Fons Leroy, Jef Maes, Nadia Merchiers, Ann Neels, Luc Notredame, Katlijn Schroyens, Viviane Soree, René Swinnen, Rik Thys, Kathleen Van Brempt, Karel Van Damme, Anthony Van den Langenbergh, Jan Van Duppen, Anne Van Lancker, Jan Van Thuyne, Frank Vandenbroucke, Lief Vandevoot